

# CARTE DE CITIRE

PENTRU

**CLASA II-a PRIMARĂ URBANĂ**

DE

**A. I. ODOBESCU,**

*fost profesor universitar  
și director al Școlii Normale Superioare,  
în București.*

**V. GR. BORGovanu,**

*profesor la Școlii Normală  
de institutori și director al Școlii de  
Aplicație de pe lângă aceeași școlii.*

---

*Carte aprobată de Onor. Minister la concursul cărților didactice, prin ordinul  
de sub No. 5776 din 4 Iunie 1897. — Reaprobată în 1898, Iulie 9.*

---

*Bucățile de coprins religios s'aū aprobat de cătră comisiunea  
Sf. Sinod prin hotărîrea de sub No. 569 din  
18 Iunie 1899.*

~~~~~  
**EDIȚIUNEA III**  
~~~~~

BUCURESCI

**Editura Librăriei H. STEINBERG**

10, — STRADA GABROVENI, — 10

(Sub Hotel Universal)

1899.

**Tip. GUTENBERG, Joseph Göbl, Str. Dómnef, 20.—Bucureşti**





A. I. Odobescu

## 1. Sorele răsare.



Zorile când se arată  
Stelele se risipesc.  
Și pe zarea 'ntunecată  
Albe raze se ivesc!

Dar, curând și mândrul sóre  
Ese 'n cer, de subt pămînt...  
Iată-l!. La lumina-î mare  
*Ne'nchinăm Domnului, Sfînt*

*Diua bună, de dimineța  
se cunósce*

## 2. Diminéța.

Cucurigu, gagu ! Cântă cocoșul dinți-dediminéța....  
Cele-lalte păsări se deșteptă pe rând. Apoi toate fac mare gălăgie, în curte. Ele cer de mâncare. Marița ese în ușă... Ea le aruncă porumb, dintr'o strachină.



Albinele încep a eși din stup. Ele se împrăștie pe câmpii. Se aședă pe floricelele cu miros. Și dintr'insele sorb mierea cea dulce. Pe flori se opresc din sbor și fluturași cu aripe pestrițe. Prin aer trec ciripind și păsări. Toate ființele își caută hrana lor.

Intocmai ca ele face și omul cel harnic. El se scólă, când se crapă de ziua. Apoi se spală și se închină lui Dumnezeu. Și, îndată se apucă de muncă.

Dar școlarul cel cu minte, ce face el diminéța ?

*Diminéța? — El se scólă,  
Se îmbracă și se spală,  
Se închină și citește.  
Și la școlă el pornesce.*

### 3. Proposițiunea.

#### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Ce este cocoșul ? — Cocoșul este o pasăre.

Cum este cocoșul ? — Cocoșul este mândru.

Ce face cocoșul ? — Cocoșul cântă.

Ce are cocoșul ? — Cocoșul are o codă frumoasă.

Cântă cocoșule !

**Regule :** 1) *O gândire, pe care noi o rostim sau o scriem, se cheamă pro-po-si-ți-u-ne.*

2) *Noi scriem tot-d'auna cu literă mare, la început cuvântul cel d'întâiu din ori-ce propozițiune.*

3) *La sfârșitul ori-cărei propozițiuni scrise facem câte un semn. Scriem punct (.), când vrem să arătăm hotărît că ceva este în ființă. Scriem un semn de chemare (!) sau de mirare, când chemăm pe cineva, sau când ne mirăm de ceva. Scriem un semn de întrebare (?) când întrebăm ceva.*

**Teme :** Veți scrie pe caet patru propozițiuni, în care veți arăta :

*Ce este școlarul.*

*Cum este școlarul.*

*Ce face școlarul.*

*Ce are școlarul.*

#### 4. Rugăciunea dimineții.



Dómne, mâna Ta înaltă  
Nóptea a împrăștiat...  
Mândrul sóre vesel saltă,  
Colo 'n zare, depărtat!

Mulțumită Ție, Sfinte,  
Când culcușul părăsim!  
Fă-ne astăzi, bun Părinte,  
Voia Ta s'o împlinim!

Tótă diüa s'o petrecem  
In lucrări necontenit...  
Dă-ne, Dómne, ca să facem  
Tot ce tu ne-ai poruncit!



## 5. Bunul Școlar.

Andreiū erà un băét de șepte anī. Părinții lui eraū niște ómeni săracī, dar de trebă. El il trimiseră la școlă. Andreiū, în tóte ȃilele, se duceà cu mare plăcere, la școlă. Doar numai când erà bolnav, lipsià dela școlă.

Fața, urechile, gâtul și mânele îi eraū tot-d'auna curat spălate. Părul lui erà frumos pleptēnat. Hațnele și le ținea: curate. Iți erà mai mare dragul să te ulți la el.

*Andreiū erà un băét curat.*

Pe ulița el nu alergà în sus și în jos ca copiii cei nebunatici. Nu se certà, nu se bătea cu alți băeți. El nu aruncà după cāni. El umblà liniștit și, cu bună pază, ocolia locurile noroțose. De întâlnià Andreiū pe vre-un bătrân, il salutà cu bună cuviință.

*Andreiū erà un băét aședat și cu purtare bună.*

În școlă, Andreiū se aședà îndată la locul său. El își puneà mânele pe bancă. Pictóarele și le rezemà de scândura de desubt. Trupul și'l ținea rezemat de spatele băncii. Capul sus și ochii țintă la invēțator! Andreiū luà aminte ce le spuneà invēțatorul. Când il întrebà, se sculà frumos, stà drept și răspundeà limpede și cu glas tare. Tóte lucrurile și le ținea în bună rândulélă. Tóte și le aveà la locul lor.

*Andreiū erà un băét cu minte și înțelept.*

În puțină vreme, Andreiū invēțà să scrie, să citescă și să socolescă. El desemnà și cântă de-ți erà drag să'l veđi și să'l audți. Părinții lui nu mai puteau de bucurie. Invēțatorul și conșcolarii lui il iubiau fórtē mult.

Vara, la examen, a venit în clasa lui Andreiū un domn bogat, să asculte pe copil. Acest domn fu fórtē mulțumit cu răspunsurile lui Andreiū. Invēțatorul îi spuse că Andreiū este cel mai cuminte băét din clasă și că e sărac. Atunci domnul luà pe Andreiū la sine și îngrijì de creșterea lui. Ast-fel Andreiū putu să isprăvescă tóte școlile. Și, când creșcū mare, el se făcū un domn invēțat și cinstit de tótă lumea. Atunci



Andreiŭ eră sprijinul părinților sēi, la bătrânețe. Pe bine-făcătorul sēu il cinsti și il mulțumi pe câte zile avu.

Andreiŭ a fost *tot-d'auna curat, cu purtare bună și cu minte înțeleptă.*

Dumneșeŭ a poruncit :

*Pe tatăl tēu și pe mama ta să'i cinsteșci,  
Ca bine și 'ndelung pe pămînt să trăeșci!*

## 6. Cartea de citire.

Cartea pe care citesc, se chîemă *Carte de citire*. Cartea de citire are două scôrțe. Una e la început și alta la sfârșit. Ea mai are și o mulțime de foî. Scôrțele sint cusute la un loc cu foile. Fie-care fôle are două fețe sau *pagine*. Pe foî se află tipărite litere, silabe, cuvinte, propozițiunî, povești, poesiore, ghicitorî și altele.

Cartea de citire am cumpărat-o de la *librar*. Acela care face și scrie cartea se chîemă *autorul* cărții. Autorul trimite cartea scrisă la *tipografie*.

În tipografie *culegătorî* culeg literile din nisce cutiôre și le aședă în șire, pe misce table de metal. De acolo le aședă în pagine — tot de metal. Paginele se pun în mașina de tipărit. Tipograful unge literile cu cernelă. Apoi rostogolesce d'asupra lor un val. După aceea întinde hârtia pe mașină. Mai pe urmă stringe mașina și așa se tipăresce. Literile sint făcute de metal. Ele se pot pune și se pot scôte după table. Acela, care are o tipografie și tipăresce cărți, se numesce *tipograf*. Tipograful mai tipăresce și *ziare* sau *jurnale* și altele. De la tipograf cărțile tipărite se trimit la *legătorul de cărți*. Legătorul légă foile în scôrțe, așa cum vedem la cartea noastră. De la legător cărțile se duc la *librărie*, de unde le cumpără ómenîi. Cartea mea de citire cóstă 1 leu.

\* \* \*  
*Am o găină pestriță,  
Duce veste la Gheorghîță.  
Ghici ghicítórea mea,  
Ce e ?*

## 7. Formarea vorbirii.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Car-tea o fa-ce au-to-rul. — Car-tea o ti-pă-re-sce ti-po-gra-ful. — A-po-i le-gă-to-rul de căr-ți o lé-gă. — Li-bra-rul vin-de car-tea.

**Regule:** 1) Diminéța, Bunul scolar, Cartea de citire *se chlé-mă* bucăți de citire. — *Ort-ce bucată de citire este o parte din vorbirea saă din cuvântarea nóstră.*

2) *Fie care bucată de citire se forméză din mă multe propozițiuni. Propozițiunile se forméză din cuvinte. Cuvintele se forméză din mă multe silabe. Și silabele se forméză din una saă din mă multe sunete.*

**Teme:** Din bucata «*Cartea de citire*» vei copia cele d'întâiú două propozițiuni, despărțind cuvintele în sunete!

---

## S. Lumea.

### *Exerciții de orientare.*

Într'o frumoasă diminéță de tómná, un băețel, anume Simion, eșise cu tatăl seú afară la câmp.

— Simióne, — îl đise tata, — Ia spune-mi tu ce veđi acum, jur împrejur de tine?

— Eú, tată?... Veđ pe pămînt iérbă, florí, gráne, pomí și tot felul de copaci.

— Și mă ce?

— Veđ vite: oi, cai, și fel de fel de dobitoce.

— Dar colo, în apă, ce se vede?

— Acolo, se vęd pescę, bręsce si raci.  
— Dar, sus, ın vęzduh, ce veęđi?  
— Vęđ sburând pășeręlę, fluturęlę, albine și tot soiul de musce.

— Dar mai sus, sus de tot, pe cer, ce zărescę?

— Acuma pe cer zăresc sórele.

— Și dac'ar fi nópte, ce ał zări?

— Aș zări luna și stelele.

— Ei, aflá, băete, că tóte acestea căte le veęđi și le zărescę cu ochęlę: Și cerul, și sórele, și luna, și stelele, și vęzduhul, și apele, și pămıntul, cu tot ce se aflá ıntr'insele, tóte acestea ımpreuná se chıemá că este *lumea* !...

*Iar lumea cęsta mare, să scıđ, fętul meę,  
C'a făcut'o singur bunul Dumneęđę!*

---

## 9. Facerea saę crearea lumılı.

La inceput a făcut Dumneęđę lumea. Tóte căte sınt pe lume eraę amestecate la un loc. Nu se alegeá nimic, limpede și curat. Pretutindenı erá numai ıntu-neric și apă. Singur Duhul lıl Dumneęđę se purtá d'asupra apelor.

Atuncę Dumneęđę a đis:

— *Fie luminá!* — Și lumina fu. Acęsta a făcut'o Dumneęđę ın đișta d'intăıș.

A doıa đi Dumneęđę a đis:

— *Facă-se tăriea cerului!* — Și cerul se făcu.

A trela đi Dumneęđę a poruncit să se desparță apele de uscat. Uscatul l'a numit *pămınt*, și apele le-a numit *mare*. — Și ındată Dumneęđę a đis:

— *Să Ięsă din pămınt tot felul de ıerburęlę și de copaci!* — Și așa s'a făcut.

A patra đi, Dumneęđę a poruncit să *ręsară sórele, luna și stelele.*

A cincea zi, Dumnezeu a făcut păsările în văzduh și pești în apă.

A șasea zi Dumnezeu a poruncit să se nască toate celelalte dobitoace și fiare de pe pământ. Și la sfârșit de tot, Dumnezeu a făcut pe omul cel întâi.

Iar în ziua a șaptea Dumnezeu s'a odihnit.

De aceea se cade și noi să ne odihnim Duminică și să ne închinăm lui Dumnezeu.

Așa ne învață despre facerea lumii cartea cea dumnezească, care se cheamă Sfânta Scriptură, sau Biblia.

Cer, pământ și lumea totă,  
Tot ce vezi cu ochii rotă,  
Le-a făcut un Dumnezeu  
Numai prin cuvântul său.  
El e singur, cel ce poate  
Să le facă'n lume toate!  
Cât pe lume noi trăim  
Lui întâi să-i mulțumim!

## 10. Hai la școală!



— M'am sculat de dimineață.  
M'am spălat. M'am îmbrăcat  
Și din suflet m'am rugat:  
Dumnezeu să ne dea viață,  
Sănătate și noroc!

M'a dat mama de mâncare.  
Nu mi-e foame. Nu mi e somn.  
Dacăș fi acum un domn  
Învățat, cu minte mare,—  
Aș lucra aci, pe loc!

*Dar, sînt copilaș și-n școlă  
Mult și multe-am de 'nvățat.  
Leneș nu's, nici răsfatat.  
Nu voiî, mintea să-mî stea gîlă....*

*Haî la școlă, nu la joc!—*

## 11. Jocul D'a Baba-Gaia.

Cloșca se luptă pentru apărarea puilor, contra uluiului său a *gaiet*. Conducătorii jocului sînt doi copii. Unul este *cloșca*. Altul este uluiul său *gaiea*. Cloșca pîrtă după sine cîrdul puilor. Puii se țin unul după altul, pe la spate. Gaiea se repede ca să răpescă, sau să smulgă cîte un pui.

Iată și vorbirea dintre cloșcă și gaie:

*Cloșca*: — Ce faci acolo ?

*Gaia*: — Sap o grîpă.

*Cloșca*: — Dar în grîpă ce ai să faci ?

*Gaia*: — Am să fac foc.

*Cloșca*: — Dar cu focul ce ai să faci ?

*Gaia*: — Să pun cîaunul.

*Cloșca*: Dar cu cîaunul ce ai să faci ?

*Gaia*: — Să opăresc un pui d'al tîu !

*Cloșca*: — Ba d'al tîu !

## 12. Negru-Vodă.

*Negru-Vodă ș'a lui cîlă,  
Tot voinicî cu fruntea lală  
Și cu plete lungî pe spele  
Și cu ghîlge grîse, drepte  
Suie crîsta munșilor,  
Munșilor cîrunșilor.  
De-acolo de pe 'nălțime  
Cu vilejî, cu argîșime*

*Negru-Vodă cî pornesce.  
Și, trecînd peste hotare  
Voinicilor strigă tare !  
— Aleleî, voinicîi mei,  
Mîndriî pușorî de smei  
Cîulăși cele cîmpîi  
Smălțate în țasomîi  
De Tîlarî as!ă-đî cuprinse*



*Si de flacări ce-s' încinse !  
Acolo-'s ai noștri frați.  
Toți voinicî ca brașii nași.  
Ascultați suspinul lor,  
Jalea și-al lor aprig dor...  
Ghîocele vi le luați,  
Arcele vi le încordați...  
Foc în Tătărime dați,  
Si din țeră-î alungați  
Si pre frați de ei scăpați!  
Ostași cum audiaū  
Iule ghîocele-apucaū.  
Arcele și le-'ncordaū  
Sîn Tătari că năpustiaū...  
Iar în Ți de Sfint-Ilie,  
Când sorele e-'n chindie,  
La Câmpulung că intraū  
Ca frați buni se'mbrățișau  
Si țera o slăpăniaū  
Si beaū și se ospetaū.*

---

### 13. Nuca.

Doi copii, Petre și Pavel, găsiră odată sub nucul cel mare din bătătură, o nucă mare și frumoasă.

— A mea este nuca! Mie mi se cuvine!.. — Țise Petre, — fiindcă eū am vĕdu't'o mai întăiū!

— Ba e a mea! — strigă Pavel — fiindcă eū am pus mai întăiū mîna pe dînsa, și am luat'o de jos. — În loc să se înțelegă între dînșii, ei se luară la cĕrtă. Și de la cĕrtă p'aci eră să ajungă la bătaie.

— Stați! — Strigă un al treilea băet mai mărișor, care trecea din întâmplare p'acolo. — Eū am să vĕ impac!

Apoi el stătū la mijloc și cerū să-l dea lui nuca, în mână. După ce o luă, o sparse în două. Și desprinse mĕdu'l din cele două coji. Apoi Țise:

— O jumătate de cójă se cuvine ție care ai vedu-  
mai întâiu. Cea-l-altă jumătate se cuvine ție care ai  
pus mai întâiu mâna pe dinsa. Miedul însă îl opresc  
pe séma mea, fiindcă eă v'am împăcat de nu v'ai  
bătut.

*Când doi se cértă, al treilea câștigă !  
Cine împarte parte, 'și face.*

\* \* \*

*Patru frați, într'o cămașă îmbrăcați !  
Ghică ghicitórea mea,  
Ce e ?*

---

## 14. Grădina.

Frumos, plăcut și folositor lucru este ca, pe lângă  
casă, să aibă omul și o grădină ! — Grădina este o  
bucată de pămînt împrejmuit. Grădină pot fi nu numai  
pe lângă casă, ci și pe câmp. Imprejmuirea se face  
saă cu șanț, saă cu gard, saă cu ulucă, saă cu zid și  
mai arare ori cu grilaj de fier. — Intr'o parte a imprej-  
muirii se află portița grădinii.

Prin mijlocul grădinii se află un drum lat. Drumul  
este așternut cu nisip. Alte cărări mai mici duc din  
drumul cel mare, până la marginile grădinii.

De amândouă laturile drumului se află șiruri de  
agriși și de cócăzi. In grădină veđi :

Perii, merii, corcoduși,	zarzării, caiși, corni,
duđii, nuci, persicii,	și migdali, și gutui
vișinii, cireși, prunii,	și soruși, cu smochinii.

Pomișori cu fructe sînt :

Agriși și cócăzii,	murele,
smeurii și afinii,	porumbele

și, în cap, strugurile.

Se află în grădină și flori frumoșe. Se află și  
iérbă verde și legume, de tot felul. Pe arbori se ved  
adesea păsəri. Pe flori sbórá fluturi și albine. — Pe  
frunze și sub frunze veđi câte un melc, cu casa în

spate și cu córnela scóse. Prin iérbă, nu prea scîi unde, se aude și țirăitul greerilor. In fundul grădinii se



află și câte un mușuroiú de furnicî. Copii descântă :

— Ha! la grópa cu furnicî,  
Ba-í aici, ba nu-í aici! —

Când plóuă, pe jos, pe poteci și pe iérbă, veđi câte o râmă. Ea se târăie dintr'un loc în altul.

In grădină lucréză tata, mama și alți muncitorî. Copiî pot să se plimbe și să se jóce prin grădină. Lor le plac pómele și florile. Ómenilor mari le place să petrécă și să se odihnésză la umbra pomilor și a copacilor din grădină.

*Grădina este un loc plăcut, frumos și folositor...*

## 15. Mama și fetița.

— De ce, mamă, ca băeșii, merg și fetele la școală?  
Ei, acasă, n'aú păpușă de șinut la sîn și 'n pólă!  
Pot să mérgă unde vor.  
Nimeniú de ei nu-í dor. —

— Ia, m'ascullă, Ionico! Tu 'ngrijesci de păpușică.  
Nu te'nduri s'o lași din brațe. Dar, ia spune-mi, nu ț-e frică,  
De mult ce tot stai cu ea,  
S'ajungi și tu păpușea?



*Ca să nu te faci păpușă, și să fii fată cu minte,  
Să știi tot ce este bine, de învățatură țin'-te!*

*— Mamă, eu la școală plec!*

*Nu voiu capul să-l am sec!*

---

*Școala face omul-om și  
altoiul - pomul-pom*

---

## 16. Adam și Eva.

*Cei d'întâi ómenî.*

Dumnezeu în șese zile a făcut cerul și pămîntul și toate cele ce sînt într'însele.

Într'a șesea zi a luat țărână din pămînt și a făcut un chip de om. Acestul chip de om, l-a suflat Dumnezeu în față și l-a dat vîleță. El l'a numit *Adam*.

Adam era singur pe pămînt.

Dumnezeu a vădut, că nu e bine să fie Adam singur. Dînsul a holărit să-l dea o soție.

*Odată pe când Adam dormia, Dumnezeu i-a făcut soție.* Adam, când s'a deșteptat, s'a bucurat foarte mult. El a numit pe soția sa *Eva*.

*Adam și Eva au fost cei d'întâi ómenî.* Atunci Dumnezeu a bine-cuvîntat pe Adam și pe Eva și le-a dîs lor așa:

— Cresceți și vă înmulțiți! Umpleți pămîntul și-l stăpâniți pe el!

Apoi Dumnezeu l'a așezat într'o grădină minunată de

frumósă. Acea grădină se chleamă *Raiu!* pămîntesc. Prin Raiu curgeau ape limpeđi și rēcoróse. Acolo cresceau tot felul de flori mirósitoare. Acolo erau tot soful de pomi roditori.

Dumneđu le dete voie să petrēcă și să se bucure de tóte bunătățile Raiului. El le spuse că acolo ei pot să trăescă fără grijă, fără bólă, fără dureri și fără de mórte.

*Cei d'întâi ómenț, cât au trăit în Raiu, au fost cu adevērat fericiți.*

---

## 17. Pe cāmp. Zarea saū Orizonul.

Intr'o după-amieđi, un dascāl a plecat de la școlă cu toți școlarii împreună. Ei au pornit pe uliță, doi câte doi. Și au eșit la cāmp, pe șosēua cea mare. Au mers cât au mers. În drēpta și în stānga vedeau tot grāne, liveđi și fānețe. Au mers până au ajuns în fața unei movile. Acolo se făcea un drumuleț. la dél.

Dascālul strigā: — Sus la dél, copii! Și copiii veseli suirā d'a'n fuga acea movilă. Dascālul sosi în urmă, pe podișul délului.

Atunci toți ședurā jos, ca să se odihnescă.

— Copii, — le ăise dascālul, — Ia, să'mi spuneți acum voi, ce vede fie-care de aci, din înălțime?

— Eū, — ăise un școlar, — de aci vēd comuna nóstră (satul saū orașul).

— Eū, — ăise altul, — vēd cāmpiile, cu arături.

— Eū, vēđ cirēda, în islaz-(imaș).

— Eū, vēđ délul, cu păduri.

— Eū, vēđ gārta.

Dascālul mai ăise: — Dar pe cer, ce vedeți?

— Sus, e numai cerul albastru, — răspunse un copil.

Altul strigā: — Ba, eū pe cer, drept în fața mea, despre pădure, mai vēđ sórele, cum s'a aplecat în jos.

— Luați aminte, copii! — spuse dascălul — Jur împrejur, cerul se lasă în jos. El este ca o bôltă mare, ca un *covillir*, d'asupra pământului. *Marginea cerului se chîemă zare*, se chîemă și *orizon*.

*Orizonul se arată tot-d'auna ca un cerc împrejurul nostru.*

Ca să scie cine-va, în ce loc se află și încotro are să'și îndrepteze mersul, trebuie să cunoscă laturile zarei, saū ale orizonului. Cine va scie acésta, cu greū se póte rătăci...

Am să vă și povestesc o istorioră, despre nisce copii rătăciți.

---

## 18. Vocale și consunante.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Dascălul a plecat cu școlarii, afară la câmp. — Ei s'au oprit în fața unei movile. — Apoi se suiră pe movilă. — În urmă se aședară pe podișul délului. — Acolo învțătorul începū să vorbescă elevilor, despre tóte lucrurile ce se vedeau de pe dél.

**Regule:** 1) *Cuvîntarea noastră se formeză din propozițiuni. Propozițiunile se formeză din cuvinte. Cuvintele se formeză din silabe. Silabele se formeză din unul saū din mai multe sunete.*

2) *Sunetele le auđim. Ca să le vedem, le scriem. Semnele sunetelor se chîemă litere.*

3) *Literele: a, ă, e, i, î, o, u, când le citim, dau un sunet întreg și deplin. Sunetele aceste se chîemă că sînt sunătoare saū vocale. A este o vocală.*

4) *Unele litere ca b' c' m' n'... când le citim singurē, nu dau, ele de la sine, un sunet deplin și întreg. Ele dau un sunet cam împedicat. Sunetele aceste împedicate se fac sunete depline numai când le rostim de-odată cu o vocală. Așa: be, ce, me, ne...*

*De aceea sunetele împedicate le numim cu-su-nă-tó-re saú consunante. Sunetul re este un consunant.*

**Teme:** Din bucata de citire «*Pe câmp*», vei scrie cea d'întâitú propozițiune și apoi vei alege, pe două șire, sunetele dintr'insa. Pe un șir vei scrie vocalele. Pe al doilea șir vei scrie consunantele!

---

## 19. Copiii rătăciți.

Sórele apusese în zare. Cerul rămăsese roșu, în laturea aceea. Un pândar, care umblă singur pe rázorele unui lan, mare, auđi în depártare nisce glasuri de copii, cari plángeaú. Pândarul se duse într'acolo și, ce găsi? Gási doi băeți, unul ca de opt ani, și altul mai micșor, ca de șese anișori.

Amândoi ședeau jos, pitiți printre gráu. Ei se văetaú de fóme și de frică. Pândarul îi întrebă :

— Mai băeți, cu ce rost sinteți voi singuri, pe vremea asta, în acest câmp pustiú ?

Băétul cel mai mare, pe care îl chîemà Scarlat, răspunse așa :

— Uíte, moșule dragă, ce ni s'a întimplat! Ađi dinđi-de-dimi-néță ne luá tata pe amândoi în căruță, ca să mergem să vedem pe bunica, într'un sat, departe de la noi. Când sórele abia răsárise *în zare*, am ajuns dinaintea unui han. Tata s'a dat jos din căruță, ca să ne cumpere covrigi. El ne-a spus să nu ne mișcăm de loc, până o veni el înapoi. Dar eú n'am ascultat pe tata. M'am suit pe capră, am luat biciul în mâni și am plesnit de-odată tare, în cai. Caii s'aú speriat și s'aú pornit în fuga mare. Și ne-aú dus, ne-aú dus val vârtej, drept preste șanțuri și preste câmpii. Noi, din căruță, țipam. Dar caii tot mai tare fugiaú, fugiaú, par'că mâncaú pămîntul. Mai pe urmă am vrut să-i opresc. Dar n'am putut prinde háțurile, că mă *orbiá sórele, care'mi da drept în ochi*. Apoi căruța s'a lovit d'o buturugă, s'a résturnat, și, amândoi am căđut aci, pe câmp. Ne-am lovit la cap, la obraz și ne-a curs o grămadă de sânge, din nas și din gură... Caii s'aú dus în góna

mare, târind și hodorogind, după ei căruța. S'aũ dus de nu ȳ-am mai vęđut cu ochi... Și noi, noi am ręmas aci, ęiulica ȳnręgă, fără nimic, ca vai de noi!... Fă-ți milă, dragă moșule, și du-ne acasă....

— V'aș duce; — le ęise pândarul bucuros, — dar eũ nu sciũ în cotro este satul vostru!

— Apoi nici noi nu scim, — ręspunseră deodată amândoi băeții. — Dacă am fi sciut, ne-am fi dus noi pe jos, ȳncă de cu ęiuă.

— Stați copii! — le mai spuse pândarul. — Voi ęiceți că, ađi-diminęță când ați plecat de acasă, — aveți *ȳn fața vóstră sórele* care vę orbiă. Așa dar, din locul unde ne aflăm acum, satul vostru trebuie să fie *ȳn laturea de zare, unde a sfințit sórele*. Intr'acolo să ne ducem, și vom nimeri, ne-greșit, satul vostru. Aȳde-ți dar băeți! Nu vę mai temeți! Dar din pãțania asta, a vóstră, două lucruri să ȳnvęțați: Mai ȳntăiũ să *nu faceți all-fel de cum vę povățuesc pãrințiș voștri*. Și al doilea ȳn *orȳ-ce loc vę aflați*, să vę deprindeți a sci cum să vę ȳndreptați după zare, ca să nu vę maș rãtãciți.

Pândarul duse pe băeți, ȳn satul lor. Tata și mama lor, când ȳi vęđură ȳntorși pe ȳnnoptate acasă, ȳi certară pentru fapta lor. Dar ei se și bucurară fórte mult că nu s'aũ pierdut copiii pentrn tot-de-auna.

*Copii, ascultați povețele tatãlui și  
urmați-le pentru a fi mântuiți!*

---

## 20. N u c u l.

Nucul este cel mai mare pom din grădinile nóstre. Nucii cresc și pe câmp, și prin vii. Nucul ajunge adesea pãnă la 12 sau chȳar 15 metri ȳnãlțime.

Nucul, când a ȳncetat să creșcă, are rãdăcină mare, trunchiũ fórte gros și rotund. Trunchiul e acoperit cu o cójă albuie și mai mult netedă decãt aspră. Crãcile ȳmpreună cu ramurile formęză o corónă fórte mare și

stufosă. Vara nucul are foile mai mari decât ale fiecărui alt pom. Foile de nuc au un miros plăcut.

Ce frumos este vara, să aibă un nuc mare înaintea casei, în bătaură!

Fructele nucului, sînt *nucile*. — Nucile, cît sînt încă verzi, au un înveliș cărnos de asemenea verde, mustos și foarte amar. Când nucile dau în copt, și învelișul cel verde începe să cadă de la sine. Atunci rămîne cîja cea vîrtosă și brăzdată, sub care se află sîmburele. Sîmburele este de asemenea mare, învelit într'o peliță fină. El, cînd e copt bine, este dulce. Sîmburele de nucă se pîte mînce sau gol, sau se întrebuinteză la fel de fel de mîncări și prăjituri.

Cînd umblă omul cu nucă necoapte se murdăresce pe mîni.

*Nucul este un pom mîreț și frumos.*

\*

*Ghică unde sînt patru frați  
Intr'o cămașă 'mbrăcați?*

---

## 21. Bucur Ciobanul.

A fost odată un cioban, pe care îl cheamă *Bucur*. El trăia numai cu nevasta, cu copiii, cu cîinii și cu turma sa de oi, într'un loc pustiu. Alți oameni pe acolo nu se aflau. Pe acel loc erau dumbrăvi cu umbră desă. Erau și livezi cu pomi roditori și ierbă multă și mîle. Pe acolo curgea și o gîrlă, cu apă bună de bîut. Bucur Ciobanul și nevasta și copiii lor gîsiau acolo, tot ce le trebuia. Oile aveau unde să pască și de unde să se adape. Pentru sine și pentru ai sîi, Bucur și-a clădit într'o livecă o colibă încăpătoare. Așa Bucur cu ai sîi petreceau, cu mult belșug și cu mare bucurie, într'acea luncă verde și bogată.

Oamenii din locuri depărtate au aflat cît de bine trăia Bucur Ciobanul, în moșiora sa. Ei au venit la dînsul și, cu voea lui s'au adăpostit pe lîngă el. Au venit de

pretulindenî tot mai mulți și mai mulți și s'au aședat acolo. Și-au făcut și ei bordeie și căsclore, împrejurul colibeî lui Bucur. Unii au fost *ciobani*. Alții s'au apucat de *peșcarit*. Alții de *vânătoare* și alții de *plugărie*. Tutturor le mergea minunat de bine.

Astfel, împrejurul bordeielului lui Bucur, încet cu încet s'a făcut un *sat*, satul lui Bucur Ciobanul.

Intr'o zi, Bucur Ciobanul așa a grăit tovarășilor săi : — Alde, fraților, să ne clădim aci și o *sfântă biserică*. Toți l'au ascultat cu mare bucurie și îndată au ridicat pe un delușor, tocmai la marginea gârlei, o bisericuță. Acelea i-au zis *biserica lui Bucur*. Acolo mergeau dinșii în toate zilele de se închinau lui Dumnezeu. Ei îi mulțumiau pentru toate bunătățile, de care se bucurau.

Satul lui Bucur zi cu zi s'a tot mărit, până când mai pe urmă a ajuns să fie un *târg*, căruia i-a zis *Bucurescă*.

Ast-fel se spune că s'a întemeiat Bucurescul nostru de astă-zi.

Bucurescii este acum cel mai mare și cel mai frumos oraș din totă țera noastră. Biserica lui Bucur Ciobanul se vede și astă-zi pe un delușor, pe malul Dâmboviței, gârla ce curge prin Bucurescă.

## 22. Dâmbovița.

*Sus din munte curge 'n vale  
Apa dintr'un mic izvor,  
Care, șerpuiind prin țeră,  
Murmură încetișor.*

*Dâmboviță, apă dulce,  
Cine-o bea nu se mai duce !*

*Vremea trece. Apa curge.  
Nu mai vine ce-a trecut.  
Dar, ast rîu a fost și este,  
Și va fi, în veșt, plăcut,  
Dâmboviță, apă dulce,  
Cine-o bea nu se mai duce !*

## 23. Răutatea ómenilor.

Adam și Eva nu ascultară întru tóte de Dumneđeũ. Și pentru neascultare Dumneđeũ i-a gonit din Raiũ. După ce Adam și Eva aũ fost goniți din Raiũ, ei aũ trăit pe pãmînt numai cu grijã, cu necazuri și cu dureri. Ei munciaũ greũ, din zori pãnã în nópte și abia aveaũ de ajuns pentru traful lor de tóte ñilele. Ah! cãt de rãu le pãrea acum de bunãtãțile Raiului, pe care, din greșela lor le pierduserã!

Ei aũ cãpãtat mai mulți copii, bãeți și fete. Unii din copiii lor aũ fost buni, alții aũ fost rãi. Cel mai bun a fost *Abel ciobanul*, și cel mai rãu *Cain plugarul*. Pe al treilea fecior l'a chîemat Set. Abel a murit, ucis încã de tînãr. Dar Cain și Set aũ avut mai mulți copii. Aceștia începurã *sã nu asculte, nici de poruncile lui Dumneđeũ, nici de pãrinții lor*.

Se certaũ mereũ între sine și se bãleaũ. Urmașii acestora încã și mai rãi se fãcurã. Dumneđeũ vedũ cã rãutatea ómenilor este mare, mare de tot pe pãmînt.

Atunci el se întristã în inima sa și ñise așa:

— Am sã prãpãdesc și sã stãrpesc de pe fața pãmîntului pe ómenii aceștia, cei rãi de tot.

Dar voiũ sã cercetez mai 'nainte, dacã nu cum-va mai este printre ñinșii vre-unul bun și curat la inimã. De va fi mãcar unul, care sã asculte de mine, n'aș vrã sã pierã un nevinovat ca acela.

*Neascultarea este rea, este pãcat. Și lui Dumneđeũ nu-i place omul pãcãtos. Dumneđeũ a pedepsit pe ómenii cei d'întãiu, pentru rãutatea lor.*



## 24. Păuna și mama ei,

*Păuna.* — Ah! mamă, de ce este așa cald? Nu mai e de suferit. Uită-te, cum îmi curge nădușela!

*Mama.* — De-o-cam-dată numai atâta îți spui, Păuno, Dumnezeu este pricina de se face așa cald! Să știi că ce face Dumnezeu, tot spre binele nostru îl face. Păuna tăcu. Ea să sili să sufere căldura și, cu ceva răbdare isbuti a se mai ușura. Luna lui August trecu și, cu dînsa împreună, trecură și căldurile cele mari. În luna lui Septembrie, vremea eră mai răcoroasă. Atunci Păuna se ducea în toate Țările să se plimbe prin grădină. Pomele erau coapte. Păuna se bucură când vedeă așa mulțime de mere, de pere, de piersici, de prune, toate bune și frumoase. Ea mîncă dintr'insele, cu mare poftă.

Intr'una din Țări, mergînd în grădină cu mamă-sa, fetița Țise: — Ah! mamă, ce frumoase pome ni-a dat Dumnezeu! Mult trebuie să ne iubescă El! Ce daruri plăcute ne face El! Ce bun e Dumnezeu!

*Mama.* — Adevărat Țici, fata mea. Așa este! Dar adu-Ți aminte că mai Țările trecute erai p'aci să te plîngi de Dumnezeu! Adu-Ți aminte când nu-Ți plăcea căldura cea mare. Să știi, draga mea, că tocmai acea căldură mare a dat pomelor fața lor cea frumoasă. Căldura li-a dat și mirosul și gustul lor cel plăcut. Deprinde-te dar a te mulțumi cu tot ceea-ce face Dumnezeu! El știe tot-de-a-una ce face și nu voesce alt-ceva decît numai binele nostru, al omenilor.

Orice face Dumnezeu,  
este spre binele tău

## 25. Subiectul: Ființele sînt ceva.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Tata este, grădinar. — Furnicele sînt animale. — Prunul este un pom. — Poteca este un drum.

**Regule :** 1) *Cuvintele* tată și furnici *arată* ființe. — *Cuvintele* prun și potecă *arată* lucruri.

2) *In fiecare propozițiune putem să spunem ceva despre o ființă sau despre un lucru, că ce este ființa sau lucrul acela.*

3) *Vorba care ne arată ființa sau lucrul despre care spunem ce este ? se numește subiect. D. e. 'Tata este subiectul propozițiunii Tata este grădinar, fiindcă despre tată spunem ce este.*

4) *Subiectul într'o propozițiune îl aflăm întrebând: Cine este acela, sau aceea despre care spunem ceva ? D. e. Cine este grădinar ? Tata. — Cine este un pom ? — Prunul.*

**Teme :** Veți scrie patru propozițiuni: una despre copil, alta despre melc, a treia despre nuc și a patra despre mușuroiș, spunînd despre fie-care: *Ce este ?* La tóte propozițiunile veți sublinia *subiectul!*

---

## 26. Pomii de grădină.

In grădină, pe lângă nucii, se mai află de obicei și meri și peri și pruni și cireși și piersici și duși.

După nuc, *mărul* este cel mai mare și mai frumos pom de grădină. Merele sînt rotunjore și, la cele două capete, cam turtite. Ele au o cójă verde, galbenă ori roșioră. Când sînt bine cópte merele, atunci sâmburiil lor sînt negrii, sau castaniil. Merele cópte sînt fórte bune și sănátose. Sînt mere dulci văraticе, mere crețesci, mere călugăresci și merișorele cele mici, din care se face dulceturi.

*Pêrul* face fructe lunguțe, cu cõda la capêtul cel mai subțire. Perele sînt mai mustõse decît merele.

*Prunul*, de obicei, este mai mic decît mêrul și decît pêrul. Prunele sînt ovale. Ele sînt acoperite cu o peliță fină albastră-negrie, sau albastră-roșie, cu brumă sură pe ele. Mîedul prunel este galben, dulce, mustos și plăcut. *Sâmburele* prunelor are o cõjă vîrtõsă, lălausă, netedă și cu mîed dulce-amăriu.

*Cireșul* și *vișinul* sînt de mărimea prunului. Cireșele sînt cele d'întîi fructe de vară. Ele sêmănă cu prunele. Dar ele sînt mai mici, mai rotunjõre și, de obicei, roșii, sau galben-roșii. Vișinile sînt mai acrișõre decît cireșele.

*Pîrsecul* îi prișce în pămînt mai cald și mai ridicat, în fața sõrelui, mai ales prin vii. Pîrsecile sêmănă mult cu prunele. Ele însă sînt mai mari și au o peliță galbenă, sau roșcată, rumenă. Sâmburii pîrsecelor au cõjă brăzdată.

*Dudul* are fructe cãrnõse, moi de tot și mustõse, la față albe, negre sau rumene.

Sînt și meri și peri și cireși selbatici. Aceștia cresc pe cãmp și în pădure. Ei sînt *pomi pădurești*. Din merișõre și din perișõre pădurețe se põte face oțet.

*Põmele sînt bucuria copiilor.*

*Pomi sînt arbori folositori și plăcuți.*

---

## 27. Simțurile.

La nas simțesc de sus că-mi vine un miros!

Mă uîț și ochi-mi vîd, în pom, un mîer frumos!

Cu mâna pipă-  
esc și sgudu-  
esc vârtos. :



Și cu urechîea auđ cum  
cade mărul jos.



In gură iute-l bag și  
simț că e gustos!



Cu nas, cu ochi, cu mâni,  
cu urechîe și cu gură  
Trăește p'astă lume  
și simte - ori-ce făptură.

## 28. Punctele cardinale.

Dascălul cu școlarii săi eșiseră afară la câmp. Ei se așezară pe o movilă, de unde se vedeă departe, în toate părțile. Dascălul arătă cu degetul, *laturea* zarei, unde soroarele se cam plecaseră. Atunci el vorbi într'astfel copiilor, cari îl ascultaū :

— Cam peste un cės soroarele are să sfințescă într'acolo. Să sciți copii, *laturea* aceea a orizontului, unde soroarele apune, se cheamă *Apusul* sau *Sfințitul*... Acum sculați-vă și întorceți-vă cu fața spre Apus!... Să țineți minte: *Laturea* zarei din dosul vostru este *Răsăritul*, fiind-că d'intr'acolo *răsare* soroarele diminēța...

Haidi acum! La stânga împrejur! Întorceți-vă cu fața spre Răsărit! Luați sēma, *laturea* zarei, de-a-drēpta voastră se cheamă *Miēdă-zi*. *Laturea* de-a-stânga voastră se cheamă *Miēdă-noapte*.

Orizontul de jur împrejurul pământului, este ca și *temelia* cerului. D'asupra orizontului se înalță bolta cerului. Toate vasele de lemn aū o *gardină* la fund. *Gardina* este *temelia* vasului. Așa dar, și *orizontul*, este ca și *gardina* cerului.

Cele patru părți mai însemnate ale orizontului: *Răsărit*, *Apus*, *Miēdă-zi* și *Miēdă-noapte*, noi le numim **punctele cardinale** ale cerului.

După punctele cardinale noi învățăm a sci unde ne aflăm și încotro trebuie să ne îndreptăm.

*Acēsta însemnēză că învățăm a ne orienta.*

Răsăritului, noi îi mai dicem și *Est* (E). Apusului îi dicem și *Vest* (V). Miēdeii-ziilei îi mai dicem și *Sud* (S). Miēdeii-noptii îi mai dicem și *Nord* (N).

Soroarele eră pe sfințite. Dascălul și copiii plecară spre casă. Pe drum fiecare școlar, uitându-se în ce *lature* a zarei se află soroarele, spunea câte ceva. Unul dicea că pădurea e spre Vest, fiind-că soroarele tocmai atunci apunea în dosul copacilor păduri. Altul adăugă că comuna, unde ei se inapoiaū acasă, este spre Est...

Astfel copiii se deprindeau a se *orienta* fiecare, pe câmp, după cele patru *puncte cardinale* ale zarei.

## 29. Potopul.

Dumnezeu era gata să stărpescă de pe fața pământului pe oameni, pentru răutatea lor. Dar el își aduse aminte de un om, care singur era bun și drept. Pe acela îl cheamă *Noe*.

Noe avea trei feciori, anume: Sem, Cham și Iafet.

Dumnezeu porunci lui Noe să gătească o corabie mare, s'o învelască și s'o închidă bine, peste tot. O asemenea corabie se cheamă și *Chivot*. Dumnezeu îi mai spuse lui Noe :

— Din toate animalele de pe fața pământului, — tu să alegi câte șapte perechi, din cele curate și câte două din cele necurate. Pe toate aceste animale să le adăpostesci în chivot. Apoi să intri și tu într'insul, cu feciorii tăi și cu tot némul tău !

Așa a și făcut Noe, care ascultă la toate, pe Dumnezeu.

Atunci a dat Dumnezeu o plöe mare. — A plouat patru-șeci de zile și patru-șeci de nopți, d'a rândul. Apele au crescut peste măsură. Ele au innecat tot pământul și au acoperit munții cei mai înalți.

*Acest innec de ape a fost potopul cel mare.*

Intr'acest potop s'au innecat toți oamenii. Și s'a prăpădit tot ce era viu pe lume. Cu vîleță au rămas numai Noe și toți cei, ce erau cu dînsul în Chivot.

Corabia lui Noe plutea pe d'asupra apelor.

Ast-fel, a pedepsit Dumnezeu, cu potop de ape pe oamenii cei răi de pe pământ.

---

## 30. Vița.

Eră pe la începutul primăverii. În via domnului Merénu erau de mai nainte infpte o mulțime mare de bețe. Și eră

săpată viea pentru întâeș-dată. Chiar venise la vie domnul Merénu cu fiul său, Costică, care era cam de vre-o șapte ani.

— Ah! tată! — strigă Costică, — pune pe vier să scotă d'aci uriciunile aceste de vrăscuiri! Uite, rădăcinele cele lemnóse, ce urite sînt! Apoi córdele aceste *îndoicítóse* și cu cója brăzdată, ce urite sînt, cu nodurile lor! Nicî nu sînt în stare să stea singure, drept. De ce sînt bețele aceste? Tótă cósta par'că-î arsă din pricina acestor *găteje*!

— Lasă-le pe loc, Costică! — răspunse tata. — Mai așteptă câte-va săptămâni! Atunci vei vede ce va eși din ele!

Cam pe la mijlocul lui Aprilie, domnul Merénu iarăș luă pe Costică cu sine, la vie. Vișele, tóte, erau înverđite și înflorite. Frunzele erau micî și frumos crestate, pe margini. Clorchine de flori mărunte și mirosítóre atărnau de córde. Córdele cu cárceii lor se acățaseră de araci.

— Costică! — dișe tatăl, — ȳa, culege frumușel, foițe de aceste! Să umpli coșul acesta!

— Ce să facem cu ele, acasă? — întrebă Costică.

— Bucătărăsa o să înfășóre, cu ele, perișóre cu carne!

Intr'una din zilele lui Iulie, domnul Merénu merse iarăș cu Costică, la vie. Vișea se *încordase* tēpēn. Frunzele se îngroșaseră. Fațelor era verde închisă. În locul clorchinelor de flori acum erau numai bóbe micî, era *aguridă*. Costică culese și de astă-dată aguridă. Din aguridă, acasă, bucătărăsa gătise bucate.

Trecuseră Iulie, August și Septembrie, de jumătate. Atunci iarăș luă domnul Merénu pe Costică, la vie. — Vișele acum erau *încărcate*, pe lóte *rezórele*,<sup>2</sup> cu clorchine gróse și lungi. În vie' erau tóte soiurile de struguri: *lămátóse* și *mișchet*, *gordin* și *bășicală*, *córnă albă* și *córnă neárá*, *razachie* și *cornițe*,<sup>5</sup> *lăța vacii* și multe, multe, altele.

— Ei, Costică, ce dicî? — Să scotă vierul din pămînt



aceste vréscuri nodurose? — Costică zimbi și el, cam rușinat.  
El nu mai îndrăsnia să răspundă ceva.

Acasă, pe la sfârșitul mesii, domnul Meréou porunciă de obicei să împarță struguri, pe la meseni. Dar mai nainte, dicea totdeauna lui Costică: — Costică băete,

*Ghică ghicitórea mea!  
Am o fată bubósă, bubósă,  
Șede cu Vodă la masă?*

---

### 31. Subiectul: Ființele sînt cumva

*Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Vierul este harnic.—Copiii sînt vesli.—  
Agurida este acrișoră. Strugurii sînt dulci.

**Regule:** 1) *Intr'o propozițiune putem să spunem despre o ființă sau despre un lucru și cum este ființa sau lucrul, adecă ce însușiri pòte să aibă. D. e. Vorba harnic ne spune cum este vierul.*

2) *Despre o ființă sau despre un lucru putem să spunem ce este și cum este ființa sau lucrul acela.*

**Teme:** Veți scrie patru propozițiuni: Una despre copil, alta despre struguri, a treia despre nuc și a patra despre nucă, spunënd despre fie-care cum este? — La tóte propozițiunile veți sublinia subiectul!

---

### 32. Cântecul Rândunicii.

*Rândunică frumușică,  
De ce fugi din țera mea?  
Aă ți-e frică, mititică,  
Că te-apucă țerna grea?*





<i>Nu vești, vița, frunzulița</i>	<i>Care bine pentru tine</i>
<i>Încă n'ău îngălbenit!</i>	<i>P'alte locuri ai vedut? ..</i>
<i>Albinița, musculița</i>	<i>Ia, măi bine, ședți la mine</i>
<i>Pân'acuma n'ău perit!</i>	<i>Unde cuțul ți-ai făcut!</i>

*Rândunică mititică,  
Măi rămâi în țera mea,  
Fără frică, mititică,  
Că te-apucă țerna grea!*

### 33. Prânzul în Familie și rugăciunea mesei.

Intr'o zi de Sfântă-Mărie-mică, adică la 8 Septembrie, afară eră cald și frumos cum e pe la începutul toamnei. Într'un sat, un tată și o mamă, cu o fetiță și un băieț mai măricel, se întorceau de la biserică. — Bunica rămăsese acasă, cu doi copilași mai mici. Ea gătise ceva de mâncare mai bun, căci eră ziua mamei. Bătrâna așteptă cu masa pusă, sub nucul cel mare, din bătătură...

Îndată ce sosiră de la biserică, toți se aședară împrejurul mesei. *Tatăl Ión* luă la dreapta sa pe *Petrică* băiețelul cel de șapte ani. Mama ridică de pe ierbă pe mititelul *Nicu*, care abia eră de un an și jumătate. Ea îl sărută și îl aședă pe brațul ei. Între mamă și tată se aședă *Linuța*, fetița cea de zece ani. În fața lor ședă *bunica*, bătrâna cu părul alb ca zăpada. Lângă ea veni și *Florica*, cea de patru anișori, cu perisorul bălan ca aurul. Așa împrejurul mesei, se adunase acum mai totă *fami ia*. Tata Ión se sculă în picioare și își făcu cruce. Toți făcură ca dinsul.

Atunci *Linuța* cu glas limpede spuse *rugăciunea mesei*:

*Tu, ceresc Părinte,  
Dați să ne hrănim!  
Noi, cu dulci cuvinte,  
Ție-ți mulțumim!*

Așa învățase *Linuța* rugăciunea acésta, dela școlă. *Zamfira*, *servitorea* aduse pe masă o strachină. În

năuntru eră o găină fiértă, care *fumegă și mirosiă plăcut.*

Mama împărți tutulor flertură și găină... Toți mâncară și băură și se veseliră. Nicl *Griveiū*, cănele cel mare, nu lipsi de la prânz. Petrică îi dedeă lui tot-d'auna din rămășițele mesei.

*Deū, familia întrunită  
este cea mai fericită.*

---

### 34. Curcubeul lui Noe.

Potopul cel mare a ținut cu totul o sută cincî-șeci de zile. După ce plouă 40 de zile și 40 de nopți, Dumneșeu a poruncit să inceteze ploile.

Atunci vîntul a început să bată. Apele aū început să scadă. Vîrfurile munților aū eșit mai întăiū, la ivelă.

Corabia lui Noe se opri pe un munte sôrte înalt.

Noe deschise oblonul corabiei. El trimise afară *un corb*, ca să vadă dacă s'aū scurs apele. Dar corbul nu s'a mai întors înapoi. El a rēmas ca să mănânce stîrvurile, care plutiaū cu grămada d'asupra apelor. Noe a trimis atunci un *porumbel*. Porumbelul n'a găsit loc uscat, unde să se așede și s'a înapoiat îndată, în chivot.

După câte-va zile, Noe a mai trimis de-a-doua oră pe porumbel.

Atunci pasērea a adus în cloc o ramură de măslin.

Noe a priceput că apa a fost scăduț pe pămînt.

De-a-treia-oră, Noe a dat drumul porumbelului. Dar de astă-dată porumbelul n'a mai venit îndărăt.

Din acēsta Noe a înșeles că afară s'a svēntat de tot pămîntul. Atunci el a eșit din chivot, cu feciorii

săi, cu nevestele, cu copiii lor și cu animalele, câte fuseseră adăpostite în corabie.

Indată Noe s'a închinat lui Dumnezeu și l-a mulțumit că l-a scăpat de potop, pe el și pe al lui.

Dumnezeu a bine-cuvîntat pe Noe. Și l-a făgăduit că nu va mai da alt potop, pe pămînt. Ca semn de făgăduință, Dumnezeu a întins pe cer *curcubeul*.

Acel mândru semn se arată adesea după plöe. El tot-deauna, vestesce că *sórele are să ăasă la ivélă*.

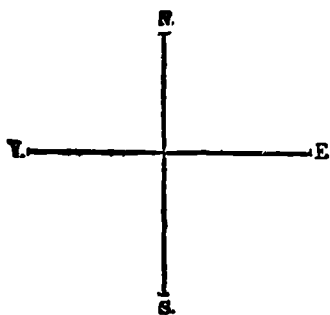
*Curcubeul a fost semnul făgăduinței, ce Dumnezeu a fost dat lui Noe...*

Maí scii ghicitórea despre curcubeu ?

---

### 35. Orientarea în clasă.

Noi astăzi sîntem în camera clasei a doia. Sub picioare avem podela sau dușuméua. D'asupra capetelor noastre se înalță tavanul. Imprejurul nostru, pe patru lături, sînt cei patru päreși ai camerei. Ia, să ne *orientăm* acum în clasa noastră, precum ne-am orientat afară pe câmp !



Păretele din față, unde este ușa de intrare, stă spre Apus, fiind-că în acea lature apune sórele. Prin urmare, păretele din fundul camerei, în dosul nostru, stă spre Răsărit. D'a stînga noastră, unde se deschid ferestrele, este păretele, despre Mîedă-đi. Iar la drépta noastră, păretele neted, împodobit cu cadre și cu chipuri, este spre Mîedă-

nópte.

Aci în cameră, noi nu mai vedem cu ochii orizontul cerului, ca afară. Vedem, pe patru lături, numai cei patru päreși.

În clasă cele patru puncte cardinale, íată cum le însemnăm : Culcăm orizontal tabla, pe două bănci, orî pe două scaune. Apoi

tragem pe dinăsa o linie dréptă, din marginea despre Vest a tablei până la marginea ei, despre Est. Apoi această linie o încrucișăm cu altă linie dréptă, care are un căpăt spre Nord și cel-l-alt spre Sud. Ast-fel se forméază pe tablă o *cruce*. Crucea acésta ne infățișéază *trupul nostru, stând drept* și cu mâinile întinse, orizontal. Fie-care din brațele crucii este îndreptat spre unul din cele patru puncte cardinale.

---

### 36. Nucul și vița.

Și nucul, și vița fac pόμε bune de mâncat. Și nucul, și vița sînt pomi. Nucul și vița au rădăcină, au tulpină, au frunze, au flori și fac fructe. Și nucul, și vița pot să crească și în grădină, și la câmp, afară.

*Așa dar, la multe séměnă nucul cu vița.*

Dar nucul este și mai înalt, și mai gros, și mai puternic decât vița. Tulpina nucului crește și stă drept în sus, de la sine. Tulpina viței trebuie rezemată ca să stea în sus.

Tulpina nucului are crăci și ramuri, ce forméază *corôna* lui. Vița are pe tulpinele sale, numai nisce cârcei și frunze.

Nucul are frunze întregi. Frunzele viței sînt crestate pe margini. Nicî la flori nu séměnă nucul cu vița.

Fructele nucului sînt nucile, ale viței — strugurii, care crește în cîrchine.

Nucile la multe se deosebesc de struguri, și la mărime, și la formă și la gust.

*Așa dar, la multe se deosebesce nucul de viță.*

*Nucul și vița se aseměmă într'unele puncte, iar într'alttele puncte, se deosebesc.*

---

### 37. Dragoș-Vodă la vânătoare.

— *Dragoș mândru ca un sóre*  
*A plecat la vânătoare...*

| *Ghioga și săgéta lui*  
*Fac pustiul codrului:*

*Cerbul more, urșit per  
Și vulturii cad din cer! —*



— Iată mări că de-odată  
O poenă se arată,  
Inverșită, înflorită  
Și de lume tănuită.  
Iar pe țerbă 'n poeniță  
Cântă o d'albă copiliță...  
— Dragoș, Dragoș frășiore,  
Lasă ochii tăi să sbore  
Peste culme și câmpii,  
Păscute de herghelii;  
Peste văi, peste grădini,  
Unde-s roțuri de albini,  
Peste ape curgătoare  
Și dumbrăvi răsunătoare.  
Cât pământ tu vei vedea  
E coprins de zestrea mea.  
Ș'a cea d'albă de moșie  
Tota 'n veclă a ta să fie,

*Când prin tine ar fi scăpată  
De o flară 'nfricoșată,  
De un zimbru fioros,  
Care-o calcă 'n sus și'n jos!*

### 38. Subiectul: Flințele fac ceva.

*Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Dragoș a plecat la vânătoare. — Cerbul more. — Urșit per. — Copilița cântă. — Dumbrava răsună.

**Regule:** 1) *Intr'o propozițiune putem să spunem despre o ființă sau despre un lucru și ce face ființa sau lucrul. D. e. Vorba cântă ne spune ce face copilița.*

2) *Ce putem să mai spunem despre o ființă sau despre un lucru, care e subiectul unei propozițiuni?*

**Teme:** Veți scrie trei propozițiuni: Una despre *Dragoș*, alta despre *copilă* și a treia despre *urs*, spunând despre fiecare: *Ce face?*

La toate propozițiunile veți sublinia subiectul!

### 39. Fetița murdară.

Lina era o fetiță, care nu prea ținea să fie curată. De căpela vre-o rochie nouă, o vedea de a-doia și cu dinsa murdară, ba de multe ori și ruptă. Când se umplea pe mâni cu ceva, ea se ștergea pe haîne. Când umbla pe uliță, nu băga de seamă, unde călcă. Ea intra d'adrechtul în toate baltacele, de-și mulă pantofil și își stropia haînele. Intr'o zi de Duminică Lina plecă cu mamă-sa la plimbare.

Cu vre-o câte-va zile mai nainte ploăuse. Și acum se mai află, pe ici, pe colea, câte un mic lăcșor. Lina, după obiceiul ei, nu putea să umble fără să se murdărească. Așa, ea își umplu îndată de noroiu încălțămintele și haînele. Mamă-sa vedea bine ce făcea Lina, dar de-o-cam-dată nu țise nimic.

Plimbându-se mai mult timp, iată că ele zăresc o *porumbiță*, care tocmai se lăsă din sbor, ca să bea apă din riulețul ce era în apropiere.—Mama îi țise atunci Linei: — Iată acea porumbiță vré să bea apă din riuleț. Uită-te bine la dinsa și bagă de seamă, cum o să facă ea! —

Porumbița se lăsă din sbor și se aședă cu piclórele la un loc svântat. Și, apoi de-aci se săltă din plétră în plétră, și bêu. — Șci tu, Lino, țise atunci mama, — pentru ce porumbița umblă cu băgare de seamă și calcă pe plétră, ca să bea apă? —

Da, mamă, știu. Porumbița se păzește ca să nu se umple de noroiu.

— Dacă-I așa, apoi de ce nu faci și tu ca dinsa? Nu te rușinezi tu de această pasere? Ia, ulte ce murdare sînt hațele de pe tine! Pentru ce nu te păzești și tu ca porumbița? Ce fel? Se poate ca o pasere să știe să se țină mai curată decît tine?—

Lina începù să plîngă. — Iertă-mă, mamă! — dîse dinsa. — Cunosc acum că am făcut rău. Dar mă voi sili să fiu și eu d'acum înainte curată, ca porumbița.

Lina se ținu de vorbă. De atunci înainte o vedeai pe Lina, în tot-de-a-una, cu hațele curate și bine îngrijite.

---

#### 40. Fetița și Porumbița.



— *Porumbiță,* *Fulgișorit,*  
*Tu drăguță,* *Ochișorit,*  
*Unde îți speli ore* *Albele aripioare?*

*Dor în rouă,  
Său când ploaie  
Te faci frumoșică?  
Său în vale  
Lângă cale  
Te speli, mitilică?*

*Frumusețea  
Și bunețea  
Îmi place și mie.  
Ca și tine  
E mai bine  
Sufletu-mi să fie.*

---

## 41. Grădina de legume.

Intr'o grădină bine îngrijită, pe lângă pomi și pomișori, se află și alte lucruri, bune de mâncat.

În grădină sădim:

Morcovi, sfeclă și cartofi,  
țelină, gulii, ridichi,  
bame, pepeni, castraveți,  
năut, cimbru și tarhon,  
praz, lăptucă și asmățuț  
postărnac, brojbe și hrén  
și mărar și leuștén!

Când vrem, facem și ciupercă,  
mazăre, fasole, bob,  
linte, cėpă, usturoi, și  
pătrunjel și conopide,  
anghinare, pătlăgele  
roșii, vinete și varză  
și sparanghel și ardei  
și spanac și dovlecei.



Tote lucrurile a-  
cestea se numesc *ver-*  
*dețuri, legume și zar-*  
*zavatură*. Ca să crească  
legumele, trebuie pli-  
vite buruenile și legu-  
mele udate adesea.  
Omenii, care se ocupă  
înadins cu îngrijirea  
și cu creșterea zar-  
zavaturilor, se nu-  
mesc *zarzavagi*. Ce

bine și ce folositor ar fi ca fie-care om să crească în grădina  
lui tot felul de legume! Atunci mulți bănișori ar rămâne în  
punga Românului!



## 42. Subiectul: Ființele aũ ceva.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Proprietarul *are* o grădină frumoasă. — Vecinul sãu, un zarzavagiũ, *are* legume de tot soiul. — Legumele *aũ* mărime deosebită. — Zarzavagii *aũ* mare grijă de legume.

**Regule :** 1) *Intr'o propozițiune putem sã spunem despre o ființă saũ despre un lucru și ce are ființa saũ lucrul acela. D. e. Vorba are ne spune ce are proprietarul. Vorba aũ ne spune ce aũ legumele și zarzavagiũ.*

2) *Despre o ființă saũ despre un lucru putem sã spunem ce este, cum este, ce face și ce are ființa saũ lucrul acela.*

**Teme :** Veĩ scrie patru propozițiuni: Una despre grădinar, alta despre mamă, a treia despre legume, și a patra despre struguri și veĩ spune despre fie-care ființă saũ lucru *ce are!*

La tóte propozițiunile veĩ sublinia subiectul!

---

## 43. Fasolea.

Una dintre legumele cele mai folosite este fasolea. Ea crește și în grădină și la câmp, printre porumb. Fasolea are rădăcină *firósă*. Din acesta cresc mai multe *cotóre subțiri și rotunde*. Cu cotórele, fasolea se urcă pe araci până la trei metri înălțime. Frunzele aũ forma inimei. Ele sînt *pěroșe* și cu margini *împlinite*. Florile de fasole sînt nise ciorchine, de colóre *verde*. Din flori se fac *păstăele*, de colóre *verde* saũ *gălbuie*. Păstăele sînt saũ *drepte* saũ *încovoiate* ca o sabie. În păstăi se află șese până la opt bóbe. Bóbele aũ colóre *deosebită* și

sînt de forma oului. Fasolea se pune în *cuiburi*, în acelaş pămînt cu porumbul, cu care se sapă şi se prăşeşte. Fasolea se mănîncă sau *verde*, sau *uscată*, sau şi *murată*.

Fasolea este de mai multe soiuri. Fasolea, care nu se urcă pe araci, se numeşte *ológă*.

Cam la fel cu fasolea este *mazărea*, *lintea* şi *bobul*. Tóte aceste legume se numesc legume *păstăiose*.

Mai ales fasolea, mazărea şi lintea forméză o hrană plăcută, dar cam anevoe de mistuit.

Pe câmp, creşte *măzărîchia*, *trifoïul* şi *luţerna*. Şi acestea fac un fel de păstăi care sînt o hrană fórte bună pentru vite.

---

#### 44. Scumpul mai mult păgubeşte.

Mai de mult trăià într'un sat, dinspre Olt, un om fórte avut. El aveà belşug de tóte, şi vaci, şi boi, şi cai, şi turme de oi, şi bucate, cât mai că nu le scià sama.

Dar bogatul nu mîncà decăt *lînte*, fiind-că acésta erà *mai iewtină*. Şi apoi lui lintea îi se păreà mai hrănitóre dintre tóte bucatele.

Şi, ca să mănânce numai cât îi trebuia neapărat spre a nu muri de fóme, el numèrà, pe fie care di, una câte una, tóte bóbele de lînte ce se puneau în ólá.

Şi, cum el se gândià mereu la bóbele de lînte, îşi uita de cele-l-alte treburi mai mari. Şi cu chipul acesta el *perdu* *mai mult*. Căci pe când el economisià câte-va bóbe de lînte, servitoriî îi furau lucruri, ce preţuiau miî de ocale de lînte.

*Scumpul mai mult păgubeşte.*

---

#### 45. Planul clasei.

Noi ne putem orienta în camera clasei nóstre. Şi camera acésta noi o putem desemná în formă mai

mică, orî pe tablă, orî pe placă, orî pe hârtie. În desemn, păreții îi înfățișăm prin linii drepte, orî strâmbe, după cum sînt și ei, drepți orî strâmbi. Cele-l-alte obiecte din clasă, ca ușile, ferestrele, soba, băncile, catedra și altele, le însemnăm tot prin liniore, fie-care la locul seü.

Dar tóte aceste nu le putem înfățișa în desemn, *așa de mari* cum sînt ele, în ființă. Trebuie pe tóte să le înfățișăm mai mici, ca se încapă. Apoi trebuie să le potrivim la locul lor, într'astfel ca să nu se arăte unele față cu altele mai mari, sau mai mici, decum sînt ele în adevăr.

Dacă păretele despre Mîedă-đi și cel despre Mîedă-nópte sînt lungi, fie-care de câte *8 metri*, noi în desemnul de pe tablă îi înfățișăm prin câte o linie numai de *8 decimetri*. Dacă fie-care bancă este de 2 metri, în desemnul de pe tablă o înfățișăm printr'o linie de 2 decimetri.

Păreții de 8 metri îi desemnăm pe placă și pe hârtie cu liniore de *8 centimetri*. Băncile de 2 metri — le desemnăm prin linii de 2 centimetri.

Desemnul clasei se chiémă că este *schița* sau *planul clasei*.

Planul clasei ne arată spre ce anume puncte cardinale se află aședați păreții și tóte obiectele din clasă.

Ast-fel se arată pe plan, *direcția* clasei și a obiectelor dintr'însa.

Dar planul clasei ne mai arată și câtă *întindere* în lungime și în lărgime are clasa, precum și tóte obiectele dintr'însa.

În chipul acesta putem să desemnăm și planul școlei și al orî-cărei case.

*Așa dar, planul arată tot-de-a-una direcția și întinderea lucrurilor înfățișate într'însul. Pe planul clasei ne putem orienta întocmai ca și în camera clasei.*

## 46. Dragoș-Vodă și Zimbrul.



*Din rîu țălă că eșîă  
Zimbrul aprig ca un smeș  
Cu lungi cόμε ca de leș  
Și cu côrne oșelile,  
Și cu aripî la copile.  
Fiéra cruntă și turbată  
Plecă fruntea lui cea țălă.  
Și sârînd, mugînd dă zor  
Peste mândrul vânător.  
Iara Dragoș se țineă,*

*Și cel zimbru cum venîă,  
Ghiôga'n frunte 'î aruncă.  
Fruntea'n două-î despîcă  
Apoi capul 'î țălă.  
Intr'o lance îl puneă  
Și plecă cu veselie  
Pe frumôsa lui moșie  
De păgâni să o ferescă  
Și ca domn să o domnescă.*

## 47. Cépa, varđa și sfecla.

Tot un fel de legume sînt și cépa și varđa și sfecla. Cépa are rădăcinî multe firóse care es din partea cea umflată, ce se numeșce bulb. Bulbul este format din mai multe pături cãrnóse. Acestea, la suprafață, aș colóre orî roșie, orî albă. *Bulbuluî îă đicem cépă.* Din bulb cresc foile cele lungî și góle înnăuntru. Din mijlocul foilor creșce cotorul. In vârful cotoruluî se vêd prin luna lui Iunie și Iulie, floricelele cele albe-verđuî, în formă de buchet. Cépa are un gust ce ustură. Ea se mănâncă orî crudă, orî gătită în buzate.

La fel cu cépa este *arpagicul, usturoiul și prazul.*

*Varđa* are o rădăcină gróșă, principală, din care es mai multe firicele. Tulpina varđeî se numeșce *cocian.* Din cocian cresc nisce frunze late, care forméză o *căpă-*

*șină* rotundă. Floricelele varzei au o coloră galbenă. De la varză numai foile se mănâncă, verzi sau murate, pregătite în diferite chipuri. Sînt mai multe soiuri de varză, ca varza albă, varza roșie, varza crêță și altele.

Cam la fel cu varza este *salata*, numai că ea are o căpățină mai mică. Apoi, cine nu cunoște *ridichea* cu rădăcina-î cărnosă, acoperită cu o cójă négră și grósă?

*Sfecla* are o rădăcină grósă, cărnosă și acoperită cu o cójă roșióră. Și mîedul sfeceleî este de obiceiú roșiú. Din rădăcina ei es nisce frunze mari și late.

Cépa, varza și sfecla se întrebuintează ca adaos, la bucate.

Legumele aceste se cultivă în straturi, prin grădini și pe câmp.

---

## 48. Turnul-Babel.

Dumneđeú scăpase cu vîlêța, din potopul cel mare, numai pe Noe și pe fiil sêi.

Urmașii acestora s'au înmulțit curând, pe pămînt. Dar n'a trecut multă vreme și ei au uitat bunătatea lui Dumneđeú. S'au apucat și ei de rêutățî. Atunci îndată s'au și temut, ca nu cum-va Dumneđeú să le trimiță un nou potop.

De rêi ce erau, nu se mai încredeaú nici în făgăduința lui Dumneđeú, nici în curcubeú.

Ca să scape de primejdie, Iată ce le-a dat lor în gînd : *Să clădêscă cu cărămidă un turn fôrte înalt, mai înalt decăt toți munțî.*

— Acolo, — și-au đis ei, — acolo, o să scăpăm noi toți de înnece, când va da Dumneđeú un alt potop.

Ei s'au și apucat de lucru. Dar ei lucrau fără voea lui Dumneđeú. De aceea nici Dumneđeú nu i-a ajutat.

Atunci ómenii au început să nu se mai înțelêgă

între sine. *Se certaă mereă uniă cu alăi.* Fie-care voă să poruncă. Nimeni nu voă să asculte. Fie-care vorbiă într'alt fel, și nu pricepeă ce spuneă ce-l-alăi.

Fie-care lucră după capul seă, și nimeni nu făceă vr'o trébă bună.

Din tóte acestea ce s'a ales? *O mare încurcătură!* Clădirea turnului a încetat. Ómenii zăpăciți s'au desbinat uni de alăi. Turnul a rămas neisprăvit. *De aceea i s'a pus numele Turnul încurcăturii, sau Turnul Babel.*

Așa dar, de atunci urmașii lui Noe s'au despărțit în fel de fel de némuri. Ei au început să vorbescă fel de fel de limbă, de nu s'au mai înțeles némurile între sine. De aceea s'au și împrăștiat care încotro a ne-merit.

Némurile lui Sem au rămas în țera despre Răsărit, unde se aflaă. Némurile lui Cham au apucat spre Miédă-đi. Némurile lui Iafet s'au dus spre Miédă-nópte și spre Apus.

Ast-fel în urma încurcăturê celei mari de la *Turnul-Babel*, s'a făcut, *despărțirea némurilor, sau popórelor.*

Tot atunci s'a făcut și deosebirea limbilor de pe fața pămîntului.

*Fie-care nēm își are limba sa!*

---

## 49. Vecinii.

Dincolo de împrejurimile școlei nóstre, sînt mai de tóte părțile, alte case cu curțile și cu grădinele lor. Fie-care din acele case este locuită de ómeni. Ómenii din apropierea școlei se chîemă *vecinii școlei*. Casele vecinilor școlei sînt aședate unele despre Est, altele despre Nord, altele despre Vest și altele despre Sud. Insă

măcar cu o lature, șcôla noastră este aședată spre stradă, sau uliță.

*Cine sînt vecinii șcôlei noastre? Despre care punct cardinal locuesce fie-care din vecinii șcôlei noastre? Despre care punct cardinal este strada care trece pe la șcôla noastră? Cum se chîemă strada acea?*

Pe tablă, pe placă și pe hârtie, putem să facem și planul caselor, al curților și al grădinilor, din jurul șcôlei noastre.

Dar, noi putem să facem tot ast-fel și planul casei noastre părintesci. Pe acel plan putem să înfățișăm și casele locuite de vecinii noștri, de-acasă. Acolo am arăta și curțile și grădinile lor. Acolo am însemna și stradele, care trec pe la noi și pe la vecinii noștri.

Cu vecinii se cuvîne să trăim tot-de-a-una în cea mai bună înțelegere.

Vecinii, când sînt ómenî buni și de trébă, se ajută unii pe alții, la orî-ce nevoe. Dacă într'o casă se simte une-orî vre-o lipsă de câte ceva, apoi vecinii dau cu împrumut, sau dăruesc ceea-ce lipsesce. Dacă,—ferescă Dumneđeũ!—se întîmplă vre-o primejdie, ca bună óră să ia casa foc, să se reverse un innec de apă, să se ivescă o bôlă grea sau o mórte, mai întaiũ vecinii sar într'ajutor. Vecinii staũ mai aprópe de orî-ce om.

Domnul nostru Iisus Christos a đis că *trebuie să iubim pe aprópele nostru, ca pe noi înși-ne.*

---

## 50. Castravetele și pepenele.

*Castravetele* are o rădăcină slăbuță, cotor lung, ȳerbos și subțire, care se întinde pe pămînt. Frunzele îi sînt mari, cu margini crestate. Florile castravetelui sînt galbene. Fructul lui este cãrnos, lungușeț și cu o cójă cu ghimpî. Innăuntru fructului se află o mulțime de semințe. Castravetele are un gust cam acrișor. El se mănâncă, ca și cépa, orî crud, orî gătit cu bucate, orî murat. — Cum sînt castraveții acri?

Cu castraveții sémênă, la formă, *pepeniș și dovleceiș*. Pepenele are fruct rotund sau lungușeț, cu fața împărțită în felii,

aședate de a lungul. Cója este mai adesea aspră, mîezul e galben și mustos. Sînt pepeni galbeni și pepeni *verzi*, cărora le mai dicem și *lubenițe*, și *harbuz*. Lubenițele sînt mai mari decît pepeni galbeni, au formă rotundă, cu cója mai tare și netedă; mîezul alb, roș sau gălbui și foarte mustos.—La fel cu pepenle este *dovlécul*, care se mănăncă copt.

*Fasolea, varța, sfecla, ridichea, morcovul, cépa, usturoiul, castravetele, pepeni și cele la fel cu dinsele, sînt de mare folos pentru hrana ómenilor.*

## 51. Rugăciunea de sérá.



Iată nóptea a soșit!  
Dómné, Tu nî-o-ai trimis.  
Iată vremea de dormit,  
Timp de petrecut în vis!

Ochiî noștriî 'nchide-î, Bune,  
Dar veghiéză-ne cu-ai Těi...



Grija Ta spre noi o pune,  
Și spre mari și mititei.

După munca ce-am făcut,  
Dă-ne Dómnne-un somn dorit!  
Dă-ne pace'n așternut....  
O, fi Dómnne prea-mărit!

Amin!

---

## 52. Fetița onestă.

Un domn bătrân se plimbă într'o ți frumoasă, pe una din stradele cele numeroase din București... Cum mergea așa pe stradă, iată că vede o fetiță cam de vre-o nouă ani, căutând ceva pe jos. Ea plângea amar.

— De ce plângi, fetiço? — o întrebă cu glas dulce domnul necunoscut.

— Am pierdut o bănuță de 50 de bani! Mă dat'o mama să-î cumpăr doctorie de la farmacie, că-î bolnavă rău, în pat... Și, bănuța mă-a lunecat din mână și acușica n'o mai gălesc! Auleo! Ce-o să facă biéta mamă! Noi nu mai avem nici un ban, în tótă casa! — Și plângea, plângea sărmana copilă, de-ți eră mai mare milă de dînsa.

— Țta nu-î lucru frumos de la tine drăguță! De ce n'ai fost mai cu grijă, la bani? Căutatu-î-ai bine? —

— Da, Domnule, și nu pot să o gălesc în nici un chip! — Și tot plângea, plângea de *'ți rupea inima de milă*.

— Iată 50 de bani, de la mine! Ține-î bine și du-te repede de cumpără doctori, pentru mamă-ta! — Și bunul domn plecâ mai departe... Dar nu se duse nici 10 pași și auđi strigând în urma lui: — Domnule! Domnule! Poftesc paralele, că mă-am găsit banii mei!... Îți fôrte mulțumim !...

Necunoscutul domn rămase uimit de așa purtare.

— Tu ești o fetiță *forțe onestă*, mititico! Ține baniiăștia pentru tine! Aci-ți mai dau un napoleoñ de aur. Pune-l bine și-l du mamei tale să se ajute până se va face bine! — Fetița sărută mâna binefăcătorului său și dișe: — O, domnule, d'ai ști ce bucurie voiă face sărmaneii mele mame cu darul Dumitale!

— Pörtă-te, drăguță, tot-d'auna așa! Și de sigur vei fi iubită de cătră toți ómenii și de Dumnezeu. —

Cu vorbele acestea domnul își vędù de cale. Și fetița alergă repede la farmacie și d'acolo acasă.

*Străinul erà un om milos.*

*Fetița acésta erà o fetiță onestă.*

### 53. Cum e tómnă?

Școlile se încep pe la sfârșitul veriï, la 1 Septemvrie. Luna Septemvrie ține și de vară și de tómnă.

Đilele de la începutul tómnëi sint đile frumoșe. Nu este nici prea cald dar nici prea rece. Este cum e mai bine și mai plăcut. Đilele însă încep a fi din ce în ce mai scurte și nopțile mai lungi și mai răcoșe.



Bucatele, de pe câmp, înafară de porumb, sint mai tóte culese. Grădinile sint pline cu tot felul de verdețuri. Merele, perele, persicele, prunele, gutuile și nucile, unele sint cópte, altele se coc acuma. Unele cad de bună voe. Pe altele le culeg de pe pomii

și le așeză pentru Yérnă. Ce bucurie *pe copii, când cad pómeele din pom și trebuie să le culégă de pe jos!* Și stru-

gurele se cöce pe deplin, după ce l'a dogorit bine sórele de vară. Tot tómna, berzele cocorii, rândunelele și alte păsəri,



care vara sũ petrecut-o în țerã la noi, se pornesc în sbor, cãtrã țãrile de spre miedã-đi. Acolo își pot găsi hrana și pe timpul iérnei.

În cele din urmă lunĩ ale tómnei, pe la sfãrșitul lui Octombrie și în Noembrie, după culesul viilor. aerul începe a se

ręci mai tare. Norii se îndesã pe cer. Adesea plouã đile și nopți întregi. Apoi *bruma* cade pe tóte verdețurile și pe tóte florile și le ofileșce. Ele rãmân ca opãrite după ce le-a bătut bruma. Frunzele cad de pe ramurile copacilor, scuturate de vânt. Vântul, vãjãie și frunzele cãđute le plimbã de colo pãnã colo, pe pãmînt. Par'cã totul este pustiũ.

Iatã așa e tómna, veselã și plãcutã la început, dar tristã și posacã cãtrã sfãrșit.

---

## 54. Ce te legendã codrule ?

— *Ce te legendã codrule*

*Fãrã plóte, fãrã vânt*

*Cu crãngile la pãmînt ?*

— *De ce nu m'aș legãna,*

*Dacã trece vremea mea!*

*Điũa scade, nóplea creșce,*

*Și frunzișul se rãreșce.*

*Bate vântul frunza'n dungã,*

*Cãntãreșit mi-ĩ alungã.*

*Bate vântul dintr'o parte,*

*Iérna-ĩ ict, vara-ĩ departe.*

*Și de ce sã nu mē plec,*

*Dacã pãsėrile trec ?...*

*Preste vârful de rămurele,  
Trec în stoluri rândunele.*

. . . . .  
*Și se duc ca clipele,  
Scuturând aripele  
Și mă lasă puștiit  
Vestedit și amorțit!...*

---

## 55. Predicatul.

*Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Rândunelele *sînt păseri*.—Rândunelele *sînt drăguțe*. — Rândunelele *sbîră repede*. — Rândunelele *au cutburi*.

**Regule:** 1) Într'o propozițiune putem să spunem despre o ființă sau despre un lucru: Ce este, cum este, ce face și ce are ființa sau lucrul acela.

2) Vorbele ce ne arată ce este, cum este, ce face, și ce are ființa sau lucrul, despre care vorbim în propozițiune, se cheamă **pre-di-cat**. D. e. Vorbele sînt păseri este predicatul propozițiunii «Rândunelele sînt păseri» pentru că ne arată ce sînt rândunelele.

**Teme:** Veți scrie patru propozițiuni. Una despre codru, alta despre vînt, a treia despre păserele și a patra despre toamnă și veți îngriji ca predicatul să spue ce este, cum este, ce face și ce are subiectul!

---

## 56. Strada.

De-a-casă pînă la școlă am venit pe stradă. De la școlă, tot pe stradă, avem să ne întorcem a-casă. Strada se cheamă și *uliță*. Pe uliță se ved tot case și curți, învecinate unele cu altele. Ele sînt rînduite în șir și aședate față în față, unele pe dreapta și altele pe stînga.

Stradele nu sînt tóte drepte. Unele merg șerpuite, altele sînt cotite.

Tóte ulițele n'aú nici aceeaș *întindere*. Unele sînt mai lungi, altele mai scurte. — Ba nici aceeaș *direcțiune* n'aú tóte stradele. Unele duc spre E., altele spre N. Unele duc spre V. și altele spre S. Dar, ele pe alocuri, se întîlnesc și se încrucișează. Acolo se chîemă că este o *respântie*. La unele respântii se deschide câte-o-dată un loc gol, mare și larg. Une-orî în jurul aceluî loc gol sînt case, rînduite una lîngă alta, ca pe strade. Atunci locul acela se chîemă și *pieță*.

Daca lipsesc casele, acel loc gol se chîemă *maidan*.

În orașe mai ales, se găsește și câte-o grădiniță în mijlocul pteței. În acele grădinițe póte intra orî-cine ca să se plimbe. Într'insele se pot juca copiii din tótlă vecinătatea. Acele sînt grădinii ale tuturor, adică *grădinii publice*.

Unele strade sînt largi și drepte, altele sînt înguste. Ulițele mai înguste se numesc *ulicióre*. Une-orî se întîmplă că o stradă să nu dea într'altă stradă, ci să se *înfunde* într'o inprejmuire de case. Atunci acea stradă scurtă se numește *fundătură*.

Pe strade umblă mereú ómenii pe jos, ómenii călări și ómenii cu trásurile. Umblă și animale de tot felul.

Pe unele strade se áșterne *pietriș* bătut și nisip, pe altele se áședă bolovanii de piétră.

Așternutul de pietriș și de nisip se chîemă *șosea*. Așternerea saú *pardosirea* ulițelor cu pietre mai mari se chîemă *pavagiú* saú *caldarim*.

Pre stradele pavate se pun pe ici pe colo și felinare. Aceste se aprind séra ca să lumineze stradele, pe timpul întunecos al nopții. Stradele trebuiesc măturate și stropite cu apă. Atunci nu se grămădesc pe strade gunóe, praf și noroiú.

Bine este ca fie-care stăpân de casă să îngrijescă de curățirea stradei ce trece pe dinaintea sa.

*Pe o stradă curată umblă fie-care cu plăcere.*

*Ulițele largi și curate sînt și sănátose.*

---

## 57. Condeele lui Vodă.

Mircea cel Mare și vestit, Domn al Țerei-Românesci, a plecat odată din Târgoviște cu mare alaiú, prin țeră...

El ajunsese până la Focșani. Eră într'o sfință Duminică, când Mircea-Vodă intră, cu alaiul său, prin mijlocul unui sat mare.

Ce să vadă Măriea-Sa-Vodă ?

La casa primarului, ce-l ȳice și șoltuz, erau adunați săteni și lucrău.

— Lucrăză creștini în ȳi de sėrbătore! — ȳice Vodă cu părere de rău.

— Ian veȳi, tu copil de casă, ce lucrăză Romăni aceia!

Trimisul lui Vodă merge lângă țeran și-l întrebă :

— Őmeni bun, dar ce lucrăți voi, când popa încă nici n'a eșit din biserică ?

— Ce să lucrăm, Mărite boerule!... Ia, *ascușim condee pentru Măriea-Sa-Vodă.*

Copilul de casă dușe lui Vodă scirea acėsta.

— Ascut *condee pentru mine?* — ȳice Vodă, — Cum așa? —

— Da, Măriea-Ta!

Atunci Vodă curios, merșe și el la săteni, carți lucrău. Și ce să vadă? — Săteni lucrău harnic...

*Dar ei nu condee făceaș, ci săgeș.*

— Aștea șint condee?... Voi numișt condee ceea ce noi numim săgeș? — ȳice Vodă rīdēnd.

— Păi, Dōmne, la *Dușmani nu se șcrie cu așt-fel de condee,* dacă vrei să-șl înșelēgă rēvașul! —



.....  
Când Mircea-Vodă se întorșe acasă, la Tărgoviște,

el *adună condee domnesci* ca cele ce-î ascuțiau să-  
tenii.

*Cine are carte,  
Are, ci-că, parte!*

*Dar cine óste are,  
Dușmanî, ci-că n'are!*

---

## 58. Cuînea saũ bucătăriea.

Când mî-e fóme, mă gîndesc la mîncare! Dar mîncarea la cuîne se face. La fie-care casă se află și o cuîne. Cuînea este o cameră, care trebuie în tot-d'auna să fie fórte curată. Păreții ei să fie spoii și podéla ei bine spălată. In cuîne este o vatră, unde arde focul. D'asupra vetrei este un coș saũ horn, pe unde ese fumul.

In cuîne, pe fie-care ȓi mama orî servitórea gătesce bucate. Cuînea se chiémă și *bucătărie*.

Bucatele se gătesc cu apă, cu carne, cu lapte, cu orez, cu legume, cu póme, cu făină cu sare și cu multe feluri de merinde.

Cele mai multe bucate se fierb, se coc și se frig la foc. In bucătărie focul de pe vatră se face orî cu lemne, orî cu cărbunî de lemn, orî cu cărbunî de pămînt.

La gătirea și la fierberea bucatelor se întrebuintéză multe unelte și multe vase.

Uneltele pentru *foc* sunt: Pirostrii, clește, vătraiũ și lopățică.

Vasele pentru *apă* sînt: Putină, ciuběr, hârdăũ, putinică, doniță saũ cofă, urcior, borcan, cană, butelcă saũ sticlă, clondir, ulcică, năstrapă, orî cేశcă.

Vase pentru *fiertul* bucatelor sînt: Cazan, căldare, tingire, tavă orî sinie, ólă, cratiță, capace.

Unelte pentru *gătirea* bucatelor sînt: Satăr, cuțit, tocător, lingură, frigare, grătar, piuliță și pisălog.

Vasele pentru *mîncare la masă* sînt: Strachină, castron, taler, farfurie saũ blid.

Alte unelte de masă sînt: Cuțite, furculițe, linguri, solniță, carafă, pahar, fețe de masă, șervete și altele.

Tóte aceste unelte și vase se află în bucătărie. Ele

trebuie să fie tot-d'auna frumos spălate, bine curățate și rânduite fie-care, la locul său! Numai atunci se pot face cu înlesnire, în cuine mâncări gustose și sănătoase.

---

# Rânduila când e bună, rostul cuinci merge strună

---

## 59. Șerpele casei.

A fost odată ca nici odată, căci dacă n'ar fi fost, nu s'ar povesti...

A fost odată un tată și o mamă, cari aveau un singur copil. Pe copil îl cheamă Petrică. Petrică eră de vre-o trei anișori.

Intr'o zi, mama Sanda puse lui Petrică nițel lapte dulce, într'o strachină. Ii dede și un codru de mămăligă ca să dumice în lapte. Apoi mama Sanda eși pe-afară să-și facă cele-l-alte treburi. Petrică își dumatică mămăliguță în strachina cu lapte. Apoi se apucă să mănânce. Și cum mănca el, iată că vede un *șerpe alb*, cum se apropiă binișor de strachină... Se ridică nițel și își întinse capul până la lapte și începù să sôrbă. Petrică îl lăsă în voea cea bună, până ce șerpele se sătură. Atunci șerpele plecâ iarăș pe unde a venit. Petrică, cum eră mic, nici nu se speria, nici nu spuse ceva părinților...

Ast-fel urmâ mai multe zile. Când își mănca Petrică laptele, îi venia și musafirul. Șerpele însă sorbiă numai laptele gol și lui Petrică îi rămânea numai dumatică. Intr'o zi, ce-i veni copilului în gând, când șerpele iarăș îi sorbiă numai laptele? El ast-fel dise șerpelui:

— Mă-i papă și micați!  
Ce sugi numai 'apte?  
Că dau cu 'ngura 'n cap  
Și te spui la mama...



Atunci mamă-sa, care erà în tindă, auđi pe copil grăind și intră la el, în casă. Mare îi fù spaîma, când vëđur șérpele lângă copil. Ea chîemă repede pe bărbatul său. Și tata ucise șérpele.

După aceea trecură câte-va ȓile și Petrică se bolnăvî greū. Și mai pe urmă el și murî.

Mare supărare cuprinse pe bieđii părinți. Atunci venî la ei într'o ȓi baba Ana, cea vestită în tot satul, pentru descântecel și doftoriile ce le cunoșceă. Mama Sanda îi descoperî supărarea lor.

Atunci baba Ana le spuse ce auđise și ea din bătrâni, că *fie care casă își are șérpele său*. Acest șérpe are și el atâția puî, căți ómenî trăesc în casă. Și dacă cineva omórá șérpele casei, atunci móre și el.

Bieđilor părinți le părù atunci și mai rău că au ucis șérpele, căci acela *erà șérpele casei lor*.

---

## 60. Locuitorii după neam și după religiune.

Locuitorii din comuna nóstră sînt *Români*. Toți Româniî împreună forméză un *ném*—némul său *nașiunea Românilor*. Moșii și strămoșii Românilor, de mult, fórte de mult, au venit aci de la *Roma*. Roma este orașul cel mai mare în țera *Italiei*, care se află de la noi spre apusul sórelui.

*Români sînt locuitori băstinași ai României*.

Legea saū *religiunea* românescă se numesce *drept-credinciosă* saū *ortodoxă*. Româniî sînt drept-credincioși saū ortodocși.

Maî ales prin târguri și prin orașe, pe lângă Români, maî trăesc ómenî și de alte némuri : Ruși, Greci, Bulgari, Sêrbi, Turci, Evrei, Germani, Francezi, Italieni și alții. Aceștia toți sînt *străini*. Ei n'au putut să trăescă în țerile lor. Așa, ei au venit în țera nóstră. Prin muncă și prin viéță cinstită aci își câștigă străiniî cele trebuincioșe vieții. Străiniî, aprópe toți, se ocupă cu meșteșuguri și cu negustoria.

Ruși, Greci, Bulgari și Sêrbi, sînt și ei drept-cre-

dincioși. Nemții, Ungurii, Italienii și Francezii sînt saũ *catolici*, saũ *reformați*. Ortodoxii, catolicii și reformații cred în Iisus Christos, fiul lui Dumnezeu. De aceea ortodoxii, catolicii și reformații se chîemă că sînt *creștini*, saũ de religiunea *creștină*. Evreii nu cred în Domnul Christos. Ei cred în profetul *Moisi*. De aceea Evreii se ȃice că sînt de legea *mosaică*. Turcii cred într'un pro-roc al lor, ce l'a chîemat *Mahomed*. De aceea Turcii se ȃice că sînt de legea *mahomedană*. Dar și mahomedanii, și mosaicii, și *creștini* cred într'unul Dumnezeu adevărat.

Departe, de la noi, trăesc ómenii cari nu știu nimic despre Dumnezeu. Aceia se închină la sóre, la lună, la stele, ba și la unele animale. Acei ómenii, cari nu cred în Dumnezeu cel adevărat, se chîemă *păgâni*.

Religiunea cea adevărată este religiunea, saũ legea *creștină*.

Locuitorii din comuna noastră sînt mai toți *Români*. Apoi toți împreună, Români sunt creștini. *Străini* unii sînt creștini, alții sînt mosaici și alții sînt mahomedani.

---

## 61. Limba Românească.

*Mult e dulce și frumoasă  
Limba ce vorbim!  
Altă limbă armonioasă  
Ca ea nu găsim.*

*Saltă inima'n plăcere,  
Când o ascultăm,  
Și pe buze-aduce mtere,  
Când o cuvîntăm.*

*Românașul o tuteșce*

*Ca sufletul său.*

*Vorbiți, scrieți româneșce*

*Pentru Dumnezeu!*

---

## 62. Biserica.

Biserica este o clădire a mai multor familii împreună. Ea póte fi chtar a *tuturilor* familiilor, dintr'o comună. Biserica este un *edificiũ public*.

În Dumineci și în sêrbători toți locuitorii din comună,

saŭ dintr'o parte, se adună în biserica lor. În biserică sînt multe icóne sfinte. Acolo ard mai multe lumînări. În biserică ómenii se rógă cu toții împreună lui Dumneđeŭ, să-1 țină sub paza lui cea bună. *Biserica este, aci pe pămînt, casa lui Dumneđeŭ.* Dumneđeŭ este tatăl nostru cel bun. El este mai bun, mai mare, mai puternic și mai drept de cît toți ómenii. De aceea în casa Lui trebuie să intrăm cu gînd curat și cu voe bună. Acolo în biserică, tot omul trebuie să fie cu luare-aminte la lucrurile cele sfinte, la cuvintele și la cîntările sfinte ce se aud.

Alipită de biserică este *clopotnița* cu turele sale. Clopotnița póte să se înalțe și din acoperișul bisericii. În clopotnița sînt clopotele, tóca și clocanele cu care se tócă. Cu acestea se dá scire cînd se face sînta slujbă și cînd móre cine-va.

Imprejurul bisericii este *cimitirul*. Acolo se îngropă cu rugăciuni și cu cîntări, morșii. La capul fie-cărui mort se vede o cruce. Crucea arată că acolo dórme *de veți* un creștin. Rudele celor morși sémănă pe morminte flori frumoșe. În cimitir se plantéază și arbori. Apoi se fac poteci spre înlesnirea umblării ómenilor. Cimitirul trebuie împrejmuít cu gárd, saŭ cu șanț, ca să nu intre dobitocele acolo și să facă stricăciuni.

De la nascere pîná la mórte sfînta Biserică pórtă grijă de noi, de ómeni. Acolo se duce omul cînd se botéază, acolo cînd se cunună, acolo cînd móre. Deci fie-care creștin bun trebuie să mérgă cît mai adesea la sfînta biserică și s'o cinstéscă. Numai așa omul va plăcé lui Dumneđeŭ.

*Dumneđeŭ dá tot ce veđi, | A-1 iubi și a-1 asculta*  
*Să cade să-l adoredi! | Va fi mulțumita ta!*

### 63. Cânele credincios.

Ce este cânele?—Cum este el?—Ce face cânele?—Doi hoți intrară într'o noapte în curtea unui țeran cu stare. Hoții aveau mare poftă să mănânce carne de găscă, orî de rață, saŭ chlar și de găină. După ce ei săriră binișor în curte, se uitară în toate părțile. Nu zăriră țipenie de om. Dar într'un colț al curții ved un câne volnic... Eră *Griveiŭ*.

Griveiŭ se făcŭ că nu-l vede... — O să-l asvârlim câte-va bucăți de mămăliguță rece, ce ne-a mai rămas în trăistl! Așa o să-l astupăm gura! N'o să mai latre! — Așa își diseră hoții și mi-se apropiară binișor de Griveiŭ. Apoi îi și aruncară câți-va bulgări de mămăliguță uscată... — A! — se gândi Griveiŭ, — voi credeți că cu fărîmăturile acestea mi-ați închis gura! Vă înșelați!... Am să vestesc pe stăpânul meu! —

Și Griveiŭ începŭ să latre cumplit. Atunci stăpânul ieși numai decăt să vadă ce se petrece în ogradă... Hoții o luară la sănătoșa!

*Griveiŭ eră un câne credincios.*

*Cânele este cel mai credincios tovarăș al omului.*

---

### 64. Curtea.

Casa noastră este împrejmuită de toate părțile de un gard din uluce, de scânduri. Locul împrejmuit din fața casei se numește *curte*, saŭ *ogradă*. În curte se află grajduri pentru vite și cai, șoprone pentru care și trăsuri. Acolo se mai află coșare de porumb, cocine pentru porci și cotețe pentru păseri. În unele curți mai este și câte un puț.

La orașe, curțile sint așternute cu pîetrea, saŭ cu nisip, ca să nu se facă noroiu. În multe curți se plantază și arbori și, pe lângă uluce, viță sêlbatică, orî copăcei de mărime deose-

bită. In curte, se aşedă lucrurile ce pot să stea afară fără să se strice, precum : lemne de foc, pietro, cărămide şi altele.

In curte lucrăză ómenii deosebite lucruri, de care au nevoie pentru casă, sau la munca câmpului. Clădirile pentru adăpostirea animalelor este bine ca să fie făcute şi ele intocmai ca şi casa, din material solid, iar nu din gâteje sau din stuf, ori trestie. Apoi este bine, ca ori-ce clădire să fie mai departată de casă, ca nu cumva, când se aprinde una dintr'inele, să se aprindă toate, impreună.

Curtea să fie largă şi curată. Şi toate lucrurile dintr'insa să fie in bună rânduélă, adecă fie-care lucru la locul său.

*Aşa este curtea unui bun gospodar!*

---

## 65. Animalele domestice, patru-pede.

Cănele, pisica, vaca, boul, calul, măgarul, ótea şi porcul sînt *animale de casă*. Dinsele, toate sînt animale *blânde*. Toate au câte un cap, câte un trunchiú, câte o códă şi câte patru picóre. De aceea le dicem şi animale *patru-pede*. Animalele acestea fac puí, sau feii vii cari séménă cu părinţii lor. Pe puii lor, cât sînt mititei, îi hrănesc cu lapte, ce-l *sug* de la mamele lor. De aceea animalele acestea se numesc şi *animale sugétore*. La aceste trei puncte *séménă* cănele, pisica, vaca, boul, calul, măgarul, ótea şi porcul.

· Dar la multe altele, animalele acestea se *deosibesc* unele de altele.

· *Cănele*, de obicei, este mai mare decât pisica. El *păzeşce* casa. Cănele este animalul cel mai credincios. Locul lui este in curte, undeva. Cânií cei rói diúsa se tin legaíi prin coteţe. Apoi nóptea le dăm drumul. Cănele este mai primejdios când este *turbat*. Cănele turbat nu mai cunósce nici pe stăpánul său. Cănele turbat se póte cunósce că-i curg mereú bale din gură şi fuge ca hét, încóce şi încolo.

· *Pisica* pustiesce sórecii. Ea este *curată*, dar *falşă*. Când n'o laş in pace, te zgâriie. Şi pisica póte să turbeze...

· Cănele şi pisica mánăncă mai cu gust, carne. Ele sînt animale *carni-vore*. Cănele şi pisica se vrăjmăşesc.

*Vaca* se ține mai ales pentru laptele ei cel bun și pentru carnea cea gustosă.

*Boul* este mai mare și mai tare decât vaca. El duce țărănului, mai totă munca câmpului. Boul este cel mai trainic animal de muncă.

*Óiea* este blândă și *próslă*. Óiea se ține pentru laptele, pentru brânza și pentru lâna ei.

*Óiea te adapă și te îmbracă.*

Vaca bou și óiea sint animale *erbi-vore*. Ele sint animale *rumegătóre*. Iérna, vacile și boii se se țin în coșare.

Oile se țin în staule. Când nu e frig, tóte animalele acestea umblă la câmp, unde pasc Yérbă.



*Calul* este cel mai *frumos* animal domestic. El este și *credincios*, și *curagios*, și *semeț*. El trage la trásură și pórtă și călare. Lui îi place bine ovézul.

*Măgarul* este *prost* și *răbdătoriú*. El este mai potrivit pentru purtarea de sarcine, fiind-că este incetinel.

*Porcul* este *lacom* și *găman*. El mánâncă tot ce găseșce. Porcul mai este și stricácios, și obraznic, și *forte murdar*. El se Ingrășă repede. Atunci se ține în *cocine*. Carnea și slánina de porc sint o hrană bună și nutritóre.

Cánele, pisica, vaca, bou, óiea, calul, măgarul și porcul sint tovarășii omului în vícía. Omul trebuie să le dea adăpost și hrană și să nu le bată, nici să le încarce peste măsură.

---

## 66. Mila cătră animale.

Nicolae, un băét de 8 aní, erà fiú de plugar și trăia la țérá. Primăvara, Nicolae nu găsiá altá petrecere mai

plăcută pentru dînsul, decât să prindă cărăbuși și să le smulgă câte o aripă sau să le rupă câte un picior. Pe urmă, în locul aripei smulse sau piciorului rupt, el înfigea câte un spin ascuțit, sau câte un ac furat de la mama sa.

Tot așa făcea el și cu puii de pasere: Le smulgea penele, îi înțepa, le scotea câte un ochi. Ciripitul și piuitul jalnic al bîtelor păserele îl îndârjiau și mai mult. Nicolae le chinuia mereu, până când cădea mörte, la piciorle sale.

Când se făcu mai mare, începù să arunce cu bologani în câni, să bată mielușei cu niște ciomege mari. Purceii fugiau cu gröză de Nicolae. El luase obiceiul de asvârliă cu o bătă peste piciorle lor și-i ologia. Bieții purcei abia se mai târau pe cele patru ale lor piciorușe.

Mama sa îl certă adesea. Nicolae însă nu voiă să asculte.

Când se făcu de vre-o 15—16 ani, tatăl său îl trimitea cu boii, la pășune. Slăbiseră bîtelea dobitoce, încât abia mai puteau să mănânce. Răutăciosul de Nicolae le bătea într'una, cu ce-î venia la îndemână.

Tatăl află prin ómenii satului, de răutatea lui Nicolae. Atunci el se hotărî să-l pedepsescă.

Intr'o zi, tatăl auđi un boul gemend greú în coșar. Tata alergă numai decât acolo. Ce eră? Nicolae, cu o furcă în mână, dă pe nemiluite în bîetul Joién. Indată tatăl pune pe argat să scótă boii din coșar. Și rămâne singur cu Nicolae acolo... apucă un biciú și începe să care nemilosului tîner vr'o câte-va lovituri, întocmai cum el căra în tóte ȓilele nevinovatelor dobitoce.

Nicolae plange, țipă, se rógă de iertare, făgăduiesce că nu va mai bate dobitocele. Tatăl se oprì și îi ȓise:

— «Veđi, băete, precum mie mî-e milă de tine, așa trebuie să-ți fie și ție milă de bîtele dobitoce. Și ele simt durerea. Apoi ele ne ajută la muncă și ne pörtă sarcinele. Noi sîntem datorî să ne îngrijim de hrana și de scutul lor. E mare păcat înaintea lui Dumnezeu și e rușine de ómeni să chinuești animalele!»

De atunci Niculae se cuminți și nu mai bătù, nici nu mai chinuî animalele.

*Ceea-ce ție nu ți place, altuța nu face!*

## 67. Ocupațiunea locuitorilor.

La oraș sînt meserii  
Câte'n minte nu le ții:  
Sînt brutari și simigii,  
Măcelari, zarzavagii,  
Cofetari și bragagii,  
Cârciumari, lăptari, băcani,  
Precupeți și marchitanî.  
Sînt cismari, pălărieri,  
Croitori și bărbieri,  
Tabaci, curelari. șelari,  
Ciaprazari și plăpumari,  
Tapițeri și grădinari.  
Sînt lipscani și toptangii,  
Negustori și boiangii,  
Și marșande și pânzari,  
Parfumarî și săpunari.

Sînt rotari și cărauși,  
Căruțași și lăcătuși.  
Sînt dogari, brutari, birjari,  
Sînt hamali și nisipari,  
Căretași, cioclii, dricari,  
Cerșetori, luminărari. [gari,  
Sînt dulgheri, tâmplari, strun-  
Și zidari, pietrari, coșari.  
Sînt fierari și potcovari,  
Cuțitari, césornicari,  
Alămari, tinichigii,  
Argintari, giuvaergii...  
Iar țiganiî-'s lăutari,  
Spoitori și bucătari.  
Sînt evrei bancheri, zarafi.  
Dar mai sînt și vechi cavafi.

Femeile tôte îngrijesc de casă. Ele gătesc mîncările. Apoi se ocupă cu împletitul, cu torsul, cu țesutul, cu croitul și cu cusutul hainelor, pentru toți cei din casă.

*Toți meseriași și toți ómeniî crescuți trebuie să lucreze, să muncescă!*

*Line nu lucrîză, să nu  
mânânce!*

## 68. Capra.

Printre animalele de casă sugătore se numără și *capra*. Capra este dar un animal domestic. Capra este cam



la fel cu *oiea*. Capra nu este mai mare decât *oiea*. Ea are aceleași părți la trup: cap, gât, trunchiū, cõdă și patru piciorre. Așa dar și capra este un animal *patru-*



*ped*. Capra se hrănesce cu acelaș nutreț ca și *oiea*. — Și capra este animal *rumegător*.

Numeșce animalele *rumegătoare*, ce le cunosc!

Dar capra nu este întru

tõte, întocmai ca *oiea*. Capra nu are lână pe trup, ci *për* lung, lățos și aspru. Pêrul ei este saū alb, saū negru, saū sur, saū roșcat. Cõrnele îi sînt mai înalte, sucite și date înapoi. Ea are, în bãrbie, un *cioac* lung și ascuțit. Cõda îi este cam bẽrcă și tot în sus întõrsă. Capra se împrietenește fõrte ușor și vine la om de bună voe. Capra e mai țepẽnă, mai sprintenă și mai îndrãsnetã decât *oiea*. Ea se acatã de rãpe. Ea aninã pe stãnci, fãrã de nici o fricã. Se cațãrã și pe copaci, ca sã pascã frunzã. De aceea caprele se pasc cu mare greutate. — La fire capra este veselã, sburdalnicã, sãltãretã și neastimpãratã. Bãrbatul caprei este *șapul*. Acesta une ori are un miros cam grețos. — Puii caprei sînt *ieđii* și *iedele*. Puii n'aū cõrne, ci numai nisce *cucui*e pe frunte. Laptele și carnea caprei se mãnãncã. Din lapte se face și brãnzã. La câmpii și în munți, capra este de mare ajutor familielor sãrace. Acestea nu pot sã cumpere și sã ție o vacã așa de lesne ca o caprã, care și ea le dã lapte, cu belșug. Capra põte sã dea pe đii și douã ocale de lapte. Din carnea caprei se face și *pastramã*. Din pêrul de caprã, se fac, în fa-

Brice, deosebite materii de postavuri. Aşa dară, capra aduce omului multe folóse.

Capra este şi ea *un animal folositor.*

---

## 69. Ghicitóre.

*Este un dobitoc*

*Fórté nătántoc.*

*Urechí lungí, dar minte n'are*

*Şi-î cu cruce pe spinare.*

*Ghici ghicitórea mea.*

*Ce e?*

---

## 70. Planul simigiului.

*Un simigiú ore când*

*Covrigí, simiú încárcând,*

*A umblat din sat în sat.*

*Şi schimbând, pe oué i-a dat.*

*Dei tabla'n cap dacă ia*

*Cu acele oué pe ea,*

*Se întorceá la oraş*

*Ca şi un negustoraş...*

*Dar, pe drum când se ducé,*

*Se gândiá şi plan făceá...*

*— Cum sint, — díse, — a-*

*ceste oué*

*Tóte bune, próspete, noué,*

*Care's cincí sute, să díe,*

*I e vor prinosi, nu stric...*

*D'orú stu lu clocí să le puiú,*

*Tot oul o să'mi dea puiú. .*

*Să díe, acum c'a crescut*

*Şi găini mari s'aú făcul...*

*Aste-'ntr'o dí, peste tot,*

*Cincí sute de oué-mí scot...*

*Să le vînd, ca un sárac*

*Ceva părăluţe fac...*

*Cincí sute de găini! Dar,*

*Clocind-o să'mi dea pui iar*

*Fie-care două-şeci...*

*Ho! ho! Stane, unde plecí?*

*Stu!, să vedem câte fic!*

*Apoi cum o să mă'mbrac!*

*Socoléla prea nu aú...*

*Cincí sute de clocí 'mi daú*

*O sula de sute 'n cap!*

*Haid! de sárácie scap!—*

*Când díse—haid!—bucurat*

*'Şi uia cá e 'ncárcat,*

*Şi, sarind sus ca un şap*

*Dete tabla peste cap.*

*Ouéle pe jos turti*

*Şi planul nu isbuti!*

---

## 71. Cătun, sat şi comună.

Une-ori, vre-o câte-va familii se adună la un loc, şi își clădesc case învecinate. Acea mică *întru locare* de

familii se cheamă că este *cătun*. La noi mai toți ómenii, cari trăesc prin cătune, ară pământul cu plugul. Ei, în arătură, sémână grâu, porumb și alte bucate. Apoi culeg rodirile séménaturilor. Cu acele rodiri se hrănesc și ei și altă lume multă. Fiind-că ei cu plugul lucréză, li se ȕice și *plugari*.

Cătunele mai mari, unde sînt adunate la un loc familii mai multe, aședate în case mai numeróse, se numesc *sate*. Satul, ce are *primărie*, se cheamă *comună rurală*. Cătunele, mai multe împreună, alcătuesc o *singură comună rurală*. Acesta are un singur primar și o singură primărie.

Locuitorii satelor sînt *sătenii*. Ei trăesc tot la fel cu cei de prin cătune. Și sătenii sînt mai toți plugarii. Dar prin satele cele mari, se află une-ori și câte un *dulgher*, câte un *dogar*, câte un *fierar*. Aceștia se numesc *meseriași* ori *meșteșugari*.

Prin tóte satele mai sînt și ómenii, care fac neguțatorii. Așa sînt *cărciumarii* și *hangii*, sau *birtuși*. Ei vînd tot-d'auna și ori și cui, bēuturi, mîncări și alte mărunțișuri. Ei găzduesc pe străinii călătorii, cari vin prin sate. În cătune și în sate, casele sînt rēspândite mai la largul lor.

Sătenii își petrec viața muncind frătesce pe locuri înlinse. Acolo mereu se bucură de aer curat și sánatos. Veđi că pe dinșii l-a învrednicit Dumnezeu, ca să lucreze la cîmp. Lor le-a dat Dumnezeu grija, să gálēscă pentru noi toți, pānea și hrana de tóte ȕilele.

*Noi trebuie, din tot sufletul, să iubim și să cinstim pe țeranii cei buni și muncitori!*

---

## 72. Găina și Curca.

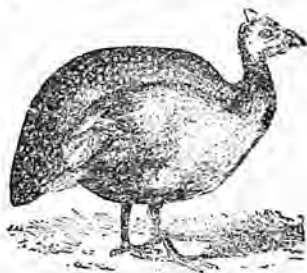
În bătătură și prin curte, pe lângă animalele sugetőre, trăesc și păseri: cocoșul și găina, curca, rața, gāscă și altele.

*Găina* este mai mică de cāt cocoșul. N'are nici crēsta, nici cōda așa de mare ca cocoșul. Găina face oue, le clocește și

din ele scóte puíșorí vii. — Mai șcíl istorióra despre *Puiul neascultător*? — Găina este mai liniștită și mai blândă decât cocoșul. De la găină întrebuintăm carnea, oușle și fulgii. Sînt mai multe soșurí de găini.

Un fel de găină este *bibilica* sau *căța* cea pestriță. Ea se vede prin unele curți boereșci.

Cea mai mare pasere domestică este *curca*. Penele curcii sînt pestrițe sau negre-verdui, sau și cenușii. Capul curcii este mic și golaș, clocul ascuțit. Trupul



ii este lungușet și picórele nalte. Puii de curcă sînt fórtelábui. Ei cresc greú și încetinel. Bărbatul curcii se cheamă *curcan*. Curcanul este mai mare decât curca. La cap ii atárnă, pe frunte, un moș lungușet. La urechi are el un fel de cercei și la gât o gușă mare. Moșul, cerceii și gușa sînt de pîele albăstrie. Și mai minunată este códa curcanului.



Când curcanul se supără, se umflă în pene. Atunci códa i se ridică în sus și se resliră ca o rotă. Când doi curcani se întâlnesc, ei se lău la luptă, întocmai ca cocoșii.

Curcile și puii *piute* mereú. Curcanul însă scóte numai câte un strigăt tare. Și curcile mănâncă tot felul de grăunțe și de verdețuri.

Carnea de curcă îngrășată este fórtelustósă. Un curcan bine îngrășat cântăreșce până la șese și șapte kilograme. Atunci se vinde, în piță, chiar și cu 10 sau 12 lei curcanul.

Găina și curca sînt paserî domestice. Fiind-că ele se hrănesc mai ales cu semințe, ele se cheamă și paserî *grani vore*.

Găina și curca sînt *păserî domestice și grani-vore*.

În ce se deosebesce găina de curcă?

---

### 73. Bună-voința cătiă servitorî.

Mama Eufemia are peste cap de lucru, cu cei cinci copii ai săi. Cel mai mic este încă la țată. Acesta îi dă mamei mai mult de lucru decît toți cei-l-alți.

Fără ajutorul *servitorei*, Ecaterina, mama n'ar putea îngrijescă bine de casă. Când se zărește de diuă *servitorea* se scólă întăi. Ea aprinde focul în vatră aduce apă de spălat și de b\_eut. Apoi tot ea dă de măn\_care paserilor, de casă. *Servitorea* îngrijesce de culburile găinilor, găscelor, rașelor, ce fac ouă. Ecaterina deretică în tindă și la bucătărie. Ea spală vase și rufe. Mamei abia îi mai r\_emăne vreme, să deretice prin casă, să gătescă bucate și să vadă de cămară.

Când mama e silită să plece de acasă, după treburi, Ecaterina îngrijesce, cu dragoste, de toți copiii. Ea le gătesce și le dă de măn\_care și vede de ei, să nu li se întimple vre-un r\_eu.

*Ecaterina este o servitoare bună și cu minte.*

Dar și copiii o iubesc, ca pe mama lor. Zamfira cea de trei anișori se ține mereu de fusta Ecaterinei. De aceea și mama și tata vorbesc frumos cu Ecaterina. Ei îi dau măn\_care și o îmbracă, ca pe copilul lor. De Paști îi dau regulat, plata, pe care a tocmit'o. Și atunci Ecaterina se duce, pentru 2—3 zile acasă, la mama ei. Acestea îi dă *simbrîora*, cu care bi\_eta ei mamă se ajută la nevoile ei.

*Servitorea și servitorul dau mare ajutor stăpă-*

nilor lor. Fără ajutorul lor vieța ar fi grea de tot. Pentru aceea și stăpânii și copiii acestora trebuie să vorbescă frumos cu dinșii, să nu le ȳică vorbe próste. Stăpânii să le dea hrană, haine și plata, cu care i-a tocmii. Și, în cas de bólă, să-i caute cu doștorii, ca pe copiii lor.

Stăpânii și copiii lor trebuie să fie cu bună-voința către servitorii.

---

## 74. Predicatul, pe ce se póte cunósce?

*Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Ecaterina e servitoare. Servitorea e silitore. Servitorea face foc. Servitorea are léfă.

**Regule :** 1) Când vrem să cunóschem care este predicatul unei propozițiuni, noi întrebăm saii ce este ființa saii lucrul cutare, saii cum este, saii ce face, saii ce are ?

2) Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunóschem subiectul propozițiuni ?

**Teme:** Din bucata de citire *Bună voința către servitorii*, vei alege predicatete din cele opt propozițiuni, de la început!

---

## 75. Gâsca și rața domestică.

În gârta și prin bălțile satului mereu veđi, ba rațe ba gâșce. Când te uiți la gâșce, le veđi cum alunecă ele pe apă în sus și în jos, cu capul ridicat! Câte-odată le veđi și cu piciorole, și cu cõda în sus. Atunci se dau afund cu capul, după pescișorii.

Gâsca este cât un cocoș de mare. Gâsca are aripe lungi, dar nu póte să sbõre bine. Nicii la umblet, pe

uscat, nu-î îndemânatică. Dar cu atâta mai meşteră este gâsca la înnotat.

Gâsca se îngraşă repede şi foarte lesne, cu grăunţe. Carnea ei este foarte gustosă, mai ales carnea de boboci măricei. Şi ouele de gâscă sînt bune de mâncat. Penele şi fulgii ei se întrebuintează ca umpluturi moi şi calde, pentru perne. Bărbatul gâşcei se cheamă *gânsac* şi *gâscan*. Gâsca este o pasere domolă. Ea vede cu mare băgare de seamă de puii ei. Şi îi apără împotriva ómenilor şi a cânilor. Glasul gâşcei une-orî este un *ga-ga-ga* răsunător, alte-orî un *csî-csî* încetinel. Gâşcile, când sînt mai multe împreună, fac mare *gălăgie*.

*Raţa* este, întru tóte, mai mică decît gâsca. Gâtul ei este mai scurt şi mai gros decît al gâşcii. Dar ciocul, sau pliscul ei este mai lung şi mai lătăreţ decît al gâşcii. Raţa sbiéră tare: — *Maca! maca! maca!*

În cele-l-alte raţa se asemănă cu gâsca.

*Gâsca şi raţa sînt paseri de apă.* Ele se hrănesc cu pescişori, cu viermuleţi, cu ierburî, cu fructe şi cu seminţe.

*Găina, bibilica, curca, gâsca şi raţa sînt paseri de casă, orătăni, sau cobăi.*

*Găina, bibilica şi curca sînt paseri de uscat.*

*Gâsca şi raţa sînt paseri şi de uscat şi de apă.*

---

## 76. Calul credincios.

Un ţeran se duse, într'o di călare la târg. Innoptase cam de mult şi ţeranul nostru tot nu mai sosià acasă. De gîaba îl aşteptară soţia şi copiii pînă la miezul nopţii. Toţi din casă erau foarte îngrijaţi. — Unde a putut tata să întărzăle așa de mult? — întrebă Costică, băétul cel mare pe mamă sa. Abîa, abîa putu bîéta femeie să-şi liniştască copilaşii şi să-î adórmă, rînd pe rînd.—Apoi sărutându-şi puişorii, cu lacrimi în ochi, luă pe servitor şi amândoi, cu o lampă, plecară spre târg.

Ei merseară ca o jumătate bună de cés.... Când colo,

lângă malul gârlei ce curgea pe acolo, zăriră calul lor,... dar fără stăpân.

— Ce să se fi întâmplat?—întrebă femeia, adânc mahnită. Într'aceea se apropiară de cal, și ce vădură?... Jos, lângă cal, pe marginea apei, zăcea omul fără să scie de sine. Ce i se întâmplase?

În târg *băuse mai mult rachiū, decât îi duceau puterile*. Se îmbătase tun și așa plecase călare spre casă. Dar pe drum căduse de pe cal, unde îl și găsiră. Bletul cal, în loc să fi mers singur acasă, apucase și ținea cu gura, de haînă, pe stăpânul său, care altcum ar fi picat în apă, unde s'ar fi înecat.

Calul ținea mult la stăpânul său,—el îi *era credincios*.

Nevasta, împreună cu servitorul ridicară pe om iarăș pe cal și îl duseră acasă.... După ce țeranul se trezi a două ȃi, diminęta, nevasta-sa îi povesti ceea ce i se întâmplase.

Atunci, omul nostru se jură că nu va mai bea în veci, nici rachiū, nici țuică, nici vin, ci numai apă.... întocmai ca calul său cel credincios și cu minte.

*Calul și cănele sînt animale credinciose.*

---

Une-ori și de la vite poți  
să-îveți puțină minte.

---

## 77. Compararea și gruparea animalelor de casă.

Păsările de casă au și ele viefă, întocmai ca animalele sugătoare. De aceea și *păsările* aceste se ȃice că *sînt animale*.



Animalele sugătore despre care am învățat, sînt *patru-pede*.

Păsările, fiind-că aū numai *două* picîore, se chîemă că sînt *bipede*. Păsările, în loc de alte două picîore, aū două *aripi*. — De aceea păsările pot să și *sbore*. Animalele sugătore pot numai să *umblе*.

Animalele sugătore aū trupul acoperit cu *pěr*, iar păsările, în loc de *pěr*, aū *pene* pe trup.

În loc de *bot*, cum aū sugătorele, păsările aū *cîoc*.

Și păsările domestice se hrănesc, ca și animalele sugătore, și cu ierburî, și cu fructe, și cu semințe. Va să dîcă și păsările sînt *erbivore*, și *granivore*. Dar ele mîncă și carnea altor animale, ca vermișori și peșcișori. Va să dîcă păsările sînt și *carnivore*.

*Animalele sugătore și păsările domestice se asemănă într'unele puncte, iar într'alte puncte ele se deosebesc.*

---

## 78. Iubescе curățenia!

— *Veđt, micuța pisicuța*  
*Cum tot mișcă din lăbuța!*  
*De ce face ea așa? —*

— *Ea se spală, draga mea!*

— *Veđt, micuțul porumbel*  
*Cât e el de frumușel!*  
*Așa mândru, de ce-o fi? —*

— *Se păzesce, dragi copii!*

— *De la aste mică făpturi*  
*Să ieși și tu 'nvățături:*  
*De haîne să îngrijesci*  
*Trupul să ți-l curățesci!*

## 79. Corpul omenesc.

Corpul omenesc are trei părți mai de frunte: *capul, trunchiul și mădularele*, adică *brațele și piciorolele*. — *Capul* este în partea de sus. El, la formă, este rotund. La cap vedem, chiar d'asupra, *crescetul* și, de amândouă laturile, *tâmpolele* și *urechile*. O lovitură peste tâmpole poate să aducă omului, mórtea. La cap, în față, vedem *fruntea*, *ochiș* cu *sprâncenele* și cu *genele*, *nasul* cu *nările*, *gura* cu *buzele*, cu *limba* și cu *dințiș* și *barba*. *Gâtul* unesce capul cu trunchiul. La gât, vedem *gâttelejul* cu *berigata*, cu înghițitorea și cu *omușorul*, iar îndărăt, *céfa* sau *cerbicea*. — Trunchiul este partea cea mai mare a corpului. În partea de sus a trunchiului, se află *umeriș*, *pîeptul* și *spatele*, sau *dosul*. În partea de jos a trunchiului, vedem *pântecetele* sau *burta*, *deșerturile*, *șoldurile* și *ședutul*. Tot din trunchiș, și anume în *partea dreptă* și în partea stângă, sînt crescute și *mădularile*. În partea de sus, sînt *brațele* și în partea de jos *piciorolele*. La brațe, vedem *încheieturile*, *cotul* și *mânile*. La mâni, vedem *degetele*, *palmele*, *dosul* și încheieturile mânilor. La degete, vedem încheieturile și *unghiile*. Mîna strînsă forméză *pumnul*. — La piciorole, vedem *șoldurile*, *genunchele*, *fluerile* înainte, și *pulpele* îndărăt, *glesnele* și *tălpile* cu *călcăile*, cu *degetele* și cu *unghiile* și, în deosebite părți, încheieturile piciorolelor.

Întreg trupul este acoperit cu *pîele*. Din pîele, pe cap, e crescut *pêrul*, care îl apêră de frig, de prea mare căldură și de umeđelă.

Pe lângă părțile din afară, ce le vedem, corpul omului mai are și o mulțime de părți din năuntru, care nu se vêd.

Întreg corpul, cu tóte părțile sale, trebuie ținut *curat*. Pêrul capului, de asemenea, trebuie spălat și pîeptenat.

Ce frumos este un copil curățel! Tótă lumea să uîtă la el cu drag.

---

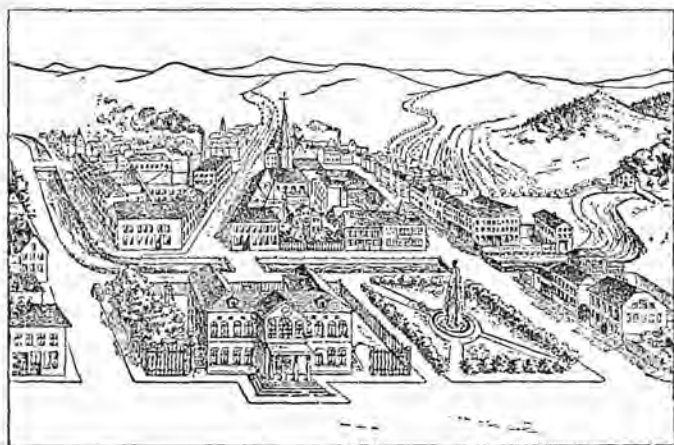
## 80. Targul și orașul.

Sătenii își agonisesc ei însiși hrană, haîne și multe alte lucruri. Sare, oțet, lumînări, petrol, chimire, cisme și alte lucruri le cumpêră la de alți ómenî. Locul, unde

Ómenii se adună sã vîndã unele lucruri și sã cumpere altele de carã aũ nevoie, se numeșce *tãrg*.

*Tãrgul* sau tãrgușorul este o comunã mai mare decãt satul. In tãrguri sînt case mai mari și mai frumoșe decãt în sate. Ulițele asemenea sînt mai largi, mai drepte și mai regulate. Apoi stradele sînt, de obiceiũ, așternute cu piãtrã, sau cu pietriș. Fiesce-care stradã are și *nume*. Unele strade sînt mai mari, altele mai mici. Acelea se chîemã strade *principale*; iar acestea sînt strade *laterale*. In tãrgul nostru sînt atãtea strade principale.

Intr'o parte a tãrgului este un loc gol și larg, ce se numeșce *piãțã*. In piãțã sînt *hanuri*. In hanuri se adã-



postesc ómenii, carã cumpãrã și vînd. Tot in piãțã sînt și cele mai multe prãvãlii. Din prãvãlii ómenii cumpãrã zahãr, cafea, ceaiũ, postavuri, fierãrii și alte lucruri. In *piãțã* staũ și cei mai mulți *meștesugari*.

Pãrțile mai depãrtate de piãțã se numesce *mahalale*. Mahalaũa nãstrã se numeșce..... Tãrgul nostru are mai multe mahalale.

Tãrgul, dacã este mai mare, se numesce *oraș*. Cãnd tãrgul, sau orașul este împrejmuit cu ziduri, atunci îi

dicem *cetate*. Vom învăța o istori-oră despre cetatea Némțului.

Prin orașe sunt mai multe biserici și școli, hanuri, birturi, prăvălii, fabrice și *farmaci*. In orașe sînt și fel de fel de *deregătorii civile și militare*. In unele orașe mai mari sînt și *teatre și muzee*, și alte locuri de petrecere.

*Târgoveștii și orășeni* se ocupă cu meșteșuguri, cu neguțatorie și cu lucruri de carte mai mult, decât cu lucrarea saŭ cu cultivarea pămîntului.

*Sătenii, târgoveștii și orășeni, toți împreună, trebuie să trăiescă în bună înțelegere și să se ajute unii pe alții.*

## Ajutorul și unirea aduc neamului mărirea.

### Sl. Colindul Florile dalbe.

*Sculați, sculați boeri mari!*

**Florile dalbe!**

*Că ve vin colindători,*

**Florile dalbe!**

*Nóplea pe la cântători!*

*Și ei vin mereu, mereu,*

*Și v'aduc pe Dumne-deu,*

*Să ve mântue de reu, —*

*Un Dumne-deu nou-născut*

*In scutice invăscut.*

*Sculați voi, Români plugari!*

*Că pe cer s'a arătat*

*Un lucéfér minunat...*

*Inima să întărescă*

*Ómenii să-i înfrățescă.*

*Noi ve dicem: Să trăiți*

*Intru mulți ani fericiți,*

*Și ca pomi să 'nfloriți,*

*Și ca ei să 'mbătrâniți!*

**Florile dalbe!**

### 82. Pedépsa lui Ilie cel nebunatic.

Un băét, ca de 10 ani, pe care il chîemà Ilie, vedù odată pe stradă pe un blet *orb*. Acesta umblă după

milă, de la o casă la alta. Orbul erà dus de către un cățeluș ce aveà de gât legatã o ațã, pe care orbul o ținea în mână. Când nenorocitul de orb se apropiã de vre-un șanț sau de gârliã, cățelul steteã pe loc. Atunci orbul șciã cã el trebuie s'o Iea într'altã parte. Dacă veniã vre-un car pe drum, sau alt-ceva ce puteã sã izbescã pe bietul orb, cățelul pãziã. El se dã în lãturi și orbul mergeã dupã cățel.

*Așa de-cu-minte erã cățelul orbului.*

Dar cu atãt mai *nebunatic* erã Ilie. Când el vedù pe orb cu cățelușul seù, se apropiã de el. Il tãtã cățelului ața și se încercã fel și chip sã-l ademenescã dupã dînsul. Dar cățelul nu se lãsã de stãpãnul seù, ci începù sã latre mânios și sã sarã pe nesocotitul de baet. Ilie se înfricoșã și o luã la sãnãtõsa.

*Ilie erã un bãel nebunatic.*

Atunci cățelul se întõrse iarãș la orb, îl linse mânia ca și când ar fi voit sã-l ducã: — Eũ rãmân lãngã tine! — Și orbul îl legã iarãș ața de gât.

*Cățelul erã credincios orbului.*

Ilie adevãrat cã nu se mai încumetã și a doua õrã la așa ceva. Dar Dumneșeũ, care vede și șcie tõte, nu l'a lasat nepedpsit. Anume, dupã ce Ilie se facù mare și îmbãtrãni, *el orbise de amãndoi ochi*. Atunci își aduse el a-minte de fapta lui cea nesocotitã din copilãrie și plãngeã cu amar și ducã:

-- Acẽsta-ĩ pedepsa lui Dumneșeũ pe mine, pentru-cã mĩ-am bãtut joc de bietul orb! —

*Cine prin ce pãcãtueșce,  
Prin acea se pedepșeșce.*

—  
*Ori-ce faci, e cu'mprumut:  
și ce-ĩ rẽu și ce-ĩ plãcut.*

## 83. Védul.

În față, sub frunte avem cei doi ochi. Cu ochii vedem și luăm cunoștință despre *tot* ce se află în jurul nostru, aproape și departe : Despre ómenii, despre animale, despre plante, despre pământ, despre aer și despre cer, adecă despre lumea întregă sau despre *univers*.

Unii ómenii și unele animale véd foarte bine și lucrurile cele *mai mici*, și lucrurile cele *mai depărtate*. Despre acele ființe dicem că au ochii și *vedere ageră*. Cine nu póte să vadă lucrurile mici, ori în depărtare, are vedere *scurtă și slabă*. Acela îi se dice și om *ponivos*. Vederea slabă une-ori se póte ajuta cu *ochielari*. Sint ómenii cari nu véd de loc. Acela se dic că sint *orbii*. Unii ómenii sint orbii din nascere. Aceștia nu pot să se vindece. Alții au orbit din nebăgare de sémă, că s'au lovit la ochii. Alții orbesc de bóle și alții de bătrânețe. Bietul orb se lovesce de lucruri, se împiedică și cade. El își scrintesce, sau își frânge mâna sau piciorul. Orbul póte să cadă în șanțuri, sau chiar și în gărlă.

Ce nefericit este bietul orb! Mai câte un copilaș, mai câte un cățeluș și tot-d'auna bėțul ajută pe orb, să se póta mișca dintr'un loc în altul. *Să nu-ți bați joc de orbii, căci Dumneđu pedepsește pe asemenii copii răi.*

Ochii trebuie spălați în fie care diminéță, cu apă curată și próspetă, dar nu de tot rece, ca să se cureța *urdorile*. Să nu te uiți drept în sóre, nicii în foc, nicii în lumină mare, prea de-aprópe. Când citesc și scriu, și fetițele, când cos, să nu fie prea aprópe de ochii cartea, caetul sau lucrul. Apoi să nu facă lucrările acestea séra când se amestecă ziua cu nóptea, adecă în *amurg*, și nicii la lumină prea puțină.

Când se jórá, copiii să nu-și arunce cu nisip în spre față, căci nemerindu-se în ochii, se póte vătăma vederea.

---

*Cine este, cine  
Bogat ca și mine?*

*Ghicii ghicitórea mea!*

*Ce e!*

*Eu am doi luceferei.*

*Care-ș cālėuzii mei!*

## 84. Un copil la ȃiua tatălui.

*La mulți ani, iubite tată!  
Îți doresc, cu drag, și eu:  
Multe zile fericite  
Să'ți dea bunul Dumnezeu!*

*Sănătos să fii într'una!  
De necaz, de griji, ferit.  
Și 'ntre noi, în ori-ce vreme  
Să te simți tot mulțumit!*

*Ce poți săștepti de la mine,  
Tată, îți făgăduiesc:  
Prin purtare și silință  
Mereu să te 'nveselesc.*

---

## 85. Moș-Ajun.

Ce bine 'mi pare că a sosit *Crăciunul* Copiilor plécă cu — *Moș-Ajun*. — E în despre ȃiua.. Zăpada a înghețat de ger. Cum scârțâle sub pașii cetelor de copil!... Ce gălagie!... Ce veselie pe ei!... Cu căciula trasă pe urechi, strigă ici și colo, cât le ia gura: — *Bună dimineața la Moș-Ajun! Ne dați, ne dați, ori nu ne dați!* — Și dacă le dai, bine! Împart voioși între dinșii. Une-ori se mai iaă de pěr, pentru câte-un mēr, ori se daă cu capul de o ulucă, pentru câte-o nucă... Și, dacă nu le dai iarăș bine.. Aă strigat de trei ori... Apoi aă plecat înainte riđend de pácăléla, ce-aă întâlni'to... Dar, câte odată, daă de o mai grósă pácălélă... Câte un creștin mai dihai îi ia, pe bieții copilași, la gónă... cu înjurături și cu ciomege. Atunci să veđi fugă pe bieții mitite!... P'aci 'ți-e drumul băete!... Atunci fug, cad, se scólă și rid de frica lor! Pe urmă, după ce își mai alină spaîma, încep iarăș cu colindețul. Și colindă, colindă înainte. Ei tot strigă mereu, cu glasuri copilăresci, voiose: — *Bună dimineața la Moș-Ajun!* — Și tot

aşa, până ce se face diuă. Atunci, jumătate degeraţi, se  
împrăştie, tot veselî, pe la casele lor.

*Aşa-î Moş-Ajun! Aşa-î copilăria!*

---

## 86. Organizarea comunei.

Locuitorii din orî-ce comună trebuie să trăească împreună, în bună înţelegere şi în pace. Ei trebuie să păstreze buna rânduélă.

Dar, în comune sînt şi ómenî gálăgioşi şi certăreţi. Aceştia, întocmai ca băeţii cei nebunatici, se cértă, ba se şi bat. Acestor ómenî nu le place buna rânduélă. Pentru ca tóte trebile în sat şi în orî-ce comună să mérgă bine, dintre ómenii cei mai de omenie şi mai cu minte, sătenii aleg un *primar* şi mai mulţi *consilierî*. Aceştia împreună chibzuesc ceea ce-î de folos pentru tótă obşte.

*Primarul cu consilierî împreună forméază consiliul comunal.*

Consiliul comunal se adună şi lucréază în *casa comunală* sau la *primărie*. Unul dintre consilierî scrie sau *notéază*, în nisce foi de hârtie, tot ce hotărásce consiliul comunal. Foile în care scrie *notarul*, se numesc *procesee verbale*. Alt consilier adună de la ómenî *birurile*, sau dările. Consilierul acela se chîemă *perceptor*. Cu dările, ce le adună perceptorul, se plătesce pentru şoselē, pentru poduri şi pentru alte trebuinţe ale comunei. Când primarul este împedicat în slujba sa, atunci îi ţine locul *ajutorul de primar*, care şi el este tot dintre consilierî. Dacă se ívesc certuri între locuitorî, primarul cu doi *juraţi*, aleşi de obşte, judecă şi hotăresc pricanele, care sînt pentru daraverî mai micî de 50 de lei. Ei sfătuesc tot-d'auna, pe cei certaţi, să se împace şi să nu se judece mai departe, că-î *mai bună o pace strâmbă, decât o judecată dréptă*.

Şi când se nasce, când se căsătoreşte şi când móre cine-va, tot primarul face hârtiile, sau *înscrişurile* trebuinciose. Hârtiile acelea se numesc *acte ale stării civile*.



În sat mai sînt și *milițieni*. Milițienii fac *straja*, sau *garda* satului. Capul gărzii sătesci se cheamă *șef de gardă*, sau de *garnizonă*. Apoi în unele sate mai mari sînt și soldații, ce le ȳice *jandarmi*.

Pentru buna rînduélă a bisericii și a slujbelor sfinte, în fie-care sat se află unul, sau mai mulți *preuți* și *cîntăreți*.

*De preuți și de primar,*  
*De perceptor și notar,*

*Să ascuți și să-ți cinstesci,*  
*De vreți bine să trăiesci !*

---

## 87. Ștefan Vodă cel Mare.



*Ștefan, Ștefan Domn cel Mare*  
*Sémén pe lume nu are,*  
*Decât numai mândrul sóre !*  
*Din Bucéva, când el sare,*  
*Pune pleptul la hotare*  
*Ca un sid de apărare !*

*Brațul lui fără 'ncetare*  
*Bate ordele tătare,*  
*Bate cetele maghiare,*  
*Bate Leși din fuga mare,*  
*Bate Turci, pe smei călare,*  
*Și scutesce de 'ngropare...*  
*Lumea 'ntrégă stă 'n mirare !...*

*Țera-ți mică; Țera-ți tare !*  
*Și dușmanul spor nu are !*

---

## 88. Auđul.

De amîndouă laturile capului avem cele două urechi, una de-a-drépta și alta de-a-stînga. Cu urechile auđim glasul ómenilor și al animalelor, și cîntecul pasérilor. Cu urechile auđim *sunetul* clopotelor. Auđim cum apa

*murmură*, cum *móra dudue*, și cum tunetul *bubue*. Auđim cum vântul *vâjâie*, cum frunza *fâșâie*, cum biciul *plesnesce* și cum pușca *počnesce*.

Când sînt singurî mai mulți copii împreună, une-ori *strigă*, *țipă*, și se *cértă*. Atunci ăicem că copiii aceia fac *larmă*, sau *gălăgie*. Tot larmă fac și unii ómeni mari, pe uliță, în piéță și aiurea. Copiii și ómenii mari, când fac *larmă*, dacă mai bat și din picíóre sau în alte lucrurî, atunci se chîemă că fac *zgomot*. Zgomotul par'că te asurđesce.

---

Cine aude din depărtare și póte să osibéscă lucrurile după sunet, se ăice că are *urechîe bună*, că *aude bine*. Cine nu póte să deosebéscă bine lucrurile după sunet, aude *greú*. Și cine n'aude de loc, se chîemă *surd*. Cine se nasce *surd*, acela rămâne și *mut*. Acela este și surd mut, sau *surdo-mut*. Surdo-mutul nu póte să spue nicî când îl dóre ceva, nicî când simte bucurie. Ce nenorociți sînt bieții surđi și, mai mult încă bieții surdo-muți!... *Să nu-ți bați joc nicî odată de cei surđi!*

Urechile trebuiesc spălate în tótă diminéța. Să nu se bage în urechî nicî pae, nicî alte lucrurî ascuțite și tari, că se póte vătăma auđul. Copiii să nu-și sbîere unii altora în urechîe și să nu se lovéscă peste urechî. Să nu stea aprópe și mult, unde este larmă sau zgomot mare, fiind-că poate să li se vateme auđul, încât să rămăe surđi în tótă víeța!

---

<i>Cine este, cine</i>		<i>Două poște am anume</i>
<i>Bogat ca și mine?</i>		<i>Ce-mă spun veștile din lume!</i>
		<i>Ghicî ghicitórea mea,</i>
		<i>Ce e?</i>

---

## 89. Nascerea Domnului nostru Iisus Christos.

Nascerea Domnului Iisus Christos s'a întîmplat acum 1898 și mai bine de ani.

Impăratul de atunci voiă să scie câți ómeni, saũ câte suflete trăesc în împărăția lui. El a poruncit ca toți ómenii, cari erau de un ném, să se adune în câte un oraș anume. Némurile lui Iosif și ale Mariei aveaũ să se adune într'un târgșor, ce se chléamă *Villeem*, în țera ce-I dicea *Iudea*. La diũa hotărítă, tóte némurile lor sosiră mai de vreme, în *Villeem*. Numai Iosif și cu Mariea întârziară. Când sosiră ei, nu găsiră nicăirea loc de găsduit, saũ sălaș. Așa s'au dus să se culce peste nópte, la nisce clobani, ce-și pásceaũ turmele pe câmp, în apropiere. Ciobanii aũ primit cu bucurie, pe Iosif și pe Mariea, în staulul oilor.

Staulul eră într'o pesceră. *Acolo s'a născut, nóptea, Domnul nostru, Iisus Christos*. Mama sa, sfínta Mariea, a invelit pe pruncul Iisus, în *scutece*. Și l'a aședat într'o *iesle, din care mâncaũ vitele*. Că acolo n'avea alt loc mai bun, unde să se culce pruncul Iisus.

Și îndată s'a arătat păstorilor *un înger din cer*. Acesta le-a spus să mérgă, să vađa și vor afla în iesle, înfășat un copilaș. *Acela este Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii*. Tot atunci, se arată pe cer, în dreptul pescerii, *o cetă de îngeri*. Aceștia cântaũ cântece frumoșe, cântece de bucurie, *că s'a născut Domnul Iisus Christos*.

Ce fel de sərbătóre mare ne aduce aminte de născerea Domnului Iisus Christos?

La *Crăcun* copilașii alérgă cu *Moș-Ajunul*, cu *Stéua*, cu *Vicleimul* și cu *Plugușorul*, iar la Anul-Noũ, cu *Sorcova* și cu *Vasilca*.

## 90. Repetire trimestrială: Subiect și predicat.

### Deprinderi gramaticale.

**Exemple:** Moș-Ajunul este *bucuria* copiilor. Moș-Ajunul este *plăcut*. Copiii *cântă*. Colindătorii *au* nucii.

**Regule:** 1) *Despre ce se vorbește în fie-care din propozițiunile de mai sus?* — Care este subiectul în fie-care din propozițiunile acestea? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să putem cunoaște subiectul, în orî-ce propozițiune? — Ce ne arată subiectul?

2) *Ce se spune despre subiectul fie-căreia din propozițiunile de mai sus?* — Care este predicatul în fie-care propozițiune din acelea? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să putem cunoaște predicatul, în orî-ce propozițiune? — Ce ne arată predicatul?

3) *Subiectul și predicatul se cheamă că sînt părțile de căpetenie ale orî-căreii propozițiuni.*

4) *Pe lângă subiect și predicat, în unele propozițiuni, mai sînt și alte cuvinte sau vorbe. D. e. Omenii cei răi nu iubesc pe Dumnezeu.*

**Teme:** 1) Veți căuta câte patru predicate la fie-care din subiectele aceste două *Colindător, Crăciun*.

2) Veți căuta câte un subiect deosebit la fie-care din predicatele următoare: — e o jucărie. — e bun. — cântă. — are covrigi.

---

## 91. Legenda Cetății Némțu.

Pe vremea lui Ștefan cel Mare, stăpînia peste Turci, un împărat foarte vitez. Acela își puse în gând, să supue Moldova. El porni spre Moldova cu o armată numeroasă, ca frunza și ca ierba. Ștefan-Vodă eși cu o mică oștire înaintea Turcilor. Și se hărțui cu dinșii o și întrégă. În spre sêră, Ștefan-Vodă se retrase

cu al s<sup>ei</sup>, prin păduri. Ștefan-Vodă cu vre-o 20 de călăreți se îndreptă spre *Cetatea-Nemțu*. Acolo, într'un castel erau retrase nevasta și mama-sa, D<sup>o</sup>mna E'ena.

Pe la m<sup>ed</sup>ul nopții se auzi o bătaie la porța castelului. Mama eși la turnul porții și întrebă:

— *Cine este?* —

În tăcerea liniștită a nopții se auzi glasul lui Ștefan:

— *E<sup>u</sup> sînt, bună mamă, fiul tău iubit!*

*E<sup>u</sup>, și de la ôste mă întorc rănit.*

*S<sup>o</sup>rta noastră fuse crudă astă dată...*

*Mica mea oștire fuge sfărîmată...*

*Dar deschide porța!... Turcii mă 'ncunștor.*

*V<sup>en</sup>tul suflă rece. Ranele mă dor!*

După o scurtă tăcere, D<sup>o</sup>mna mamă răspunse:

— *Ce dic<sup>i</sup> tu, străine? Ștefan e departe,  
Brațul s<sup>eu</sup> prin taberi, mi<sup>t</sup> de morți împarte..*

*E<sup>u</sup> sînt a sa mamă. El e fiul me<sup>u</sup>.*

*De ești tu acela, nu-ți sînt mamă e<sup>u</sup>!..*

*Însă, dacă cerul, vr<sup>en</sup>d să 'ngreuneze*

*Ani<sup>i</sup> vieții mele și să mă 'ntristeze,*

*Nobilul s<sup>eu</sup> suflet ast-fel l<sup>a</sup> schimbat,*

*Dacă tu ești Ștefan cu adev<sup>er</sup>at:*

*Apoi tu aicea, fără biruință*

*Nu poți ca să intri cu a mea voință....*

*Du-te la oștire! Pentru ț<sup>er</sup>ă mori!*

*Și'ți va fi mormintul coronat cu flori!*

---

## 92. Copiii Iacomî.

Petre și Ion erau doi frați, ce nu se mulțumiau nici odată, cu m<sup>an</sup>carea ce le-o dă mama lor. Ei m<sup>an</sup>cau tot, pe ce puteau pune m<sup>an</sup>a. Nu eră colț de casă, nu

eră dulap, nu eră sertar, pe care ei să nu le caute. Nu eră vas ce ei să nu-l descopere. Ei eraŭ nisce copii *lacomi*. De glaba îi certă mama lor în mai multe rânduri, pentru acel rău nărav, că ei nu s'aŭ cu-mințit. Dar într'o ȝi aŭ pățit-o băeții *neascultatori*.

Amândoi părinții plecară de acasă, după treburi. Băeții aŭ rămas singuri, acasă. Lucrul lor cel d'întăiŭ a fost să scotocéscă pretutindenea. Pe o poliță aŭ găsit o legătură. Petre a luat'o de acolo și a desfăcut'o. Amândoi vedură ceva materie albă, ce semănă cu zahărul zdrobit mărunț. Apoi a gustat și Petre, a gustat și Ion. Și, aflând că-î ceva dulce, a mâncat tot ce se află în legătură... Dar, sërmani! de ei!.. Ei nu sciaŭ că materia aceea eră otravă, ce î ȝic *arsenic* saŭ *șoricică*. Muma lor a fost cumpêrat'o pentru stârpirea șorecilor. Curând, după ce aŭ mâncat, simțiră dureri grozave în stomac și, mai pe urmă, în tot corpul. Ei se îmbolnăviră rău de tot. Și cum părinții lor nu eraŭ acasă, n'a fost cine să chleme pe medic. Otrava le cuprinse tot sângele, tot trupul. Părinții, când sosiră acasă, îi aflară în dureri de mörte. Și..., tot ajutorul ce le-aŭ dat, a fost de glaba...

Amândoi copii aŭ murit în cele mai crâncene dureri!  
Ce supêrare pe bieteții părinți!

---

Lăcomia-î bôlă grea  
vedî, feresce-te de ea!

---

### 93. Gustul și mirosul.

Dacă ții în gură o bucată mică de sare, numai decăt simți că *sarea este sărată*. Dacă ai lua în gură o bucățică de zahăr, ai simți îndată, că zahărul are *gust dulce*. Cum este *la gust* miera? Tot dulce simți că este laptele muls, prósplet! Laptele stătut și îngroșat nu este dulce. El este *acru*. Acru este și oțetul. Acru este une-orî vinul. Acră este zéma de varďă. Cum sînt castraveții murați?

Dacă ai luă în gură *cója cea verde de nucă*, ai simți pe dată că ea are gust *amar*. Amar este pelinul. Unele mere necópte aű gust *amăriű*... Numesce alte lucruri care aű gust amar saű amăriű! Hrénul, când îl ții în gură, simți că te *pișcă*. Hrénul are *gust űte*. Și ardeiful și piperul aű gust űte.

*Cu limba și cu cerul gurei* putem să cunóscem, dacă *unele materii aű gust sărat, orî dulce, orî acru, orî amar, orî űte*.

Ȋaű în mână un trandafir înflorit. Cu ochii vėd că-ı alb, orî galben, orî roș. Ȋl duc la nas și simț că *miróse* plăcut. Plăcut *miróse* garófa, roseta, micșunelele și alte flori. Plăcut *miros* aű și frunzele de nuc, merele, perele și alte fructe cópte. Plăcut *miróse* și pânea bine cóptă și męcările bine gătite.

*Unele lucruri aű un miros plăcut.*

Dacă stîngi lumínarea și îndată o duci spre naș, simți un miros *neplăcut*. Carnea stătută *miróse greu*, adecă *pute*. Numesce alte lucruri, care vatămă mirosul!...

*Unele lucruri aű un miros neplăcut.*

Apa curată n'are nici un miros. Tot asemenea și aerul curat.

Vinul, oțetul, merele și alte lucruri își aű mirosul lor deosebit. Ca să putem sci ce miros aű lucrurile, trebuie să le apropiem de nas.

Gura merei curățată  
de dureri este cruțată.

## 94. Fuga lui Iisus în Egipt.

Când s'a născut Domnul Iisus în Vitleem, veni ră departe. din spre Răsărit și trei bărbați învățați, ce le dăcea *Magi*, ca să se închine Lui. Pe Magi i-a călăuzit o *stea*, ce s'a arătat atunci pe cer, mai luminosă de cât cele-lalte stele. Și Magii aduseră lui Iisus, daruri frumoase, ca unui împărat Stăpânitorul din Iudea, ce-l dăcea *Irod*, după ce a aușit despre toate acestea, începù să se tēmă că, dacă va cresce pruncul Iisus, îl va lua domniea. De aceea își puse în gând să plērdă pe Iisus.

Irod a dat poruncă, să omóre pe toți pruncii, cari erau în Vitleem și în apropiere, de doi ani și mai mici după vremea ce aușise de la Magi. Mare plângere și țipete multe s'aũ aușit atunci, în ținutul acela.

*Irod erà un om rău și fără inimă.*

Dar Dumneșeũ s'a îngrijit de viēta pruncușorului Iisus. Dumneșeũ a trimis pre un înger care nóptea s'a arătat în vis, lui Iosif și i-a dīs : — Scólă-te. Ia pruncul și pe mama lui și *fugi* în Egipt ! Și rămâi acolo, până îți voiũ spune ție, că Irod vré să plērdă pruncul.

Sfintul Iosif ascultă de înger. El se duse cu pruncușorul Iisus și cu mama sa, în țera Egiptului, ce erà spre Miedă-đi de la Iudea.

Irod cel *tiran* muri. nu mult după aceea, în cele mai mari chinuri și dureri. Și atunci îngerul lui Dumneșeũ se arătã din noũ în vis. lui Iosif în Egipt și îi spuse să se întorcã acum acasă, căci a murit Irod. Sfintul Iosif făcũ și de astã-datã, cum îl povățuise îngerul. El se întórserã în țera lor. Acolo se aședarã în orașul *Nazaret*.

În Nazaret crescũ sfintul pruncușor, în supunere și în ascultare de părinții sãi.



Și erà sănătos și prea frumos la chip. Și erà și foarte înțelept la minte, și prea bun la inimă cu tótă lumea. Și darul lui Dumneșei erà preste pruncul Iisus.

---

## 95. Biruința lui Ștefan-Vodă.

Ștefan-Vodă neprimit de mamă-sa, o ascullă și plécă la oșlire.

— Ștefan se întorče și din cornu-î sună.  
Oștea lui sdrobotă de prin văl se-adună.  
Lupta țar începe. . . . .  
Sorele s'ascunde într'un nor de sânge.  
Ștefan fără milă-î bate și-î învinge.  
Turcii țai la fugă. Ei însă nu scapă.  
Mulți, cuprinși de spațmă sar și pier în apă.  
Alți între dinșit singuri se ucig.  
Alți 'n spada noastră năvălind se'nfig.  
Ștefan pretutindenți îl dobóră-amar.  
Prigonind Turcimea până la hotar.

Astfel Moldova a rămas liberă și, cât a trăit Ștefan, n'a mai îndrăznit picior de Turc să calce în Țera Moldovei. D'atunci Moldovenii i-au dat lui Ștefan-Vodă numele de Ștefan cel Mare. Și, a rămas până astăzi cântecul :

— Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare  
Sămên pe lume nu are,  
Decât numai mândrul sore!

---

## 96. Pipăitul.

Dacă tragi cu degetele de la mână, preste părete, simți că păretele este aspru. Păretele este și tare, saú vârtos și rece!

Aspră este și peria. Vârtosă este și pîetra. Rece este și ghița.

Soba este *vârtosă* și *netedă*. Netedă și vârtosă este și tabla. Buretele este *mole*.

Pânea scosă din cuptor este *caldă*. Ce mai pôte fi cald? Când ducem degetele, sau mâna preste pãrete, preste sobă, se dice că cu *mâna pipăim pãretele*, sau *soba*. *Prin pipăit aflăm că obiectele sînt aspre, orî netede, vârtose, orî moi, calde, orî reci*.

Când te tai la un deget, simțesci durere, nu numai la deget, ci *în tot trupul*. Când te lovesci la o mână, la un picior, la cap, la spate sau orî unde, simțesci durerea iarăș în tot trupul. Vara, când este cald, unde simțesci căldură? Ierna, frigul îl simțesci la urechi, la obraz, la mână, la picior, și adesea, în tot trupul.

*Durerea, căldura și frigul, le simțim în tot trupul.*

Zăpada este *ușoră*. Ușori sînt și fulgii de pãseri. Gîndesce-te și spune alte lucruri ușore! Banca este *grea*. Grea este și tabla cea mare din clasă. Numesce alte obiecte grele!

Cu trupul simțim dacă *un lucru este ușor, sau greu*.

*Cu mânia pipăim. Cu trupul întreg simțim.*

---

*Am o grebluță cu cinci dințișori*

*Pe ăi-mă trebuie d'o mie de ori.*

*Ghică ghicitorea mea,*

*Ce e?*

---

## 97. Sfat bun.

*Doi ochi și numai o gură*

*Îți sînt date din făptură.*

*Multe, multe să privesci,*

*Dar puține să vorbești!*

*Urechii două și o gură*

*Îți sînt date din făptură...*

*Să ascuți multe și bine,*

*Dar tu să vorbești puține!*

*Două mâni, numai o gură  
Îți sînt date din făptură.  
Cu mîni două vei lucra,  
Cu o gură vei mânca.*

\*

*Sănătos de vrei să fii,  
Și de bătă să nu scii, —  
Mîncă, bé cu cumpătare!  
Fii curat și cu răbdare!*

*Sai, alérgă dacă-ți vine,  
Numai bagă séma bine! —  
Dormi, lucréază, te 'ngrijesce!  
De récélă te păzesce!*

*Te rógă lui Dumneđeú,  
Să te scape d'orî-ce rěú!*

---

## 98. Domnul Iisus Christos în templu.

Domnul Iisus Christos eră de 12 ani. Atunci sfîntul Iosif și sfînta Mariea îl duseră, la Pasci, cu el la biserica cea mare din Ierusalim. Acolo, în biserică, pruncul sfînt se închină frumos la Dumneđeú. În marea mulțime de ómeni, pruncul Iisus se perdú de ai sêi. Sfîntul Iosif și sfînta Mariea cređuură că băétul o fi plecat înainte călără casă, cu némurile lor. Dar séra rubedeniile spuseră sfîntei Marie, că ei nu vedúură nici unul pe băét în țiúta aceea.

Atunci sfîntul Iosif și sfînta Mariea îngrijați, se întórseră la Ierusalim. Acolo căutară pe băét, pe stradă și pe la cunoscuți. Dar de gîaba, că nu-l găsiră...

Abla a treia di îl găsiră în biserica ce-î țiacea și templu.

*In templu sfintul prunc stetea în mijlocul preușilor. Și îi întrebă fel de fel de învățături sfinte. Și le răspundeă cu multă înțelepciune, la întrebările lor. Și toți câți îl aușiau, se minunau de răspunsurile și de priceperea lui și diceau :*

— *Cum scie acest băeț carte, nefiind învățat ?*

Pe urmă pruncul Iisus plecă cu părinții săi acasă, în Nazaret.



Acolo rămase dînsul, la casa părintească, până a fost de 30 de ani.

Cu cât creștea mai mare pruncul, cu atîta se făcea tot mai înțelept și mai bun.

*Pruncul Iisus iubiă foarte mult pe Dumnezeu, pe părinții săi și pe toată lumea.*

---

## 99. Sorcova.

În toate părțile chef și veselie ! Totă lumea serbeză cu bucurie, diua Anului-Noș... Copilașii, mai ales, sînt voloși. Cu *sorcovele* în mînușite alérgă prin zăpadă... Și unde ved un trecător, haîd' la sorcovit. Glasul lor copilăresc se aude ici și colo. Un băețăș îngănă cu glasul drăgălaș de inger :

— *Sorcova,  
Vesela!*

| *Preste vară,  
Primăvară*

Să trăesci,  
Să'îmbătrânesci  
Ca un măr,  
Ca un pîr,

Ca un fir  
De trandafir!  
Tare ca fierul  
Iute ca oțelul..

Tare ca pîetra,  
Iute ca săgéta,  
La anul  
Și la mulți ani!—

Ce bucurie pe copil când capetă gologan! Unul în-  
trébă pe altul: — Ce ța dat ție, mă? — Dar ție? —  
Mie, 10 bani!— Uite mă! Ucigă'l crucea! Mie nu-  
mai unul de cincî parale! — Și ăsta cu 5 parale,  
supêrat, trage un ghlont celui cu 10 bani... Și-apoi se  
iaă la gónă, unul după altul. Se aruncă și cu bulgăre  
de zăpadă. Așa trece tótă diüa *Anului-Noü*, cu sor-  
covit, cu chef și cu veselie!

## 100. Dîcători și invêțături.

*Diüa bună de diminetă se vede.*

*Rînduêla când e bună,  
rostul casei merge strună.*

*Une ori și de la vite,  
poți să 'nveți puțină minte.*

*Orî-ce face Dumnezeu,  
este spre binele têu!*

*Cine împarte, parte'și face.*

*Când doi se cêrtă, al treilea câștigă.*

*Gura mereü curățată,  
de dureri este cruțată.*

*Lăcomiea-î bôlă grea,  
vedî, feresce-te de ea!*

Școala face omul, om  
Și altoitul — pomul, pom.

Cine pe bolnav ajută,  
E pe Dumnezeu împrumută.

Pe tatăl tău și pe mamă-ta să'i cinstesci  
ca bine și'ndelung pe pământ să trăești.

Copiș, ascultați poveștile tatălui și urmași-le  
pentru a fi mântuiți!

Deu, familia întrunită  
este cea mai fericită!

---

## 101. Vrăbica la feréstră.

*Cine bate 'n glăam : tic! tic?!  
 Un vrăbete fôrte mic  
 Cărip sce: — Mult mă-e frig!  
 Ia, deschideți-mă un pic!*

*De mănăcare n'am nimic,  
 Nici măcar un mic covrig.  
 Ci deschideți, că eă rău!  
 Nam să vă fac nici ur rău! —*

*În făcură cum ceră...  
 La căldură în plăcă.  
 Vesel și cu mințe su,  
 Pân-ce viscolul trecă.*

*Dar când sôrele pâră.  
 Să mă răbde nu pută .  
 Pe feréstra cea deschisă,  
 Țist! cu aripa întinsă!*

Năravul din fire n'are  
 leuire.

În luna lui Decembrie, intrăm în Iernă. Iernă, sora răsară târziu, la 8 ore, și uneori și mai târziu. Apoi, la césurile 3<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, după prânz, și apune. În Decembrie, avem ziua cea mai scurtă. Cerul mai adesea este acoperit cu nori deși. Din nori, în loc de plöie, cade zăpadă. Zăpada acoperă pământul, cât vedem cu ochii. Uneori se pornesce *crivățul* cel rece.

Pământul, apa și toate lucrurile pe-afară îngheță și degeră. Se face frig. Se apropie gerul Bobotezii. Arborii, în loc de frunză, sînt încărcăți cu bură, sau cu *promorocă*. Dintre numeroasele păsări vești numai vrăbiile, presurii, ciorii și coșofene. Animalele domestice se țin pe lângă casă, la adăpost. Iar dintre cele sălbatice, numai vulpea și lupul mai umblă după hrană.



Ómenii lucrăză mai mult pe lângă casă. În casă, arde focul totă ziua. Bieții ómeni, cari n'au case bune, sufăr de frig. Dar și mai rău este de aceia, cari n'au lemne, sau alt ma-

terial de foc. Pe-afară, la câmp nu lucrăză nimeni. În pădure, pădurarii taie copacii de la rădăcină, îi fac stâncenii și îi vînd. Ómenii, cari se bucură mai mult de Iernă, sînt *vânătorii*. Vânătorii gonesc cu câniile, pe lupi, pe vulpi și mai ales pe bieții iepuri.

Copiii petrec mai mult în casă și la școlă. Frigul nu-i prea îngăduie să stea și să se jöce pe-afară. Cu toate acestea are și





Yérna plăcerile ei. Ce bucurie pe copii, când e vorba de a se da pe ghiéță, când se *duă cu săniuța* ! Cum se împroșcă unii pe alții cu bulgări de zăpadă ! Apoi ce haz fac ei în curte, saă în grădină, când fac câte *un om*, saă *o păpușă mare de zăpadă* ! In slărșit tot Yérna sint sərbătorile Crăciunului, Anul-Noă și Bobotéza !

Iérna, întocmai ca tómnă, ține și ea trei luni: Decemvrie, Ianuarie și Februarie.

---

### 103. Substantivul—nume de ființe.

#### *Deprinderi gramaticale.*

• **Exemple:** Iérna ține trei luni. — In Decemvrie e Crăciunul. In Ianuarie e serbarea Sfântului Ión Botezătorul.

**Regule:** 1) Sfântul Ión. — Copiii — *sînt* nume de ființe.

2) *Numele ce dăm noi ființe'or se chîemă substantive — sub-stan-ti-ve.*

*Vorba Ion este substantiv. Pentru ce ?*

**Teme:** Din bucata de cetire Iérna, vei alege patru substantive deosebite și vei forma, cu fiecare din ele, câte o propozițiune, spunënd ce este ființa aceea !

---

### 104. Ștefan-Vodă și Șoiman Burcel.

In apropiere de orașul Vasluiū, cale de o poștă și jumătate, se află un dél gol, ce-l ȃic *Movila lui Burcel*. Cântecul așa glăsuesce :

— *Cinci pațiri se alegeaū.*  
*Pe Vasluiū în sus mergeaū,*  
*Pân' zăriaū într'o movilă*  
*Un Român, arând în silă.*  
.....

*Cei pațiri descălecaū.*  
*Pe Român îl ferecaū...*  
*La Vasluiū îl aduceaū*  
*Și la Domnul m'îl duceaū :*

— *Măi Române, să n' ai témă!*  
*Spune nouă cum te chlémă!*  
— *Témă n' am că sînt Român!*  
*Témă n' am că-mi eşti stăpân!*  
*Tu eşti Ștefan Domn cel Mare*  
*Care'n lume sémën n' are...*  
*Și eü sînt Șoiman Burcel,*  
*Puișor de vornicel! —*

— *Să trăesci. dacă n' ai témă!*  
*Dă-ne nouă bună seamă:*  
*Cum de te-ai păcdutit*  
*Să-te apuci de plugărit*  
*Tocma'n ăi de serbătore,*  
*Tocma'n timp de închinare!*

Intr'ast-fel vorbi Ștefan-Vodă cătră Șoiman Burcel. El vorbi cu blândețe și povățuia că nu se cuvine să lucreze în ăi de serbătore, tocmai când lumea este la sfînta biserică, la ruga lui Dumnezeu.

Ștefan Vodă, cel *Mare*, eră cu adevărat iubitor de *D-zeü* și de lucrurile sfînte

---

## 105. Sfîntul Ión Botezătorul.

Sfîntul Ión Botezătorul a fost fiul unui preut foarte iubitor de Dumnezeu. Sfîntul Ión eră cam de o vîrstă cu Domnul Iisus Christos. *Și eră Sfîntul Ión foarte deștept și cu frica lui Dumnezeu.*

Mai înainte de a începe Iisus să învețe pe ómeni, Dumnezeu a poruncit Sfîntului Ión, să le vestescă pe Mântuitorul lumii. Și Sfîntul Ión s'a arătat în țîntutul rîului Iordan. Și eră îmbrăcat sfîntul Ión cu o halnă grósă de pîr. Și eră încins peste mijloc cu o curea. Și mîncă fructe și mîiere sălbatică.

Sfîntul Ión învăța pe ómeni, să se păzescă de lucrurile și de faptele cele rele. Și îi povățuia să facă numai ceea ce este bine.

Și pentru că Sfîntul Ión eră drept și înțelept și scia multe lucruri, ómenii îl credeaü, îl ascultaü. El începură a se lepăda de lucrurile cele rele și se botezaü de la Sfîntul Ión, în rîul Iordanului.

De aceea lumea îi dăcea și Ión *Botezătorul*. Pentru dreptatea, bunătatea și sfințenia lui, lumea credea că Ión este Domnul Iisus Christos. Dar Sfântul Ión le dăcea :

— *Vine după mine cel mai tare decât mine, căruța eă nu sînt vrednic, nici să-î desleg încălțămintele. Eă v'am botezat cu apă. Iar acela vè va boteza cu Duh-Sfînt.*

Sfîntul Ión aveă să boteze în Iordan, și pre Domnul Iisus Christos.

*Sërbătorea Sfîntului Ión Botezătorul este în 7 Ianuarie.* Atunci se deschid iarăș școlile, după vacanța Crăciunului.

---

## 106. Pădurea.

Orî-ce pădure, este o adunătură de copaci. Copaci sînt său arbori mari, său copăcei mai mici. Tote felurile de copaci nu cresc în orî-ce loc. Unii cresc mai bucuros pe locurile muntose și pietroșe. Altora le priesce mai bine pe colnice și pe vâlcele. Sînt unii, cărora le merge bine pe șesuri și pe câmpii.

Fiindcă la noi în țeră avem și munți, și vâlcele, și câmpii și bălți, noi avem copaci de tot felul. Pe munți, bună-óră, avem mai multe soiuri de brați, precum: moliști, pinii, tisă. Mai în jos ceva decât bradul crește *fağul*, *mestécănul* cu cója-î albă. Din rămurelele de mestécăn se fac *mături* său *tărnuri*. În pădurile de la dél, cresc stejarii falnici, cu frații lor mai tineri, *tufani* cei buni de foc, *carpenii*, cu lemnul alb și tare, bun pentru lucruri de strungărie și de foc. Acolo cresc și *jugastrii*, și *teii* cei cu frunza lată. Din florile teiului se face *ceaiu* pentru ómenii bolnavi. Tot acolo crește și *alunul* cu *alunele* cele mult plăcute copiilor. Din ramurile alunului se fac cercuri de butóe și de putini. Tot la dél cresc prin păduri, și *meri* și *peri* și *nuci*, ba și *cireși sèlbatică*.

La câmpie, crește *frasinul* cu lemnul móle. Din el se fac butuci de rólă, la care și la căruțe. În apropierea gârlelor,

cresc *anini*. Scórța aninului se întrebuintează la vopsit. Pe locurile băltoase, cresc mai ales *sălcii* și *răchite*. Dintr'însele se împletesc lese și coșurii de trăsură.

Pe arborii, prin pădurii, trăesc multe păsării. În pădure se află animale sălbatice: lupii, vulpii, veverițe și altele. Pe jos, prin unele poenițe, găsești fragii, smeură, mure, bureții și alune.

Fie-care din copacii are rădăcină, tulpină, crăcii, ramurii, frunze, flori și fructe. Ei se deosebesc unii de alții după lemnul, după scórța, după frunzele, după florile și după fructele, sau rólele lor.

În pădure, vara, tot-d'auna este rēcóre.

---

*In pădure născuți.*

*In pădure crescuți.*

*Acas' dacă m'aduseră,*

*Horă 'mprejur mi se puseră...*

*Ghică ghicitórea mea,*

*Ce e?*

---

## 107. Substantivul — nume de lucruri.

### *Deprinderi gramaticale*

**Exemple:** În pădure, sînt *copacii*.—Acolo se află *stejarii*, și *fagii*, și *alunii*, și alții copacii.—Stejarul face *ghinde*.—Fagul face *jir*.—Alunul face *alune*.

**Regule:** 1) Copac, stejar, fag, alun, ghinde, jir, alune, sînt nume de lucruri.

2) *Numele, ce noi dăm lucrurilor, se chtëmă și ele*, tot substantive.

*Vorba copac este Substantiv. Pentru ce?* —

*Vorba ghindă este substantiv. Pentru ce?*

3) *Numele, ce noi dăm ființelor și lucrurilor, se chtëmă substantive*.

4) Substantivele sînt părți de ale vorbirii, sau de ale cuvîntării.

**Teme:** 1) Din bucata de cetire *Pădurea*, vei alege patru substantive — nume de lucruri, și vei forma cu fie-care din ele, câte o propozițiune?

2) Din bucată de citire *Iérna* vei sci tóte substantivele, atât pe cele care sînt nume de ființe cât și pe acele ce sînt nume de lucruri!

---

## 108. Păscăluț cel mincinos.

Păscăluț un băét sărac intrase cu simbrie, la un sătén. Acesta îl trimetă să pască o turmă de oi, la marginea pădurii, din apropierea satului.

Intr'o nópte, un lup flămând se apropiase de sat și intrase în curtea unui sătén, ca să fure o capră. Omul însă a prins de veste și 'l a luat la góă cu o furcă de fier, pe hoțul de lup, strigând cât 'l ținea gura. Auđind vecinii strigătele lui, au alergat din tóte părțile, ca să'î vie în ajutor. Lupul însă tot a scăpat cu ăile. Și iarăș s'a perdut prin pădurea apropiată.

Lui Păscăluț, care stătuse față la góna acésta, îi plăcù, — mare minune! — să'î vadă pe ómeni alergând din tóte părțile, unii cu câte o furcă, alții cu câte un topor, și strigând cu toții, ca să infricoșeze pe lup. De aceea, a doua zi, pe când păscea oile la marginea pădurii, el de-odată începù să strige : — Iacă lupul ! Iacă lupul !

Ómenii din sat, auđind strigătele lui și știind că e un lup prin apropiere, săriră cu toții și alergară la dinsul.

Păscăluț ridică în sine de dinșil, pe când le spunea că lupul s'a întors iar în pădure.

Điua a doua Păscăluț făcù tot astfel. De astă-dată însă alergară mai puțin ómeni. Unii dintr'înșii începuseră a da cu socotéla, că *Păscăluț îi mințe*.

A treia zi, în sfârșit, lupul, tot flămând, se ivi în adevăr pe la marginea pădurii.

Păscăluț începù să strige mai strașnic decât până acum, fiind-că era în adevăr speriat și se află în primejdie. De gîaba strigă însă ! Sătenii, cari o pățiseră în două rânduri, acum nu mai puneau nici un temei pe strigătele lui. Și nimeni nu mai alergă să'î vie în ajutor.

Oile, speriate de strigătele lui și de vederea lupului, se risipiră și fugiră în tóte părțile. Astfel lupul se repeđi asupra

lui Păscăluț, îl apucă cu colții, îl trânti la pământ, îl sfâșia și'l mîncă.

*Cel ce minte odată, nu mai are creștin, nici când spune adevărul.*

## 109. Botezul Domnului Iisus Christos.

Impreună cu Sfântul Iosif și cu Sfânta Maria a trăit Iisus Christos în Nazaret, până când era de 30 de ani. Atunci s'a dus Iisus de la Nazaret la Sfântul Ión. în ținutul Iordanului. Acolo a cerut Mântuitorul de la Sfântul Ión să-l boteze și pre Dînsul. Sfântul Ion la început



nu prea vo'ă și dicea că el are nevoie să se boteze de la Domnul Christos. Și când îl botează. *iată s'a deschis cerul și au vădut pe Duhul Sfint, că se pogoră*

*în formă de porumbel asupra capului Domnului Iisus.*

Tot atunci se auzi din cer glasul lui Dumnezeu Tatăl zicând :

— *Acesta este Fiul meu cel iubit, întru carele bine am voi!* —

Cum s'a botezat Domnul Iisus, așa trebuie să se boteze toți creștinii.

Sărbătorea Bobotezii ne aduce a-minte de botezul Domnului în riul Iordanului. Atunci se cântă : *In Iordan botezându-te Tu Dămne și în sfânta biserică, și la riul unde ese lumea cu cruci, cu stéguri, cu prapori și cu cântări.*

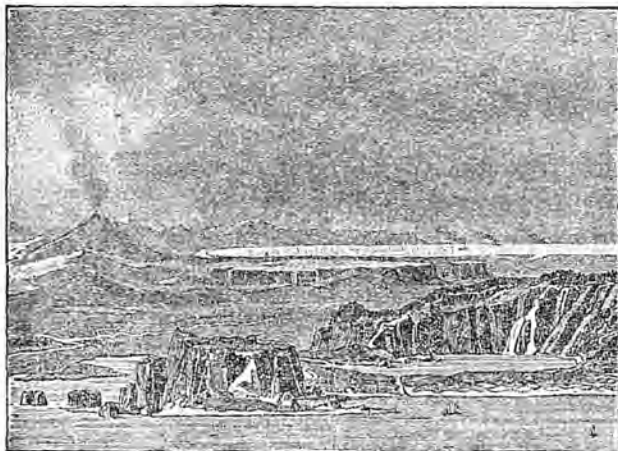
Crăciunul, Anul-Noi și Boboteza, ne aduc a-minte de născerea, de numele și de botezul Domnului Iisus Christos.

Tote sărbătorile acestea cad ierna, una după alta. Atunci școlarii au vacanțele Crăciunului.

---

## 110. Șes și ridicături de pământ.

Imprejurimea, ce se ține de o comună, formează teritoriul comunei. Pe unele locuri pământul este întins și



neted. Acolo zicem că-i șes, sau câmpie. Pe alte locuri

pămîntul este ridicat. Ridicăturile de pămînt se numesc de obicei, *délurî*, sau *cóste*. Délurile sînt unele mai mici, altele mai mari. Délurile pînă la 200 metri de nalte, le numim *colnice*. Délurile, ce au înălțime pînă la 400 metri, le numim *muscele*. Délurile mai nalte de 400 m. se numesc *munți*. Pe vîrfurile munților celor mai înalți, și vara se află zăpadă. Partea de jos a orî-cărui dél, o numim *póle*, sau *picîóre*. Partea cea mai de asupra, se chîemă *vârful* sau *povîrnișul* délului. Cîsta repede a unui dél se chîemă *râpă*. Când râpele unor délurî sînt ca nișce päreți fórte înalți, pe unde nu se póte urcanimenî, râpele acelea se chîemă *prăpăstii*.



Un singur dél, mai ales acoperit cu pădure, se numesce *măgură*. Délurile, ce se țin lanț unul de altul, forméză un *șir*, sau o *grupă* de délurî. Vîrfurile mai ascuțite dintr'un șir de délurî se chîemă *piscurî*. Un șir de piscurî colțurate forméză o *cómă* sau o *créstă*. — Calea, ce duce preste un șir de délurî, se chîemă *curmătură*. Când umblă ómenî preste curmătură, atunci îi đicem și *pas*. Calea, ce duce pe cîma aședată a unui șir de délurî, se numesce *plaiu*.

## 111. Iubirea de adevăr a lui Șoiman-Burcel.

Șoimanul Burcel eră un om deschis la inimă. Lui îi plăceă să spue orî și cuî în față adevărul. El eră *un om drept*. Burcel nu se sperîă de vorbele muștrătore ale lui Ștefan-Vodă. Nu, Burcel spuse verde lui Vodă că, fiind el sărac, n'are *nict đile de sêrbătore, ci tot đile lucrătore*. Iată cum spune povestea, că ar fi rêspons Șoiman-Burcel lui Ștefan-Vodă :

— *Dómne*, pun mîna la piept  
Și m'e jur să-'ți spun pe drept:

— *Pân'a n'ajunge plugar,*  
*Aveam salnic armăsar,*



*Și o ghiogă nestrujită  
 Cu piróne ținuită,  
 Care, când o învârtiam,  
 Próscă prin dușmanî făceam.  
 Câte opt pe loc turtiam!  
 Alekî! pe când eram  
 Om întreg de mă luptam,  
 Mulți păgâni am maî stricat!  
 Multe capete am fărâmat,  
 De Tătari și de Lișteni  
 Și de falnici Ungurini!...  
 Iar în foc la Rězboini  
 Mî-a căđut ghioga din mână  
 De o sabie păgână.  
 Dar n'a căđut numaî eo,  
 A căđut și mâna mea  
 Cu păgânu-alătura!*

*De-atunci n'am ee să maî fac,  
 C'am ajuns un biet sărac...  
 Nicî n'am casă, nicî n'am plug,  
 Nicî juncanî ca să-î înjug!...  
 Tótă vara m'am rugat  
 De boguții cei din sat,  
 Să-mî dea plugul ca să ar...  
 Mî-a fost ruga în zadar.  
 Atunci, Domne, mă întorsu-î,—  
 La Tătari că mă dusu-î.  
 Un plug mare că prinseu-î.  
 Și cu un boî îl înjugu-î  
 Și de lucru m'apucău-î.  
 — Că săracul n'are sóre,  
 Nicî țile de sərbătóre,  
 Ci tot țile lucrătóre!*

Așa vorbi Șoimanul-Burcel cu inima deschisă, către Domnul Ștefan cel Mare. El nu-l ascunse nimic și Domnul îi și resplăti pentru dreptatea lui.

## 112. Stejarul.

Stejarul este un copac ce crește pretutindeni, în pământ sănătos și gras. Adesea, formeză păduri întregi, cărora li se ăice *stejăriș*. Stejarul póte să ajungă la o înălțime de 40 până la 50 metri. Rădăcinile stejarului se întind pe sub pământ, departe prin prejur. Trunchiul lui se face une-orî gros, încât trei, patru ómenî abia l'ar puté coprinde cu brațele întinse. Crăcile, ramurile și rămurelele lui se resfiră d'asupra tulpinei în tóte părțile. Ele fac în jurul trunchiului, un ineliș rotund și înalt. Subt un stejar, te adăpostescî și de sóre, și de plóe.

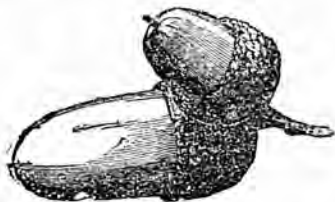
Cója stejarului este tot-d'auna sură, scorțósă și adânc crăpată.

Frunza de stejar abia e mară, cât o mână de copil. Ea este verde închisă și scorțósă. Pe margini, frunza are creștăturî rotunde. Une-orî, nisce vîermușori pișcă frunza stejarului. Din

pișcăturile acelea se face pe frunză o *gogôșă* cât o bóbă de strugure. Fructul stejarului se numește *ghindă*.

Ghinda este o bóbă lunguțică. Până nu se coce, ea este verde. Când se coce, ghinda se face galbenă-închisă. Bobul de ghindă este pus într'un păhărel mic cât un degetar.

Stejarul este cel mai tare și mai trașnic arbore. El pôte să trăească ch'iar și 1000 de ani. Din lemnul lui se fac tot felul de lucruri și mobile tari, precum: dulapuri, mese, paturi, care, scocuri de mori, corăbii și altele. Cója stejarului o întrebuințază *tabacișii*. Ei o macină la móra de scórță și cu'fâina aceea argășesc pteile. Ghinda se întrebuințază la îngrășatul porcilor. Gogôșele omeni le pârlesc în foc, apoi le sdrobesc și fac din ele *cernelă neagră*.



Sint mai multe soțuri de stejari: *Tufanul* sau *cerul*, care este cel mai bun lemn de

☿oc. In țările calde, crește stejarul numit *plută*. Din acesta se fac dopurile pentru sticle și borcane.

*Stejarul este un copac foarte folositor. Dar apoi, ce frumos este un ștejăriș, mai ales pe o câmpie întinsă!*

---

### 113. Copilul neascultător.

Florea era un băieț deștept, dar *neascultător*. Când mai marii lui, fie tatăl său, fie mama-sa, fie învățătorul, îl opriau de la câte ceva, el uita numai decât. Ba el făcea tocmai ceea-ce era împotriva dișelor lor.

Și mare nenorocire 'l-a ajuns!

Abia începuse să fie ger și să se prindă ghiță pe ape. Atunci într'o di Florea plecă de acasă. Tatăl său îi dișe :

— Floreo! Să nu te duci astă-di la gărlă, ca nu cum-va să pășesci rău.

Dar lui Florea aceste cuvinte îi intrară pe o urechie și 'i eșiră pe cea-l-altă. Băiețelul *neascultător* se duse drept la gărlă și începù să se dea pe ghiță.

Tatăl său se luase după dînsul. El vedù primejdia în care copilul se află. Atunci tatăl se sperie și strigă :

— Floreo! Floreo! Fugi de pe ghiță!

Florea auzi strigarea. Dar, în loc să asculte și să fugă numai decât de pe ghiță, el întrebă :

— Dar pentru ce, tată?

Când tată-său era să 'i spue de ce trebuie să fugă, de-o-dată se rupse ghița, care era foarte subțire. Florea se cufundă pe copcă și se înecă. N'a fost nici un mijloc ca să'l scape.

Inchipuiți-vă durerea necăjitului tată și a bieteii mame!

Când dar părinții vă opresc de la câte ceva, *ascultați 'i și nu mai întrebați pentru ce? Ei, tot ce vă spun, spre binele vostru este.*

*Cine nu 'i ascultă, pășesce ca Florea.*

---

## 114. Cântecul bradului.

*O, brad frumos! o, brad frumos  
Cu cetina tot verde!*

*Tu ești copacul credincios,  
Ce frunza nu șt-o pierde.*

*O, brad frumos! o, brad frumos!  
Cu cetina tot verde!*

*O, brad frumos! o, brad frumos!  
Verdeța ta îmi place!*

*Orî când o vîd, sînt bucuros  
Și vesel ea mă face.*

*O, brad frumos! o, brad frumos!  
Verdeța ta îmi place!*

*O, brad frumos! o, brad frumos!  
Cu frunza-ți neschimbată!*

*Mă mîngîat, când mă simț dușos  
Și mă 'ntăresc 'ndată.*

*O, brad frumos! o, brad frumos!  
Cu frunza-ți neschimbată!*

---

## 115. Bradul și fagul.

Bradul crește mai ales la munți. Acolo, sînt păduri mari sau *codri* de brađi. Bradul pôte să ajungă la înălțime de la 30 pînă la 50 metri. Rădăcinile bradului sînt răsălățite printre crăpăturile stîncilor. Trunchiul seŭ este fôrte drept. Crăcile se încep de lîngă rădăcină. Ele se întind orizontal, jur împrejurul tulpinei. Cele mai de jos sînt cele mai lungi. În sus, se tot scurtéză, așa că vîrfurile se sfârșesc într'un mic rîmurel, în forma crucii.

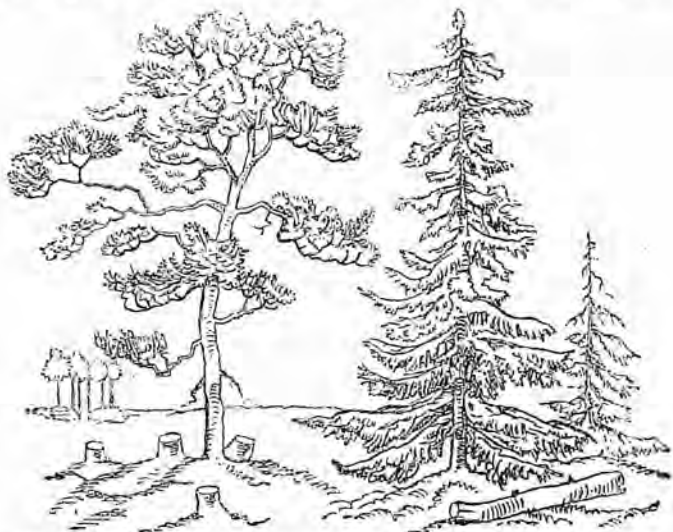
Bradul are formă țuguită. Cója bradului este de colóre închisă și e lipicioasă ca și *reșina*, ce se află sub dînsa. Frunzele bradului sînt ca nisce țepi tari și verđi închise.

Frunzele bradului rêmân verđi și preste iernă. Ramurile, cu

Frunze cu tot, se cheamă *ceține*. Fructele bradului sînt niște măciulii lunguțe. Ele sîmănă cu stîuleții de porumb.

Din trunchiul bradului se fac în cherestae, grindii, bърne, scânduri și șindrila, se fac și mese, și scaune, și dulapuri și altele.

Din reșina bradului, se scote *terebentina* care se întrebun.



Urză de cătră vopsitorii și de cătră spițeri. Apoi frumusețea și mirosul cel plăcut al bradilor, par'că ți dă o nouă viață.

*Bradul este un copaciū foarte folositor.*

Dar bradul este un copaciū și mândru și trațnic. De aceea se dice despre un om tinăr, sănătos și bine făcut, că este *mândru ca un brad*. La nunțile de la țeră, se împodobesce câte un brad cu tot felul de daruri, și apoi se dă mirilor. Și țumea le urză viață trațnică, cum este verdeta bradului.

Sînt mai multe soiuri de brađi, ca: molitț, pină, tisă și alții.

O pădure de brađi se numesce *brădet*.

Pe la pōlele munților, cresc *fagi*. O pădure de fagi se cheamă *făgel*. Fructele fagului se cheamă *jir*. Cu jir se ingrașă porcii, ca și cu ghinda. Fagul este cel mai bun lemn de foc, dintre toți copaciī noștri.

În ce sîmănă bradul cu fagul? În ce sîmănă fagul cu s'cjarul?

## 116. Adiectivul.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Bradul este *nalt*. — Cója bradului este *dipictósă*. — Cetina, și Iérna este *verde*. — Fructele bradului sînt *lunguțete*. — Brađii cei mai *nalți* cresc sus la munte.

**Regule :** 1) *Vorbele :* nalt, lipicîósă, verde, lunguțete sînt nume de însușiri de ale bradului.

2) *Numele ce noț dăm însușirilor lucrurilor și ființelor se chiémă adiective.* — a-diec-ti-ve.

*Vorba nalt este adiectiv. Pentru ce ? — Vorba verde este adiectiv. Pentru ce ?*

**Teme :** 1) Din bucata de cetire *Bradul și fagul* veți sci tóte adiectivele !

2) Cu patru din acele adiective veți forma cu fie-care, câte o propozițiune, spunênd *cum este* lucrul, sați ființa cutare !

---

## 117. Rêsplata lui Burcel.

Lui Ștefan-Vodă îi plăcú mult că Șoiman Burcel spuse verde de ce arà în ăilele de sêrbători și,

*Domnul Ștefan l'ascultă  
Și din gură cuvîntă :  
— Măi Burcele, fétul meu !  
Iată ce hotărêsc eu :  
Ia-ți un plug cu șese boi,  
Să mergi bogat de la noi !  
Ia îți movila rezeșie  
Ca s'o ai de plugărie !...  
Dar în vîrfu-ți să te-asezi !  
Ca stejar să privighezi !*

*Și Tătariț de-ți vedé  
Ca'ui intrat în țera mea,  
Tu să strigi cât vei puté :  
Sați Ștefane la hotare,  
Ca intrat sabie'n țeră !  
Atunci eu te-oiu auđi  
Ca un zmeu m'oiu repeđi  
Și nici ur nă-a rămâne  
De lătari în țera mea !*

.....

Bătrânii spun că 'ntr'adevêr, pe timpul lui Ștefan cel Mare, ședeà un ostaș de ai lui pe Movila lui Burcel. Ei mai spun că glasul lui erà atît de puternic,

încât ajungea până la auzul Domnului. Slujba aceea l-o dete Ștefan-Vodă lui Burcel, pe care din sărac ce era, l'a făcut bogat — pentru-că *Burcel era un om drept*.

Așa răsplătia Ștefan-Vodă pe ómenii cei viteji și drepti!

---

## 118. Mama capra și cei trei ieđi cucuieți.

A fost o dată o capră. Și capra avea trei ieđi. Mult își iubiă mama capră ieđisorii. Dar ei erau nebunatici și nu prea ascultaū de mamă. Nu făceaū mai nici odată cum îi învăța mama. Ei făceaū după capul lor cel nepriceput. Nu erau de fel *ascultători*. De aceea aū și pățit rău.

Intr'o ți capra, vrënd să aducă pentru ieđisorii ei nutreț mult și merinde bună, se porni de-acasă. Când era să plece, ea țiise ieđilor așa:

— Ascultați, voi trei ieđi *cucuieți*, copilașii mei! Eū mē duc să vē aduc nutreț mult și merindă bună. Pe câtă vreme n'oiū fi eū a-casă, voi să țineți ușa bordeiului bine încuiată, pe dinăuntru. Să nu cumva s'o deschideți până ce n'oiū veni eū și vē voiū striga de afară așa:

— Voi, trei ieđi cucuieți,  
Mami, ușa descuieți,  
Că v'aduce mama dulce  
Lapte 'n țâță,  
Mugur verde în corniță,  
Vēsc de codru în codiță,  
Frunza 'n buză,  
Iérbă 'n barbă,  
Drob de sare,  
La spinare!

Numai când mē veți aūdi pe mine că vē chiem așa, nu-mai atunci să deschideți ușa. Că de nu, *vine lupul și pe toți trei vē mănâncă*.—Aūditu-m'ați, copilași? Alt-fel să nu faceți că e vai de voi și vai de mine!

## 119. Pronumele.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** *Capra* aveà trei ieși. *Ea* își iubià mult ieșișorii. *Capra* dișe ieșișorilor :—*Ascultați voi, copilașit mei! Eă* mă duc după hrană. *Voi* să țineți ușa închisă. Dacă va veni lupul, voi să nu-ș deschideți. *El* e rău. De *i* veți deschide, peș toți *vă* mănâncă. *Cine* nu ascultă, *acela* va păți-o!

**Regule:** 1) *Çuvintele* el, ea, eă, voi, cine, acela.... *stău în vorbire*, în locul unor nume de ființe. *Vorbele* acestea pot să stea și în locul numelor de lucruri.

2) *Cuvintele* ce stău în locul numelor de ființe, *saă de lucruri* se chătămă că sînt **pronume**—pro-nu-me. *Vorba* el este pronume, *pentru-că* stă în locul numelui *lupul*.—*Vorba* ea este pronume. *Pentru ce*?...

3) *Și pronumele sînt părți de vorbire. Ce părți de vorbire măi cunosc?*

**Teme:** 1) Din bucata de cetire **Vița** (pagina 31) veș culege tôte pronumele ce le cunosc!

2) Cu fie-care din pronumele: *eă, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele*, veș scrie câte o scurtă propozițiune, spunënd ce face ființa însemnată prin pronume. D. e.: *Eă* citesc...

---

## 120. Lupul.

Uriciósă, dar și primejdiósă fiară e lupul! Vaș de ființa ce cade în ghțarele unui lup flămând! Lupul este un animal sălbatec și răpitor. El este cevaș măi mare decât un căne clobănesc cu care și sémână. ¶

Trupul lui este lungușeș. Blana lui ierna este gălbușe-cenușie, vara e roșcată. Numai *firea lui cea rea nu și-o schimbă*. De aceea dișe lumea: *Lupul përul și-l schimbă, dar năra-vul ba*.



Capul lupului este ascuțit, fruntea-i turtită. Urechile 'i sînt ciulite, ochii lucioși și aședați pzeziș cătră bot. Botul lui este înarmat cu colți mari și tot-d'auna rânjiți. Gâtul îi este gros



și nu și-l pôte îndoi! Când lupul vré să se întorcă, este silit să se întorcă cu tot corpul. Partea dinainte a trupului este îngustă și încovoată. Partea de dinapoi este lată și tare. Coda lupului este lungă și stufoasă.

Lupii trăesc în pădurile noastre. Ȋua, de obicei, stă ascunși prin gropi. Ei numai noptea es după pradă. Lupului îi place foarte mult carnea crudă. El prinde iepuri, vulpi și căprioare. Când nu află de aceste în păduri și pe câmp, se apropie de turmă. De acolo răpesc ce pôte: miei, oi, capre, ha și vaci, boi, cai și altele. Ierna, mai ales, lupii flămânzi se adună în haite numeroase. Atunci alergă pe zăpadă și urlă cu toții împreună. Vai de bietul călător ce le cade în cale!

Când lupul năvălesce în vre-o turmă, ucide mai multe animale, decât pôte să mănânce. El este un animal foarte lacom. De aceea și despre un om, ce mănâncă și bé peste măsură, se dice că-i lacom ca un lup. Când lupul este sătul, stă pitit și dörme. Atunci este el fricos și se sperie de ori-ce, mai ales de foc. Fόμεa îl face neobosit, îndrăzneț, răutăcios și șiret. Lupul nu se pôte îmblânzi de loc. Și lupul pôte să turbeze întocmai ca și cănele.

Lupul este o stéră uriciósă și primejdiósă. De aceea ómenii au dreptul să-l stărpescă.

---

## 121. Iubirea de mamă. — Cântec.

*A venit un lup din crâng,  
Ș'alergă prin sat să fure  
Și să ducă în pădure  
Pe copil care plâng.  
Ș'a venit la noi, la portă  
Ș'am eșit eă c'o nua.*

— *Lup flimând, cu trei cojôce,  
Ha! la ma!ca să te jôce!  
Eü ch!emam pe lup încóce.  
El fugeà 'ncotro vedeà*

*Ieri pe drum un om sărac  
Intrebà pe la vecine:*

— *Pörtă-se copilul bine?*

*Daca nu, să-! văr în sac!*

*Ș'a venit la noi, la pörtă*

*Ș'am eșit eü și !-am spus:*

— *Purul meü e bun și tace.*

*Nu !-l daü, și du-te'n pace!*

*Ești sărac, dar n'am c'!l face!*

*Du-te, du-te! — Și s'a dus.*

*Ș'a venit un negustor*

*Plin de bani, cu vâlfă mare.*

*Cumpërà copil, pe care*

*Nu-! tubeșce mama lor.*

*Ș'a venit la noi, la pörtă*

*Ș'am eșit și l'am certat:*

— *N'ă! nici tu, nici împëratul*

*Bani, să-m! cumpere b!étul!*

*Plécă-'n sat, că-! mare satul!*

*Plécă, p'écă! — Ș'a plecat.*

---

## 122. Avraam.

Trecuse ani mulți, de când fu incurcătura de la Turnul Babel. În țera despre Răsărit, unde rămaseră urmașii lui Sem, eră un om mai drept și mai înțelept decât toți. Numele lui eră *Avraam*. Dumnezeu îl iub! pe Avraam. De aceea pe dinsul l'a și ales ca să fie *părintele* unui popor drept și înțelept, ca și el. Lui Avraam l-a spus Dumnezeu, ca să plece dintre

ómenii cel r y, printre cari el tr l . I-a poruncit să m rg  inr'alt  ț r , mai spre Apus. Acea ț r  se ch m  : *P m ntul Canaan.*

Dumnezeŭ a f g duit lui Avraam, că aceea ț r  l-o va da pe s ma lui  i a urmașilor lui. De aceea, p m ntul Canaan s'a mai numit  i *P m ntul făgăduinții.*

Avraam ascult  de vorba lui Dumnezeu. El luă cu sine pe soțiea sa, Sara, pe nepoții  i pe argații s i. El lu   i t te turmele sale de oi, de boi  i de alte vite. Cu toții plecară  i se aședar  in p m ntul Canaan. Acolo erau locuri frumoșe  i roditoare. Pe acolo curge   i riul Iordanului.

*Avraam er  un om ințelept, drept  i bun la Dumnezeu.*

---

### 123. P țania celor trei ieđi cucuieți.

Mama capr , după ce a povățuit pe ieđisorii ei, a plecat după hrană. Dar lupul din pădure a v đut'o că a plecat. El a priceput că a rămas ieđii singuri singurei, a-casă. Lupul a mai lăsat să trec  o bucată de vreme. Apoi, binișor, pe furiș, a venit p n  la ușa bordeiului caprei. El ave  de g nd să prind  pe cei *trei ieđi cucuieți*  i să-l m n nce, in voia lui.

C nd a pus laba pe clanță, a găsit ușa inchisă, pe dinăuntru. Ieđii o inculaser , după cum le spusese mama. Dar lupul er  șiret  i viclean. El se g ndi cum să inșele pe ieđi. Iși pref c  glasul lui cel gros de lup.  i incep  să le vorbéscă subțirel ca o capră. De-afară el ii alintă cu dulci cuvinte. Li indemn  bl nd  i frumușel ca să-l deschidă ușa  i se f g duie că le aduce tot felul de merinde bune  i nutreț mult.

Cei trei ieđi *erau  i lacomi* la m ncare,  i *nebu-natici la minte*,  i *neascultatori de poveștile* mamei lor. Indată le veni mare poftă să vadă  i să ronț e me-

rinđile. Apoi nu le dete în gând că la uşă este chiar lupul cel viclen, care voiă să-i înşele. Atunci ei nu mai ţinură în sémă porunca mamei capre şi... des-cuţară uşa.

Pe loc, lupul se repeđi asupra lor, îi sfâşia cu ghla-rele lui ascuţite şi cu colţii lui cei mari. Şi, într'o clipă, pe toţi trei, îi înghiţi, cu plele cu tot. Numai *cucurele*, de la căpăţinele lor, le lăsă pe jos, în bordeiū...

Apoi, tâlharul de lup, a luat la fugă în pădure, tră-gând uşa după dinsul...

Sfinta Scriptură aşa învaţă :

*Fiul meū, ascultă învăţătura tatălui tēū, şi nu nesocoti pe aceea a mamei tale !*

---

## 124. Verbul.

*Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Capra îşi *iubiă* ieđişorii. Ea le *disz* să *stee* binişor în bordeiū. — Ieđişorii nu preă *ascultaū* de mama lor. Capra *plecā*. — Ieđişorii *lucrarā* după capul lor. — Ieđişorii *au păţit* răū.

**Regule :** 1) Cuvintele *iubiă*, *să stee*, *ascultaū*, *plecā* *aratā* ce lucrā *sau* ce făceā *capra* şi *ieđişorii*. *Vorba* staţi *aratā* starea *ieđişurilor*. *Vorba* *au păţit*, *aratā* ce s'a întâmplat cu *ieđişorii*.

2) *Cuvintele care arată* lucrarea, *sau* starea, *sau* *ceea-ce* se întâmplă *fiinţelor sau* *lucrurilor*, *se chîemă* că *sînt* **verbe**.

*Vorba* *iubiă* *este* *verb*, *pentru* că *aratā* ce făceā *capra*. *Vorba* *ascultaū* *este* *verb*. *Pentru* ce ?....

3) *Verbele încă sînt părţi de cuvîntare*.

*Ce părţi de cuvîntare mai cunoşti ?*

**Teme :** 1) Din bucata de cetire *Mîmă capra* şi *cei trei ieđi cuculeşti* vei sci tôte verbele !

2) Veți scrie opt propozițiuni scurte, în care subiectul să fie pronume și predicatul *verb*, așa: *Eu tubesc. Tu stai...*

---

## 125. Aprodul Purice.

Ungurii plecară la război, în Moldova. Ștefan-Vodă le eși înainte. Se făcù o luptă îngrozitoare. Pământul se înroșise de sângele celor căzuți. Un glonte nimerise și calul lui Ștefan-Vodă. Calul cădù mort. Atunci Ștefan strigă oștenilor :

— Copii, nu vă dați ! Pe Domnul vostru nu-l lăsați în mânele dușmanilor !

Atunci, când primejdia eră mai mare, se întâmplase că *Aprodul Purice* să fie lângă Vodă. Ștefan cere alt cal. *Purice* îndată descălecă. El duce calul și-i ține frâul și scara la Domnul său. Apoi îi dice :

— *Eu un moșinoiu m'oiu face, pe carele să te sui !* Și îndată *Purice* pe brânci se pune jos la picioarele lui Ștefan-Vodă.

Ștefan încalecă calul și apoi se întorce cătră *Purice* și zimbînd așa-i dice :

— *De va vrè Dumncediu astă-dzi să putem ca să scăpăm.*

*Să scii Purice, băete, că nu-ți mai fi moșinoiu,*

*Ci, spre vrednică resplată, movilă a te face vroiu !* —

Lupta se începe din nou. Măghiarii sînt cuprinși de spaimă și de gróză. Românii sînt învingători.

Ștefan-Vodă, cu multe moșii a dăruit pe *Aprodul Purice*. Și acestuia d'atunci i s'a dis **Movilă**.

---

## 126. Mórtea lui Avraam.

În pământul Canaan, unde se aședase Avraam, erău și două orașe mari, Sodoma și Gomora. Orașele aces-

tea se aflaŭ pe o vale întinsă. Locuitorii dintr'însele erau ómenii rîi. Dumnezeu hotărî să-i pedepsescă. De astă dată însă nu-l înneacă pe dinșii în potop de ape. *El îi arse cu foc de trăsnet, picat din cer.* Sodoma și Gomora se prefăcură în cenușă. Pe locul unde fuseseră ele, mai pe urmă se făcù o apă mare și sărată, o apă amară și veninósă. Intr'acea apă nici ierbă, nici pesce nu pòte trăi, de aceea se și chleamă *Marea-Mórtă*. Și adî încă trece riul Iordanului prin cea mare, prin Marea mórtă.

După pteirea Sodomei și Gomorei, Avraam și Sara trăiră liniștii în pămîntul făgăduinței. Ei ajunseră să fie ómenii bătrîni. Și la bătrînețe le dădù Dumnezeu un copil, pe care-l chleamară *Isaac*. După acesta Avraam mai trăi ani îndelungați. El căpătă o mulțime de nepoți și de strănepoți.

Când îi veni césul să mórá, unchlașul Avraam închise binișor ochii și viéta i se sfârși fără nici o durere.

Par'că eră un om, ce dormia liniștit.

Dumnezeu l-a luat la sine în cer. Așa este mórtea omului drept și înțelept. Dumnezeu e bun și drept.

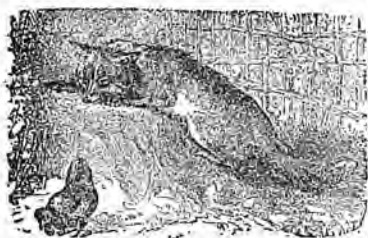
*Pe cei rîi îi pedepsește  
Celor drepti le răsplătesce.*

---

## 127. Vulpea.

Vulpea este și ea un animal sălbatic. Vulpea este la trup mai mică decăt cănele. Blana ei este ruginie. Numai la ptept are o pată albă. Botul vulpii este ascuțit. Urechile îi stau ridicate drept în sus. Ochii îi jocă într'una. Vulpea are *miros ager*. Dinșii vulpii sint ascuții. Ea latră întocmai ca și cănele, numai ceva mai răgnsit. Trunchiul ei este subțire. El pórtă o códă *lungă stufoasă*. Códă, la vârș are o pată albă.

Vulpea trăește mai mult în pădure. Culcușul ei este, de obicei, o gaură săpată adânc, în pământ. Aceea este *vizuinea* ei. De acolo vulpea, după ce a înnoptat bine, ese după pradă. Ea prinde iepuri, puș de căprioară, porumbei, găini, gâsca. Prada sa, vulpea cum are miros fin, o simte din depărtare și o prinde cu mare istețime. Dar când n'are ceva mai bun, mănâncă și șoreci, și șerpi, și insecte, și vermi. Bine îi plac ei și fructele, și strugurii, și mierea, — numai că de albine are o frică mare.



Vulpea este foarte sprintenă. Apoi este și *tare șiretă*, mai șiretă decât orî-ce animal. De la vulpe s'a'u obicînit oamenii să dică despre un om șiret că-i

*vulpe șiretă*. Și când omul șiret este bătrân, îi dică *vulpoiă bătrân*!

Blana vulpii se întrebuițeză la blănării. Pentru blana ei, apoi pentru pagubele ce le face ea în curțile oamenilor, răpind păsările, vulpea este hulduită și vînată de cătră vînatorii.

Vulpea este *un animal mai mult stricăcios*. Ea este din nêmul sați din familia cânilor.

## 128. Infățîșarea sa și relieful pămîntului.

Adîncătura, ce se află între două sa și între mai multe deluri, se numește *vale*. Acolo, unde valea se începe, se dică *fundul văii*. Acolo, unde valea dă de loc șes, noi dicem că e *gura văii*. Când valea este foarte îngustă și strînsă între două râpe, se numește *chee*. O vale largă și întinsă pe lîngă o apă curgătoare se numește *luncă*. Mai prin tôte văile curg pâraie și gârle.

Sînt ridicături de pămînt făcute și de mânele oamenilor. Asemenea ridicături se numesc *movile*, *dâlme* și *gorgane*. Movilele acestea nu sînt mai înalte decît bordeele, sa și casele oamenilor.

Ținutul, în care se află mulți munți, se dică ținut, sa și

*regiune muntósă. Care ținut se va numi regiune deluroasă? — Ținutul, în care se află mai multă câmpie, se ȳice regiunea câmpiei.*

In ȳera nóstră sînt tot felul de regiuni — și muntóse, și delurose și regiuni cu câmpii.

*Infăȳșarea suprafeȳii pămîntului cu ridicăturile și cu cufundările sale se numesce relieful pămîntului.*

---

## 129. Mila de cei lipsiȳi.

Erà o iernă grea. Par'că crăpà lemnul de frig. Apele tóte îngheȳaseră tun.

Erà o ȳi frumósă de iernă. Erà sóre cu dinȳi. Copiui veseli se dedeaũ pe ghiéȳă, pâlcuri, pâlcuri.

Ionel, un bǎet ca de 9 anișori, se duse și el la ghiéȳă. Ce mult îi plăcea lui cum alunecaũ pe ghiéȳă copiii cu patine. Pe urmă îi veni și lui poftă să 'și iee patine și să înveȳe jocul pe ghiéȳă. El alergà repede acasă. Și, cum pǎrinȳii lui nu erau ómenii sǎraci, cerũ de la tatăl sǎu, parale să 'și cumpere patine. Tatăl sǎu îi dete numai decât, find-că Ionel erà un bǎet cu minte.

Ionel alergà repede, la prǎvălie... La ușa prǎvăliei vȳdũ el pe un copil sǎrac, îmbrăcat în nisce haïne trenȳeróse. Ionel observà cum tremurà de frig sǎrăcuȳul de copil. Cum plângeà de-ȳi erà mai mare mila de el! Ionel îl privi cu jale și par'că îi se rupeà inima de milă.

— De ce plângi, dragă bǎeȳele? — îl întrebà Ionel.

— N'am mǎncat nimic astăȳi! Mí-e și frig... și mí-e și fóme! Mama zace bolnavă în pat. Tata a murit. Și eũ sînt orb! Și plângeà bietul copil, de-ȳi rupeà inima de durere.

Ionel se uita în tóte pǎrȳile. El nu vȳdũ pe nimeni... Iute scóse el din posunar baniȳi ce-ĩ avea pentru patine... Apoi îi puse frumușel în mǎna bǎetului orb.

— ȳine mǎna, dragul meũ! Iȳi daũ bucuros ce am



Du-te de-ți cumpără pâne! Eū mă pot dà pe ghiéță și fără patine!...

Și Ionel alergă la gărlă și își petrecu vesel pe ghiéță, fără să spue cui-va despre *milostenia* ce făcu. Numai acasă, luat de scurt de tatăl său unde-î sînt patinele, Ionel, cam codindu-se, spuse ce făcu cu bani.

— Fôrte bine ai făcut, fiule! Iată aci alte parale, să-ți cumperi acuma și patine!

*Ionel eră un băét milos.*

*Când faci milostenie ... să nu șcie stînga ta ce face: drépta ta și Părintele tēu îți va rēsplăti la vedere.*

---

### 130. Omul și păsērica.

*Băteà omul la porumb, Păsērica mi-l zărì.*

*Și, sburând în jur de dînsul, se uită și mi-ț vorbi:*

— *Omule, tu ai grăunțe, tot grămadă 'n aria ta..  
Dă-mi vr'o câte-va și mie, că m'omóră țerna grea!*

— *Păsērică — țise omul — vin, culege ce găsesc!..*

*Dar, apoi la primăvară, tu cu lucru să-mi plătesci.  
Când omidele 'n grădină îmi vor rōde pomii și flori,  
Tu să sbori din crēngă 'n crēngă, să le strîngi,  
[să le omori!]*

*Astfel țise omul nostru. Păsērica se 'nvōl...*

*El îi dete din grăunțe. Ea omidele-ț stârpi.*

---

### 131. Copilăria lui Iosif.

Iacov, un nepot a lui Avraam, a avut doi-spre-decebăeți. Dintre toți aceștia doi-spre-dece feciori, cel cu inima mai bună și cu pricepere mai ageră a fost *Iosif*. Iosif tot-d'auna visă a mare și tot-d'auna judecă cu dreptate. Părinții il iubiau mai mult pe dînsul, decât pe toți cel-l-alți.

Frații cei mai mari, mai în tot-d'auna stăteau cu turmele la pășune, departe de casa părintească. Acolo nu se prea purtau bine. *Intre sine mereu se certați. Pe părinți de rău îi vorbități. De oameni nu se lemeați. Răi erați.*

Iosif, când află de așa fapte uricioase, tot muștră pe frații săi mai mari. Atunci ei rideau de dînsul și îi strigau în bătaie de joc :

— Nu cum-va tu, care ești mai mic, ai să te faci mai mare peste noi?

Iosif, dacă vedeă, că ei nu țin seama de vorbele lui cele înțelepte, se ducea și spunea părinților relele purtări ale fraților mai mari. De aceea dinșii prinseră mare mînie și pismă pe Iosif. Il urau de mörte și chiar au pus gînd să-l pierdă.

*Ură, pismă și mînie  
duc pe om la nebunie.*

Așa s'a și întîmplat cu frații lui Iosif.

---

### 132. Ursul.

Mare tîmbălău și mai mare veselie între copii când vede un țigan ursar, cu ursul după el!

Ursul este mai mare, mai gros și mai greoiu decît lupul. Ursul pöte să fie apröpe de 2 m. de lung și de la 10 pîna la 12 dm. de înalt.

Trupul ursului este lunguș și buhălat. El este acoperit cu blană călțosă și aspră. Părul lui este öcheș, orî sur, orî alb cu totul.



Apoi este și rășinit, de aceea se aprinde ușor. Capul ursului este mare. Fruntea lui este turtită. Urechile'i sînt scurte și căscate înainte ca nișce ghióce. Ochiul ursului sînt micí. Botul lui este ascuțit și intrarmat cu colți puternicí. Picíóarele lui sînt scurte și tare îmblănite. Numai sub tălpi nu are pěr. Códă nu-l, ca'n palmă, orí dacá are kódă, aceea este numai un crâmpéiú scurt și bont.

Urșii trăesc numai în păduri și în codri. Diúă staú ascunșí prin vizuine și prin bάρlóge. Abía es pe-inserate și nóptea ca să-și caute hrana. Ursul se hrănesce cu smeură și cu muré. El mánăncă și pepeni și porumb. Dar îi place mult mlerea. Apoi nicí de carne nu fuge. Când este flămând, ursul se agață de oi, de vite saú de cai. Ba, la mare nevoie, el nu cruță nicí chlar pe om. Atunci se ridică în picíóarele dindărăt și se ia la luptă dréptă cu omul. Il prinde în brațe și'l strînge pánă-l omórá. Apoi il slășie și îi suge sângele din trup. — Iérna ursul stă amorțit în vizuina lui. Atunci nicí nu bé, nicí nu mánăncă, ci numai își suge unghiile. Tot iérna fată ursóica câte doi pui de-odată. Puii sînt micí ca nișce chițcaní și sînt orbi. Pánă ce cresc mărișori, ursóica îi feresce de urs, de tatál lor, căci acesta l-ar mánca îndată.

Blana de urs este prețioasă. Chiar și carnea de urs tinér este bună de máncat.

Despre un om greoiú și puternic se *dice că este ca un urs.*

Vulpea, lupul și ursul prind, în fugă, alte animale. Apoi le slășie cu dinții, țiindu-le cu ghíarele picíórelor dinainte. De aceea aceste animale sălbatice se numesc și *animale răpítóre, saú fiare.*

---

### 133. Mănăstirea Putna.

Eșise vestea în tótă Țéra Moldovei, că Ștefan-Vodă voia să facă o mănăstire, atât de frumoasă și de măreță cum nu se mai pomenise.

*Și pe malurile Putnei, cu vitejii săi Români  
Ștefan merge să alégă, locul sfintului altar.*

*Iată că lângă movilă, Domnul Ștefan s'a oprit...  
Totul tace!... Ochii țintă, stă poporul neclintit.*

Atunci Ștefan ȃise boerilor : — Eū cu Radul Vatavuț de copil și cu doi copii de casă ne vom sui pe movila ce vedeți. De acolo vom trage săgeți cu arcurile, ca să vedem unde și în colto voește Dumnezeu să aședăm temeliele sfintei mănăstiri... Aideți copii !..



După ce Vodă cu copiii de casă ajunseră pe vârful movilei, cu dragoste le ȃise :  
— Copii, trageți ! Eū vreū astă-ȃi să mă întrec în arc cu voi ! —

Atunci voinicii, amândoi, își încordă arcele, — trag. Săgețile lor sboră, se tot duc, se duc ca gândul... Și de-abia ochiul zărește locul pe câmp, departe, unde se coboră.

— Să trăiți copii ! — le ȃice Vodă.

Dar când Ștefan-Vodă fulgeră săgeța lui în vânt, acēsta sbură mult mai departe decât săgețile arcașilor și în urmă se frânse într'un paltin.

— Acolo va fi altarul ! ȃice Vodă...

— Să trăescă Domnul Ștefan ! Mă de glasuri îl uréză. Și poporul jos, pe vale umilit îngenunchtează.

---

### 134. Frații lui Iosif.

Iacov și Rachila îmbătrâniseră. Ei acum stăteau mai mult a-casă cu băeții lor cei mai tineri, cu Iosif și cu Veniamin. Cei-l-alți erau tot departe, la câmp, duși cu turmele. De mult nu mai primiseră Iacov și cu Rachila nici o scire de la dînșii. Și se făcuse băeților părinți dor de ei. Ei se gândiră să trimiță pe Iosif, ca să-i

cerceteze de sănătate. Iosif eră pe atunci băețandru ca de 17 ani. El plecâ singur... Umblă vre-o câte-va zile pe câmp. Merse tot vesel și volos și abia află pe frații săi, departe, fôrte departe. Ei păsceaă oile și caprele lor, într'un loc cu totul pustiū.

Frații, cât zăriră pe Iosif, se posomoriră și se ultară rău la dînsul.

Ei điseră unul cătră altul:

— Iată vine pârătorul nostru! Aici nimeni nu ne vede. *Aide să-l omorîm și să-l aruncăm fiarelor!* Să vedem apoi, ce se va alege cu dînsul! Tot are să fie *el mai mare și mai tare de cât noi?*

Dar fratele cel mai mare, anume Rubin, le-a đis atunci:

— Mai fraților, să nu omorim pe fratele nostru. *Uciderea este un păcat mare.* Dumneđeū a dat o poruncă: *Să nu uciđi!* Mai bine ză-l asvârlim într'o grópă de nisip părăsită. Acolo s'o prăpădi el de sine-și și ne scăpăm de dînsul!

In gândul lui Rubin eră ca să scóță apoi pe Iosif din grópă și să-l trimiță înapoi a-casă, la părinți.

Rubin aveă inimă mai bună de cât cei-l-alți frați. El nu voiă să amărască pe părinți. Cei-l-alți frați eraū ómenī răi. Ei nu ascultaū de poruncile lui Dumneđeū, nu iubiaū nici pe părinți, nici pe fratele lor.

*Să nu fiă ca frații lui Iosif!*

---

### 135. Merele putrede și merele bune.

Intr'o đi un copil întrebă pe tatăl său:

— Tată, ce fel de ómenī sînt cei fără de minte? Invěțătorul ne-a spus astă-đi să ne ferim de dînșii. —

— Prea bine a đis invěțătorul, băete! — rěspunse

tatăl. — Ómenii cei fără de minte sînt aceia cari, fiind ei înșiși stricați, îndémnă și pe cei-l-alți la rele. Din nenorocire se găsesc și copii stricați, cari nu ascultă pe părinții lor. Ei nu bagă de sémă la cele ce le sînt poruncite de Dumneđeú. Ei înjură, saú ȓic vorbe necuviincióse. Și nici nu se rușineză, când fac vre-un rėú. Ei ȓic câte-odată și altor copii, că nu este păcat de a face cutare lucru, deși lucrul acela este urît, și D-ȓeú ne oprește să facem asemenea lucru rėú.

— Tată! — ȓise copilul — mie mi se pare că copiii cei bunți ar trebui să se adune la un loc cu cei rėi, pentru ca și aceștia să se facă și ei bunți.

Tocmai când tatăl erà să rėspundă, îl chiemă cine-va afară și băétul rėmase fără rėspuns.

Insă tatăl nu uítă. Séra, la masă, porunci să se aducă o farfurie plină *cu mere, tot putrede*. El însă dete copilului vre-o câteva *mere bune și frumóse* și îi ȓise:

— *Ia pune aceste mere la un loc cu cele putrede ca să se facă și acelea bune și frumóse!*

— Așa, apoi nu e bine, tată! — rėspunse copilul. — *O să se strice și cele bune, dacă vor sta la un loc cu cele putrede.*

— *Tocmai așa, fėtul meú — ȓise tatăl, — s'ar strica și copiii cei bunți, dacă s'ar amesteca cu cei rėi.* Cu mult mai greú s'ar întîmpla ca cei bunți să îndrepteze pe cei rėi.

Copilul înțelese prea bine cuvintele tatălului sėú și urmă povețele ce-i dete.

*De atunci înainte el se ferià tot-d'auna de a se însofi cu copii rėi.*

---

## 136. Iepurele.

Iepurele este ceva mai mare decât o pisică. Blana iepurelui este cam sură-gălbue, pe burtă albă și móle la mână, ca untura. Capul 'l este gros și gogonat, ca oul. Botul lui este ro-

tundit, cu câte-va fire de mustăți mari. Cu nările de la botișor miróse fórte bine. Urechile îi sînt mai lungi decît capul și scobite adânc ca nisce linguri. Cu dinsele el aude *fórte bine*. Ochiî îi sînt mari și rotunđi. Dar iepurele nu vede bine. Pleópele sînt micî, încât nu pot să acopere bine ochiî ceî bolbocați. *Când dorme iepurele,*



*ochiî îi rămân deschiși.* Te mirî ce fel de somn să fie acela! Piclórele lui dinainte sînt mai scurte decît cele din-dărăt. El fuge sdravăn, *dar numai la dél.* Atuncî el se saltă și sare tot mereu. Atuncî îi zăreșci codița lui *bercă*, resărind în sus, la fie-care zbughíelă. La vale însă, acolo e nevoea. Când este silit să dea razna pe un povârniș, apoi bîetul iepuraș se dă mereu d'a rostogolul, fiind-că nu-și póte cumpăni capul cel greú, pe piclórușele dinainte. Atuncî îl prindî ușor. La câmp deschis fuge bine, de nu-î mai vedî urma.

Diua iepurele stă pitulat, în gropi, printre brazde și tufișuri. Acolo stă cocoloșit și e ghemuit în blana lui. Dacă l'ai zări, și s'ar páré întocmai ca o *ulcelușă unsă, în burueni ascunsă*. Dar unde poți să-l veđi! Une-orî însă când umblăm pe câmp, orî prin tufișuri, ne pomenim, *țișt!* că iepurele sare de unde nicî cu gândul nu gândeșci. De aceea bine se dice că nu șciî *din care tufă sare iepurele!* El numai în spre séră ese din culcușul său să-și caute de mîncare. Vara mîncă sémănaturi tinere: Yérbă, trifoi, cimbru, vardă, brojbe, sfecle și altele. Iérna, bîeții iepurași de nevoe se apucă să rođă cója copacilor tineri. Prin acésta fac multă stricăciune grădinarilor. La ros se slujesc cu dinții dinainte, care sînt mai mari și mai ascuțiți decît ceî-l-alți dinți.

*Iepurele este un animal rođător.*

De iepure să nu-î fie frică niménuî, căci el se teme de tótă lumea, până și de fășiitul frunzelor. Indată ce simțeșce ceva, el se aședă pe piclórele din dărăt, își cîulesce urechile în sus și p'aci e drumul! Fuge bîetul urechíat de par'că mîncă pămîntul. Despre el se póte dice: — *Fuga-î rușinosă, dar e și sănătósă!*

Iepuriî sînt sôrte prăsiiori. Fie-care Iepuróicã fatã de cãte patru ori pe an, cãte trei patru și chîlar cincî *vãtuî*. Pentru carnea cea gustósã, ómeniî vãnézã pe Iepuriî în tot modul, cu ogariî și cu copoi. Din pîlea de Iepure se fac blãnuriî și mãnuși. Din pîrul lui se fac pãlãriî de pãslã.

Sînt și *Iepuriî* de casã, mãi micî decãt cei sãlbaticiî. Prin pãduriî Iepuriî sînt mãi mari decãt cei de la cãmp. Iepuriî de prin pãduriî se chîemã *șoldaniî*.

Iepurele este mãi mult un animal folositor decãt stricãcios.

Prin pãduriî, trãesce pe copaciî alt animal *rođetor*, ce-l dice *veverișã*. O poî cunósce pe cõda cea lungã de tot.

### 137. Numêrul substantivelor.

#### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** *Iepurele* este animal.

*Șoldanul* este Iepure.

*Cãmpiea* este întinsã.

*Blana* este móle.

*Vãnãtorul* vãnézã.

*Copoiul* adumelcã.

*Iepuriî* sînt animale.

*Șoldaniî* sînt Iepuriî.

*Cãmpiile* sînt întinse.

*Blãnil* sînt moi.

*Vãnãtoriî* vãnézã.

*Copoiî* adumelcã.

**Regule:** 1) *La tóte aceste propozițiuni subiectul este un substantiv.*

2) *Cãnd, într'o propozițiune, spunem ceva numai despre o singurã ființã, sau despre un singur lucru, substantivul îl punem la numêrul singurit sau singular.*

3) *Cãnd spunem ceva despre mãi multe ființe, sau despre mãi multe lucruri, substantivul îl punem la numêrul înmulțit, sau plural.*

4) *Substantivele au douã numere: Ele pot fi uneori la singurit sau singular și alte ori pot fi la înmulțit, sau plural.*

**Teme:** *Din bucata de celire Iepurele veî forma*



*trei propozițiuni cu subiectul substantiv, la numărul  
singular și apoi le vei scrie alături, tot pe acelea, la  
numărul înmulțit!*

---

### 138. Dumbrava Roșie.

Spre Miedă-nopte de Moldova se întindea țera *Po'oni-  
lor*, sau a *Leșilor*. Acestora le veni odată pofia să intre cu  
oste mare, în Moldova, să bată și să alunge din scaun, pre  
Ștefan-Vodă, să cuprindă Moldova și să o ție pe sēma lor.

Atunci Ștefan-Vodă se aruncă pe neașteptate, cu  
oste asupra lor și-i *zdrobì cu totul*. Și, pre Leșii *rē-  
mași vii*, porunci *să-i pue la jug și să are cu ei*  
o câmpie mare. În acēsta se semēnă apoi numai *ghindă*.

Ștefan-Vodă astfel țise în urmă tovarășilor sēi :

— *Așa scrie Românul a sale fapte mari,  
Cu fieru'n brazdă neșă!*...»

Pe câmpiea aceea aș rēsărit și a crescut o pădure  
mare de stejar. Pădurea aceea se mai vede și astă-đi.  
Ea se chēmă *Dumbrava-Roșie*, fiindcă ea a rēsărit  
într'un pămint udat *cu sânge leșesc*.

---

### 139. Iosif vîndut de frații sēi.

Cei nouă frați ai lui Iosif nu și-au îndeplinit îndată  
gândul lor cel rēu. Ei n'aș ucis pe Iosif. De-o cam-  
dată aș făcut cum îi povētuise Rubin. Aș aruncat pe  
Iosif într'o grópă de nisip părăsită. Apoi aș început să  
mănânce, fără mustrare de cuget.

Tocmai pe atunci se întâmplă să trecă pe acolo nisce  
neguțatori străini.

Pe acea vreme eră obiceiū de se vindeaș copii, fe-  
mei și barbați ca să fie slugi și robi ai cumpărătorilor.

Ómenii erăș pe vremea aceea ca și o marfă de vîn-  
đare. Frații lui Iosif, — ómeni rēi și neomenoși, — ce să  
gândiră ?

— De ce să nu câștigăm noi ceva bani, vânzând străinilor pre Iosif?

Rubin tocmai lipsia de la stână. Ei scóseră pe Iosif din grópă și-l vindură. Neguțătorii străini îl cumpărară de la dinșii. Ei îl plătiră cu 20 de bani de argint.

Bietul Iosif plângea cu jale și se ruga în genunchi, de frații săi, ca să-l ierte.

Ei le spuneà :

— *Fie-vă milă de mine! Nu mă instrăinați de părinți! Nu mă depărtați de pământul nostru!*

Dar dinșii: — Nu! și iarăș nu!

*Mi țî-l vindură, ca pe o vită netrebnică.*

Neguțătorii plecară în cale lungă, luând cu sine pe nenorocitul Iosif. Frații lui îi opriseră numai hațna de pe dînsul. Ei înjunghiară un led și înmuieră hațna în sângele ledului.

Când Rubin se întórse la stână, ei arătară hațna sângerată și-i spuseră că pe Iosif l'ar fi mâncat fiarele, în grópă. Tot așa spuseră și lui Iacov și Rachilei. Bieții bătrâni plânseră și jăliră cu amar, pre iubitul lor copil, pre Iosif.

Frații lui Iosif *au vîndut* pe fratele lor. Ei *au mințit* pre părinții lor.

*Ei au fost ómenți răi. Dumnezeuu aveà să-î pedepsească amar.*

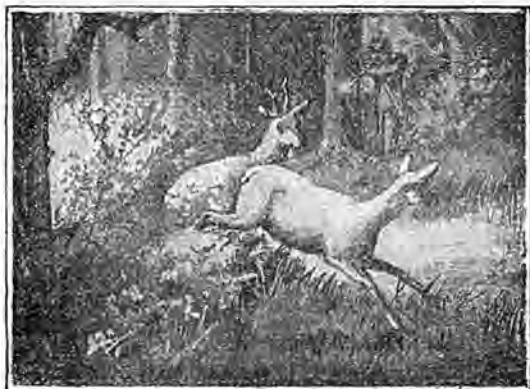
Ei au vrut să nenorocéscă pre Iosif cel bun și drept. Dar tocmai pe dînsul Dumnezeuu l'a scăpat și l'a înălțat.

---

## 140. Căprioara și Capra neğră.

Prin pădurile munților trăesce, cu totul sălbatică, un fel de capră care se numesce *căprioară*. Căprioara are cap mic

drelungit care, la bărbătuș, poartă corno crăcănate, cu 3 ramuri.



Femeușei îi lipsesc corno.

Căprioara are urechi mici, ce le ține tot-d'auna drept în sus, gâtul lung, trunchiul svelt, picioarele lungi și subțiri. Coda mai nu se vede. Părul ei este galben închis,

ruginiu. Căprioarele trăesc mai mult împreună, hrănindu-se vara cu ierburii și ierba cu mugurii și cu coaja de arborii. Diuă căprioarele staă ascunse în locuri îndosite. Săra es împreună la locuri deschise, la pășune. Pe când pasc, căprioarele punctot-d'auna străji care, printr'un fluerat deosebit, dau de scire când se apropie vre-o primejdie.

Căprioara este un animal drăgălaș, sprinten de picior, cu vedere și cu miros foarte ager. Căprioara din depărtării mari adulmecă pe vânător. Altcum căprioara ușor se îmblânăsece.

Cam la fel cu căprioara este și capra neagră sau izardul. Acesta trăesc în munții cei mai nalți. Acolo une-orii se acăță ea cu cornole cărligate de crăcile copacilor, când e gonit de vânător.

Atât căprioara cât și capra neagră sint animale foarte sficiose. Și amândouă soțurile sint un vânat foarte bun de mâncat. Din blana lor, lucrată în deosebite moduri, se fac mai ales încălțăminte, mănuși și altele



De nămul căprioarelor se ține și cerbul cel cu corno mară și rămurăse.

Vaca, bou și bivoul, oiea, capra, căprioara, capra neagră și cerbul, sint toate animale rumegătoare.

## 141. Sobiesky și Plăeșii.

Sint 209 de ani și mai bine, de când un rege polon, cu numele *Sobiesky*, se întorcea prin Moldova din războiul, ce-l pierduse cu Turcii. El avea cu sine câți-va ofițeri și oștirea ce-l rămăsese din bătălia, cu Turcii. În drumul lor, Polonii se apropiară de *Cetatea Némțului*, care se află pe sprâncena unui del.

— Ce este acesta? — întrebă Sobiesky pe tovarășii săi.

— Cu bună seamă vre-un cuib al Moldovenilor, — îi răspunse un ofițer de al lui.

— Așa! Să mergem dar, să batem și să luăm cetatea, ca să nu ne întorcem a-casă fără de nici o ispravă!

— Eă așa dăce să lăsăm în pace cetatea acesta, — îi dăse un general de al săi, — și să ne urmăm drumul înainte, căci n'avem tunuri de bătut cetăți!

— N'avem tunuri? — Vom lua-o dar cu mâinile, — răspunse regele Sobiesky. Și dăte poruncă să se înșire oștea către cetate.

În cetate nu erau decât 9 plăeși, pentru străjuire. Ceea-laltă oștire eră dusă cu Domnul Cantemir la Fălciu, unde tăbărise armata turcască. Cei 9 plăeși, vedând că o oștire dușmană vine să intre în cetate, închid porțile și se găsesc de apărare. Se începe lupta. Tunurile polonilor, aședate pe un scaun de lemn, încep să bată neconținut cetatea. Dar și plăeșii răspund cu glonțe, care nu făc greș Fieșce-care împușcătură dobora câte un dușman, și mai ales din ofițeri, asupra cărora țintesc plăeșii.

*Patru zile se luptară vitejit plăeșii, 9 în contra a miș de Leși. Trei din plăeși fură uciși; dar dintre Polonesi cădură preste 50.*

Sobiesky se puse pe gânduri. Acum îi părea rău că n'ascultase pe generalul său, care îi spusese să-și vadă de drum. Dar el *intrase în horă*. El trebuia să jöce acum!

## 142. Visul lui Faraon.

Negustorii, cari cumpăraseră pre Iosif se duseră în Egipt. Acolo ei vîndură pre Iosif unui om tare și mare, anume Putifar. La început l-a mers bine lui Iosif. Dar mai pe urmă, *pe nebr. pt. l'aŭ aruncat în temniță*. Doi ani întregi a stat bietul Iosif în închisóre. Dar el *credea sa în Dumneđeŭ tot nu și a pierdut-o*. El se gândia :

— Ađi. orŭ mîne, Dumneđeŭ *are să mă scape de aci, fiind-că el este bun și drept*. Și eŭ la nimic n'am greșit.

S'a întimplat atunci, că Faraon, regele din țara Egiptului, *a visat într'o nópte un vis clúdat*. I s'aŭ arătat. lui în somn șepte vaci grase, lăptóse și frumóse. Ele păsceaŭ liniștit pe malul unei gârle. Dar de o-dată aŭ sărit din apă afară alte șepte vaci slabe, uscate și urite. Vacile slabe aŭ dat năvală peste vacile grase, și într'o clipă le-aŭ mîncat.

Regele s'a deșteplat speriat și a đis îndată :

— Óre ce semn să fie ăsta ? Cuprins de grijă, el a poruncit să se dea veste în tótă țera, despre vedenia sa.

*Dar nimenŭ nu s'a găsit, ca sa-ŭ talmăcescă visul.*

Faraon din đi în đi mai tare se îngrijă.

Odată însă un slujbaș al curții a venit la dînsul și l-a vorbit despre înțelepciunea lui Iosif, din temniță. Regele a poruncit îndată să-l aducă pe Iosif din închisóre. l-a poveștit lui tot visul și apoi l'a întreat :

— Ei ! ce đici tu băete ?

Iosif s'a gândit puțin și a răspuns lui Faraon :

— Mária-Ta ! în țera Egiptului, Dumneđeŭ are să dea șepte ani de rodire și de bogăție. Acesta însemnăză vacile grase. Apoi vor urma alți șepte ani de secetă, de fóme și de sărăcie. Aceștia sînt vacile slabe. Bine ai face Mária-Ta, să te îngrijesci din vreme !

În cei șapte ani roditori să puî să se adune în magazii, bucate de tot felul. Ast-fel vei feri poporul tîu, ca să nu flămîndescă în cei șapte ani rîi, de mai apoi.  
*Și Iosif a spus adevîrul.*

### 143. Stufișul.

Tudorel merse odată cu tatăl său, la lacul din capîtul satului.

— Ah! uîte colo un om cu *luntrea*! Ce face el pe apă?— Așa vorbi Tudorel cătră tatăl său. — Iată aci o bucată de pâne! Ia, aruncă nisce mieșișori în apă, dîse tatăl lui Tudorel. Tudorel ascultă și îndată ce asvârli fărămăturile de pâne, în apă, mai *mulți pescișori* înotară spre el. De altă parte se audiau niște *brôsce* ocăcîind. Într'aceea se apropiă omul cu luntrea, adică *luntrașul*, cătră mal. El aveà în luntre nisce *raci*, pe care îi prinsese de sub nisce rădăcinii de la malul lacului. Pe lângă pesci, brôsce și raci mai trăsesc în apă și o mulțime de viermișori și alte ființe nenumărate, ființe foarte mici, ce nu se pot vede cu ochii liberi. Acele ființe se chîemă *infusorii*. De aceea veđi, adesea pe lângă apă, gâsce, rațe sălbatice, berze, rățușce și alte păseri de apă, care se hrănesc cu pescișori, cu viermuleți și cu plante de apă.

Pe lângă lac, crește o mulțime de plante. Acolo veđi *stufișul*, sau *trestiea*. Trestiea crește mai multă împreună, până la înălțime de 2 metri. Trestiea are cotorul subțire, rotund și gol pe dinăuntru. Când este tinără, trestiea este verde, iar



când este uscată, are colóre galbușe. Cu trestie se acoper casele, la țeră.

La un loc cu trestiea, de obicei, crește și *papura*. Papura are aceeaș înălțime ca și trestiea. Dar cotorul îi este mai gros și foile mai late și mai gróse de

cât la trestie. Din papură se fac rogojină, coșuri, coșulețe și alte lucruri trebuincioase în casă.

— Veđi, — ți se tatăl lui Tudorel, — Dumneđeu a făcut și apa ca în ea să trăească numeroase ființe, chiar așa ca și pe pământ, și în aer, și în cer, unde sint *îngerii* lui D-đeu.

*Ființele trăesc pe pământ, în pământ, în apă, în aer și în cer.*

---

## 144. Micul fumător.

Lui Ghiță îi venise într'o ți poftă să fumeze și el o lulea de tutun, cum veduse el că fumază tatăl său.

Tatăl său chiar eră dus d'acasă, după treburi. Mamă-sa deretică câte ceva în casă. Și Ghiță eră singur singurel în casă. El zări luleăa tatălui său și tutunul pus într'o olă, în cuiu.

Nici una, nici două, Ghiță luă frumușel și luleăa, și tutunul, și chibrituri, și huș, pe ușa afară, fără să-l fi zărit mamă-sa. El se duse în fundul grădinei și se îndosî după un copac.

Acolo se apucă și umplu luleăa, cu tutun. Apoi o aprinse binișor și începù să fumeze de-a binelea!...

Abla însă trase câte-va fumuri, și îi se făcu rău, cum înghițise fumul usturător de tutun... Fața îi se îngălbenî. Mai apoi ameți și pe urmă căđu leșinat... la pământ.

Chiar isprăvisse mamă-sa cu dereticatul și eșise în ușa tinđii să vadă de Ghiță.

Ghiță — ca în palmă!

Mama îl strigă de mai multe ori. Dar, vedënd că nu răspunde, se duse în grădină.

Acolo îl găsi lungit la pământ... galben la față și amețit. Ba și vërsase de câte-va ori.

Aluncl luat de scurt, Ghiță își mărturisî fapta. Mamă-sa îl povëtuî cu binișorul, îl ridică și-l ajută ca să mērgă incetinel, în casă...

Două zile simți Ghiță urmările *fumatului* său.  
Dar de atunci nu l-a mai venit lui Ghiță pofta să fumeze.

*Rău faci, rău găsești!*

## 145. Apa curgătoare.

Munții, de obicei, sînt acoperiți cu păduri. Apa, ce se formeză în păduri din ploe și din zăpadă, încetinel se străcără în pămînt. Apoi, la pōla muntelui, sau a dēlului, acea apă se sburdă în colcote pānă ce ese iarăș din pămînt, adică *isvoresce*. Isvorul apelor se află mai ales în fundul văilor.

Apa de isvor este prōspētă și limpede. Ea este cea mai bună apă de bēut. Sînt și isvōre de apă sārātă și de apă minerală.

Apa, ce curge din isvor, formeză un *pārîu*. Pārîul caută locul cel mai așeșat al văii. Pāraele, în calea lor, adesea, întālnesc trunchi de copaci și stānci uriașe. Atunci apa sare preste acelea, se asvāre de sus în jos și formeză micī *cascade*, sau mari *cataracte*. Din mai multe pārae, ce se întālnesc în cursul lor, se nasce o *gārlă*. Dar și gārla mereu primesce din drēpta și din stānga, alte pārae și gārle mai micī. O gārlă mai mare se chēmă *rîu*.



Apa din gārle și din rîuri învārtese morile de apă. Pe rîuri *plutașii* duc *plute*. Sînt rîuri fōrte late și fōrte adānci, ce se chēmă *fluvii*. În țera nōstră singurul fluvii este *Dunărea*.

Locul, pe unde curge apa, se chēmă *albiea* apei. Cele două margini ale albiei se dic *țermuri*. Țermurile ridicate se chēmă *maluri*. Locul, unde apa mănāncă malurile, se chēmă *cotitură*, sau *sîn*. Locul, unde o apă



curgătoare se varsă în alta, se numesce *gura*, sau *confluența* apelor. Apele mai mici, ce se varsă într'altele mai mari, se dic *afluenții* acelora.

Trecerea preste apele curgătoare se face cu *luntri*, cu *poduri* umblătoare și stătătoare.

*Pârâul, gârla, râul și fluviul sînt ape curgătoare.*

---

## 146. Rîuleț.

— Rîuleț cristalin,  
Dulce limpede izvor !  
D'unde vii și und' te duci,  
Tot cîntînd mereu, glu, glu ?

— Vin din stîncea cea înaltă  
Și mă duc loc depărtat...  
Rătăcesc pe căi sucite,  
Cîntînd vesel, tra-la-la !

---

## 147. Viclenia lui Sobiesky.

Sobiesky credea că se luptă cu o armată întregă de Moldoveni. Dar pe urmă vedu că nu o scote la capet cu voinicii, și că numai pierde pe cei mai de frunte din căpitani sîi. Atunci el trimise în cetate un sol să spuie că dacă Moldovenii se supun și îi deschid porțile cetății, el n'are să le facă nici un rău.

— *Fără porunca lui Vodă nu dăm cetatea, Dómnă ferește !*—răspunseră cu un glas cei șese plăeși ce mai rămăseseră.

Atunci Sobiesky chemă un scriitor moldoven să scrie o poruncă ca din partea lui Vodă — să dea cetatea. Plăeșii creșură și deschiseră porțile cetății. Regele Sobiesky veni să vadă armata cea vitěză cu care el s'a luptat și pe care acum o biruise, prin viclesug. Când vedu pe cei 6 plăeși, se miră regele și întrebă :

- Unde sînt cei-l-alți apărători ai cetății ?  
 — Nouă eram cu toții, luminate craiū ! Trei aū cădūt  
 în luptă, iar cei-l-alți șese sîntem noi, aci !  
 — Cum ? Voi, șese, și v'ați împotrivit mie ?  
 — Da, Măriea-Ta !

*Căci, cela ce se luptă pentru-a lui moșie,  
 N'are frică 'n luptă, de dușmanî o mie !*

Sobiesky, plin de rușine, dede poruncă să omórepe dată, pe cei șese viteji plaeși. Dar un general al său arătă regelui, cu cuvinte frumoșe, că Moldovenii aceștia numai datoriea ș'o făcuseră și că, în loc de mörte, pöte mai vrednicî ar fi de laudă și de rêsplată. Atunci regele îl iertă, dîcînd și el :

— *Ömenit aceștia numai datoriea ș'aū făcut-o ! Et s'aū purtat vitejesce.*

— *Astă-dî lumea ne cunösce : Român dîce, Vitez dîce !*

## 148. Înălțarea lui Iosif.

Iosif a deslușit pe Faraon limpede și curat, ce însemnă visul lui cîdat. Faraon förte mult s'a mirat și s'a bucurat de înțelepciunea cea mare a acestui tîner rob străin. Abia acum înțelesese el, ce vré să dîcă visul și ce trebuie el să facă.

Pre Iosif, Faraon l'a oprit îndată, la curtea sa. Cu mare bucurie l'a vorbit așa :

— Iosife ! De acum înainte *tu vei fi mare peste totă casa mea !* De tine va asculta tot poporul meū. Iată pre tine te puiū al döllea după mine, peste tot pămîntul Egiptului. Fă tu ce șciî mai bine ! Ţera e pe mîna ta !—

Regele îmbracă pre Iosif cu haine bogate. Il puse în deget inelul său de aur și-l atárnă de gât o salbă scumpă. Ast-fel gătit și împodobit, l'a plimbat pretu-

tindenți, alături cu sine. Totă lumea se uita cu mirare și cu dragoste la tinărul Iosif.

El era *frumos, blând, deștept și smerit*. Regele din închișore îl scoșese și de-o-dată până la domnie l'a înălțat.

Iosif se puse îndată pe muncă. Timp de șapte ani el umplu magaziile, cu tot felul de bucate. De aceea regele și tot poporul din Egipt pe nimeni nu iubiau și nu cinșiau mai mult decât pe Iosif. Dumnezeu îl dăruise cu mai multă pricepere decât pe toți. De aceea el mai presus de toți s'a înălțat.

Mai târziu Iacov cu toți copiii săi și cu nămurile lor s'a mutat la Iosif, în Egipt. Acolo și-au făcut case, și turme, și avuții mari și s'a înmulțit foarte. În Egipt au trăit Evreii în belșug vre-o patru-sute și câșt-va de ani.

*Dumnezeu a răsplătit cu prisos, credința lui Iosif.*

---

## 149. Rața și gâsca sălbatică.

Pe lângă apă, și mai ales pe lângă lacuri și prin stușișuri, se află tot-d'auna rațe și gășce sălbatice.

Acolo își gășesc ele hrana lor — pescișori, vermuleți și unele plante de apă.



Rața și gâsca sălbatică sémână întru toate cu rața și cu gâsca cea îmblândită. Dar aceste păseri la multe se și deosebesc una de alta.

Și rața și gâsca sălbatică este mai mică la trup, dar mult mai sprintenă decât cele blânde. Și una și alta sînt mult mai mari meștere și la înnotat, și la sburat decât rața și gâsca de casă, care nu pot să sbóre bine.

*Rața sălbatică* are ciocul verziu și penele pestrițe. Pe gât penele sînt verzi-strălucitoare. Penele de pe piept aū colorea alunelor. Aripile bat în negru și în albastru. Picîorele aū o coloare portocalie.

*Gâsca sălbatică* are penele pe spate surii, pe burtă albiciose. Aripile ei, la vârf, sînt negre, iar picîorele roșcate galbui.

Pentru carnea cea gustosă vânătorii vâneză rațele și gășcile sălbatice, cu ajutorul cânilor *prepelicari*.

*Rața și gâsca sălbatică sînt strămoșii raței și gășcei de casă.*

---

## 150. Alegerea locului pentru Mănăstirea de Argeș.

Iată cum spune povestea despre alegerea locului pentru zidirea Mănăstirei de Argeș :

*Pe Argeș în jos,  
Pe un mal frumos,  
Negru-Vodă trece  
Cu tovarășl dece :  
Nouă meșteri mari,  
Calfe de sidari  
Și Manole dece  
Care-l și întruce.  
Merg cu toșl pe cale  
S'alégă 'n vale  
Loc de mănăstire  
Și de pomenire...  
Iată cum mergeaū  
Că 'n drum ajungeaū  
Pe un blet clobănaș  
Din fluer doînaș...  
Și cum îl vedeà,  
Domnul îi diceà  
— Mândru clobănaș  
Din fluer doînaș !*



*Pe Argeș în sus  
Cu turma te-ai dus..*

*Pe Argeș în jos  
Cu turma al fost.  
Nu cumva-î vëdută  
Pe unde-ai trecut,  
Un zid părăsit  
Și neisprăvit,  
La loc de grindis,*

— *Cât îl audia,  
Domnu 'nveseliă  
Și curând plecă.  
Spre zid apucă  
Cu noia zidar,*  
*Noia meșteri mari,  
Și Manole dece.*  
— *Iată zidul meu!*  
*Aci aleg eu  
Loc de mănăstire  
Și de pomenire.  
Deci voi meșteri mari,*

*La verde-aluniș ?  
— Ba, Dómne, am vëdută  
Pe unde-am trecut,  
Un zid părăsit  
Și neisprăvit.  
Cânit cum îl vëd,  
La el se răped*

*Și latră a pustiū  
Și urlă-a morțiū.*

*Calfe și zidari,  
Curând vë silișt  
Lucrul de-l pornișt,  
Ca să-mi ridicaișt,  
Aci să-mi durașt  
Mănăstire naltă,  
Cum n'a mai fost alta.  
Că voiū da avert.  
Voiū face boeri.  
Iar de nu, apoi  
Voiū zidi pe voi.*

*Voiū zidi de viț  
Chiar în temelit!*

## 151. Datoriile avușilor cătră săraci.

A fost o dată un om bogat și cinstit de tótă lumea. El ȑicea *Deodat*, adecă omul lui D-ȑeu. Numele acesta îl avea pe drept, fiind-că, cum eră și bogat și bun creștin, el pe tótă lumea, *mai ales pe cei lipsișt, căută să-î ajute și să-î servescă.*

Iată cum împărȑia Deodat binefacerile sale :

De avea o ȑi bună cu prietenii săi, când intră în odae la sfârșitul ȑilei, își ȑicea : — Sint tórté mulți, cari n'aū avut parte de o ȑi ca asta ! Și ce ar fi fost dacā aș fi poștit încă atâȑta musafir ! — Apoi din banii

săi, puneă într'o cutie atâția, cât îl costase ospēțul acela. Cutiea o numise el *cutiea lui Dumnezeu*.

Când îl imbiau cu vinuri scumpe, sau cu alte lucruri prețioase, fie de ale mîncării, fie de ale împodobirii, el cumpăra din ele cu măsură, cât credea că aveă trebuință, în casa sa. Apoi îndată mergeă la cutiea lui Dumnezeu și puneă într'insa o sumă, cât aceea ce cheltuisese. Și dicea : — Tu și-ai putut cumpăra de acestea și ai putut să-ți înmulțesci averea ta! Ce ar fi fost dacă ai fi cumpărat încă p'atâta!..

Din vinul și din merindele cele alese, ce le aveă, trimiteă bucuros, când aveă nevoie, *fie unu bolnav, fie unei văduve, fie vr'unu sărman ore-care*.

Când aușia că a fost unde-va foc mare, de au ars case, Deodat dă cu mîna largă partea sa, pentru ajutarea celor nenorociți. Apoi privind la casa sa, intră și mergeă la *cutiea lui D-șeu* în care mai puneă o sumă potrivită dîcînd :

— La mine tôte staū bine și neatînse. Ce ar fi fost dacă mî-ar fi ars și mie casa! — Tot asemenea faceă Deodat și când aușia de vîrsări de apă, de grindini și de alte nenorociri. Mai întaiū trimiteă partea sa de ajutor la locul nenorocit, apoi mergeă la *cutiea lui D-șeu* și puneă și acolo o sumă potrivită.

Intr'acest fel și-a petrecut Deodat o vieță lungă, până la adânci bătrînețe. Tôtă lumea din acel ținut aușise și cunoscea tôte bine-facerile lui Deodat. — Iată omul lui D-șeu! — își diceau omenii, când se arătă Deodat pe stradă, în plîță, la biserică, în bălciiu său aiurea, și atunci cu toșii îl salutaū și îl cinstiaū.

Dar veni vremea și *omul lui D-șeu* se îmbolnăvi greū, de môrte. Săracii, văduvile și orfanii stăteaū tôtă ziua, la pórta bolnavului iubit și-și diceau :

— *Cine se va îndura de noi când nu va mai fi bunul Deodat?*

Deodat, simțind că-l vine césul cel din urmă, chlemă lângă patul său pe preutul satului și așa îi duse :

*Un părinte bun îngrijesce ca copiii să nu ducă lipsă, nici când el nu este a casă. Luați cutia lui D-șeiu, cu tot ce este într'însa! Cutia acesta este a săracilor, a văduvelor, și a orfanilor. Impărțiți dintr'însa tot ce veți găsi. Dar împărțiți bine, înțe'epșesce și cu dreptate, după mórtea mea.*

Nu mult după aceea muri Deodat, plâns, dar binecuvîntat de lumea, întrégă. Cutia lui D-șeiu însă rămase spre mângâerea celor lipsiți și spre pomenirea vecinică a omului, lui D-șeiu.

*Avuții sînt datorî să ajute pe cei săraci cu adevărat, pe văduve și pe copiii orfanî.*

---

## 152. Vânătoarea.

De câte ori eși la câmp, afară, mai tot-d'auna întâlnești câte un vânător. Vânătorul pórta, de obicei, haină scurtă, ușoră, verde ori cenușie, pantalonii strîmți pe picior, cisme înalte cu căpute, pe cap o șapcă, sau o pălărie ușoră de păslă. Il poți ușor cunosce *pe pușcă, pe tașcă și după câni de vânătoare*, cari îi sînt tovarăși nedespărțiți. In gînta cea de piele, are merinde, praf pentru pușcă, *alice* și bucăți măricele de plumb, sau *sburături*. Când se întorce de la vînat, în gîntă aduce vînatul.

Câni de vânătoare sînt de trei felui: *copoî, ogari și prepelicari*. Copoii și ogarii ajută la scóterea și la prinderea vînatului, pe cîmp și în păduri, iar prepelicari la vînatul de apă. Copoiful este de mărimea unui căne ciobănesc. El este mai adesea negru, ori castaniu. El are trupul lung, suiú și picioré subțiri, îndemánatice. *Ogarul*

este cânele cel mai mare de vânătoare. El are picioarele foarte nalte, botul ascuțit și coda tot-d'auna încovoiată în sus. *Prepelicarul* este mai mic decât copoșul. El ajută la vânătoarea găscilor, a rațelor sălbatice, a prepelițelor și a altor păsări.

Iată cum se face vânătoarea: Câni, cu botul la pământ, adumează urma vânatului. Cu urechile blegite, cu coda întinsă, alergă fără milă. Și latră cu



chelălălelă, când mai apropiată, când mai depărtată... Vânătorul stă încremenit, la pândă. El par'că nici nu răsuflă. Când câni vestesc apropierea vânatului, vânătorul tresare. Cu ochiul pironit către partea unde se aude lătratul, el așteaptă, ispitesce, caută și măsură depărtarea, după lătratul cânilor. Și apoi când d'odată se arată șoldanul cu urechile ciulite, sau vulpea cu coda târiș, or sperioasa căprioară, or ursul morăcănos, vânătorul repede ca fulgerul, ia pușca la cătare, și trage. *Vânătorul este un om ușor, isteț și îndemânatic.*

În păduri vânătoarea de lupi, de urși și de mistreți este și primejdioasă. Vânătorile în păduri se fac, de obicei, de către mai mulți oameni împreună. Aceștia, cu ajutorul cânilor, *gonesc* fiarele, pe care apoi vânătorii le împușcă. Ursul, de multe ori, se ia la luptă drăpă cu câte un gonaci, sau vânător.

Primăvara și în unele timpuri ale verii, când animalele fac pu, vânătoarea este oprită prin lege.

Vânătoarea este o ocupațiune plăcută, dar este și un meșteșug greu și împreunat, prea adesea, cu primejdii



## 153. Numărul Adjectivelor.

### Deprinderi gramaticale.

**Exemple :** Vânătorul este un om *isteț*.

Hațna vânătorului este *ușoră*.

Vânătorul pòrtă o gïantă *mare*.

Vânătorii sînt ómeni *isteți*.

Hațnele vânătorilor sînt *ușore*.

Vânătorii pòrtă gïante *marì*.

Copoił, cu urechile blegite și cu còda întinsă, alérgă fără milă. — Vał de bïetul iepuraș, luat la gónă.— *Bteți* iepurași, aũ și ei mulți și amarnici dușmanı. Iepurași, nișce ființe *fricòse*, nu fac nimėnuı nicı cel mai *mic* rėu !

**Regule :** 1) *Adjectivele*: isteț, isteți,— ușoră, ușore,— mare, marì... *taț* numărul substantivului, de care țin.

2) *Orı-ce adjectiv ta numărul substantivului, de care ține.*

3) *Când substantivul stă la singular, la singular stă și adjectivul. D. ex. Vânătorul isteț.*

*Când substantivul stă la numărul plural, la plural stă și adjectivul. De ex. Vânătorii isteți...*

**Teme :** Din bucata de cetire: *Vânătoarea*, vei culege tóte adjectivele și le vei scrie, pe fie-care cu numărul, pe două rânduri osebite, după modelul lucrării de aci :

### LUCRARE.

Adjectivele din bucata de cetire *Vânătoarea* sînt :

*La singular.*

Scurtă

Ușoră

...

*La plural.*

Strimți

nalte

...

## 154. Lucrarea zadarnică a meșterilor lui Manole.

Meșterii grăbiau.  
Sferile întindeau,  
Locul măsurau  
Șanțuri largi săpau  
Și mereu lucrau...  
Zidul ridicau.  
Dar, ori-ce lucră,  
Noptea se surpă  
A doua zi iar,  
A treia zi iar,  
A patra zi iar  
Lucrau în zadar.  
Domnul se miră.  
Și apoi se 'ncruntă  
Și-î amenința  
Să-î puie de vii  
Chiar 'n temelii.  
Meșterii cei mari,  
Calfe și zidari  
Tremurau lucrând,  
Lucrau tremurând.  
— Iar Manole stă.  
Nici că mai lucră,  
Ci mi se culcă.  
Și un vis visă.  
Apoi se sculă  
Ș'ast-fel cuvîntă:  
— Nouă meșteri mari,  
Calfe și zidari,

Sciți ce am visat  
De când m'am culcat?  
O șoptă de sus  
Avea mi-a spus  
Că ori-ce am lucră,  
Noptea s'ar surpă,  
Pân'am hotări  
In zid de-a zidi  
Cea 'ntâiu sofióră,  
Cea 'ntâiu surióră  
Care s'a ivi  
Mâni în zori de zi,  
Aducînd bucate  
La soț, ori la frate...  
Deci dacă vroiiți  
Ca să isprăviți  
Sfînta mănăstire,  
Pentru pomenire,  
Noi să ne-apucăm,  
Cu toții să jurăm  
Și să ne legăm  
Taina s'o păstrăm.  
Ș'ori-ce sofióră,  
Ori-ce surióră  
Mâne-'n zori de zi  
Intâiu s'a ivi,  
Pe ea s'o jertfim  
In zid s'o zidim! —

## 155. Apă stătătoare. Mlaștină.

In fie-care ținut se află și apă stătătoare.

Apa stătătoare, ce sécă câte-odată se numesce *băltoc*. Apa, ce nu sécă nici-odată de pe un loc aședat, se chiémă *baltă*. In bălți sau *smârcuri*, adesea se vede fundul apropiét, subt apă. De obicei, în bălți se află *stufișuri și papură*. Asemenea bălți, sau pămînturi înmuiate se chiémă *mlaștine*. — O apă stătătoare și mai mare, și mai adîncă se numesce *helăștău*, sau *lac*. Cea

mai mare apă stătătoare este *marea*. Marea se întinde cât vezi cu ochii. Ea este adâncă de mai multe decii, sau chiar și sute de metri. Pe mări umblă cele mai mari *corăbii* și *vapóre*.



De multe ori vezi în mijlocul unei ape câte o bucată de pământ uscat. A-  
ceea se cheamă *insulă*. Dacă o bucată de pământ uscat este împrejmuită cu apă numai de trei părți, atunci îi dicem *peninsulă*. Partea cea mai înaintată în

apă a unei peninsule se numește *cap*.

*Locurile băltoase și mlăștinose nu sînt sănătoase pentru omenii.*

## 156. Fericirile lui Iov.

Printre urmașii lui Israil a fost odată un om foarte drept și foarte bun. Il cheamă *Iov*. La trup, Iov era voinic și sănătos, la față vesel și plăcut. Copiii aveau mulți, vrednici și cu-miști. Casele și curțile lui erau pline de slujitorii cinstiți și harnici.

Vile aveau cu grămada și de tot felul: Cireșii de bol și de vaci, turme de oi și de capre, cămile și măgarii cu sutele.

*Iov aveau din toate averile, de prisos.*

Iov mai era și om bun, la inimă. Cu toată lumea vorbea blând și voios.

*Iov erà darnic și milostiv. Pe toți îi primia bine. Pe toți îi ajutà la nevoie. Tòtã lumea îl iubiã. Tòtã lumea îl cinstiã.*

*Pe acest pãmînt, Iov se bucurà de tóte fericirile.*

Dar Iov sciã cã tóte avuțiile și fericirile de pe pãmînt lesne se pot pferde. Focul le arde. Apa le înecã. Bóla le prãpãdesce.

De aceea, bucuria cea mai mare a lui Iov erã sã *ãubescã mai presus de tóte pre unul Dumneșeũ. Dimineța, la amiazi, sãra și în tot-d'auna, el se închinã la Dumneșeũ și, cu dor ferbinte, șiceã: — Dómne ajutã-mã!*

De câte ori împliniã vre-o faptã bunã, el nu se mândriã, nu se lãudã, ci cu mare mângãere șiceã:

*— Dómne mulțumescu-ți!*

În tóte fericirile, în tóte bunãtãșile, în tóte veseliile sale, Iov mereũ la Dumneșeũ se gãndiã. Atunci el strigã, ridicãnd ochii și mânilor spre cer:

*— Dómne! Tu pe lumea ácãsta, cu tóte bunãtãșile m'ai dãruit. Bine-cuvîntat fie numele tãu!*

*Pe tine Dómne te iubesc!*

*În tine mã încred!*

*De la tine ori și ce cu mulțumire așept!*

*Dã Dómne!*

---

## 157. Vrăbiea și rãndunica.

**Vrăbiea** este de mărimea pumnului unui copil de 7 ani. Vrăbiea are pene cenușii, întunecóse. Bãrbatul are o patã nãgrã, la gushã. Trunchiul 'i este oval și grosuș. Vrăbiea are ochii mici, agerĩ și vioi. Coda e cam pe jumãtate așã de lungã, cât corpul și, la vãrf pușin crestată. Aripelor și piciorerle îi sînt scurte. Din cele patru degete

trei sînt date înainte și unul îndărăt. Vrabiea *ciricăeșce*. Vrabiele, mai multe împreună, trăesc pe lângă casă. Vrabiea se nutrește cu tot felul de grăunțe și de semînțe. Ea mănîncă struguri, cireșe și alte pome cu miez dulce. Puișorii, 5 pînă la 8, la număr, mănîncă gîndăcei, omide și musculițe ce le duc părinții lor. Pe alocurea carnea de vrabie se mănîncă.

Vrăbiile sînt *păserele vioi, curajoșe și îndrăznețe*. Ele se vîră orbesce după hrană, printre păsările domestice. Tot așa fac vrăbiile și cu locuința lor. Adesea, în loc să-și facă ele cuibul, mai bine merg și răpesc cuibul de *rîndunele*, pe care le alungă din culcușul lor.

Vrabiea este o păserică *statornică*, la noi.



**Rîndunica** este o păserică drăgălașă. Se cunósce pe cõda ei cea lungă. Acésta la capet e făcută tocmai ca o furculiță cu doi dinți. Rîndunica



sbõră fõrte repede. Și, în sbor își prinde ea musculițe și gîndăcei, pe care îi mănîncă. Tot în sbor ia dînsa în gușă și câte-va picături de apă, din gârle și din bâlți. Rîndunica își face cuibul, cu mare meșteșug, sub strășina caselor. Rîndunica șede la noi numai primăvara și vara. Tõmna plécă de la noi, în țeri mai calde.

Rîndunica e o *pasere cãlëtõre și fõrte folositõre*.

Un soiũ de rîndunele sînt și *lãstunii* cu pãntecelalb.

## 158. Stigletele și ciorcãrlanul.

*Un stiglet s'a fost prins în laț, cum e mai rãu. Și, desperat cu totul, de mõrte se bâtea.*

Iar un ciocârlan, mereu  
De el îmi tol rîdîa  
Țicînd: Ce nătărău!



Se pôte, Țiîa mare  
Să cațt în laț așa de tare ?  
Țeî, eî n'am fricâ  
De nimicâ.

Dar, invirtîndu-se pe lângâ siglețel  
S'a Țrîns în laț și el!

---

## 159. Soțîea Meșterului Manole.

— Iatâ 'n zorî de țî,  
Manea se treeî,  
Ș'apoi se sui  
Pe garâ de nuele,  
Și maî sus pe șole.  
Și'n câmp se uitâ...  
Drumul cercetâ  
Când vai! ce zâriâ ?  
Cine câ veniâ ?  
Soțîora lui,  
Flórea câmpului...  
Ea se apropiâ  
Și îi aduceâ  
Țrîns de mâncăturâ,  
Vin de bîeturâ.

Cât el o zâriâ  
In genunchî țîcea:  
— Dâ Dómnø pe lume,  
O plóte cu spumø,  
Sâ facâ pârae,  
Sâ curgâ șîrø,  
Apele sâ creșcâ,  
Mândra sâ mî-oprêscâ.  
S'o oprêscâ 'n cale! —  
Domnul se 'ndurâ,  
Ruga-î ascultâ.  
Norî adunâ,  
Ceru 'ntunecâ...  
Și curgeâ de-odatâ  
Pløe spumegatâ,

Ce făcă p'arac  
Și umflă șirôe;  
Dar ori-cât cădeă,  
Mândra n'o opriă.  
Ci ea tot veniă  
Și s'apropiă  
Manea mî-o vedeă.  
Inima-î plângeă,  
Și iar se nchină,  
Și iar se rugă:  
— Suflă, Dómne-un vânt,  
Suflă-l pe pămînt  
Brađi să-î despoe,  
Paltinū să 'ndoe,  
Munți să răstorne,  
Mândra să-mî întorne,

Să mî-o întorne în cale,  
S'o ducă de vale! —  
Domnul se 'ndură.  
Ruga-î ascultă  
Și suflă un vânt,  
Un vânt pe pămînt,  
Paltinū că 'ndoiă,  
Brađi că despoe,  
Munți răsturnă.  
Iară pe Ana  
Nicî c'o întorceă.  
Ea mereu veniă.  
Pe drum șovăiă  
Și s'apropiă,  
Și amar de ea!  
Iată c'ajungeă!

---

## 160. Jocul D'a Porumbei.

În jocul *D'a Porumbei* pot să între și băeți și fetițe, de 7 sau de 8 ani. Copiii își aleg un colț de p'ortă, sau de casă. Acel colț se cheamă *cotețul porumbeilor*. După aceea se aleg doi copii mai măricei și mai isteți. Din aceștia unul se face *porumbar*, iar cel-l-alt *uliu*.

Porumbarul se duce la coteț. Toți cel-l-alți copii, cari sînt *porumbei*, merg împreună cu porumbarul. Uliul se depărtază de coteț și umblă împrejurul lui, cu mâinile întinse, cum face uliul când urmăresce în sbor, pe sus porumbei, din curte. De la început porumbarul face învoelă cu uliul, ca acesta să umble în jurul cotețului numai la o depărtare de 4 sau 5 pași. Porumbarul trimite întăiū câte pe un porumbel mai molațic, să se plimbe. Uliul se ia după porumbel, îl fugăreșce ca să'l prinđă. Dar porumbelul alérgă când în drépta, când în stînga, amăgind pe uliū. Când vede porumbarul, că vre-unul din porumbei s'ei este aprópe să fie prins, dă drumul la câte unul din copiii cel mai fugaci. Porumbelul odihnit ese din coteț și merge drept, spre uliū. Și începe să se jóce împrejurul lui. Uliul se

lasă de porumbelul obosit și se ia după cel odihnit. Dar acesta, cum e bun și de pictor, scie să cotéscă și să amăgescă pe uliū. Așa, uliul obosesce și el, și alergătura lui este în sec. Când porumbelul fugaciū este obosit, se întórce în coteļ. Dacă însă uliul nu se lasă amăgit de porumbelul din noū venit, ci alérgă mereū după acelaș porumbel, în sfârșit il prinde. Atunci se face că'l clocesce în cap și il duce la un loc deosebit. Acolo rămâne apoi cel prins până la sfârșitul jocului. După aceea uliul se ia după alt porumbel, și tot așa până prinde pe toți porumbeiī.

Jocul, pe vreme frumoșă, se pôte face în curtea școlii.

---

## 161. Privighetórea și Cucul.

Dacă eși, vara, nóptea pe lună, în frunzișul grădinei, sau în crâng, sau în pădure, auđi o pasère cântând fórte minunat și fórte dulce. Este *privighetórea*, care nu prea dórme, ci mereū *vighéză*.

Privighetórea este o pásërică sălbatică. Ea este ceva mai micuță decât vrabiea. Pe cap și pe spinare are pene castanii, iar pe piept și pe gușă, albicióse. Privighetórea este șuie la trup. Ea are cioc subțire și lunguieț, ochii vii. Coda îi este lungă și dréptă, și se tot mișcă. Privighetórea se hrănesce cu muscuļite, cu vermișori și cu omiđi. Cuibul și-l face frumușel și drăgălaș, în tufiș, printre ramuri nu prea înalte. Intr'însul clocesce, în timp de 14 đile, 4 până la 6 oușore, cu fața măslinie. Privighetórea petrece numai vara, pe la noi. Tómnă plécă și ea, întocmai ca rându-nica, în țëri mai calde.



Și privighetórea este *pasère călétóre*.



Pentru cântecul ei cel minunat ómenii țin privighetórea prin colivii întunecóse, între zăbrele acoperite cu hârtie.



Tot în păduri, prin dumbrăvi, trăesce și cucul, care mereu își cântă numele. El, la vedere, se póte cunoșce pe códa lui cea lungă și învóltă ca o apărátore cu picáțele albe, apoi și pe penele-í cenușii, vinete.

*Privighetórea și cucul sînt păséri cântărețe și călétóre.*

## 162. Nenorocirile lui Iov.

Dumneđeũ a voit sã vadã dacã, în adevěr Iov mai presus de tóte, pe El îl iubesc. Atunci Dumneđeũ a încercat pre Iov, cel mult fericit.

Intr'o ñi a venit la Iov, în fuga mare, un slujitor de al sãl, și l-a spus :

— Stãpãne! Tãlharii aũ nãvãlit pe cireðile tale de boi, de vaci, de cãmile și de mãgari. Pe slujitorii tãi l-aũ ucis și vitele tale le-aũ luat cu sine!

Iov s'a cam întristat, dar apoi a ñis :

— *Domnul mi le-a dat, Domnul mi le-a luat. Fie voea Domnului!*

Nu mult dupã acãsta veni, tot în fuga mare, alt slujitor de al sãl, și l mai spuse :

— Stãpãne! Casele și curțile tale aũ luat foc și aũ ars cu ñinsele împreunã, tóte oile și caprele tale, cu ciobanii cu toi!

Iov iar s'a mãhnit. Dar apoi a ñis :

— *Domnul mi le-a dat, Domnul mi le-a luat. Fie voea Domnului!*

Nu trecũ mult și veni iarãș în fuga mare, un al treilea slujitor de al sãl și îi vorbi așa :

— Stãpãne! Copiil tãi erau toți adunați împreunã la o masã mare, în casele fratelui lor celui mai bãtrãn.

De odată a dat un vifor grósnic. Păreții casei s'a usguduit și invelișul s'a doborit peste dinșii. Acolo, vai! toți au pierit!

Iov amarnic s'a îndușosat, dar a dis :

— *Domnul m'a dat, Domnul m'a luat! Fie voea Domnului.*

Acum *tóte avușiile lui Iov erau pierdute. Toți copiii săi erau morți.* Iov rămase pe lume ca și singur singurel. Dar și atunci el tot striga, ridicând ochii și mânele spre cer :

*Eü pe Tine Dómnne tot Te iubesc!*

*Eü în Tine tot mă încred!*

*Eü tot de la Tine aștept orî și ce, cu mulțumire!*

---

## 163. Numărul pronumelor.

*Deprinderi gramaticale.*

Exemple :	<i>Eü scriü.</i>	<i>Noi scriem.</i>
	<i>Tu citești.</i>	<i>Voï citiți.</i>
	<i>El cântă.</i>	<i>El cântă.</i>
	<i>Ea cöse.</i>	<i>Ele cos.</i>
	<i>Acesta șede.</i>	<i>Aceștia lucreză.</i>
	<i>Acela alérgă.</i>	<i>Aceia alérgă.</i>

**Regule :** 1) *La tóte aceste propozițiuni, subiectul este un pronume.*

2) In propozițiunile din stânga: *Eü scriü, Tu citești . . . .* spunem ceea-ce face o *singură* ființă.

*Pronumele eü, tu . . . . în aceste propozițiuni este la numărul singular.*

3) In propozițiunile din drépta: *Noi scriem, Voï citiți . . . .* spunem ce fac *două* sau *mai multe* ființe. — *In aceste propozițiuni pronumele noi, voi . . . stă la numărul plural.*

4) *Și pronumele se chțemă că stă la numărul singular, când se vorbește numai despre o singură ființă, sau lucru. El stă la numărul plural, când este vorba despre mai multe ființe, d. e. Acela alérgă. Aceia alérgă.*

**Teme:** Din bucată de cetire *Alegerea locului pentru Mănăstirea Argeș* vei alege toate pronumele și, împreună cu verbul de care țin, le vei scrie pe două șiruri: Pe un șir vei scrie pronumele de la numărul singular. Iar pe cel-l-alt șir vei scrie pronumele de la numărul plural!

## 164. Gluma și isprava lui Manole.

După învoțela făcută cu tovarășii săi, meșterul Manole știa bine că dinsul trebuia să-și zidescă soțiora. Lui i se rupea inima de durere, fiind-că ținea foarte mult la nevastă-sa. Dar nu cuteză să-l spue adevărul, ci se prefăcea, la început, că glumesce cu zidirea ei.

Cântecul așa spune:

Meșterii ceti mari,  
 Calfe și zidari  
 Mult înveseliați,  
 Dacă o vedeai.  
 Iar Manea turbă...  
 Mândra-și săruta!...  
 În brațe-o luă,  
 Pe schele-o urcă,  
 Pe zid o puneă,  
 Și, glumind, zicea:  
 — Stăi, mândruța mea,  
 Nu te speria  
 Că vrem să glumim  
 Și să te zidim!  
 Ana se'ncredea  
 Și vesel ridea.  
 Iar Manea oftă...  
 Și se apucă  
 Zidul de zidit  
 Visul de împlinit.  
 Zidul se suiă..  
 Și o coprindea  
 Pân'la glesnișore..  
 Pân'la pulpișore...  
 Iar ea, vai de ea!  
 Nicl că mai ridea,  
 Ci mereu zicea:

— Manole, Manole!  
 Meștere Manole,  
 Ajungă-ți de șagă,  
 Că nu-ți bună, dragă!  
 Manole Manole!  
 Meștere Manole,  
 Zidul rău mă stringe  
 Trupușoru 'mî frânge!..  
 Iar Manea tăcea  
 Și mereu zidea.  
 Zidul se suiă  
 Și o coprindea  
 Fân'la glesnișore,  
 Pân'la pulpișore,  
 Pân'la costișore,  
 Pân'la țâfișore...  
 Dar ea, vai de ea!  
 Tot mereu plângea  
 Și mereu zicea:  
 — Manole, Manole,  
 Meștere, Manole!  
 Zidul rău mă stringe  
 Țâfișora 'mî plânge  
 Copilașu'mî frânge!  
 Manole turbă  
 Și mereu lucră.  
 Zidul se suiă

Și o coprindeă  
 Pân'la costișore,  
 Pân'la fășișore,  
 Pân'la bușișore,  
 Pân'la ochișori.  
 In cât vaț de ea!  
 Nu se mai vedeă,

Ci se auđiă  
 Din zid că ăiceă :  
 — Manole, Manole,  
 Meștere Manole !  
 Zidul rău mă stringe  
 Viéța mi se slinge.

„La nevoie vorbesci ce nu-ți e voea“

## 165. Corbul și vulpea.

Din némul ciorilor o pasere, ce-î dice *corb*, furase odată o bucată de cașcaval. Apoi sbură cu el, în pădure și se aședă pe craca unui copac ca să-l mănânce. O



vulpe treceă din întîmplare pe lângă acel copac. Ea miroși că pe acolo trebuie să fie ceva bun de mâncat. Ea se oprî în dreptul copacului. Se *uită în sus* și vedă pe corb, cu cașcavalul în cioc.

— A ! bună ăiua, nene corbule ! Sînt veselă că te întălnesc aci !... Ce frumosă pasere ești tu ! Nicî păunul, nicî altă pasere nu se pôte semui cu tine. Căt de *frumos trebuie să fie și glasul tău* ! Corbul nu mai șciă ce să facă de bucurie, auđind lauda, din gura vulpei.

— Incă și mai multă plăcere o să fac eū vulpei. — ăise corbul în găndul său — dacă îi voiū arăta și glasul meu ! Decî el, corbul, își deschise ciocul. Atunci cașcavalul *îi cădă din gură*. Vulpea îl apucă și apoi ăise corbului :

*Rămăi cu lauda, nene, că eū mă duc cu cașcavalul.*

## 166. Ciora, uliul și cucuvéua.

Ciora nu-î mai mare decât un porumbel. Ea are pe spinare, pe umere și pe burtă pene și fulgi cenușii, în colo este négră. Prin apropierea ómenilor trăsce *ciorca* sau *stăncuța* cea négră, cu gâtul cenușiu. Ciorile sbórá în cârduri, pe arborii cei mai nalți, pe turllele bisericilor și pe coperișele caselor.



Ciorile se nutresc cu semințe, cu póme și cu carne.

Uliul e cam cât o cioră de mare și este pestriț, în tóte colorile. Din depártare se pare că-î cenușiu. El are ciocul îndoit, de la rădăcină până la vârș.



Degetele de la picióre, în număr de patru, aũ ghiare lungi, în formă de cârlig. Și trei sînt îndreptate înainte și unul înapoi. Aripelile sînt lungi și ascuțite, de aceea uliul póte să sbóre fórte repede. Uliul răpesce puí și alte păsări mai mici. El este o pasere *răpitoare*.

Cucuvéua nu este mai mare decât o cioră. Ea are penele albe-roșióre. Capul ei este rotund și lat în față. Ciocul și ghiarele sînt la fel cu ale uliului.



Cucuvéua trăsce prin ziduri vechi și prin crăpături de stânci, prin podurile caselor părăsite și prin turllele bisericilor. Pe acolo pustieșce o mulțime de șóreci, de bróșce și de alte animale vătămátore, cu care ea se hrănesce. Cucuvéua este o pasere *folositoare*. Ea nu face omului nici un rău. Este greșită credința unor ómeni că cucuvéua *vestesce mórtea*. Ea are obiceiul să se așeze nóptea pe casele unde vede lumínare.

*Cucuvéua și uliul sînt păsări răpitoare.*

Mai sînt și alte păsări răpitoare, ca *eretele*, *bufnița*, *șóimii* și *vulturii*.

## 167. Somnoróse păserele.

*Somnoróse păserele  
Pe la cútburî se adunã.  
Se ascund în rãmurele,  
Nópte bunã!*

*Trece lebãda pe apă,  
Între trestii sã se culce. —  
Fie-ți îngerit aprópe,  
Somnul dulce!*



*Dór izvóarele suspinã,  
Pe când codrul negrutace.  
Dorm și florile'n grãdinã,  
Dormi în pace!*

*Pe a cerului tãrie  
Se ridicã mãndra lunã,  
Somnul dulce ne imbie,—  
Nópte bunã!*

---

## 168. Credința și răsplata lui Iov.

Iov erã acum pe lume singur și sãrac. În cele din urmă Iov cãdù greù bolnav. Din crescut pãnã la tãlpi, Iov se umplù de bube puruioase. Tot trupul lui i se făcù numai o ranã. Acum nimeni nu-l mai cunosceã. Tuturor le erã scãrbã de el.

Toți îl ocoliaù. Toți se feriaù de dinsul, cãci mult erã slab, gol, pocit și schilod.

Iov atunci fugi dintre ómenii și se duse într'un loc pustiù. Acolo se aședã pe gunóe și zãceã ca val de el, ars vara de sóre și bătut ierna de viscole.

Dar și acum betég și oropsit de lumea întrégă, Iov tot cu gândul la Dumneđeũ erà. De Dumneđeũ el nici odată nu se plângeà.

*El răbdà și mulțumià mereũ lui Dumneđeũ, de rėũ ca și de binele ce-l avusese.*

Și Dumneđeũ a rėsplătit credința lui Iov iarăș cu bine. De tóte bólele l'a vindecat Dumneđeũ.

Averí l-a dat îndoit de cât avusese mai 'nainte. I se născură alți copii, mai frumoși, mai buni, și mai cu minte.

Iov trăi încă ani mulți, mai iubit, mai cinstit și mai fericit de cum fuse până atunci. Dar cât trăi și chiar la cėsul morții, Iov țiea mereũ :

— *Bine-cuvintat fie numele lui D-đeũ.*

*Iov a fost un om drept și bun.*

*Și la bine și la rėũ, în inima lui aũ stat neclintite și iubirea, și credința, și nădejdea lui în Dumneđeũ.*

---

## 169. Neagoe-Vodă și meșterii.

— *Pe Argeș în jos,  
Pe un mal frumos,  
Negru-Vodă vine  
Ca să se închine  
La cea mănăstire,  
Falnică zidire,  
Mănăstire nallă,  
Cum n'a mai fost altă.  
Domnul o privià  
Și se 'nveselià.  
Și astfel grăià :  
— Voi, meșteri zidari,  
Dece meșteri mari,  
Spune-ți-mă cu drept,  
Cu mâna la ptept,  
De-aveți meșterie  
Ca să-mă faceți mie*

*Allă mănăstire  
Pentru pomenire,  
Mult mai luminósă  
Și mult mai frumósă. —  
Iar cei meșteri mari  
Calfe și zidari,  
Cum stau pe grindisă  
Sus pe coperiș,  
Vesel se mândriaũ  
Ș'apoi respundeau:  
— Ca noi meșteri mari,  
Calfe și zidari  
Alții nici că sînt  
Pe acest pămînt !  
Află că noi scim  
Orî când să zidim  
Allă mănăstire*

Pentru pomenire,  
 Mult mai luminosă  
 Și mult mai frumoasă!  
 — Domnu-î ascultă  
 Și pe gânduri stă...  
 Apoi poruncă  
 Schelele să strice,  
 Scări să le ridice.  
 Iar pe cei zidari,  
 Dece meșteri mari  
 Să mi-î părăsescă  
 Ca să putredescă  
 Colo pe grindis,  
 Sus pe-acoperiș. —  
 Meșterii gândiau  
 Și ei își făceau  
 Aripă eburătoare,  
 Le șindrili ușore.  
 Apoi le întindeau  
 Și 'n vèzduh săriau...  
 Dar pe loc cădea...  
 Și unde pica...  
 Trupu'și despica...  
 Iar, bietul Manole,  
 Meșterul Manole, —  
 Când se încercă  
 D'a se aruncă, —  
 Iată c'auziă,  
 Din zid că ieșiă  
 Un glas nădușit,  
 Un glas mult iubit,  
 Care greu gemeă  
 Și mereu diceă :  
 — Manole, Manole,  
 Meștere Manole!  
 Zidul rău mă strînge



Tâlișora-mă plânge,  
 Copilașu-mă frânge,  
 Vieța mi se stînge! —  
 Cum o auziă  
 Manea se pierdeă,  
 Ochi-î se înveliă...  
 Lumea se 'ntorceă  
 Norii se 'nvârliă...  
 Și de pe grindis,  
 De pe coperiș  
 Mort bietul cădeă!  
 Iar unde cădeă, —  
 Ce se mai făceă?  
 O fântână lină  
 Cu apă pușină,  
 Cu apă sărată.  
 Cu lacrimi udată!

Așa, a rămas acea sfântă mănăstire de Argeș, din Țilele lui Neagoe-Voevod, până în Țilele noastre.

## 170. Arde apa.

A fost odată un băet rău și stricat, anume Filip. El mereu umblă hoțnar. Și unde vedeă ceva, trebuia



negreșit să'l fure, așa că, de dinsul se putea dice *ce vede ochiul, nu lasă mâna.*

Intr'o ți trecu Filip pe lângă un loc unde se clădiă o casă. Acolo ochi el o grămadă de var nestins și cîupl câți-va bulgări, fără ca nimeni să'l bage de sémă. Apoi îl ascunse de grabă în sin, sub cămașă.

Merse ceva mai înainte și se întalni cu un prieten al lui, care ducea doi cai, la gârlă ca să'i adape. Atâta îi trebuia lui Filip! Și hop! Iată'l călare pe calul lăturaș.

Peste câte-va minute, câteș patru tovarășii, băeții cu cămășile pe ei și cai, intrară în apă.

Dar calul lui Filip se poticni de o piétră în gârlă și călărețul *cădù drept în mijlocul apêi.* Norocul lui fù că el șciă să innôte. Nu trecu însă un minut și Filip începù să strige speriat: — Scăpați-mă, vai de mine! *Mè arde apa, imi fierbe ptelea pe mine!*

Nisce ómeni, cari lucrau la mal, credeaù că băetul glumeșce. Dar auđindu'l văetându-se din ce în ce mai tare, săriră să'l scótă din apă. Când îl duseră la mal, ce să vadă! Cămașa lui eră arsă pe la briu și tótă ptelea de pe piept și de pe mijloc eră numai o rană, friptă și opărită. Varul nestins, *dând de apă, se înfierbântase și arse trupul hoșului de Filip.* Varul turat îi făcuse de sine-și pedépsa.

*Nu pune mâna pe ce nu e al tēu,  
Căci, fără scire, ai să pați rău!*

---

## 171. Numêrul verbelor.

### *Deprinderi gramaticale.*

Băetul *fuge.*

Calul *pasce.*

Apa *curge.*

Băeții *fug.*

Caii *pasce.*

Apele *curg.*

**Regule:** 1) *Verbul fuge dicem că stă la numărul singular, fiind-că arată lucrarea unei singure ființe, a băetului. Verbul fug, dicem că stă la numărul*

plural, fiind-că arată lucrarea mai multor ființe, a băeților.

2) Verbul ca predicat dicem că stă la numărul singular, când arată lucrarea, sau starea unei singure ființe, sau a unui singur lucru. Stă la numărul plural verbul, când arată ce lucrăză, sau li se întâmplă la mai multe ființe, sau lucruri.

**Teme :** Din bucată de citire *Arde apa* vei alege trei substantive și, după modelul exemplelor de mai sus, vei forma șese propozițiuni cu predicatul verb, și anume : Trei propozițiuni cu predicatul la *singular* și trei cu predicatul la *plural* !

---

## 172. Pîetra de var.

Pe fața pămîntului precum și în adîncul lui, sînt mai multe soiuri de pîetră. Dar tôte pîetrile sînt tari, sau *solide*. Pîetrele sînt mai grele la cântar și la mână decît apa. O bucată de pîetră este tot-d'auna mai grea decît o bucată de ghiță de aceeaș mărime.

Materie *solidă* este și țărâna, care însă se sfărâmă și se înmôie mai lesne decît pîetra. Materie *solidă* este și *cera*, care se topesce la căldură. Pîetrele însă nu se topec. Ca să le sfărâme și să le despice, ómenii trebuie să le isbésca tare, cu ciocanele. Ele se găsesc sau în fărâme mici, sau în bulgări mai măricei, sau în bolovanii mari, sau în stane uriașe. Dar mai adesea încă, pîetra e aședată în *straturî*. Aceste se prelungesc prin munți și pe sub pămînt, cât se întinde o șiră de munți, sau o țără întrégă. Ni s'ar păré că le-a lucrat într'astfel o mână măéstră de om. Dar nu e așa ! Ele din fire s'aú aședat într'astfel.

Locurile, de unde ómenii scot cu ciocanele pîetră pentru trebuințele lor, adecă mai ales pentru clădiri, se numesc *cariere*. Se scóte pîetră din cariere, sau se culeg pîetre din gârle și de pe munți, ca să se facă dîintr'însa

*var.* *Varul* este acea materie cu care facem uruéla. Cu uruéla se lipesc cărămişile când se clădesc case, sau se spoesc păreşii. Pentru ca din piétră să se facă var, ómeni bagă piétra în cuptóre. Acolo o ard până devine sfăr-măciósă şi albă cu totul. După ce bulgării de piétră se ard şi se prefac în var, ei tot bulgări rămân. Dar îndată ce se pun în apă, sau dacă se tórna apa pe ei, se înfierbîntă fórte tare. În apă ei se fărâmă, se risipesc, se fac praf şi, amestecându-se cu apa, ese din acel amestec *varul de spoit* care e ca laptele. Lucrul acesta se vede la clădiri, unde se topesce varul în *varnişe*. Din varnişă ese un fum gros şi alb, pe când piétra de var fierbe în colcote ca să se topéscă şi să se amestece cu apa. După ce varul e bine topit, el se recesce şi se póte întrebuiţa. Trebuie să ne ferim de a pune mâna sau piciorul într'o varnişă, când fierbe varul, căci ne ardem gróznic.

*Pétra de var, întocmai ca sarea şi ca creta, este şi ea un mineral.*

---

### 173. Samarinuénl milostiv.

Intr'o di mergeà Domnul Iisus Christos cătră Ierusalim. Şi iată un om învăţat, care scià bine tóte *legile*, îi veni înainte şi dişe cătră Domnul Christos :

— Înveţătorule, ce voiú face să moştenesc viéţa cea veşnică ?

Iar Domnul îl întrebă :

— În *lege* ce e scris ? Cum citeşti ? —

Atunci legiutorul răspunde :

— Să iubesci pe Domnul Dumneşul tēu din tótlă inima ta şi din tot sufletul tēu, şi din tótlă virtutea ta, şi din tot cugetul tēu, şi pre aprópele tēu, ca însuşi pre tine !

Atunci I-a diş lui Domnul :

— *Drept ai răspuns. Acésta fă, şi vei fi fericit !*

Și atunci a întrebat legiuitorul pre Domnul :

— Și cine este *aprópele* meu ?

Iar Iisus răspundând a ȕis :

— Un om óre-care mergeà din spre Ierusalim cãtrã orașelul Ierihon. Și nisce tâlhari s'aũ aruncat asupra lui. Și l'aũ desbrãcat pe el, l'aũ bătut și l'aũ rãnit. Apoi tâlharii aũ fugit, lãsându-l pe drumetã abla viũ.

Și dupã întimplare, iatã un *preut* cã veniã pe calea aceea. Și vedẽnd pe cel bătut și rãnit, a trecut preutul pe lângã acela, nebãgându-l în sémã. Tot asemenea fãcũ și un dascãl de bisericã, saũ un *levit*, care treceã și el pe aceeaș cale

Iar un strãin de lege, ce-l ȕice *Samarinén*, mergẽnd și el pe aceeaș cale, s'a dus la cel rãnit și vedẽndu-l *i s'a fãcut milã*. Și s'apropiat de el și l-a legat ranele lui, turnãnd pe ele unt-de-lemn și vin. Apoi l'a pus pe dobitocul lui și l'a dus la un han, saũ la o casã de óspeți și a purtat grijã de el. Iar a doũa ȕi, eșind *Samarinénul*, a scos ceva parale și le-a dat hangiului, saũ gasdei și a ȕis lui :

— *Pórtã grijã de acest sãrman și, ori-ce vei mãi cheltui, eũ, întorcẽndu-mẽ, iți voiũ întórce cu prisos !*

Deci carele din acei trei ȕi se pare ˆa fi *aprópele* celui ce cãduse între tâlhari ? —

Legiuitorul a rãspuns :

— *Cela ce a fcut milã cu dũnsul* —

Atunci l-a ȕis Iisus :

— *Mergi de fã și tu asemenea !* —

---

## 174. Plasa, Plaiul saũ Ocolul.

Maĩ multe comune învecin ate formezã împreunã o *plasã*, saũ un *ocol*. La munte, plasa se chĩemã și *plaiũ*.

Plasa nóstrã se numesce . . . Ea se aflã împrejmuitã

de mai multe plăși. Plasa noastră p<sup>o</sup>te fi de 30 de or<sup>i</sup> mai mare dec<sup>at</sup> comuna noastră, cu *împrejurime* cu tot. In plasa noastră, suprafața p<sup>am</sup>întului este mai mult, sa<sup>u</sup> mai pu<sup>tin</sup> câmpie. Avem mai multe ape, de-alungul cărorora se află comunele. Comune mai însemnate în plasa noastră sînt următoarele....

Intocmai, precum comunele a<sup>u</sup> primărie, fie-care plasă își are *sub-prefectura sa*.

Sub-prefectura se află într'un târgușor, or<sup>i</sup> și într'un sat mai mare, ce-<sup>i</sup> dice *reședința sub-prefectur<sup>e</sup>ii*. Reședința sub-prefectur<sup>e</sup>ii noastre se află în târgușorul... Deregătorul cel mai mare dintr'o plasă este *sub-prefectul*. Sub-prefectul, în slujba sa, este ajutat de cătră mai mulți deregători mai mic<sup>i</sup>. Prin primarii din comunele sub-prefectur<sup>e</sup>ii sale, sub-prefectul se îngrijesce ca toți ómenii să trăească în pace și în bună rânduélă. Dacă se ivesc în plasă făcători de rele, sub-prefectul îi prinde cu jandarmi și îi trage în judecată ca să fie pedepsiți. Tot sub-prefectul p<sup>o</sup>rtă de grijă ca drumurile, podurile și șoselele să fie ținute în stare bună.

Sub-prefectul priveghéază ca școlile, bisericile și spitalele din plasa sa să aibă tot ce le trebuie și să nu sufere nici o lipsă.

In reședința sub-prefectur<sup>e</sup>ii se află de obicei<sup>u</sup> și câte un *judecător de ocol*. Judecătorul de ocol, cu ajutóarele sale, judecă neînțelegerile și pricinile dintre ómen<sup>i</sup>, când aceștia nu se pot împăca la primărie. Tot judecătorul de ocol întăresce și învoelile făcute între ómen<sup>i</sup> pentru fel de fel de daraver<sup>i</sup>.

Pentru lecuirea bolnavilor, la reședința sub-prefectur<sup>e</sup>ii, se află adesea și un *medic*, și o *farmacie*. In farmacie, farmacistul pregătesce doctoriile după cum îl povățuesce medicul.

*Sub-prefectul și judecătorul de ocol sînt mai marii plășii. De dînșii trebuie să asculte și pe ei trebuie să-i respecte toți ómenii de bine.*

*Numai făcătorii de rele nu vor să scie de marii lor.*

## 175. Cuiul de fier.

Din-đi-de-diminéță Fănică puse șeă pe cal, ca să mérgă până la satul vecin. Când să incalice, vedù bine că lipsià un *cui* de la o potcòvã. Dar el își đise: — Nu face nimic *un cui* mai puțin!

Pe drum căđù potcòva.

— Dacă ar fi vre-un meșter prin apropiere, — đise Fănică, — aș potcovi calul... Dar lasă, că póte merge el destul de bine și cu trei potcove... *Nu face nimic o potcòvã mai puțin!*

De la o vreme băgã de sémã Fănică, că calul începù să schlopãteze. Merse ce mai merse...

Când treceà pe sub pădure, pe unde duceà drumul, nãvãlirã asuprã-ı doi tâlharı. Fănică dete pintenı calului, fără de o potcòvã. Calul însă se vătãmase rău și nu puteà să fugã bine. Tãlharı il ajunserã și il luarã frumușel calul, cum nu erã nici o țipenie de om pe acolo.—Și, Fănică trebui să se întòrcã, întristat și cu frica în spate, pe jos a-casă, đicându-și în sine: — *Nici odatã nu m̃-ar fi trecut prin minte, că pentru un cui să-m̃ pierd calul.*

Iată ce va să đică vorba ceea: *Buturuga micã restòrnã carul mare.*

---

## 176. Fierul.

Cuiele de potcòvã sînt de *fier*.

Dupã sare, nici un mineral nu este omului mai de trebuință de cât *fierul*.

*Fierul* se scòte din pãmînt. Locul de unde se scòte el, se chiémã *minã de fier*. Fierul este fórte tare. La fațã este fierul alb-cenușiũ. Când se infierbîntã în foc, își schimbã fața. Mai întãiũ se face roșu și apoi alb-strãlucitor. Atunci fierul se înmòie. Și fierarul bătẽndu-l cu cïocanul — pe nicovalã — il *îndòe* și îi dã forma ce vré el. Atunci póte fierarul să lipescã douã bucãți de fier înroșite așa că le pun una peste alta și le bate cu

cîocanul. Fierul este *îndoicîos* și *elastic*. El se pôte *întinde* și *subția* cât de mult, de aceea el este și *ductil*. Fierul, prin tocire, se face *strălucitor*. Dacă se ține la umedélă, saũ în apă, prinde pe de-asupra un fel de cójă roșiétică ce-î dice *rugină*.

Și apa, ce se străcóră prin pămînt preste straturî de fier, primesce și ea un fel de rugină, încât se face roșiétică.

O bucată de fier este cam de șépte orî mai grea de cât o aceeaș cantitate de apă. De aceea fierul se afundă în apă.

Fierul nu se găsesce *curat* în pămînt, ci amestecat cu alte corpuri străine. Pentru a se curăți de acele materî, fierul se spală cu ajutorul unei mașine. Apoi se topesce într'un cuptor nalt, în forma unui turn. Fierul ast-fel topit se numesce *tuciũ*, saũ *fontă*. Din tuciũ se tórna sobe, óle de bucătărie, tuburi pentru dus apă pe sub pămînt și alte lucruri.

Prin o *călire* anumită de fier se face *oțelul*. Oțelul este mai tare decăt fierul.

Din fier fac fierarii și lăcătușii fel de fel de lucruri, precum : Cuțite, securi, cöse, topóre, ferestrae, lanțuri, pluguri, șine, lacăte, chieî, cuie, potcove și altele. Și penițele de scris sînt făcute din un soiũ de fier.

Apa ce conține fier se întrebuinteză ca bėtură și ca bae pentru întărire corpuului și pentru vindecarea unor bóle.

*Fierul este un mineral fôrte trebuincîos.*

---

## 177. Repetire trimestrială.

### *Resumat de gramatică.*

**Exemple :** Iosif aveà un-spre-șéce frați. — Iosif erà băt cu minte. — Frațiî lui Iosif eraũ ómeni pismătariți. Iosif erà blând. El erà deschis și drept la inimă. — Frațiî lui Iosif eraũ îndărjiți. Ei vîndură pe fratele lor cel bun, pe Iosif. Apoi ei mințiră pe

tatăl lor. Bătrânul lor tată și bîeta lor mumă au plâns cu amar.

**Regule :** 1) *Cum se nasce o propozițiune ? — Din ce se formază ori-ce propozițiune ? — Ce părți au vorbele ? — Ce sînt sunetele ? — Ce sînt literile ? — Ce fel sînt vocalele ? — Ce sînt consunantele ?*

2) *Câte părți de căpetenie are ori-ce propozițiune ? — Care parte a propozițiunii se cheamă subiect ? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoșcem subiectul dintr'o propozițiune ? — Ce se poate spune despre ființa, sau despre lucrul, ce este subiectul propozițiunii ? — Ce fel de parte a propozițiunii este predicatul ? — Cu ce fel de vorbe întrebăm ca să cunoșcem predicatul ?*

3) *Câte părți de cuvîntare cunosci ? — Ce arată substantivul ? — Ce arată adiectivul ? — Ce arată pronumele ? Dar verbul ce poate să arate ?*

4) *Cînd dicem că substantivul stă la numărul singular ? Și cînd dicem că el stă la numărul plural ? — Cînd dicem că adiectivul stă la numărul singular ? Și cînd la plural ? — Cînd dicem că pronumele stă la numărul singular ? Și cînd la plural ? — Cînd dicem că verbul stă la numărul singular ? — Și cînd dicem că verbul stă la numărul plural ?*

*La câte numere se pun vorbele în vorbire ?*

**Teme :** 1) *Veți răspunde la toate întrebările, de mai sus !*

2) *Răspunsurile, bine date la cele patru feluri de întrebări, le veți scrie pe caetul cel bun !*

---

## 178. Dicători și învățături.

*Fiul meu, ascultă învățătura tatălui tău și nu nesocoti pe aceea a mamei tale !*



*Cine nu lucr eză, să nu m n nce! —*

*Ajutorul  i unirea  
aduc n mului mărirea.*

*Ur , pismă  i m nie  
duc pe om la nebunie.*

*Lupul p rul  i-l schimb , dar năravul ba.  
Năravul din fire n'are lecuire.*

*Fuga-  ru inos ,  
dar e  i sănătósă.*

*Să nu uci i!  
Uciderea este păcat*

*Nu pune m na pe ce nu e al tău,  
Căci, fără scire, ai să pa i r u!*

*C nd faci milostenie... să nu scie st nga ta  
ce face dr pta ta  i Părintele t u  i va r spl ti,  
la vedere.*

*Buturuga mic  r st rn  carul mare!*

179. Primăvara.



*A trecut iernea gerosă!  
Câmpul iată'l înverdit.  
Rândunica cea voiosă  
La noi țarăș a sosit.*

*Dintr'ocréngă'n alta sboră  
Șturzu-l galben, aurit.  
Salutare primăvară!  
Timp frumos bine-ai venit!*

*Turturelele se 'ngână.  
Mi de fluturi vești sburând  
Și pe ager' albină,  
Din flori, mlere adunând!*

*Cântă cucu'n dumberăvióră  
Pe copacul înflorit.  
Salutare, primăvară!  
Timp frumos, bine-ai venit!*

\* \* \*

## 180. Jocul D'a Vrăbiile.

Copiii se aşedă în curte, în deosebite locuri. Apoi, după invoelă, unul începe să spue din gură *Cântecul Vrăbiilor*. La isprăvit, vorbitorul repede schimbă locul cu altul. Acesta repetă şi el cântecul şi se urmază tot aşa până se isprăvesce jocul.

Iată şi *Cântecul* :

*Cuîbul*  
*Cuîbu-rele-le...*  
*Tôte păse-rele-le...*  
*Schimb !*

*Cuîbul*  
*Cuîbu-rele-le...*  
*Tôte-păse-rele-le...*  
*Schimb !*

---

## 181. Lunca şi salcîea.

De la sat, de-a lungul gârlei, se întinde o *luncă* frumoasă. În luncă cresc anini şi plopî, şi mai ales sălcii.

*Salcîea* nu este tocmai din copacii cei mai înalţi. Ei îi place locul umed şi băltos.— Trunchiul sălciei, de cele mai multe ori, este găunos înăuntru. Cója sălciiilor este sură şi crestată. Crăcile şi ramurile sălcii atârnă mai tot-d'auna, în jos. La sălciiile *pletóse*, ramurile cad spre pămînt ca pletele de pînă. Ramurile se îndoiesc foarte lesne. Frunzele de la salcie sînt tot-d'auna lungi, subţiri şi ascuţite ca sulita. Faţa lor e verde-cenuşie. Florile sînt cîorchine lungi şi pîroşe. Salcîea înfloreşte foarte de timpuriu, în primăvară.

În Dumineca Floriilor se aduc ramuri de salcie la biserică. Atunci copiii umblă cu icóna şi pîrtă în mîna ramuri de sălcii înflorite.

Cînd vrîi să aibă sălcii, n'ai decît să înfigi în orice loc umed, o rămurică de salcie. Ea se prinde, odrăseşte şi se face copăcel şi apoi copac mare.

Cu sălciile crescute pe malurile gârlelor și ale heleștaelor se întăresc acele maluri, ca să nu se surpe, când vin apele mari. -- Lemnul de salcie, e mai mult môle, de aceea nu e bun de lucru. Chiar și la foc arde îndată și fără să dea multă căldură. Cója de la salcie este foarte amară. Spișerii fac din cója prafuri, ce le dau bolnavilor de friguri. Din ramuri, ómenii la sate împletesc garduri și coșuri.

Cu tóte folósele ce le aduc sălciile, ómenii la noi nu le au la preț. Și fiind-că salcîea nu dă nici un rod, noi Români, dicem :

*Nici salcîea pom,  
Nici ne'nvêțatul om !*

Sînt mai multe feluri de sălcii. Sălciile cele mai mari cresc chiar pe malurile apelor. Jur împrejurul lor veđi apoi mai multe tufișe de sălcii, cărora le mai dic și *răchifele*.

Primăvara și vara, lunca-î plină de păseri cântátore, mai ales privighetori și ganguri.

*In cea luncă, prea frumoasă  
Printre fragede vlăstări  
Păserele, miș, voióse  
Se întrec, în dulci cântări.*

---

## 182. Dulgherul și fierarul. .

Pe vremea când Evreii rěstigniaú pre Domnul Christos, sfînta Mariea maică-sa, nu șciá unde e fiul ei și-l căută prin țerá. Și ea s'a întálnit cu un *dulgher*. Și l'a întrebato de unde vine ?

— Vin din Ierusalim.

— Și n'ai vêđut acolo pre fiul meú, pre Iisus ?

— Ba l'am vêđut. Ulte, eú, cu barda acésta, l-am

cloplit crucea. Și n'am neteđit lemnul, ca să-l dóră mai tare spetele, când il vor întinde pe lemn...

Și a început Maica-Sfintă să plângă. Și a blestemat pre dulgher, să muncéscă anul întreg și să n'albă spor la lucru. *Și să se trudéscă tot anul până să câștíge banul.*

Și s'a dus mai departe Sfinta Marie, și s'a întâlnit cu un fierar. Și l'a întrebat și pre el, dacă n'a văđut pre Iisus.

— Ba l-am văđut. Uite eű, cu mânia mea, ȳ-am făcut cuiele de prin mâni și de prin pictóre. Și din ce m'aspus Evreii să fac cuiele mai mari, eű tot mai mici le-am făcut, ca să nu-l dóră tare pre Christos, sărăcuțul...

Și a început Maica-Sfintă să plângă și mai tare... Și a bine-cuvințat pre fierar, să-ȳ fie lucrul tot-d'auna cu spor și să albă noroc la lucru. *Și de abia să dea odată cu ciocanul și să-ȳ vie gata banul.*

---

### 183. Pașcile.

După botez, Domnul Iisus a început să învețe pe ómenȳ, cum să trăéscă și cum să se pórte, ca să le fie bine pe pămînt. El vindecă tot felul de boli. Ba Dinsul a înviat chiar pe mai mulȳi morȳi. Atunci tótă lumea a început să-l cinstéscă, ca pe Fiul lui Dumnezeu.

Numai unii ómenȳ rěi, chiar deregătorii cei mai mari, nu-l puteau suferi. Ei il prinseră, il batjocoriră, il bătură și-l *restigniră pe cruce*. Domnul Iisus Christos nevinovat și bun cum eră, muri în cele mai crâncene chinuri. Apoi a fost îngropat, Vinerea.

A treia ȳi după mórtea sa, din-ȳi-de-diminéȳ, pe la

cântatul cocoșului, de-odată se simți un mare cutremur de pământ. — Ingerul Domnului pogorându-se din cer,



a venit și a prăvălit plé-trace erà pu-să pe ușa mormîntului. Și ingerul șe-dea d'asupra ei. Și erà ve-derea lui, ca fulgerul și

îmbrăcămîntea lui albă ca zăpada. Și de frica lui, s'au cutremurat păzitorii, cari eraū acolo puși de cătră Evrei. Ingerul acela a vestit mai întâiū unor femei evlavióse, cari se duseră să vadă trupul Domnului Iisus, că a-cesta s'a sculat din grópă și că a înviat din morți.

*Invierea Domnului Christos o prăznuim la Sfintele Paști.*

La Paști, precum Domnul Iisus a eșit din mormînt, așa ese din pământ iérba, așa rêsar florile cele frumóse. Atunci tótă firea se îmbracă în haîná nouă. Totul este veselie, totul este bucurie.

Copiii se bucură de ouă roșii și toi creștinii sînt veseli că au venit Paștile.

Ómenii la Paști se salută cu vorbele:

*Christos a înviat ! Și rêspond : Adevèrat a înviat !*

*Cristos din morți a înviat  
pe noi de mórte ne-a scăpat!*

## 184. Petru Rareș-Pescar.

Petru Rareș eră fiul lui Ștefan-Vodă cel Mare. Deși Petru eră fiu de Domn, totuș el făcea mare negoț cu *peșce*, ce-l ducea de la Galați la Iași, la Suceva și în alte orașe mari ale Moldovei. Ómenii îi diceau **Petre-Majă**.

Iată cum glăsuesce povestea despre Petre-Majă :



— *Jos, în vale, pe Bârlad,  
Lângă'al Docolinei vad,  
Nemerit'aú, poposit'aú  
Și de nópte tábărit'aú  
Dece care mocănesci  
Cu boi albi Fálticenesci.<sup>1</sup>  
Iar în care ce-aú avut?<sup>2</sup>  
Ce merinde's de vîndut?—  
Pesci de apă curgétóre  
Și de apă stătátóre  
Cu năvodul pescuiți  
Și cu undița undiți!  
Dar merindele-s acui?  
A lui Petre-Májălui,  
Care-î om de omenie*

*Și-ar fi bun chîar de Domnie,  
Dac'ar pune Dumneđeú  
Tot omul, la locul sêú!*

La Docolina, unde mase preste nópte Petre-Majă,  
avú un vis minunat, în care îi se arátarã :

*Străluciri, mării de Domn....  
Petre Majă—ademenit,  
Din somn dulce s'a trezit.  
O. minune! Ce să vođă  
În a țilei albă rază...  
Vede-acum cu ochi deschiși  
Ce-a vêđut cu ochi închiși.*

Se întâmplase că chiar atunci murise la Suceva Stefăniță-Vodă, care era nepotul lui Petre-Majă. Și atunci boerul țerii, cunoscând bine însușirile cele bune și hărnicia lui Petre-Majă, *l'au ales pe el să le fie Domn preste Țera Moldovei.*

## 185. Crângul. Măceșul.

Crângul este o pădurice rară de copăcei. Uneori crângul se află în apropierea satului, sau a orașului. Primăvara și vara crângul sémănă cu un orașel frumos, al cărui locuitorii veseli își petrec vremea cântând.

— Și orașul cel frumos  
Pórtă nume: *crâng frunzos*,  
Și poporul-i mîtitel,  
Numai păserele 'n el!

Orî-ce colț și orî-ce loc  
Are-o flóre și-un boboc.  
Tot pavagiul e pe pod  
Móle, verde, fără glod.

În crâng cresc tot felul de copăcei, precum: Aluni, carpinii, tufanii, arțarii, jugaștri, măceși și alții.

Copiii mai bine cunosc alunul, *pentru alunele sale și măceșul*, tot pentru fructele sale cele roșii.

*Măceșul* este un copăcel, ce crește până la înălțime de 1½ metru și mai bine. El are tulpină cu mai multe ramuri și pe tot locul cu ghimpă. Frunzele lui sînt subțiri, de coloré verde deschisă și de formă lunguiată. Florile îi sînt roșii și, din jos, cu o umflătură. Fructul, când a încetat de crescut, prin August, are mărimea unei ghinde măricele, cu care sémănă și la formă. Tóamna, când s'a copt, fructele sînt de coloré roșie. Și, după ce le-a brumat, încep să se înmóe. În năuntru fructul are o mulțime de semințe mici galbene, scămóse și acre. Copiii mănâncă fructe de măceș. Cine mănâncă multe fructe de măceș capătă dureri prin stomac și aiurea. Din măceșe, când sînt cópte, se face





un soiū de dulcētă și de majon. Se întrebuintează și ca doctorie.

Une-orī măceșul se sădesce și prin grădinī. In grădină se altoesc pe tulpina și pe ramurile lui *trandafirī* de grădină. Trandafirī sīnt înrudiți cu măceșul.

---

## 186. Nascerea lui Moisi.

Evreii se înmulțiseră foarte în Egipt, Egiptenii se speriară de numărul cel mare al Evreilor. Ca să-i mai împuțineze, regele Egiptului poruncise să se înnece în apele Nilului toți băeții Evreilor.

Tot atunci o femeie evreică *născu* un băețel. Pruncușorul eră frumos și voios. Mamei lui îi fu foarte milă de dînsul, căci mult eră băețul drăguț! Ea îl ascunse și îl ținū pitit vre-o trei luni de țile. Dar copilul crescea repede. El începea să plângă tare și să gungunescă în gura mare. Mă-sei îi fu frică să nu prindă de veste slujitorii regelui. Dînsii negreșit ar fi luat copilul cu d'asila și i-ar fi omorît pe amândoi, și pe prunc și pe mamă.

Atunci biéta mamă își puse credința în Dumnezeu. Ea luă un coșuleț ușor de papură, și îl unse pe din afară cu smolă, ca să nu se ude. *Apoi culcâ binișor copilul în coșuleț, îl duse plângend cu jale, până la malul gârlei, și dete drumul coșulețului, pe apă.*

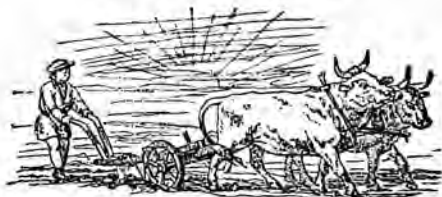
Coșulețul pluti ușor d'asupra apei. Și împins de valuri, se opri ceva mai departe, printre trestiile de pe malul gârlei.

Tocmai în țiuă aceea fata regelui se coborî la gârlă ca să se scalde. Când ajunse la mal, ea zări printre stuf, coșulețul smolit, care se tot clătină. Se apropiă de el și ce vedū într'insul? Vedū un copilăș rumen și frumos, care dormiă fără grijă, ca într'o albióră.

Fetei i se făcù milă de copilaș, îl scóse din coșuleț și îl duse îndată acasă la ea. Acolo îl luă o doică evreică și îl purtă de grijă, par'c'ar fi fost ch'iar copilul ei. Ea îl dete numele *Moisi*, care va să d'ică *scăpat*, fiind-că ea îl scăpase din apele Nilului.

Așa a purtat Dumnezeu grijă de copilașul Moisi. Mai târziu acel copilaș aveă să scape pe Evrei din Egipt.

## 187. Plugarul.



*da, plugarul stă la córne  
Brazdă-adâncă să restórne.  
Boii s'opintesc în jug  
Ei trag brazdele c'un plug.*

*Omul ară diiăa lólă.  
Iată, țérind-î aratá!  
Apoi pola-și prinde'n brâu  
Și din ea sémîná grâu.*

*Grâul ese, grâul cresce,  
Și plugarul îl plivesce...  
Vara seceră din șes...  
Și din snopi tot bóbe es.*

*El trăesce să muncescă,  
Și muncesce să trăescă.  
Și lucréză tot mereu,  
Mulțumind lui Dumnezeu.*

## 188. Petru Rareș-Domu.

Când se trezi din somn *Petre Majă*, vedù cum cu adevărat

*Pe colnice și pe cóste,  
Se cobóră-o mândră óste*

*Cu trei stéguri de oșteni,  
Și trei care de curteni.*

Céta acésta se apropiă de carele cu pesce ale lui *Petre-Majă*. Atunci ast-fel vorbesce cel mai de frunte boer călă Petru:

— *Petre-Majă 'ntru mulți ani!*  
*Noi curteni și căpitanî*  
*Fost-am, fost trimiși cu bine*  
*Din Suceva către Tine,*  
*Ca să-ți dăcem ție așa:*  
*Să trăiesci, Măria-Ta! —*  
*Petru dăce: — Bună sosită!*  
*Pace vouă, soți iubiți! —*

Înainte de a pleca însă, Petre Majă, acum *Domn al Țării*, nu 'și uită de argații săi. El îi cheamă la sine și le dăse:

— *Iară voi, ce-ați slujit mie,*  
*Feți mei de argăție...*  
*Luați tot ce este al meu! —*  
*Așa-i dreptul, așa vrău! —*  
*— Apoi mândru investmintat*

*Pun cal șarg încălecat*  
*Plecă vesel la Domnie...*  
*Fericită cale-i fie!*  
*Căci pe dinsul Dumneșu*  
*L'a pus drept la locul său!*

Ca domn Petre-Majă s'a numit *Rareș*, după numele mamei sale. Petru Rareș a domnit, cu cinste și cu mărire preste țera Moldovei, timp de 19 ani.

## 189. Barza saŭ cocostârcul.

— Ce gâscă mare am vădut pe casa lui nea Tudor! —  
 Așa dăse într'o zi Gheorghită cel de 8 ani, către tatăl său, care eră preutul satului. --

— Ia spune Ghiță, cum eră gâsca ta!

— Aveă nisce picioro lungi, lungi, și roșii. Și ciocul îi eră foarte lung și tot roșu ca picioroale. — Atunci tatăl strătă lui Ghiță un chip de barză, dăcându-i: — Ce dăci tu, Ghiță, despre chipul ăstii păsări? —

— A! ce bine sémână cu paserea ce am vădut'o pe casa lui nea Tudor! —

— Însemnă-ți, Ghiță, paserea aceea, nu eră gâscă, ci *barză*, saŭ *cocostârce*. Veđi, barza este mai înaltă decât gâsca. Are ciocul lung, drept și ascuțit, capul mic, gâtul deasemenea lung și subțire. Trupul berzei este lunguieș.

Cele două aripi sînt mari, cu pene negre la vîrf. Picîórele ũi sînt lungi ca niŝce picîóronge ŝi, pîná din sus de genunchi, sînt golaŝe. Ele sînt, ca ŝi cîocul, roŝii ca cîrîmida. Barza calcî rar ŝi mîsurat, întocmai ca un om mîndru. Cînd sbórá, íŝi ține gîtul drept ŝi picîórele ũntinse, par'cî alunecî prin aer. Barza *îubesce sî fie curatî*. Ea dórme într'un picîó ŝi cu cîocul ascuns în penele gîtului.



Berzele trîesc pe lîngî locurî bîltóse ŝi mocirlóse. Acolo lesne íŝi gîsesc hrana lor: Bróŝce, ŝopîrle, ŝerpî, gîndacî ŝi tot felul de gîngîniî, ce stricî bîucatele de pe cîmp. Barza *este o pasîre fórte fólóŝitóre*.

Berzele íŝ fac cuibul pe vîrful arborilor ŝi al caselor. Femeuŝca face 2 pîná la 4 ouî. Din aceste scot niŝce puî, la ínceput fórte slabî. Puîi íi íngrijesc amîndoi pîrîntîi cu multî íubire. Le fac ŝi fel de fel de jocurî.

Cîtrî sfîrŝitul lui August, berzele se duc de la noi, ũn ținuturî mai cîlduróse. În primîvara urmîtóre ele se întorc, tot-d'auna la aceeaŝ casî, unde aveau cuibul anul trecut. Barza *este o pasîre cîlîtóre*.

De un nîm cu barza *este cocorul ŝi stîrcul*, sau *baltanul*. Baltanul are pe creŝcet un pîmîtuf de pene, ce íi se lasî pe cîfî.

Barza, cocorul ŝi stîrcul, pentru picîórele lor cele dungî, se numesc *pîsîrî picîóronge*.

Berzele, cocorî, privighetorile, cucîi ŝi rîndunele sînt *pîsîrî cîlîtóre*.

## 190. Genul Substantivelor.

### *Deprinderî gramaticale.*

Exemple :	Casa lui Nea		Femeea lucrî în casî.
	Tudor erî acoperitî cu		Fetiŝa se jucî la vatrî.
	stuf.		Preotîsa țese.

Gheorghişă eră de opt  
anî.

Preotul învaţă.

Cocorul este de un neam  
cu barza.

Barza are picîore lungî.

Privighetorea cântă fru-  
mos.

Rândunica ciripesce.

**Regule:** 1) *Substantivele:* Nea Tudor,... cocorul  
arată fiinţe de secs bărbătesc.

*Substantivele:* Femeea, fetiţa... barza arată fiinţe  
de secs femeesc.

2) *Substantivele, care arată fiinţe de secs bărbătesc,*  
dicem că sînt de **genul bărbătesc.**

*Substantivul preot este de gen bărbătesc. Pentru ce?*

3) *Substantivele, care arată fiinţe de secs femeesc,*  
dicem că sînt de **genul femeesc.**

*Substantivul preotésa e de gen femeesc. Pentru ce?*

**4) Fiinţele aŭ secs. Substantivele aŭ gen.**

**Teme:** Din bucata de cetire *Gluma şi isprava lui  
Manole* pag. 156 vei alege tóte substantivele de gen  
bărbătesc şi pe tóte cele de gen femeesc. Apoi le vei  
scrie pe două rânduri ósebite, atît la numérul *sin-*  
*gular* cât şi la numérul *plural*.

Lucrarea va fi făcută pe caet ast-fel:

Substantivele din bucata de cetire *Gluma şi isprava  
lui Manole* sînt:

1) Bărbătesci: Meşter . . . meşteri

2) Femeesci: Soţiórá . . . soţióre.

---

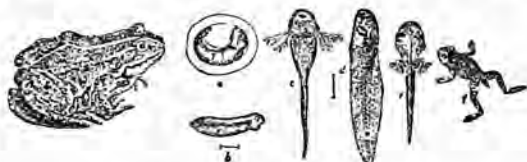
## 191. Brósca.

Brósca trăesce mai ales în apă, saŭ la locuri umede.  
Sînt brósce mai mari şi brósce mai mici. La trupul unei  
brósce putem vedé cap, trunchiŭ şi picîore. Corpul bró-  
scei este turtit. Gura ei e mare şi ochiŭ bolbocaŭ.

Scoafa urechii îi lipsește cu totul. Cele două picături dinainte sînt mai scurte, decît cele două din dărăt. Coda îi lipsește cu totul. Trupul, peste tot, este învelit într'o piele golașă, bălósă. Pielea ei de obicei, este verde cu dungă ócheșe orî galbene, pe spinare.

Brósca pôte trăi și pe uscat, mai ales prin lo-

curi ierbóse. Ea se nutrește cu vermi, cu melci golași, cu gângăni și cu alte animale vătămátore țarinilor. De aceea *brósca este un animal folositor*. Bróscele se prăsesc din ouă. Din ouă, es nisce puî, ce nu séménă de loc la început, cu părinții lor. Puî aceștia se numesc *mormolocî*. Numai în câte-va zile mormolocîi se fac brósce.



Cântecul bróscelor este un *ora-ca-ca! ora-ca-ca! co-a-cs! co-a-cs!* iar în spre séră un *u-u! u-u! u-u!*

Când cîntă brósca, se umflă tot mereu, pînă ajunge a fi ca o minge. De aceea, unui copil, care vré să se pórte ca un om mare, îi se dice :

— *Se umflă ca un broscoiu!*

Carnea din picături din-dărăt, este bună de mîncat. Sînt mai multe soiuri de brósce: *Brósca de baltă*, care este mai mare, *boul de baltă*, care mugescé nóptea, în lacuri, ca boii *bu-hu-hu! bu-hu-hu!*

Sînt *brósce rãiose*, cu un fel de bube scãrbóse pe pele. Apoi *brotăcelul* cel frumos, verde deschis, care îl veđi urcat pe ierburî mai mãricele și pe pomî.

Iérna bróscele se ascund în pãmînt.

Dacã tai o brósca, veđi că are, întocmai ca *pesciî sãnge roș, dar rece*.

*Bróscele trăesc și în apă, și pe uscat.*

*Bróscele aú sãnge roș, dar rece.*

## 192. Copilăria lui Moisi.

La curtea lui Faraon, Moisi crescù mare și se făcù un băét voľnic, inimos și cu-minte. El erà supus și ascultător. La școlă mergeà bucuros și se silià fôrte mult, la învățatură. Cu tótă lumea se purtà bine.

De orî-ce faptă rea se sfià, se ferià și se lepădă. Dar la fapte bune erà cel mai îndrăsneț, cel mai săritor. Pe cei slabi și neputincioși, în tot-d'auna, cu bună-voe îi ajută. Fata lui Faraon, ba chîar și regele Faraon îl iubiău fôrte mult. Tutulor Egiptenilor le erà fôrte drag Moisi, copilul de suflet al fetei lui Faraon.

Dar orî-cât de iubit erà el regelui, cu nimeni trufaș nu se arătă. Orî-cât de mult îl cinstiaă Egipteni, el nicî-odată nu ullă că se născuse din némul asuprit al Evreilor. Cătră némul său îl trăgeău mereu și gândurile, și inima sa.

Când ajunse voľnicel, cam de 18 ani, el fôrte tare se mähnià, de câte orî vedeà pe Egipteni, că se pörtă rău cu Evreii. De aceea într'o vreme, amărit peste măsură de nedreptățile, ce se făceaă mereu némului său în Egipt, el se lepădă de tôte bunătățile de la curtea lui Faraon.

Intr'o bună diminéță el fugi de acolo, cu gândul să facă ce-o face. numai să scape pe frații săi Evrei, din robiea Egiptului. Atunci el apucă spre Sóre-Rësare. Se duse până ajunse într'o țeră vecină. Dar acolo nu avea cu ce să trălescă. El nu se rușină de sărăciea sa. Ca să nu steà fără trebă, se tocni ca cïoban la turmele de oi ale unui preot de țeră.

*Moisi erà un băét inimos și vrednic.*

## 193. Mama și copilul.

—*Taci!*—șoptesce draga mamă  
Copilașului ce plânge.  
Și c'-un deget ridicat  
Spre ferestr'a arătat:

—*Vezi!* acum e noaptea neagră.  
Glasuri tainice șoptesc.  
Și pe-afară umblă smei  
După copilașii răi.

Pe ce-i bunî 'i lasă-n pace,  
De ei nu se pot lega,  
Căci pe dinșii îi păzesc  
Îngerii cari-i iubesc.

Dar de tine, zău, mi-i temă  
C'or veni și te-or lua,  
Căci acum de când ești rău  
S'a dus îngerășul tău! —

Copilul ascultă, tace.  
Lângă sin capu-și ascunde.  
Si încet apoi șoptesce:  
Îngerul iar mă păzesc?

Dar, copile, lângă tine  
Dragostea mamei veghiéză.  
**Nu e păzitor mai sfînt**  
Decât **mama** pe pămînt.



## 194. Ariciul.

Lică, un băețel de vre-o patru ani, alergă într'o ță prin grădină. De-odată el se oprî pe loc și începù să chîeme pe Mitică, frate-sëu mai mare:

— Nene! Nene! uîte colea, ce minge mare négră și cu țepî! Cine o fi aruncat-o aci la noi?

Mitică se apropîă. El se uîtă bine și ăise :

— Nu e minge, puîule!  
E un dobitoc viû. Veđî!  
In loc de pěr, el are  
ghimpî, pe tótă spinarea.  
E un *ariciû*!

— Șciî tu ce face el cu  
ghimpîi? Când simte vre-o  
primejdie, îndată se face

ghem, se strînge cocoloș. Atunci nimenea nu pôte să-l apuce nici cu mîna, nici cu botul. Ast-fel se apără el de dușmanî.

Ariciûl e mic și burdușit ca un purceluș. El are un botișor ascuțit. Are nisce ochișori fôrte viî și nisce urechiușe mici de tot. Are și patru lăbuțe scurticele. El umblă îute prin păduri și prin grădinî. Ariciûlui îi place să rôđă pome și semînțe. Când găsesce ouă în cuișuri, el le sparge și le sôrbe. Iar când se pogôră prin gropî și prin pivnițe, ariciul ucide șerpî și șoreci, și îi mănâncă.

Ce cređî? Este și ariciûl bun de ceva?

Mai șciî *cîntecul ariciûlui*?

---

## 195. Genul amestecat al substantivelor.

### *Deprinderî gramaticale.*

**Exemple :** *Mêrul* îsver-  
đesce.

*Nucul* este nalt.

*Grădina* este curată.

*Ierba* este verde.

*Merii* îsverđesc.

*Nuciî* sînt naltî.

*Grădinile* sînt curate.

*Ierburile* cresc.

Ariciul este *un dobitoc*.

*Un gard* este noti.

Bănésa este *un sat* lângă  
Bucurescî.

Ariciul și brósca sînt  
*două dobitóce*.

*Două garduri* sînt vechi.  
Herestrăul și Colentina  
sînt alte *două sate*  
lângă Bucurescî.

**Regule:** 1) *Lucrurile neinsuflețite:* Măr, pěr, grădină... *nu sînt nici bărbați, nici femei.*

2) *Substantivelor, care arată lucruri neinsuflețite, le dăm și lor un gen, par'-că ar arăta ființe insuflețite:* Unele substantive *țicem că sînt de gen bărbătesc d. e. mărul, nucul.*

*Despre alte substantive, ce însemnăză lucruri, țicem că sînt de gen femeesc. D. e. grădina, Yérba.*

3) *Multe substantive, care arată lucruri fără vieță, sînt de gen bărbătesc la numărul singular, și de gen femeesc la numărul plural. D. e. Dobitoc — dobitóce; gard—garduri.*

*Acestor substantive, cu gen amestecat, saũ schimbăcios, le țicem că sînt de amândouă genurile, saũ ambi-gene.*

4) **Substantivele aũ trei genuri:** Genul bărbătesc, genul femeesc și genul amestecat.

**Teme:** 1) Din bucata de cetire *Ariciul* veți alege tóte substantivele de gen amestecat. Apoi le veți scrie pe un șir, atât la numărul singular cât și la numărul plural, așa:

Substantivele de *gen amestecat* din bucata de citire-  
*Ariciul* sînt: *Dobitoc—dobitóce.*

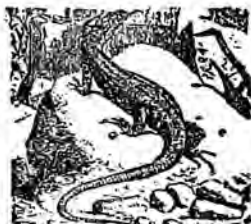
---

## 196. Șopârla și șérpele.

Pe câmp, pe locuri piétróse din fața sórelui, vara adesea te pomenesci că alunecă ceva prin iérbă. Dacă te uíți bine, observi că este o *șopârlă*. Bíéta de ea, fuge-

ca trosnită. Șopârla este ca de 2 decimetri de lungă. Coda îi este mai lungă decât corpul. Pe deasupra este cenușie; pe burtă albă-verduie. Unele șopârle au patru, altele numai două picături. Coda se frânge foarte lesne, dar în scurtă vreme crește la loc. Șopârla se nutrește cu insecte, cu vermi și cu brânze.

Șopârla este un animal folositor. Șopârla nu face la nimică nici un rău, căci ea nu poate să muște. Să nu te temi de șopârlă.



Mai grețos și mai uricîos decât șopârla este șerpele. Ba, șerpele ce-i dăc viperă, sau năpârcă este chiar primejdios, fiind-că mușcătura lui



este veninosă. Omul mușcat de viperă, dacă nu se caută, poate să și moră. Viperă este lungă de 5 până la 6 decimetri. Este roșie sau negricioasă. Viperă, ca toți șerpii, are numai cap, trunchi și codă. Picăturile îi lipsesc. Ea se mișcă, trăindu-se cu mușchii pe pământ. Viperă se poate lesne cunoaște pe cele două vergi negre, din dărătul capului. Aceste vergi s' unite în forma de literă V mare.

Viperă trăește prin tufiș, prin ierbă și printre pietre, în fața soarelui. Ea își face corpul colac. Capul și-l ține la mijloc. Așa pândește ea după șoreci, după brânze, după șopârle și după păsări mici. Pe toate aceste le prinde și le mănâncă.

Dușmanii viperei sînt porcii, aricii și cocostărcii. Animalele aceste o mănâncă fără să le potă face vre-un rău.

Viperă este un șerpe rău, fiind-că se dă la om, sau la alte animale, fără s'o fi atins, sau supărat. De aceea se dăc despre un om, care face numai rău altora, că el este o viperă.

Cei mai mulți șerpi trăiesc pe uscat; dar sînt șerpi ce stau și în apă.

Șerpele este un animal stricăcios și primejdios; iar șopârla este un animal folositor.

## 197. Tufişul înflăcărat.

Moisi păseacă oile pe un munte înalt şi pustiū, care se cheamă muntele *Horeb*.

În acel loc deşert el trăia singur singurel.

Dar nici frică, nici urit nu-l era lui. El mereu la D-zeu se gândia. Şi în mintea sa se tot chibzua cum să scape pe fraţii săi, Evreii, din robia Egiptului.

Intr'o zi, departe pe înălţimea muntelui, zări el un foc. Se duse într'acolo, se apropiă şi vedu *un tufiş, care ardea, încins în flăcări*. Moisi stătu pe loc. Se uită şi se miră cine să fi aprins focul, pe acel munte, cu totul pustiū. Dar de-odată un glas tare eşi din vălvoarea aceluia jaratic. Glasul îl chemă şi-l vorbi aşa :

— Moisi, Moisi... *Ei sînt Domnul Dumezeul tău, Domnul lui Avraam, lui Isac şi lui Iacob...* Vedut-am chinurile grele, ce pătinesce în ţera Egiptului, poporul lui Israil. Milă mi s'a făcut de dînsul. M'am îndurat de el şi am hotărît din acele chinuri să-l scap!.. Lasă dar tu, şi du-mi-te la Faraon, din partea mea. Cere-I ca să dea drumul Evreilor din ţera Egiptului. Mergi!.. *De tine voi îngriji eu!* —

Moisi se închină şi ascultă porunca lui D-zeu. Se sculă îndată şi porni fără grijă şi fără frică, drept la Faraon, în ţera Egiptului, de unde el fugise.

În inima sa *Moisi simţia că Dumezeu era cu dînsul, şi că la toate Dumezeu îl va ajuta.*

---

## 198. Mihaiū şi Calăul.

— *Este ora cea, când un fluturel  
Scutură de rouă capu i tinerel.*

*Şi lăsându-şi, patul cel de florişore,  
Pe o raţă dulce zboră către sora.*

. . . . .

Dar Mibaiu Vitezul șede ingenunchiat  
 Și își plécă capul spre a fi tăiat.  
 Lângă el se vede tinăra Domnișă,  
 Tremurând de spaimă ca o porumbișă.  
 Printre gêna-î négră, a ei ochișori  
 Ard ca două stele ce lucesc sub nori.  
 — De ce plângi? întrebă bravul cu mirare.  
 Eū mor pentru țeră și neatârnaire.



De aceea, dragă, să te veselești  
 Și cu flori cosița să ți o impletesci.  
**Cel-ce pentru lege, pentru țeră móre,**  
**Își privesce mórtea ca o sêrbătóre!**  
 — Plécă capul! — 'i strigă palidul calău.  
 Iar Mibaiu întorce spre el capul său.  
 Fierul se ridică... poporul șoptesce:  
 — Vê uitați!... calăul se impletecesce...  
 Fierul său aruncă, cade fermecat  
 Sub căutătura mândrului bărbat...

*Cine îi sfărâmă lanțurile sale  
Și cu fală-l duce pe 'nflorita cale?...  
Fetele 'ncunună părul lor cu flori...  
— Toți Românii strigă de mai multe ori:  
— Cel-ce pentru lege, pentru țără mōre  
Își privesce mōrtea ca o sērbătōre.*

---

## 199. Pescarul și pescișorul.

Un pescar tinerel umblase tōtă diūa, pe lângă o apă cu undița sa. Dar el nu putū să prindă nimic. Abia spre sēră îi picase un bĭet pescișor. Eră micuț, drăguțul, și frumușel. Pescarul se uită, cu plăcere, la vānatul sēū. Pescișorul priviă, cu jale la pescar, par'că ar fi voit să-î dică :— Nene pescar, veđi ce mititel sĭnt! N'o să aibĭ nicĭ un folos de mine. Mai bine să-mĭ dai drumul ĭn pace!—Dar pescarul, la ĭnceput, par'că nu voiă să-l ĭnțelēgă. Prea s'a obosit de giaba, tōtă diulica. Pescișorul atunci l'a rugat din nou :

— Dă-mĭ drumul nene, să mai cresc. Cānd voiū fi mare, ĭți fāgăduesc cā ĭarăș voiū veni la acest loc. Atunci o să mē dau prins, de bună voe, și o să poți face ceva trēbă cu mine!

— Bine,—rēspunse pescarul,—o să vēđ dacā te vei ține de cuvĭnt — și pleōsc! cu el ĭn apă. Pescișorul se făcū ĭndatā nevēđut. Și apoi ĭși petrecū vremea, pānă ce se făcū mare.

Odatā ĭși aduse peșcele aminte de fāgăduēla datā pescarului. Atunci repede ĭnnotā el cātră locul fāgăduit. Și acolo ĭl așteptā de mai ĭnainte pescarul. Peșcele se dete prins de bunā-voe. Pescarul dupā ce se uită bine la peșce, ĭi dete drumul, dicēnd :— Find-cā te-ai ținut

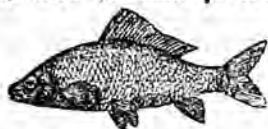


de cuvînt, du-te și trăește cum îți place. De mine să nu mai aibi nici o frică ! Și, vorbind așa, aruncă peșcele-iarăș în apă.

*Făgăduela dată și datorie curată!*

## 200. Crapul și știuca.

Ce mai viéță veđi în gărlă, când apa este limpede ! Cum alérgă pesci în sus și în jos ! Intre pesci de pe la noi se află și crapul, și somnul și știuca.



*Crapul* póte fi mai mare orí maș mic. La corpul lui se vede capul, trunchiul, códa și, în loc de picíore, șese aripi. Crapul n'are gât. Trupul îi e acoperit cu *solzi verđi*, roșii și suri. Gura lui, ce-ș dice *bot*, este mică și ascuțită. Trunchiul, pe la mijloc, este mai gros, cătră códă se subție. Ochii crapului sînt mari și bolbocați. Urechile abia se pot vedé, când resuflă. Crapul ínnóttă fórté bine. El vede, aude, miróse, gustă și simte, íntocmai ca omul. Dar *el n'are glas*. Crapul este *mut*.

Crapul se hrănește cu musculițe, cu vermișori și cu alte animale mici de apă, ba chíar și cu plante de apă. Crapul *gătít este fórté gustos*.

Alt pesca este *știuca*, care are o gură fórté mare,



ínnarmată cu dinți puternici. Știuca tîneră este verđuie. Când ímbătrănește, pe spate se negrește și pe burtă se face albuie.

Știuca mánăncă orí-ce fel de pesca. Ea este un *peșce-răpitor*. — Ea póte să trăească și pánă la 100 de ani. La fel cu știuca este *șalăul* și *bibanul*. Pesci aceștia trăesc în apele nóstre cele dulci.

Sînt și alte multe soșuri de pesci, ca *somnul* cel mare și *șiparul*, ce séménă la trup cu un șérpe.

Pesci trăesc numai în apă. Dacă tai un peșce, veđi

că în corp are óse și sânge roș, dar *rece*. Ei, în loc de plămâni, respiră prin *urechi*, care se cheamă și *branchii*. Pescii se prădesc din ouă multe și mărunte ce se numesc *icre*.

Pescii sînt animale de apă, foarte folosite.

---

## 201. Județul.

Plasa noastră împreună cu mai multe plăși învecinate alcătuiesc *județul* nostru. În județul nostru se află șese plăși. Intreg județul nostru este de șese ori mai mare decât plasa noastră.

În fruntea județului se află *prefectul*. Prefectul își are reședința în orașul cel mai mare din județ. Acel oraș se numește *capitala județului*. Reședința prefectului din județul nostru se află în orașul București. Prefectul priveghiază ca sub-prefecții și primarii să și facă datoria. Prefectul este ajutat de către *directorul de prefectură*. E ajutat și de un *consiliu județen*, pe care îl aleg locuitorii județului. Localul acela, în care se adună și se sfătuiesc consiliul județen asupra treburilor din județ, se cheamă *prefectura județului*.

În capitala județului se află și câte un *tribunal*. Tribunalul se formază de mai mulți judecători. Judecătorii cercetază și judecă pricinile ce n'aū putut să fie împăcate nici de primari, nici de judecătorii de ocol.

În capitala județului se află mai multe școle. Toți învățătorii și toți institutorii, ca și toate învățătoarele și institutóarele, sînt sub ascultarea *revizorului școlar*. Fie-care județ mai are și câte un *protopop*. Protopopul priveghiază asupra preușilor, a cântăreșilor și asupra bisericilor, din județ.

La reședința prefecturii mai e și *casieria* județenă. Acolo se strîng și se păstrează banii adunați de la locuitori, pentru trebuințele județului. Tot acolo mai e și o *casarmă* a *dorobanșilor* și a *călărașilor*. Aceștia stau sub conducerea și sub ascultarea *ofișerilor*. Acolo se află



în sfârșit, și câte un *spital*. În spital bolnavii săraci sînt căutați de *medicii* județului.

Prefectul, directorul de prefectură, judecătorii, revizorul școlar, protopopul, casierul, ofițerii și medicii sînt *slujbașii*, sau *deregătorii* cei mai de frunte din județ. Toți deregătorii muncesc și se îngrijesc de binele tuturor locuitorilor din județ.

*Pe deregători trebuie să-î respecte totă lumea. Cine nu-î ascultă, nu-î respectă ori îi înjură, acela este aspru pedepsit.*

---

## 202. Comparațiunea crapului cu brósca.

Atât crapul cât și brósca sînt animale. Pentru ce?— Și crapul și brósca trăesc în apă. Atât crapul cât și brósca scie să înnóte. — Și crapul și brósca pot fi mai mari și mai mici. Atât crapul cât și brósca are mai multe părți, *la trup*. Și crapul și brósca are, la cap, câte doi ochi mari și *bolbocați*, și urechi ce abia se pot vede. Și unul și alta se nutresce cu vermușori și cu alte animale mici de apă. Și crapul și brósca se înmulțesc din ouă. Amândouă aceste animale aũ în corp óse și sînge roș, dar rece. Și unul și altul se póte mânca. — Și crapul și brósca sînt *animale folositoare*.

*Deci, crapul și brósca se aseména într'unele puncte.*

Crapul trăesc numai în apă. Brósca însă póte să trăescă și pe uscat. Crapul póte numei să înnóte. Dar brósca póte să și umble și să sară, pe uscat. Crapul are, în loc de picíore, șese aripí. Brósca însă are patru picíore. — Crapul are códă, brósca însă nu. Corpul crapului este acoperit cu solzi, iar al bróscei cu o piele golașă și bálósă. — Crapul n'are glas. Brósca are glas destul de puternic. — Crapul are în corp mai multe óse decât brósca. De la crap se mânâncă tóte părțile din-dărăt. — Crapul este un animal mult mai căutat și mai folositor decât brósca.

Deci, crapul și brósca se și deosibesc într'unele puncte.

Crapul și brósca se asemănă într'unele puncte, iar într'alte puncte, se deosebesc.

Tóte animalele, care, ca și crapul, aũ în corpul lor óse și sânge roș, dar rece și care pot să trăescă numai în apă, se chîemă peșci.

Tóte animalele, care, ca și brósca, aũ în corpul lor óse și sânge roș, dar rece și pot să trăescă și pe uscat și în apă, se chîemă amfibii.

Animalele, unele sînt sugătóre, altele sînt păsëri, altele sînt peșci și altele sînt amfibii.

---

## 203. Numeralul.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Aprilie este a *patra* lună a anului. Fiecare din cele *patru* timpuri ale anului are *trei* luni. De *patru* ori *câte* *trei* luni face un an întreg. Tot omul trebuie să fie om de omenie. Vorba *multă*, sărăciea omului. *Mult* pot *pușini* bunii împreună.

**Regule:** 1) *Cuvintele:* A *patra*, *patru*, *trei*, de *patru* ori *câte* *trei*, *tot*, *multă*, *mult*, *pușini* arată numărul *șinșelor* și al *lucrurilor*. *Cuvintele* *acestea* le *numim* **numerale**.

2) *Ca să cunóscem* care *cuvinte* din *vorbire* sînt *numerale*, *facem* *întrebare* cu *vorbele*:

Câți? Câte? Al câtele? Câte câți? De câte-ori?

3) *Și numeralele* sînt *părși* de *cuvîntare*.

*Ce părși* de *cuvîntare* *mai* *cunosc*?

**Teme:** Din bucata de cetire *Crapul* și *șliuca* veți scóte *tóte* *numeralele* și le veți scrie pe un șir!



- *Fluturel cu mândre aripi,  
Cu trup ușurel,  
Ce tot sbori din flóre 'n flóre  
Și nu stai nișel?*
- *Stai, mă rog, și te opresce  
Din lungul tău drum,  
Și cu mine, dulce clipe  
Mai petreci acum!*
- *Haïd' să-ți arăt colea 'n casă  
Nisce jucării!  
Haïd', că mama mea drăguță  
Bine te-a primi!*
- *Haïd', că iată se repede  
Uriciosul vânt!  
Și el póte să te-arunce  
Rău, jos la pământ.*

## 205. Preda Buzescu.

*Preda Buzescu*, împreună cu frații săi Radu și Stroe, au fost niște căpitani viteji ai lui Mihaiu-Vodă.

După Turci, cei mai aprigi vrăjmași ai Românilor au fost Tătarii. Ei năvăliau adesea ca niște cete, sau horde sălbatice în Țările Românești. Aci prădau, și aprindeau ei satele și ucideau pe creștinii.

Acésta o făcură Tătarii și pe vremea lui Mihaiu Vițezul. O dată Mihaiu, fiind ocupat într'altă parte, trimise împotriva Tătarilor pe *Preda Buzescu*, în capul unei mici oștiri. Tătarii au fost bătuti cu totul.

Despre *Preda Buzescu* se povestesc cum, mai pe urmă, s'a luat la luptă dreptă cu căpetenia Tătarilor. Povestea glăsuiesce așa :

*Iar Buzescu Preda cum îl întâlni (pre capul Tătarilor),*

*Ii ești 'nainte și ast-fel îi vorbi :*

— *Dacă nu-ți e frică, și ai credință-n tine,*

*O, Tătare, vino să te bați cu mine!...*

*Ei descălecară atunci amândoi*

*Și se iaă la luptă, ca doi junii eroi.*

*Ochii tuturoră cată cu mirare*

*La Buzescu Preda și Tătarul mare.*

*Ei se bat la raza stelei cei de foc....*

*Flăcările-î albe, pe-alor zale joc.*

*Vântul răcoresce fruntea lor udată*

*Și mâniea mare sufletul le 'mbată.*

*Ei se bat din spade. — Spadele se frâng....*

*Ei se iaă la brațe, se smucesc, se strâng....*

*Când Tătarul scóse o secure mică*

*Și lovî pe Preda, pavăza îi strică.*

*Dar el cu măciuca ast-fel îl lovî*

*Incât de odală, căđu și muri*

.....  
*Iar după acésta, óstea românéscă,*

*Plécă și învinge horda tătărăscă..*

## 206. Eșirea Evreilor din Egipt.

Moisi se duse de-a dreptul în Egipt. Acolo spuse regelui Faraon, că Dumnezeu îi poruncesce să dea drumul Evreilor, din țera lui. Dar Faraon la început nu vră să scie de aceea. Atunci Dumnezeu trimise asupra Egiptenilor mai multe rele: și lăcuste, și grindină, și trăsnete și mărte. În sfârșit toți Egiptenii și Faraon se îngroziră de atâtea rele. Și atunci deteră drumul Evreilor să meargă, unde vor voi.

La sfatul și la porunca lui Moisi, Evreii se găliră să plece, cu toate nămurile și cu toate turmele lor. Mare veselie eră pe dinșil. Toți mulțumiau lui Dumnezeu, că *i-a scăpat din robiea Egiptului.*

Toți lăudaă și pe Moisi.

Moisi îi povătu să facă îndată o sărbătoare mare. Acea sărbătoare o numiră *Pascile*, care va să dică *Eșirea din robie*. Fie-care familie de Evreă, *injunghiaă un miel, ca să-l mănânce cu veselie, de Paști*. Fie-care familie își făcū în pripă pâne, fără aluat, adică *azimă* ca să aibă de mănănce și pe drum. De atunci a rămas până și acum la Evreii, — ba și la noi, la Creștinii, — obiceiul de a ține odată pe an sărbătorile Pascilor.

Sărbătorile Pascilor aduc a-minte Evreilor despre scăparea lor din robiea Egiptului.

Când Evreii eșiră din Egipt, Moisi voiă să-i ducă înapoi în țera lor, în Canaan. Dar ca să ajungă până acolo, trebuiaă să trecă prin locuri uscate și deșerte, fără drumuri. Negreșit, că Evreii s'ar fi rătăcit în acele locuri pustii. Dar la porunca lui Dumnezeu, Moisi le purtă de grijă. El le însemnă calea, pe unde aveaă să meargă.

Ast-fel sosiră ei într'o ăi, pe malurile unei ape mari.

Era o apă, la față cam *roșcată*, ce se cheamă *Marea-Roșie*. Pe țărmurile Mării-Roșii, Evreii se opriră. Acolo stătea el trist și abătut, și se gândea, cum aveau să trecă, fără luntri, fără corăbii. Dar Dumnezeu nu-l lăsă să pleră.

El avea să-l trecă și dincolo de Marea-Roșie.

---

## 207. Ghicitóre.

*Am o miie 'nodate,*  
*O miie desnodate :*  
*O miie să dici,*  
*O miie nu ghicesci !*  
*Ghici ghicitóreă mea,*  
*Ce e ?*

---

## 208. Pescuitul.

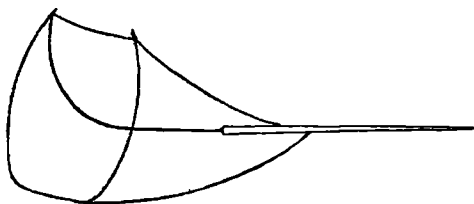
Pescele bine gătit este o mâncare nutritóre și ieftină. Cum vine însă pecele din apă, în ólă, sau în strachină ?

Pescele se pôte prinde în mai multe chipuri. Pescișorii se prind cu *undița*.

Pescii mai mari se prind cu un *cârlig* anume făcut. Cârligul acela are și el forma undiții, numai că este mult mai mare.

Pesce mai mult prind pescarii cu ajutorul *luntri* și cu felurite instrumente, sau unelte. Iată unele instrumente de pescuit :

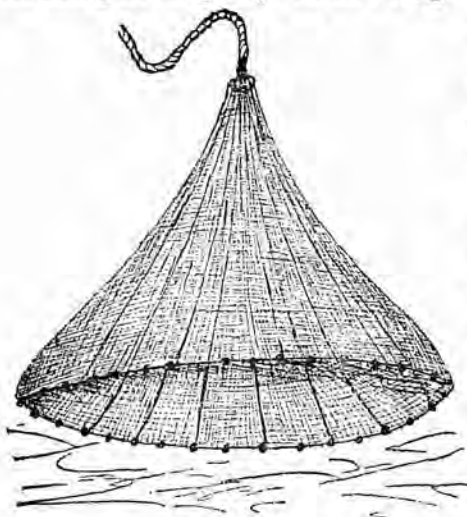
1) *Chipcelul*. Cu chipcelul se dă din luntre, cu fața tot-d'auna, spre partea încotro curge apa. Un fel de chipcel mai mic este și *crâșnicul*.



Chipcel

2) *Prostovolul*, este o rețea în forma unui cerc, pe

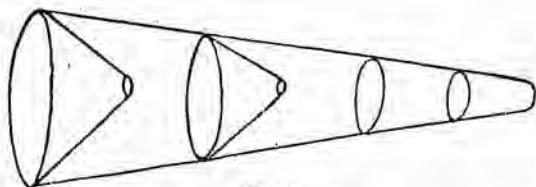
de margini cu glonțe ca să'l tragă la fund. El atârnă de o frânghie de 8 până la 10 m. de lungă. Prostovolul se aruncă și el din luntre, sau și de pe mal.



Prostovol.

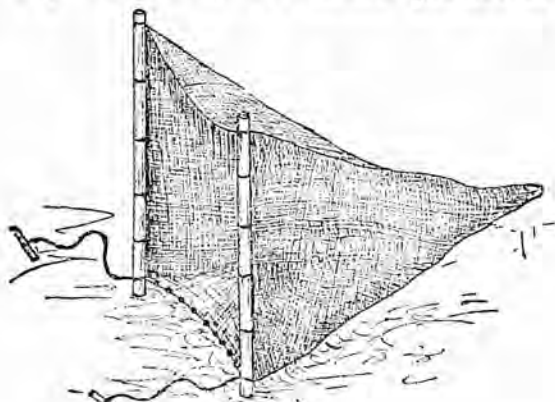
3) *Vârșă* este o rețea în forma unei trîmbițe. Ea este foarte lungă cu cercuri ici și colo. *Vârșă* se lasă în apă cu gura în partea, în spre care curge apa. Cu *vârșă* sémănă în câțva și *halăul* de prins pesce.

4) *Plasa* este o rețea la capete ținută întinsă prin



Vârșă.

câte un băț. Vârful unde se adună pescele se chîemă



Plasă.

*matită*. Pe marginea din jos a plășii se atârnă glónțe, ca și la prostovol.

5) *Năvodul* este o plasă fôrte lungă de 30, saũ 40 de metri. Năvodul se întinde, cu ajutorul a două luntri, pe apă. Și apoi se trage la mal de amândouă capetele.

Când apa este tulbure, se prinde fôrte mult pesce.

Pescuitul este oprit pe timpul când pesciĩ fac oue și se înmulțesc.

*Pescuitul, saũ pescăria este o meserie fôrte cinstită.*

---

## 209. Racul și Vulpea.

Un rac eșise, din gârlă, la mal pe Ierbă verde. El voiã să trecã pe uscat, până la balta de alături. Acolo sciã el că sint melci și pescișori mulți. Chiar atunci, Iatã că vine și o vulpe pe malul gârlei. Vulpea, șirêtã cum e, se uitã la rac cum se trudiã el la umblet. — Jupân Race! — îi dıse ea zımbind, — ai obosit, se vede, de mult ce ai alergat pe câmp! De ce n'o apuci d'andãrãtele? Póte cã-ı merge mai Iute! —

Dar, racul care nu erã prost, rãspunse și el:

— Cine ți-a spus, Cucónã Vulpe, cã eũ nu sciũ să umblu drept și repede? Dacă ne-am lua la întrecere, eũ m'aș prinde cã am să te rãmãiũ!

— Mult aș da să vėd minunea asta, Jupân Race! dıse vulpea.

— Uite, eũ țiũ prinsórea și puiũ la mijloc 25 de melci.

— Frumos! — dıse racul care își făcuse o chibzuelã în cap.

— Până unde vrei să alergãm, — il mai întrebã vulpea.—D'aci până în Brãila? Ori d'aci până la Iași? Spune, eũ nu mē daũ in lături.

— Ce să perdem atãta vreme, Cucónã Vulpe?—rãspunse racul,—Ia să mergem într'o fugã d'aci până la copacul cela, în marginea bãlții, cea d'acolo. Cine o ajunge mai întâiũ, să Ia melciĩ. Dar Dumnea-ta, ca o cucónã ce ești, trebuie să apuci înainte! Eũ, ca un



mai mic, o să staū la spatele Dumitale. Și, când voiū ȃice: *Haid!* Dumnea-ta s' o rupl la fugă. Mi-că te-oiū ajunge.

— Fie și așa! — ȃise vulpea...

Racul rămase în urmă. Și, cu fôrfecele de la piclô-rele sale, se acăȃ binișor... de côda vulpii. Apoi strigă :— Haid...! — Atunci vulpea o zbughî ca o săgétă. Fugea de sfârâla pămîntul sub ea, fugea de nu-l vedeai urma. Pe dată ajunse la copacul de la baltă. Acolo se întôrse repede ca să vadă pe unde va fi rămas racul în urmă-l. Dar, răcușorul nostru se desprinsse frumos de pe côda vulpii și strigă îndată :

— Hei! bine veniși, cucónă Vulpe! Eū de mult te aștept sub copac. Acum adă încóce, rogu-te, melcii și rămâi sănătósă!—ȃicând așa, el inhăȃ melcii și svác! alunecă în apă... Vulpea rămase cu inima friptă.

Se găsise un rac ca s' o înșele și pe dinsa !

---

Om̃ul cel mai iscusit  
une-ori e păcălit.

---

## 210. Racul.

Mare neînȃelegere se făcuse într'o ȃi la șcôlă, între doi conșcolari. Unul, Costică, erà un băét născut și crescut în oraș. Ce-l-alt, Tudorel, erà de la țéră. Satul lui erà pe malul Dunării. Acolo toȃi locuitorii sînt de-ȃȃi cu pescuitul. Costică își închipuià că el șcie ori-ce mai bine decăt țéranul de Tudorel.

Cérta lor, de astă-dată, erà despre *raci*. Tudorel ținea una și bună. El ȃicea că racii, când îi scóte din apă, aū o cójă négră-verȃue. Costică rídeà cu hohote de faȃa négră a racilor lui Tudorel.

— Unde s'aũ mai pomenit, — ȃicea el, — raci carĩ sã nu fie roșii ? Noĩ, a-casã, de cãte ori am mãncat raci friptĩ, raci fierȃi, raci gãtiȃi ĩn tãte chipurile. Apoi nici unul din acei raci n'a fost alt-fel la faȃ decãt roșu.

— De, Costicã, — rãspunse Tudorel mai liniștit, — se vede cã tu nu cunoscĩ bine raciĩ. Dacă vrėi sã șcii cum sĭnt raciĩ, ĩa ascultã la mine !



Adevėrat, racul este, preste tot trupul, ĩmbrãcat ĩntr'o-cãjã tare, nėgrã verȃuie. El este de la 1 pãnã la 1½ decimetri de lung. Racul se cunãscce pe datã, dupã fãrfecele sale. La trupul racului se vede capul, pĭeptul, cãda și picĩorele. Gãtul ĩi lipsesce. Capul racului este ascuȃit la gurã, ca un spin. Ceĩ doi ochĩ sĭnt mari. La gurã are douã mustãȃi mari și patru mai mici. Cu mustãȃile acestea racul pipãe. Pĭeptul racului este ĩmbrãcat ĩn cinci ĩnele. Din fie-care ĩnel es cãte 2 picĩore. Cele 2 picĩore dinainte sĭnt cu mult mai mari decãt celelalte. Ele aũ, la capėt, nisce labe grãse ce se deschid ca fãrfecele. Cu fãrfecele racul pãte prinde și pișca. Cu ele ĩșĩ taie prada sa, ca și un meșter croitor. Cãda ĩi este mai ĩngustã decãt pĭeptul. Cu cãda se ajutã racul la ĩnotat. Pe uscat ĩi vine cu greũ, pentru cã, cum lovesce pãmĭntul cu cãda, umbuletul lui e d'andaratele.

Racul trãesce mai mult ĩn țãrmurĩi apelor nãstre. El se hrãnesce cu plante, cu animale de apã și cu mortãciuni, dupã care țese numai nãptea. ȃiũa șede ĩn gaura sa. Raciĩ se prãsesce din ouė, și pot trãi pãnã la 20 de ani. — Raciĩ se mãnãncã fierȃi și friptĩ, gãtiȃi ĩn deosebite chipurĩ. Iatã Costicã, cum sĭnt raciĩ — ĩncheiã Tudorel.

— Bine cã ai șciut și tu atãta ! — rãspunse ĩn bãtaie de joc, Costicã. — Dar asta nu e vre-o șciinȃ mare !

*Cu un rac, tot sãrac !*

ĩn mare trãesc nisce raci mari, cãt gãinele. Acelora le ȃic *stacojĩ*.

Pentru cãja cea vãrlãsã de pe trup, raciĩ se chĩemã

că sînt animale *cojose*, sau *crustacee*. Raciî aũ sînge *alb și rece*.

In ce séměná raciî cu pesciî?

## 211. Artic. Iul.

### *Deprinderi gramaticale.*

<b>Exemple:</b> Un codru des nu prea e luminos. Codrii mulți n'am văduț. Văduți un plugar arând. Un iepure fugi din arătură. Să prindă iepuri nu-ı lucru ușor. Căruı fel de om îi ȃicem noi vulpă? Ierna, multe vulpi umblă pe câmp. In munți nu prea veđi drum bun.	Eu am trecut prin co- drul cel des. Codrii cei mari sînt întunecoși. Plugarul ară cu 4 boi. Iepurele fugiă de nu-l vedeaı. Iepurii sînt animale fricoșe. Vulpea este șirėtă. Vulpile sînt șirete. Pe drumul bun ușor umblı.
--	---

**Regule:** 1) *In substantivul codru-l, adaosul l îi hotăresce mai de apröpe înțelesul. Tot asemenea in substantivul iepure-le, adaosul le îi hotăresce mai de apröpe înțelesul...*

Aceste pärticele de cuvînt, și altele lor asemenea, care se adaog în urma substantivelor ca să le hotărescă înțelesul, se chîemă **articole**, **ar-ti-co-le**. *D. e.* *In substantivul codru-l, adaosul l este articol. Pentru ce?*

2) *Substantivele cu articol se chîemă că sînt articu-*

**late.** Substantivele fără articol se cheamă că sînt ne-articulate.

3) Articolele sînt: **l, le,** la numărul singular și **i la plural** — pentru substantivele de gen bărbătesc, — **a** la numărul singular și **le** la numărul plural, pentru substantivele de gen femeesc.

4) Și articolele sînt părți de cuvîntare!

Ce părți de cuvîntare mai cunoscî?

**Teme:** Din bucata de cetire *Sobiesky și Plăeșii* veți alege toate substantivele cu articole și le veți scrie în caet, pe două colóne: Pe o colónă pe cele bărbătescî, și pe a doia pe cele femeescî.

Lucrarea o veți face după acest model:

Substantivele cu articolele în bucata de cetire *Sobiesky și Plăeșii* sînt următoarele:

<i>Bărbătescî:</i>	<i>Femeiescî:</i>
<i>Turcii</i>	<i>Moldova</i>
<i>Poloniî</i>	<i>oștirea</i>

---

## 212. Cea din urmă noapte a lui Mihaiî Vitezul.

*Ca un glob de aur luna strălucia  
Și pe-o vale verde oștile dormia.  
Dar pe un vârf de munte stă Mihaiî la masă.  
Și de dulba-i mână fruntea lui se lasă.  
Stă în capul mesei între căpitanî,  
Și rechemă dulce, tinerii săi anî.  
Viața noastră trece ca suava rouă,  
Când speranța dulce ne surîde noî.  
Ast-fel astă dată viața lor cură.  
Cugetele triste nu-î mai turbură.  
Luna varsă raze dulci și argintóse.  
Austrul le suflă cómele pletóse.*

Căpitanii tórână prin pahare vin  
 Și în sănătatea lui Mibaii închin.  
 Dar Mibaii se scólă și le mulțumesc  
 Si, luând paharul, ast-fel le vorbesce:  
 — Nu vè urez viéța, căpitanii mei!  
 Din potrivă mórte: — létă ce vè ceiü!  
 Ce e viéța nóstră în sclavie óre?  
 Nóptea fără stele, ziua fără sóre!  
 Cel-ce rabdă jugul, ș'a trăi mai vor,  
 Merită să'l pórte spre rușinea lor.  
 Sufletul lor nu e mai pre sus de fierul  
 Ce le încinge brațul, iaü de martor cerul!  
 Dar Românul nu va câmpuri fără flori,  
 Țile lungi și triste fără sărbători.  
 Ast-fel e vulturul ce pe piscuri sbóră:  
 Aripel taie-î. că ar vré să móră!  
 Ast-fel e Românul, și Român sint eü.  
 Și sub jugul barbar nu plec capul meu!!

---

## 213. Lipitórea.

Mărióra erà o fetiță bună și drăgălașă. Ea, din tot sufletul, își iubià pe măicuța sa.

Odată se întâmplă că mama Mariórei să cađă greü bolnavă. O apucase pe drum o plóe rece. Din acésta prinsese un junghiü, care îi oprià mai cu totul resuflarea. Biéta femece gemeà și nici că mai puteà să vorbescă, de dureri. Mărióra nu se mișcă de la patul bolnavei. Rudele bolnavei chiemará un doctor, de la un spital, din apropiere. Doctorul aduse cu sine un borcanel de sticlă cu apă, în care se vedeau nisce râme urite și scârbóse, scurte, gróse, și negre, fără piclóre și cu mai multe inele pe trup. Doctorul le luâ cu mâna, una câte una și puse 20 dintr'insele, d'adrechtul pe pielea bolnavei, la locul unde simțià junghiul. Mărióra începù să tremure de frică, îndată ce vèđù acele gre-

țoșe lighiőne pe trupul mamei sale iutate. Lighiőnele, pe tot minutul, se umflău. Inelușele verđi-închise și lucioșe ale trupului lor se îngroșău și se pėtau cu dungii roșii. Apoi una câte una se deslipiră de sine și cădură jos, lăsând pe pielea bolnavei câte o gaură, din care curgea sânge. Când toate lighiőnele picară de pe piele, doctorul spălă rănile bolnavei, cu un burete muțat în apă caldă și le astupă cu bumbac pârilit la foc... Bolnava se deșteptă, ușurată de durerile ce suferise. — Să mulțumim lui D-đeu, dragă Măriőră, đise mama,—mė simt mai bine... Bițele *lipitori* m-i-ău scăpat vieța. Ele m-i-ău supt tot sângele cel rău, ce se grămădise sub costă și care mă înneacă! De n'ar fi fost lipitorile acestea, tu, draguța, rămăneai fără mamă. Eă aș fi murit! —



Acum Măriőra plăngea de bucurie. Ea se împăcase de tot cu lighiőnele cele urite. Doctorul îi spuse că și lipitorile sânt animale, ce trăesc în bălți și numai în apă stătătoare, că ele umblă tărindu-se prin nămol, și sgărcindu-și trupul, că ele se hrănesc, implântându-și dințișorii în pielea animalelor de tot felul ce găsesc în apă, cărora le sug sângele. În sfârșit îi spuse că lipitorile se nasc din oușore.

Lipitorile sânt animale folositoare. Lipitorile sânt de nēmulum *vermilor*, ca *rîma* și *limbricul*, care trăesc în mațul cel subțire al copiilor.

*Lipitorile, racii și pescii trăesc numai în apă. Bróscele și șerpii pot trăi și pe uscat, și în apă.*

## 214. Pribegirea prin deșert.

Sub conducerea lui Moisi, povățuit de Dumneđeu, Evreii ajunseră la Marea-Roșie. Atunci Moisi, la porunca lui Dumneđeu, și-a luat toiagul și a întins mâna

spre mare. Și a gonit Dumneșeș marea tólă, nóptea cu vânt repede. Și a despărțit apa și a uscat marea. Iar Evreii, povățuiți de Moisi, *aș intrat în mijlocul mării pe uscat și aș trecut de ceea parte.* Voind să trecă după Evrei și Faraon cu óstea sa, aș intrat și Egipteni în albiea mării. Atunci Moisi, la porunca lui Dumneșeș, din noș și-a întins mâna spre mare. Și s'a întors apa mării și s'a aședat la locul ei, innecând pe Egipteni, în valurile sale.

Locurile, pe unde aveaș să méréș Evreii, erau tot locuri *sterpe și pustii.* Cât zării cu ochii, pe acolo nu se vedeă alt-ceva, decât numai câmpii acoperite cu nisip galben și mărunt. Nicăieri nu se iviaș nici pomi, nici ierbă, nici case, nici drumuri, nici măcar fântâni, ori isvóre de apă. Totul era pustiú: *Sus cerul vinet și luciu,*—*jos câmpul sur și pârli.*

Pe acolo sórele dogoria réș. Nicăieri nu găseaș nici umbră, nici adăpost... În așa locuri de stârpiciune ră-tăciră multă vreme Evreii. Umblăș și și nópte. Umblăș... și de ajuns, tot nu ajungeaș, la țera lor.

De multe-ori se și întâmplă de le lipsia merinde și apă. Atunci le era frică, să nu plérá cu toții în pustiú, să nu mórá acolo de oboséșă, de fóme și de sete.

Dar Moisi se rugă de Dumneșeș. Și Dumneșeș le trimiteă séra mulțime de potârnicși, iar diminéșă aflaș pe fașă pustiei niște grăunți mărunței și albi, ca sémínșă colindrului. Acéșta era *manna*, ce li-o dá Dumneșeș drept pâne. Și avea manna acéșta gustul ca azima cu mēre. Apoi ajunseră la o stâncă.

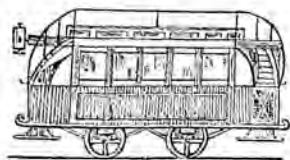
Și Moisi, la porunca lui Dumneșeș, lovi stâncă cu toiégul séș și îndată eș apă bună de béut, care a stémpérat setea Evreilor.

Intr'ast-fel au trăit Evreii 40 de ani rătăcind prin locuri deșerte.

*Pentru diiua lor de mâne  
Purtă grijă Domnul Sfint.  
Să le dea carne și pâne,  
Ba și apă, din pământ.*

## 215. Unele căi de comunicație.

Ómenii umblă după treburile lor pe stradă, sau pe jos, sau călare, sau cu trăsura. In orașe umbletul cu trăsura îl înlesnesc *birjari*. In orașe mari, ca Bucu-rescii, ómenii umblă și cu *tram-care* și cu *tramvae*. Și tram-carele și tramvaele sémână cu nisce căsuțe, ce sînt aședate pe roți și trase de cătră cai. Tramcarele sînt mai mici decât tramvaele. De aceea tram-carul îl pot trage caii, de obicei doi sau trei, întocmai ca trăsura. Tramvaiul, care e mai mare și mai greu, se mișcă pe șine de fier ca și vagónele de la drumul de fier.



Tramvaiu.



Tramcar.

Strada, afară din comună, se ȃice *drum*. Pentru-ca în timpurile ploioșe să nu se facă prea mare noroiu pe drumuri, ómenii le-au așternut cu *pietriș*. La drépta și la stânga drumurilor, ómenii au săpat șanțuri, unde se adună apă de plóe. Drumurile ast-fel acoperite cu pietriș se numesc *șosele*. Șoselele cele mai potrivite sînt largi, ca să pótă trece pe ele trei și patru trásuri d'odată, d'a largul lor.

Șoselele sînt de mai multe feluri. Șoselele, care trec de la un sat la altul, se numesc *comunale*. De dînsele se îngrijesc sátenii. Șoselele, care légă satele cu capitala județului, se numesc *șosele județene*. De acestea



se îngrijesce județul. Sînt apoi șosele și mai mari decît șoselele județene. Acele șosele mari trec d'alungul țerii, de la un oraș la altul. Acele se chîemă că sînt *șosele naționale*, pentru-că ele sînt ținute în stare bună cu *chieltușela națiunii întregi, sau a Statului*. Unde șoselele trec peste ape, se zidesc poduri de lemn, de pîetă orî de fier.

*Drumurile se numesc căi de comunicațiune.*

---

## 216. Legenda ursului.

Dumnezeu cu Sfîntul Petru umblau pe pămînt și se uitau la munți și la văi. Și decă nu erau munții potriviți cu făptura, îl mai îndreptă pe ici și pe colea. Și pe care dobitoc îl întălnia în cale, îl întrebă, decă are să se plângă de vre-un neajuns.

Și s'au întălnit și cu *ursul*. Și li s'a plâns ursul că lui l-au făcut nedreptate. Pe el l'au făcut să trăescă prin păduri, dar n'au avut grijă ca să potă avé și hrană de ajuns.

Atunci Dumnezeu l'a povățuit să nu alerge numai după carne, ci să se mulțumescă și cu ce-l dă pădurea, cu smeură și cu mure, cu afine și cu rădăcinii de ierburii dulci, și cu mîerea stupilor din scorburii. Ursul, prost și îndărătnic, nu s'a aflat mulțumit. El a răspuns, că acestea sînt bucate próste.

Atunci Dumnezeu l-a dus la o scorbură, unde s'adăpostise un stup. Și eră scorbura aceea plină de faguri. Și l-a ăis Dumnezeu să-și bage capul la mîere și să vadă, dacă e mîncare próstă. Și n'a voit ursul.

Atungi Sfîntul Petru s'a supărat și l'a *apucat de urechi* și l'a tras spre mîere. Ursul se tot trăgea îndărăt. Sfîntul Petru îl trăgea tot înainte, și așa s'a făcut că *l-au rēmas urechile ursului în mîinile lui Petru*. În urmă l'a împins cum a putut spre scorbură.

Când a dat ursul de mîere, mîncă și mîncă și mormăia de mulțumire. În urmă Dumnezeu, după ce l'a cumințit pe urs, l'a poruncit să se lase de mîere

și să plece la smeură, ca să-i arele că și smeura e bună. Dar ursul se făcè că n'aude... El mormăia și mânca înainte. Si iarăș s'a supèrat Sfîntul Petru și l'a apucat pe urs de còdă să-l tragă de la mîere. Și a tras cu vîrtute Sfîntul Petru, și a tot tras, pînă ce a rupt còda ursului. Si tot n'a fugit ursul.

Atunci Dumneșeu a zămbit și a șis : — Lasă, Petre, că am eū ac de jocul lui! — Si a făcut Dumneșeu semn cu mîna, și de-odată s'aū pornit *albinele* și s'aū îngrămădit pe capul ursului. Si atîta l'aū înșepat, pînă ce ursul a apucat la fugă.

Si de atunci a rēmas ursul fără urechi și fără còdă. Că Dumneșeu n'a voit să i le pue la loc și l'a pedepsit pentru îndărătnicia și lăcomia lui.

Ursului îi place de atunci mîerea. Dar și *stupul de albine* îi pòrtă Sămbetele și-l fugăresce cât e pădurea.

---

## 217. Albinele și vespea.

Când intri vara într'o grădină, unde sînt flori multe cu miros plăcut, trebue să te feresci de albine. Albinele sbòră și bázăe în jurul florilor. Pe urmă se aședă și staū mult pe dinsele, par'că acolo ar căuta ceva. Dacă te duci și privești în linisce, pe o albină, fără s'o superi, poți s'o vești cum este ea.

Albina are trupul împărțit în trei părți : *Capul*, la care are două cornițe, ochii și botișorul ca o trombiță. *Pieptul*, care e format din trei inele. Din piept plēcă cele șese piciorușe pèroșe și cele patru aripioare. *Pân-tecele* are mai multe inele. In còdă are un *ac* saū *ghimpe* veninos. Colòrea albinelor este galbuie-închisă.

Albinele trășec mai multe împreună, în *stup*. Albinelor dintr'un stup li se șice și un *roiū* de albine. In fie-care roiū se află trei feluri de albine : *Albinele lucrătore*, *matca* și *trântoriū*.



Albinele lucrătore, în șile calde și frumòse, de diminēșă pînă sèra, sbòră mereū pe flori, din care sug și fac *cèra* și *mîerea*.

Dacă le atingi, îndată ți se pun pe mână, sau pe obraz și cu acul te înțepă așa de grozav, încât locul înțepat se umflă și te dore strașnic. Ca să te vindecî, trebuie să scoți din piele acuşorul, pe care albina l'a lăsat acolo și să speli locul umflat cu apă amestecată cu oțet, sau cu saramură, ori să-l freci bine cu cêpă crudă.



Albinele cu cêra și mierea ce o fac, ne aduc mare folos. Ele sînt foarte silitore la muncă.



La fel cu albina este vespea, numai că are corpul mai lunguieț. Apoi vespea are un ac mult mai lung decît albina. Vespele își fac cuibul, în forma unei țesături, pe care o spânzură de copaci, ori o pun în găurile pămîntului, sau în crăpăturile zidurilor. Vespele se hrănesc cu pome și cu insecte vii, pe care le prind ca să le mănânce.



Vespea urmăresce pe cel care o supără și 'l înțepă cu acul, mult mai rău decît albina.

Vespea este o insectă vătămătoare. De aceea ómenii o stârpesc.

Albinele și vespele, pentru că au corpul împărțit în bucăți, se numesc in-sec-cte.

Insectele n'au nici óse, nici sînge roș în trupul lor.

## 218. Timpul de față.

### Deprinderi gramaticale.

Exemple: Un urs se plimbă prin pădure. — El cată în jos. — Ursul dă de un stejar. — De jos răcnesce ursul. — Să aveți scire, albine! — Fagurii sînt ai mei. — Haid'! Aduceți-mi mîierea încóce!

Regule: 1) Ce fel de părți de cuvîntare sînt vorbele: plimbă, cată, dă, răcnesce, aveți, sînt, aduceți?

2) *Verbele*: cată, dă, răcnesce... arată că *finșele*, despre care se vorbesce, fac lucrarea acuma, în timpul de față.

3) *Verbul* se *cbiēmă* că stă la timpul de față când arată că lucrarea se face acuma. D. e. Aduceți-mi acuma miera!

**Teme**: 1) Din bucata de citire *Legenda ursului* vei scrie toate *verbele* de la timpul de față împreună cu subiectele lor!

2) Vei sci și cele-l-alte verbe din acea bucată!

---

## 219. Melcul.

Ce mai animal pôte fi și melcul! Și totuș și melcul este animal! Melcii sînt de mărimi deosebite. La corpul melcului vedem două părți mai de frunte: *Ō căs-ciōră tare* și o parte *mōle*. Căsciōra este învârtită ca un colac plin. Căsciōra este de colóre alburie cu dungî negriciōse. Partea *cea mōle* este trupul melcului. Acesta se pôte vede numai după o ploiță căldicică. Trupul melcului este tot-d'auna bălos și spumos. La cap îi veđi cele patru cornițe moi.

Două cornițe sînt mai mari și două mai mici. Când vrei să atingi cornițele, melcul și le trage iute înapoi, în ghiocă. Melcul are doi ochișori

aședați în vârful a două cornițe. Când vede melcul că nu'l supără nimeni, plécă la drum. Incetinel, cu căsuța la spinare, melcul se târesce pe ierburî și pe florî. Ba el se urcă pe viță și pe pomî, până dă de frunze verđi și fragede. Pe aceste le rōde cu doi dințișori, ce-î are în gură. Ast-fel melcul strică plantele tinere.

Melcii se înmulțesc din ouă. Ouăle le pun ei pe ierbă, unde le clocesce căldura sōrelui. Din ouă es melcișorii



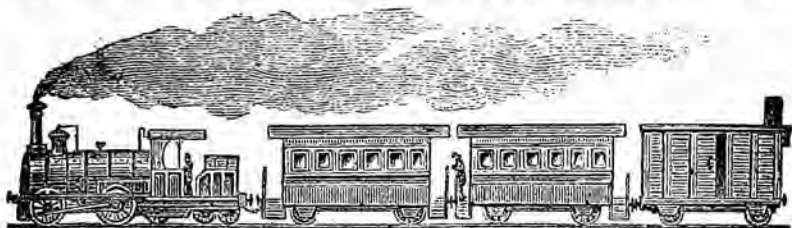
ce sémână cu părinții lor.—Iérna, melcul intră de tot în ghíoca lui. Acolo dórme el până primăvara. Ca să nu-í fie frig, își astupă gura, saú feréstra căsuții sale cu un oblon de cójă tare. Cójă și-o face el din balele sale.

Unii ómení mánâncă carnea melcilor fierți și gătiți. Cu tóte acestea, *melcul este un animal maí mult stricător decât folositor.*

---

## 220. Mijlóce de comunicație.

Pe câmp ómenii umblă pe *potecă*, saú pe *cărare*. Cu carele umblă pe *șosele* și pe *drumuri de câmp*. Drumurile de câmp nu sînt nici ridicate, nici cu șanțurí pe de lături. Pe lângă șosele, în multe părți ale țerii, sînt și *drumuri de fier*, saú *căi ferate*. Pe calea ferată ómenii



călătoresc și duc poverí mari, cu multă repeđiciune. Pe drumul de fier *vagónele* legate șir, unul de altul, sînt trase de un *car mare de fier*, ce-í ęice *locomotivă*. În locomotivă se află o căldare cu *abur*, ce întórce rótele.

Pe lângă șosele și d'alungul drumurilor de fier sînt maí pretutindení stálpí pentru proptirea *sârmelor de telegraf*. Pe sârmele de la telegraf se dau semne, prin care ómenii își trimit unii altora scirí cu o repeđiciune și maí mare decât a drumului de fier. Scirile prin *scrisorí* le duce și *poșta*, dintr'un loc într'altul.

Pe unde sînt ríuri, ómenii umblă și pe apă cu *luntri*, cu *plute*, cu *bărci* și cu *corábii*, saú *nave*.

*Drumurile și ríurile se chîemă căi de comunicație. Posta, drumul de fier, vasele de apă și telegraful, se numesc mijlóce de comunicație.*

## 221. Ioan Corvin și corbul.

Românii ca și noi se află și trăesc prin toate țările vecine cu România. Mulți și viteji Români se află în *Transilvania* și prin ținuturile din prejurul ei. De-acolo a venit și Radu-Negru în Muntenia. De-acolo a descălecat și Dragoș-Vodă în Moldova.

După trecerea Domnilor români, Radu-Negru și Dragoș-Vodă peste munți, Ungurii începură să asuprască mai tare pe poporul românesc rămas în Transilvania.

Prin muncă și prin vitejie însă mulți Români se ridicară și în Transilvania la deregătorile cele mai nalte. Și unii dintr'înși erau sfetnici și prietenii regilor unguresci.

Ast-fel a fost boerul român *Voicu* sau *Lupul*, care trăia mai acum vre-o 500 de ani. Pentru vitejia lui Voicu, regele unguresc i-a dăruit orașul și ținutul *Hunedoreș*, în Ardeal. Voicu a fost tatăl lui *Ioan Corvin*.

Povestea spune că regele unguresc, plecând odată împreună cu boerul Voicu la luptă în contra Turcilor, și-a scos un *inel* din deget și l'a dat nevestei lui Voicu, pe care o cheamă Elisabeta.

Și dându-i inelul, regele i-a zis:—Dacă s'ar întâmpla să te ajungă când-va vre-o nenorocire, alergă la curtea mea! Acolo arată inelul acesta și vei afla tot-d'auna ajutor...

Mai târziu regele s'a întors a-casă. Pe acele vremuri, Turcii neliniștiau mereu pe Români. Veniau cu oștiri mari, ardeau orașele și satele. Tăiau și făceau robii pe cei ce rămăneau în viață. Atunci Voicu își luă soția și pre micul lor fiu, pre Ioan, și plecă să meargă la regele Sigismund. Pe cale poposiră odată într'o pădure, lângă un izvor cu apă rece. Mama dădu copilului inelul ca să se jöce cu el și să tacă. Intr'aceea mama adormi lângă copil. Iar tatăl Voicu plecă cu arcul prin pădure.

Dintr'o dată începü copilul să țipe cu glas tare.

Mamă-sa se deșteptă din somn și întrebă pe copil de ce plânge. În acelaș timp ea observă că inelul perise din mânele copilului. Copilul arată cu mânușitele în sus. Și iată în vârful unui copac stetea *un corb cu inelul, în cioc!*

Ce se întâmplase? Corbul zări inelul strălucind în mânele copilului. Atunci corbul se repeși la copil și îi răpi inelul, și apoi zbură cu el în vârful copacului. Chiar atunci însă sosese acolo și tatăl Voicu. Acesta trage cu arcul în corb, care cade mort numai decât cu inelul la picioarele lor... Când ajunseră la rege, acesta primi pre Voicu cu pre al sêi cu bucurie și cu mare onóre...

Ca băet, Ioan aveă o purtare de tot bună. El iubiă învățatura și munca.

Ioan ajunse un mare vitez. Și atunci își luă, drept *semn sațu marcă, corbul ținând inelul în cioc.*

De la acest semn, l-au ăis și *Ioan Corvin.*

Ioan Corvin a ajuns Vodă în Transilvania. Iar fiul sêu *Mateiș* a fost *cel mai mare și mai drept rege al Ungariei.*

---

## 222. Locusta.

Un țeran cam cărturar, anume Vasile, se dusesse încă din faptul ăilei ca să'și secere grăul, de pe câmp. El luase cu sine și pe băețelul sêu, Dinu. La amiédă-ăi, când sôrele dogoriă mai tare, secerătorul se aședă, cu copilul sêu, la umbra unui copaciș din apropiere ca să se odihnescă pușin. Abia se aședară jos pe iêrbă, când de-odată sări în pôla cămășiș lui Dinu un gândac verăuiș. Băețelul puse iute mâna și 'l prinse.

— Uite, tată dragă, ce să fie gânganiaea asta, care face nisce sărituri ca un ogar? —

— Ce să fie, Dinule, — răspunse tatăl, — o locustă.

Uită-te bine la dînsa! Veăi, locusta acésta este și ea un animal. Locusta are un *cap* întors drept în jos și cu córne. Pieptul îi este format din trei inele, iar pânte-

cele din 8 până la 10 inele. Pe spate are patru aripiore. Locusta, precum vești, are șese piciorce. Dintre aceste cele două din dărăt sînt mai lungi și mai bune de sărit. Locusta pune oușele sale în pămînt, sau pe plante. Apoi, primăvara, îndată ce s'a încălțit puțin, es din ouș micile locuste. Aceste la început nu sēmănă cu părinții lor. Locusta mănâncă aproape tot felul de plante verđi.



Locustele sînt de mai multe soiuri. Sînt un fel de locuste *călătore*. Aceste vin la noi din spre *Răsărit*, în pâlcuri așa de mari și gróse, încât întunecă și razele sórelui. Unde se aședă locustele aceste, acoper pămîntul preste tot și rod tótă verdéta, și sēmănturi, și ierbă și frunze. După ele locul rēmâne gol și deșert.

*Locustele sînt insecte fórte vătēmătore.*

Mai lesne se pot stărpi locustele prin ploș și prin vânturi, ce le dobórá la pămînt. Atunci ómenii le adună în gropi și le ard, ca să nu molipsescă aerul.

*Locustele sînt insecte fórte vătēmătore.*

Mai lesne se pot stărpi locustele prin ploș și prin vânturi, ce le dobórá la pămînt. Atunci ómenii le adună în gropi și le ard, ca să nu molipsescă aerul.

---

## 223. Primirea legii.

(Dece porunci).

După ce Evreii rătăciră mult timp în pustii, ei într'o ți ajunseră în fața muntelui *Sinai*.

Pe acest munte Dumneđu a poruncit lui Moisi să se urce, ca să-l dea *legea* de care să ție Evreii. Moisi s'a urcat pe munte. Iar poporul a așteptat la pólele muntelui.

Pe munte, Domnul a vorbit lui Moisi și l-a dat *două table mari de plétră*.

Pe acele două table erau însemnate aceste *dece porunci*.



*Intâia poruncă* : Eū sint Domnul Dumneḑeul tēū !  
Să nu aibi alt Dumneḑeū decât  
pe mine !

*A doua poruncă* : Să nu-ți faci chip de idol, nici să  
te închini la dinsul !

*A treia poruncă* : Să nu ieși în deșert numele lui D-ḑeū !

*A patra poruncă* : Să sfințești ḑiua Domnului. Șese  
ḑile să lucreḑi, iar a șeptea să  
o serbezi !

*A cincea poruncă* : Să cinstesci pe tatăl tēū și pe mamă  
ta, ca să aibi ḑile lungi și bune  
pe pămînt !

*A șésea poruncă* : Să nu uciḑi !

*A șéptea poruncă* : Să nu faci fapte rușinóse și mârșave !

*A opta poruncă* : Să nu furi !

*A noua poruncă* : Să nu minți și să nu înșeli !

*A ḑecea poruncă* : Să nu poftesci vre-un lucru al altuia !

În aceste *ḑece porunci* încapε întréga voe a lui  
Dumneḑeū, aḑecă *tótă legea Dumneḑeéscă*.

Până în ḑiua de aḑi, *aceste ḑece porunci* aū *rēmas*  
*sfinite pentru noi și pentru lumea întrégă*. Cine cu sfin-  
țenie le păzesce, din voea lui Dumneḑeū nu se abate,  
acela nu păcătuesce.

Aceste *ḑece sfinite porunci* noi le mai numim și *De-*  
*calogul*.

---

## 224: Vine Maiū.

*Vine, vine luna Maiū !*

*Se preface tot în Raiū.*

*Cum încep căldurile*

*Infrunzesc pădurile,*

*Înverḑesc câmpiile,*

*Grădinile, viile.*

*Iar în luncă și în crâng  
Mii de păsări mi se strîng.  
Ș'așa cîntă de cu foc  
De stă călătoru'n loc.  
Și de ce stă, par'c'ar sta  
Și tot ar mai asculta.*

*Gîndăcei și fluturei  
Vin pe rînd, pe rînd și ei,  
Imbrăcați ca'n sîrbători:  
Mii de forme și culori.  
Și copii cu pîr bîlaiii  
Ii primesc cu dulce — alaiii...*

*Numai bietul melc, la drum  
Ar plecă și n'are cum,  
N'are cum eși din casă.  
Jalea tare'l mai apasă.  
Stă pe loc să socotescă  
Cum s'o dea, să nimerescă.  
Și vedînd că alt chip n'are,  
O ia cu casa 'n spinare.  
Binișor prin ierba verde,  
Aci'l veđi, aci se pierde.*

*Tot e vesel, mulțumit  
Maiu dorit, bine-ai venit!*

---

## **225. Băeții rău năraviți.**

### **Timpu trecut.**

Băeții pădurarului, cu vărul lor Păun și cu o grămadă de tovarăși nebuni și zăpăciți ca dînșii, au părăsit alaltăieri școla, fără scirea învățătorului.

Pe la orele două, după prânz, pe când băcanul Tatar dormia, ei s'au dus la prăvălia lui. Acolo au dat cu umărul ca să spargă ușa, dar n'au putut s'o derâme. Atunci au asvârlit cu cărămiți în pereți și în ferestre. Așa au spart gîmurile și au năvălit înăuntru. Acolo au risipit toate mărfurile bietului băcan. Copiii băcanului au sărit speriați, în prăvălie. Dar svânturații de băeți răi au năpădit pe bieții copilași, le-au rupt cămășile, nădragii și căciulele și le-au sfâșiat cărțile lor, care erau încă nouă. Așa au făcut pagubi de peste 900 de lei.. Apoi au fugit ca nisce sălbatici..

Băcanul păgubit a mers îndată, cu jăluire, la primărie. Și toți acei băeți *resvrătitori* au fost *zdravăn pedepsiți*. Ei au fost închiși, unde au rămas două zile, nemâncăți și nebăuți

*Așa li se cădea pentru obrăznicia și reutatea lor !*

---

*Reii faci, reii găsești.*

---

## 226. Timpul trecut.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple :** Băeții pădurarului au părăsit școla. Ei s'au dus la prăvălia unui băcan. Băcanul dormia după prânz. Băeții au dat cu umărul să spargă ușa. Au spart gîmurile și apoi au năvălit înăuntru. După ce au făcut pagubi mari, au fugit ca nisce sălbatici. Dar ei au fost prinși și pedepsiți.

**Regule :** 1) *Verbele* au părăsit, s'au dus, au spart... au fost prinși, arată că copiii, despre cari se vorbesce, au făcut lucrările acelea mai înainte, într'un timp trecut.

2) *Verbul* se cheamă că stă la timpul trecut, când

arată că lucrarea, însemnată printr'însul, s'a făcut mai nainte. D. e. *Au spart, au fost pedepsiți.*

**Teme:** 1) Din bucata de citire. *Copiii rău nărăviți*, vei scrie toate verbele de la timpul trecut, împreună cu subiectele lor!

2) Vei sci și cele-l-alte verbe din bucata acésta!

---

## 227. Paianjenul.

Dușmanul cel mai neîmpăcat al muscelor și al țânțarilor este *paianjenul*. Paianjenul nu este mai mare decât o albină. Dar el are corpul și membrele toate mai puternice decât ale albinei. Trupul lui este përos și este format din două bobite, lipite una de alta. La cea mică se află capul și pieptul, la cea mare se află pântecul. De la pieptul paianjenului se desprind patru perechi de piciorë lungi, subțiri și încovoiate. Paianjenul tórce și țese o rețea, sau o pânză lată și subțire, cu fire, pe care le scóte din pântecul lui.



Indată ce paianjenul vede că o muscă, sau un țânțar s'a încurcat în pânza lui, se repede asupra prădii și îi înfige în trup nisce dințișori veninoși. Prada ameteșce. Și apoi paianjenul îi suges tot ce este în trupul ei.

Și paianjenii sînt de mai multe soiuri și de deosebite mărimi.

Paianjenii *sémënëă* și el în cât-va cu insectele. *Inșă el nu este insect.* Trupul lui nu e împărțit și n'are aripă.

## 228. Horiea și Cloșca.

Dintre Români rămași în Ardél, cei mai viteji și mai bogați trăiau bine, alături de boerii ungurești. Aceștia însă asupriau greu pre poporul cel de jos al Românilor.

Boerii ungari adesea luaș Românilor tot ce agoniaș și îi băteaș și îi schiungiaș. Acum 100 de ani, suferințele Românilor din partea Ungurilor ajunseră la culme. Bietul Român abia eră suferit în țera lui, în Ardél.

*Românul eră strein în țera lui!*

*Casa lui, șocul din vatră, vila lui de lângă casă,  
Apa, codru și câmpiea, bucățica de pe masă,  
Fruncii lui și chiar soșiea : Tot ce are e'n perire,  
Căci Unguru și însusesc româneșca moștenire.*

Atunci Românii se hotărira se să ridice cu puterea, împotriva asupritorilor Unguri. Ei așteplau numai nisce



conducători harnici și viteji. Și pe aceștia îi găsiră în vitejii munteni *Horiea și Cloșca*, nisce Români verdi din Munșii Abrudului, în Ardél. Lui Horiea îi mai diceau și *Nicolae Ursu*. Cu Horiea și cu Cloșca se mai întovărășii un vitez, munténul *Crișan*.

Câte-și trei s'au pus în fruntea Românilor dela munte, ce le dice și *Moși*. Românii în mai multe hărțuelli invinseră și băgară frică în Unguri. Dar în cele din urmă, Horiea cu cel doi tovași al săi, au fost prinși de cătră Unguri și osândiți la morțe.

După morțea conducătorilor, Românii saū liniștiți. Dar și Ungurii s'au mai cumiņițit, în purtările lor cu Românii.

## 229. Grădina de flori.

Florile din grădină aduc la ochi, vedere frumoasă prin forma și prin colorile lor. Ele însă mai adesea aduc miros plăcut. Florile sînt foarte multe la număr.

*In grădină o să găsești: Ghiocei și micșunele, bujori, crăițe, mixandre, mac, garoafe și lalele, crini, rosetă, tiparose, nalbă, maghiran, zorele; rosmarin și tușanică, busuțoc și livănțică, trandafir și călțuneț, gălbenele, ștânjineț; mărgăritărel, verbine și vanili și gherghine, apoi gura-leului și moșul-curcanului, ba și ochiul-boului, lângă flórea-sórelui.*



Dacă vré cine-va să aibă flori de acestea și prestó iérná, le pune în ghiveciuri. Așa le póte păstra în casă, la lumină și la căldură.

Unii ómenii cu dare de mână mai țin vara, în grădinile lor, în hârdae mari, copăcei și pomișori străini. De soii acestora sînt: *Leandrii* cei cu frumoșe flori albe și roșii, *portocalii* și *lămâii* cu flori mirositoare și cu fructe plăcute, *rodii* cu floricele mici cât garofița și roșii ca sângele și cu fructe mari ca merele. În unile

grădini se fac și umbrare cu *viță*, care ne dă strugurii,— cu *iederă*, cu *curpen* și cu *viță sălbatică*. Cu plante de acestea se împodobesc și *pavilioane*, sau *kioskurî*.

*O asemenea grădină de flori este un adevărat Raiu de plăcere !*

---

## 230. Ghicitóre.

*Prin ierbă, primăvara, cresce-o o tufă respirată,  
Cu frunzele crestate, și cu mici și albe flori. -  
Ea face o dulce pómă, cu miros și cam roșcată.  
De-î spune-o, să aibi parte s'o mândneci adese-orî!*

---

## 231. Scânteea.

Un copil de țeran se nărăvise a se tot juca cu tăciuni aprinși. El se învărtia une-orî cu ei prin tindă și pe dinaintea ușii. Mare chef făcea când vedeă scanteile scăpărând din tăciune și sărind în dreapta și în stânga.

Odată când părinții săi nu erau acasă, începù să se jöce iarăș așa cu un tăciune, pe dinaintea ușii. O scântee măi mare sburâ sus de tot și se puse pe acoperișul casei. Casa eră învelită cu pae. Paele luară îndată foc și începură să arđă. Dar copilul, zăpăcit de jocul său, nu bagâ de sémă. Când el prinse de veste, isbucnise flacăra d'asupra casei. Atunci copilului îi fû frică și fugi, fără să chîeme pe nimenea.

Focul se întinse repede. Intr'o clipă cuprinse tötă casa. Eră un lucru de spaîmă !

Lumea veniã din tóte părțile. Toți aduceau donițe cu apă, ca să stingă focul. Dar nu mai eră mijloc ! Flăcările pătrunseseră în tóte părțile casei. Totul ardea de sus până jos. Păreții începură a se surpa. Se vedeă în odae cum ardeau paturile, și scaunele, și mesele, și tot !.. In câte-va minute tötă casa se prefăcù în scrum și în cenușă.

Părinții acestui copil nu mai aveau casă. Ei nu mai

aveau unde să șadă, unde să lucreze, unde să dărmă. Ei n'aveau nici haîne, nici de mîncare. Ei n'aveau nici bani să-și cumpere alte paturî, alte scaune, mese, rufe, haîne, bucate, și vase! De casă nici vorbă! *Ei, din ômenî cu stare, se făcură în cîte-va césuri săracî!*

Plîngeau, vai! bieții părinți! Și cine eră de vină?...— Copilul care se jucase cu focul!

---

Din scînteia mică se  
aprinde focul mare.

---

## 232. Timpul viitor.

### *Deprinderi gramaticale.*

**Exemple:** Copilul rău năvălit și se în gîndul său: *Mă voi juca cu foc. Ce frumos vor zbură scînteile în sus! Cum va pogni focul pe tăciunele aprins! El nu-și aduse aminte că avea să se aprindă casa. Nu se gîndi ce nenorocire va aduce el pe bieții lui părinți.*

**Regule.** 1) *Verbele:* vor zbură, va pogni, va aduce arată că lucrarea însemnată printr'însele se va face mai pe urmă, într'un timp viitor.

2) *Verbul se cheamă că stă la timpul viitor, când arată că lucrarea, însemnată printr'insul, se va face în urmă. D. e. Mă voi juca mai târziu. Ne vom juca de-seră...*

**Teme:** 1) Din bucata de cetire *Scînteia* vei scrie toate verbele împreună cu subiectele de care țin!

2) La verbele *iau* și *șed* vei arăta lucrarea la timpul viitor așa: *Eu voi lua haîne...*

---



### 233. Laurul porcesc, cucuta și măsălarița.

Trei copii de țeran se jucară d'a purcéua, într'o di de tómnă, cu rodurî de *laur porcesc*.

**Laurul porcesc** crește prin locurî murdare, neîngrijite și neîngrădite. — Copiii aceia chîiar și mîncară din semințele negricîose ale acelor rodurî. Dar ei cîteșî-trei se îmbolnăviră fôrte greū. Ba doi dintr'însîi, carî mîncară mai multe semințe, înebuniră și muriră, în cele mai grozave durerî. Al treilea copil, care mîncase mai puține semințe nebucescî, scăpă cu mare greū, cu ajutorul unuî medic.

A doăa di după aceea mare nenorocire, învătătorul din sat duse cu sine în școlă mai multe rădăcinî de laur, le arătă școlarilor sîi, și le-a vorbit despre dîsele. Atuncîle-a

spus că laurulî porcesc îi mai dic și *turbare*, fiind-că cîne mînăncă din semințele acestei plante înebucesc, saū *turbéză*. Îi mai dic apoi și *cîuma-fetei*, fiind-că cei ce gustă dintr'însa, pot să móră de acea bolă urîtă cei dic *cîumă*.

Laurul porcesc pôte să crească pînă la o jumătate de metru. El are cotorul grosuț, frunzele mari și colțurate, flórea albă, ce séménă cu o zorea colțurată. Rodul laurulî este ceva mai mare decăt nuca. El este verde și acoperit cu ghimpî, asemenea verđi. În năuntrul acestor rodurî sînt semințele cele negricîose, care sînt fôrte veninóse.

Veninósă este și **Cucuta** ce séménă, încât-va, la frunze, cu pătrunjelul.



Cucuta

Otrăvitóre e și măsălarîța saũ nebunăriță. Are pe cotor, pe frunze și pe fructe nisce perișori mici și un fel de cleiũ, ce miróse greũ.

Mătrăguna saũ Dómna-Mare, cresce prin pădurile despre munte, unde acopere poeni întinse. Rodurile ei sémănă cu o cirేశă negriciósă. Ele sînt lipite pe cinci foițe verđi.

*Laurul porcese, cucuta, măsălarîța și mătrăguna, sînt plante veninóse.*

Tóte plantele veninóse otrăvesc pe cela ce se atinge cu mânia de ele, saũ le gustă. Dacă le mánăncă cine-va, se înbolnăvesce greũ, ba póte să și înebunేశă, saũ să turbeze. Atunci face spume la gură și, în cele din urmă, móre în cele mai grozave chinurî.

Dacă cine-va se otrăvesce cu buruenî veninóse, până ce sosese un medic, este bine să bea lapte cald, saũ apă călduță cu săpun, ca să producă vేశare. Lucrul cel mai cu-minte însă este, să te feresci de orî-ce plantă ce n'o cunosci bine !



Măsălarîța

---

### 234. Băétul bețiv.

Nicolae a lui Stan Gheorghe rēmase orfan de părinți, când eră de 7 ani.

De atunci nimeni nu-l mai purtă de grijă. El umblă de capul lui pe stradele satului. Mănă ce căpătă și umblă trențeros, ca vaî de capul lui. Pe urmă îl luă cârciumarul să-l muncేశă și în schimb să-l dea de mănăcare și îmbrăcăminte.

Dar Nicolae în fie-care ȃi, când cârciumarul eșă după ceva treburî, se repeđiă, ca un desmetic, la beutură, și bea pe ce putea pune mâna, și vin, și țuică, și basamac, Nicolae se făcũ *un băét bețiv*.

În cele din urmă, cârciumarul, aflând de obiceiul cel rău a lui Nicolae, îl alungă de la sine.

De atunci băéțul umblă iarăș fără căpétaiu. Mai pe urmă se duse în orașul apropiat. Acolo se făcù vîndător de țiare. Ce câștigă, tot dădeă pe bătură. Adesea îl vedeai pe stradă, mergënd șovăind și lovindu-se de ziduri, sau de trecători. Une-orî se împedica și cădeă jos. Câte-o-dată îl vedeai că se mai scólă. Altă dată steteă lungit la pămînt. De gîaba se încercă câte un trecător să-l ajute să se ridice. Nicolae nu se puteă mișca, și nici nu puteă să răspundă ceva. cu rost. Nu puteă nici ochii să și-l deschidă. Eră galben la față, cu buzele albăstrii și, mai mort de oboselă. Une-orî când se loviă de pîetre, eră plin de sânge. La haîne eră trențeros, murdar și plin de noroiu.. Lumea se adună atunci în jurul lui. Veniă și sergentul de stradă și cu mare greú îl târaú pînă la secție..... Acolo steteă peste nópte pînă a doua țî, când se deșteplă.

Așa a dus nenorocitul de Nicolae, din o beție în alta. Mai pe urmă, într'o nópte de iernă, degeră, când a doua țî îl aflară mort de *ger*... Ast-fel s'a sfârșit nenorocitul de băét!

*Bețivul este un om nenorocit. El e urgisit de tótă lumea.—Beția aduce și mórte.*

*Beția este un mare păcat.*

---

## 235. Tudor Vladimirescu.

Subt urmașii lui Mihaiú-Vitézul și a lui Ștefan cel Mare, mulți Greci se aședară în Muntenia și în Moldova. Mai pe urmă aceșli străini apucară să pună mîna pînă și pe Scaunul Țerilor Romănesci și pe tóte deregătoriile. Fiind mari și tari Grecii, în vreme de 100 ani, puseră cele mai grele biruri pe Români: îi jupuiaú, îi băteaú, îi băgaú în pușcărie și îi și ucideaú.

De obiceiurile și de limba Românilor își bătea joc.  
*Românul erà rob și străin în țara lui!*

Dar în cele din urmă, bunul Dumnezeu sculă din-  
tre Români un *vitéz rezbu-*  
*nător*, pe Domnul Tudor-  
*Vladimirescu*.



*Tudor* erà din munții  
Gorjului. El în scurtă vreme  
adună în jurul său, o mulțime  
de Români, înarmați care  
cu ce aveà! Trecu cu ei  
Oltul și începù să bagespațmă  
în Greci, cari fugiaù dinaintea  
Românilor.

Mulți asupra lor plătiră  
atunci cu vieța relele ce le  
făcură Românilor. Cântecul  
poporal așa glăsuiesce :

*Cine trece Oltul mare ?  
Ce vitéz rezbunător  
Umple astă-zi de teróre  
Sbirii bietului popor ?*

*Este Tudor, e Olténul  
Ce'nspăimîntă pe păgân.  
E voinicul, e Olténul,  
Este Tudor, Domn Român.*

*Să'l urmăm, Români cu toți !  
Să scăpăm țera de hoți !*

236. 10 Miaű 1881.

Maiestăților Lor Regelui Carol I și Reginei Elisabeta.

*Sus pe dél, la Ca'edrală,  
Ved mulțimea alergând,  
Și armata, a țerii fală  
S'égul tricolor purtând.*

*Cine-i Vitézul călare,  
De vileji înconjurat,  
Ca 'ntre stele mândrul sóre,  
Ce străluce înfocat ! ?*

*E' Mărirea-Sa Regală  
Bunul nostru Domnitor !  
E a țerii nóstre fală,  
Este primul luptător.*

*Oine e și Acea femeie  
Cu chip mândru îngeresc,  
Cu ochiul dulce ce scântee  
Când răniții o privesc ?*

*Este falnica Regină,  
Este-un suflet smuls din Raiu,  
Ce durerea-n plect alină,  
Când auți dulcele-î graiu.*



*Salutați-î cu iubire,  
Cu supunere și onor !  
Urați-le fericire  
Și un mândru viitor !*

---

### **237. Datorile către bătrân.**

A fost odată un unchișag bătrân, bătrân. Dinsul nici nu mai putea să vadă bine. Și mânila îl tremurau. Și nu se putea ține bine nici pe picior.

Ast-fel când stă la masă, cu fiul său și cu noru-sa, i se întâmplă câte-odată să verse din lingură, pe fața mesei. Tinerii se scârbiră de el și de la o vreme nu-l mai lăsară să stea cu el la masă, ci îl dădeau de mâncare, deosebit pe vatră.

O dată unchișagul mănca dintr'o farfurie, la vatră. El prinse farfuria cu mâna. Și cum îl tremurau mâ-

nile ca frunza, el scăpă farfuria jos, încât se sparse numai decât. Nora unchişului se supără de lucrul acesta foarte şi muştră aspru pe bătrân.

Şi ca să nu spargă alte farfurii, cumpără pe sēma bătrânului o farfurie de lemn, ca să mănânce din aceea.

Bătrânul mănca din vasul de lemn, şi stetea şi oftă.

Intr'o di nepoşelul sēu se jucă prin casă. El strinse mai multe bucăţele de scânduri mici şi începū să le potrivescă una cu alta, în forma unui vas.

— Ce faci tu? — îl întrebă tatăl sēu.

— Fac o farfurie de lemn, din care să mănânci Domniea-Ta şi mama, când voiū fi eū mare, şi Domnia Vōstră veţi fi bătrâni, ca bunicul!

Atunci bărbatul şi mulţerea se uştară lung unul la altul. Lor le părură rău de ceea-ce făcură cu tatăl lor, cel bătrân. Lacrimi de ruşine şi de durere începură să le curgă din ochi. Din minutul acela iar puseră pe bătrânul lor tată, la masă şi îl iubiau, şi îl respectau, şi îi iertaū greşelile, ce le făcea din slăbiciunea bătrâneşelor.

*Să onorezi şi să respectezi pe cei bătrâni, căci ei au vedut şi au trecut peste mai multe întimplări. Ei sînt mai înţelepţi la sfat şi mai buni la inimă decât mulţi tineri.*

---

## 238. Câmpul.

Eşind din sat pe drum, ajungī la loc larg, în *câmp*. O parte a câmpului se ară şi se sēmēnă cu bucate. Partea aceea se numesce *ţerină*. Altă parte a câmpului ōmenii o lasă pentru *ierbă*. Din câmpul cu ierbă o parte se pasce cu vitele. Locul, unde pasc vitele, se chēmă *pășune*, *islaz*, sau *imaş*. Pe altă parte din camp se lasă să crească ierba mare, de *cosit*. Locul acesta se dice *livede*. Printre ţerine, şi livede se ved drumuri

pentru care. Se vęd și rezore, orę șanșurę, orę brazde ce le đice *mejdię*.

Porumbul, grăul și cele-l-alte bucate, după ce se coc, se adună. Pe locul lor ręmăne *miriște*. Ierburile se cosesc și se fac *făneșe*. Pe timpul muncęii câmpului, țę-rina este plină de lume.

Islazul este al tuturilor omenilor din comună. In islaz es diminęța la pășune vitele, caię, porcię, oile și pă-șęrięle omenilor. Păzitorę și cobanę păzesc și ingrijesc de animale, să nu facă stricăciune, prin țęrină.

In câmp, mai ales pe coștele din spre Mędă-đi ale dęlurilor se află și *vię*, sau *podgorię*. Unele dęlurę, ba și unele locurę așędate din câmp, sęnt acoperite cu pădurę de tot felul ca crâng, dumbravă, codru.

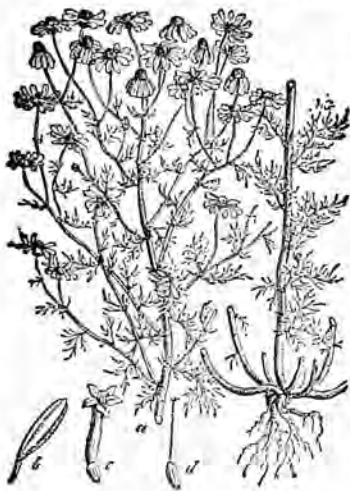
Primăvara, vara și tomna, câmpul geme de omenę, carę vesel muncęsc pămęntul. Vorbe, chiote, cântece din zorę de đę, păn'n nopte, de țę-e mai mare dragul !

*Sună'n faptul zorilor  
Glasul muncitorilor*

*Ș'n frunzișul văilor  
Cornul vănătorilor !*

### 239. Mușętelul, coda șorecelului și isma.

Prin făneșe și prin livede cresc o mulțime de ierburę cu florę mirosore, carę slujesc ca doctorę in unele bole. Așa este mușętelul, coda șorecelului și isma.



*Mușętelul*, sau *romanișă* crește nu numai prin livede și pe câmpę, ci și pe marginea drumurilor, și prin curțęle caselor. Mușętelul are tulpină ierbosă, cu mai multe rămurele. Frunzele sęnt crestate și impărțite in fire subțirę. Florile mușętelului sęnt la mijloc galbene, iar la margine, albe. Ce miros plă-



cut răspândește mușetelul!  
Din florile uscate de mușetel se face cel mai bun ceaiu pentru dureri de stomac.

*Códa șórecelului* crește mai adesea prin livede. Este mai mare decât mușetelul. Și *códa șórecelului* are tulpină ierbósă și rămurósă. Frunzele îi sînt lunguiețe, de culoare verde-întunecată, iar floricelele aú culoare albă. Din frunzele și din florile acestei plante se face un fel de ceaiu, ce se bea în anume bóle, saú dureri din năuntru.

*Isma* saú *mintă* crește și de la sine prin livede. Ea se rășădesce și prin grădini. *Isma* are rămurelele verđi saú roșióre. Frunzele ismei aú forma oului și sînt dințate pe margini. Floricelele cele albastre sînt aședate pe vârful rămurelelor. — *Isma* are un miros fórte plăcut. De aceea și din ismă se fierbe un ceaiu plăcut și folositor pentru cei ce sufer de stomac.



*Mușetelul*, *códa șórecelului* și *isma* se chîemă că sînt ierburî medicinale. — Pentru ce?

## 240. Hora copiilor.

*Sub teiú cu frunză lală*  
*Veniți copii la joc.*  
*Și hora la olaltă*  
*S'o învârtim cu foc!*

*Veniți, trăsescă țera!*  
*In horă ne legăm.*  
*Tresalte inimioara,*  
*Noi hora s'o jucăm!*



Sub teiŭ cu frunza lată  
Și sub desiși de fag

Ea unde se 'nvirtesce  
Câmpiile 'nverdesc;



Noi hora răsfrată  
S'o învîrtim cu drag.

Tot omu 'nsufleșce  
E joc, joc românesc!

\* \* \*

## 241. Agricultura și industria.

La câmpie și la dél săteniî lucrăză, saŭ *cultivă* pământul. Pe acolo cresce grău, orz, secară, ověz, porumb și alte bucate. Munca plugarului se chiémă *cultura pământului*, saŭ *agricultură*.

La câmpie, la dél ca și la munte săteniî țin apoî și tot felul de animale: Vacî, boî, cai, oi, capre, albine și altele. Acest fel de muncă se chiémă *crescerea vitelor*.

Pe cóstele délurilor se cultivă *vișă*. Acésta rodesce cu belșug, struguriî din care se face vinul. Prin liveđi cresc tot felul de pomi, saŭ *pometuri*.

*Săteniî se ocupă mai mult cu agricultura, cu crescerea vitelor și cu pometuri*.

Săténul adesea își face singur plugul, grapa, carul și alte unelte trebuincioșe. Săténca face tot felul de pânzeturî și de haîne, pentru toți căseniî. Uneltele, ce

și le face săténul și lucrurile făcute de săténță, forméză *industria săténului*.

În târguri și în orașe ómenii nu muncesc numai la câmp. Unii fac cizme, alții haîne, și iarăș alții fac fel de fel de unelte ca: Securî, cósse și mobile de tot felul. Acei ómenî se chiémă *meșteșugari* sau *măestri*. Produsele lor forméză *industria meșteșugarilor*.

Atât meșteșugarii cât și țeraniî, dacá sînt silitori la muncă și nu chieltuesc prea mult, pot să-și facă stare frumósă. Așa apoi, pot să trăéscă ei câte se póte de bine-

*Agricultura și industria sînt două lucrări de căpetenie ale sătenilor.*

---

## 242. Flica cea bună.

Regele unei țeri mari treceá odată cälare printr'un sat, fără să-l cunósca cine-va. Ajungéndu-l setea, cum erá și cald, a cerut apă de la o fetiță, care chiar veniá de la fântánă, cu donița plină. Ea îndată alergá la dînsul și, ridicând donița pe umér, i-a dat să bea.

— Bună și vrednică copilă ești tu, — îi díse regele mulțumindu-i. — Dacá ai vré, eú te-aș luá cu mine, la oraș și te-aș da să înveți carte.

— Carte aș învêța bucuros, Domnule, — răspunse fetița, care nu sciá cu cine vorbesce. — Dar de aci, din satul nostru, nu pot să mă duc, că cine o să îngrijéscă de mama, care e bolnavă?!

— Dar unde e mamă-ta? — întrebá regele. — Volú s'o vêđ.

Copila duse pe rege într'o colibă, unde biéta mamă. a fetiței záceá pe nisce pae, slabă și geménd de dureri. Ea se tângui regelui cât e de bolnavă, de săracă și de nenorocită și că de sigur ar muri îndată, de n'ar îngriji fetița ei de dinsa.

Aceste cuvinte le ȕise ea, tremurând și plângend. Pe rege însuș l'aũ podidit lacrimĩ de milă, pentru mumă, și de bucurie pentru inima cea bună a vrednicel fetișe.

Pe urmă regele așã a vorbit cu glas dulce :

— Voiũ îngriji ca sã aveĩ casã mai bună, unde n'o sã vè lipsescã nimic. Pe fetișã o voiũ ajuta ca sã înveșe carte și-i dăruiesc 5000 de lei, pentru vremea când se va mărita. Apoi, la plecare ȕise :

*Așã se îngrijesce regele de ficele cele bune ale supușilor sël!...*

---

Bine faci, bine găsești.

---

### 243. Repetire asupra timpurilor.

*Deprinderi gramaticale.*

**Teme :** 1) Din bucata de cetire *Fiica cea bună*, vei culege tóte verbele și le vei scrie pe trei colóne osebite : Pe o colónã vei scrie verbele la timpul *de față!* Pe a doãta vei scrie verbele la timpul *trecut!* Și pe a treia vei scrie verbele la timpul *viitor!*

2) Verbul *vèđ* într'o propoșițiune îl vei scrie, în câte-șĩ trele timpurile, și la amândoũã numerile!

Lucrarea acésta o vei face așã :

<i>Timpul de față</i>	<i>Timpul trecut</i>	<i>Timpul viitor</i>
Vèđ pe mama.	Am vèđut pe mama.	Voiũ vede pe mama.
Veđi pe mama.	AI vèđut pe mama.	Vei vedé pe mama.
.....	.....	.....

## 244. Trifoiul și sulfina.

Tot ierburî medicinale sînt și *trifoiul*, și *sulfina*.



*Trifoiul* crește de la sine prin fânețe, în locuri mai grase. Dar el se cultivă și anume prin livezi, fiind-că trifoiul uscat este cel mai bun nutreț pentru vite. Trifoiul are o tulpină ierbosă, cu mai multe rămurele. Frunzele trifoiului sînt așezate de obicei cîte *trei* împreună, în forma palmei. Floricelele formeză buchete rotunde de colorie albastră, sau albue. Dintr'însele, după ce s'a ustat, se face un fel de ceaiu. Dar mai mult se cultivă trifoiul pentru hrana vitelor.



*Sulfina* crește prin porumbiști, pe lângă drumuri și pe șanțuri, până la o înălțime de un metru și mai bine. Tulpina sulfinei este și ea ierbosă și nu prea grosă, pe cât este ea de înaltă. Frunzele îi sînt măricele, cu margini dințate și împărțite în *trei* părți, în forma frunzelor de trifoiu. Floricelele au forma de ciorchine. Ele au colorie de obicei galbenă. Dar este sulfină cu flori și albă, sau chiar albastră. Sulfina are un miros plăcut, une-orî mai slab, alte-orî mai tare. Ea înflorește prin Iunie și prin Iulie. Frunzele și florile sulfinei se pun printre vesminte, pe care le apără în contra *moliilor*. Frunzele uscate se întrebuinteză și ca léc.

*Mușetelul, cîda șorecelului, isma, trifoiul și sul-*

*fina sînt plante ȋerbóse cu tulpine r murose. T te acestea se mai  ic  i ȋerbur  medicinale.*

*Sînt  i alte plante, din ale căror p r i fierb ndu-se, se fac doctorii pentru anume bóle. A a este chimenul, florile de soc  i cele de tei , semin tele de ȋenuper, rădăcinele de pătrunjel, cele de cimbru, pelinul  i altele.*

In ce s m n  plantele medicinale cu cele otr vit re ?  
 i în ce se deosibesc unele de altele ?

---

### 245. Ce  trei călători.

Intr'o  i c lduros , trei călători se  nt lnir  la umbra unui stejar mare, de la marginea drumului. Er  un măcelar, un tabac  i un t mplar.

— Ce minunată c j  ! — grăi tabacul, care se uită cu mare luare-a-minte la crăcile v njóse ale stejarului.

— Ai put  t b ci cu ele o sută de plei de bivoli !

— Ar fi mare pagubă să-l  el c j , — r spunse t mplarul. — E minunat lemnul !  i, dacă l'ai usca bine, ai sc te din el cele mai frumoșe u i de biserică  i nisce cercevele de ferestre, care ar  ine sute de ani.

— Se vede bine că voi nu sci i să pre ui  un stejar a a de frumos, — strig  măcelarul cam sup rat. — N'ar fi  re un păcat să se tae, ori să se cojasc  un stejar, care face at ta ghindă, în c t ai put  să  ngra  pe fie-ce an 50 de porci dintr'insa ?

 i timp îndelungat, *ce  trei călători* se cert r  între sine asupra stejarului. Singur numai măcelarul voi  să-l lase întreg  i sănătos, ca să rod sc  mai departe.

— Dar să nu ne mai certăm de glaba, —  ise măcelarul în cele din urmă.

— E   i  la *ghinda* stejarului. *Tabacul*  ine la *c j * lui,  i *t mplarul* r vnesce la *lemnul* lui.

*Fie-cine pre uesce lucrurile după folósele ce el  nsu  p te să le tragă din ele !*

## 246. Ce e tata?



Tatăl meu este plugar,  
Are plug și are car.  
Vara el în câmp se duce  
Și bucate ne aduce.

Tatăl meu este tâmplar.  
El lucră brad, stejar.  
Cu barda mi-ți'i cioplesce.  
Lucruri mândre tot gătesce.

Tatăl meu e croitor.  
Și lucră cu mult spor.  
Cu acșorul tot grăbesce  
Pân'ce baîna isprăvesce.

Tatăl meu este cizmar.  
Om ca el gălescî cam rar.  
Tae talpă, tae piele  
Și face cizme din ele.

Tata e neguțător.<sup>1</sup>  
Vinde marfă tuturor.  
Orî-ce lucru-ți trebuesce,  
La el prea bun se găsesce.

Tata preot se-numesce.  
La altarul sfint slujesce.  
El, la bunul Dumneșu  
Iși înalță glasul sêu.

Tatăl meu și tatăl têu  
Să ni-i țite Dumneșu!  
Tot în bine să sporêscă  
Ca de noi să îngrijêscă.

\* \* \*

## 247. Comerțul.

Nici sătenii, nici meșteșugarii nu 'și pot face, ei înșiși  
tote lucrurile trebuincioșe. Săténul nu-și pôte face nici

casă, nici secure, nici funii la jug. Meșteșugarul nu poate să lucreze singur câmpul, ca să aibă bucate. Și săténul, și meșteșugarul este silit să vîndă din produsul lui ce-i prisosesc. Și, pe banii căpetați, își cumpără de ce are nevoie. Locul, unde ómenii se adună ca să vîndă și să cumpere, se cheamă bálciú, sau târg. Schimbarea în bani a produselor de prisos și cumpărarea altor lucruri trebuincioase se cheamă comerciú. Ómenii, cari se ocupă numai cu cumpărarea și cu vîndarea produselor deosebite, se numesc comercianți, sau negustori. Cei mai mulți comercianți trăesc prin târguri, dar mai ales prin orașe.

Agricultorii sînt aprópe toți Români. Printre meșteșugari și printre comercianți sînt însă mulți străini. Lucrul cu-minte este ca Români pretutindenea să învețe și meșteșugul, și comerciul.

*Comerciul, industria și agricultura sînt lucrările de căpetenie ale ómenilor.*

## 248. Bogatul nemilostiv.

\*\* Erà odată un om bogat, care se îmbracă în hañele cele mai scumpe. Și mîncà bucatele cele mai alese, și trăia în cele mai mari plăceri.

Și erà și un om sărac, anume Lazăr. Acesta zăcea plin de bube înaintea ușei bogatului. Și dorià săracul să se sature din fărămăturile, ce cădeaú de la masa bogatului.

Și a murit săracul și s'a dus de ingeri, în sînul lui Avraam. Și a murit și bogatul și s'a dus în Iad, la chinuri grele.

Din Iad, bogatul ridicându-și ochii, vedú pe Avraam, de departe și pe Lazăr, în sînul său. Atunci bogatul strigând, a đis:

— Părinte Avraame, miluesce-mé și trimite pe Lazăr să-și intingă vârful degetului său în apă, ca să imi răcoréscă limba, că mé chinuesc în acéstă văpae.

— Fiule, adu-ți a-minte că tu ai primit cele bune în viața cea-l-altă, și Lazăr a primit acolo cele rele.

Dar acum *el se mângâie și tu te chinuescți*. Și pe lângă acestea, între noi și între voi este o mare prăpastie, care opresce trecerea de la noi la voi și de la voi la noi. —

Atunci a zis bogatul:

— Rogu-te dară, părinte, trimite pe Lazăr, în casa tatălui meu! Că am cinci frați, cărora să le mărturisescă despre acesta, ca nu cum-va să ajungă și ei, după moarte, la acest loc de chin.

Avraam însă i-a răspuns:

Au pe Moisi și pe prooroci acolo. *Să-ți asculte pe aceia... Dacă nu ascultă de Moisi și de prooroci, măcar de ar și învia cine-va din morți și ar merge la dînșii, nu vor crede.*

*Fericii sînt acei milostivi, că aceia se vor milui.*

---

## 249. Gruparea animalelor.

Vaca, cocoșul, peșcele, albinda și melcul umblă dintr'un loc la altul, ca să-și caute hrană. Ele simțesc ea și noi ómenii. Ființele aceste sînt *animale*, sau *dobitocce*.

Părțile cele mai de căpetenie la oricare animal sînt: *căpul, trupul și piciorile*, sau *membrele*. La *cap* animalul are *ochii* cu care vede, *urechile*, cu care aude, *nasul*, cu care miróse și *gura* cu care mănâncă. Multe din animale au în gură *dinți*, care macină mîncarea. După *hrană* unele animale sînt *carni-vore*, altele sînt *erbi-vore* și altele mănâncă *tot ce* le vine înainte, ca *porcul*. Porcul este *omni-vor*.

*Trupul* unor animale e acoperit cu *păr*, al altora cu *pene*, și iarăș al altora cu *solzi*. Unele animale au *trupul golaș*, altele acoperit cu o *cójă*. — *Trupul tuturilor animalelor* e mai mult, sau mai puțin *cărnos*. Unele ani-



male aũ *óse* în trup și de aceea se numesc animale *osóse*, saũ *vertebrate*. Altele n'aũ *óse* și de aceea se ȕic animale *fără óse*.

*Piciórele* animalelor sînt și ele fórte deosebite. Unele animale aũ *patru* picíóre, de aceea le ȕicem *patru-pede*. Alte animale aũ numai *două* picíóre, de aceea le ȕicem *bi-pede*. Sînt însă animale, care aũ mai mult decăt *patru* picíóre. Altele însă n'aũ de loc picíóre ci se târêsc pe jos. Apoi, alte animale aũ aripí, în loc de picíóre. Altele aũ și picíóre și aripí. După *mișcare*, unele animale sînt *umblătóre*, altele *alergétóre*, altele *săritóre*, și iarăș altele *acățătóre*. Unele animale sînt *sburătóre*, altele *înotátóre* și altele *tărátóre*.

După locuință, animalele unele sînt *domestice*, și altele *sălbatic*e. Unele trãesc numai pe *uscat*, altele numai în *apă*, altele și pe uscat și pe apă. Unele trãesc în *pămînt*, și altele în *aer*.

Multe din animale fî sînt omului folositóre. Așa sînt animalele *domestice*, care nu se sfiesc a se apropia de ómeni. Ómenii le hrãnesc, le adăpostesc și le îngrijesc. Cele mai multe animale trãesc în sălbăticie, pe câmpuri și prin păduri. Acele sînt *animale sălbatic*e. Unele animale sînt nevinovate, iar altele sînt fórte rele, atât pentru ómeni cãt și pentru animale domestice. Acele animale sălbatic se numesc *fîare*.

Ómenii vãnéză pe cele mai multe animale sălbatic. Pe fîare le vãnéză spre a le stârpi némul, orí spre a le împuțina numêrul. Pe animalele nevinovote le prind și le ucid spre a mânca carnea, saũ spre a le întrebuinta pielea lor.

Nimeni nu cunósce tóte animalele de pe pămînt, de cãt numai unul Dumneȕeũ, care le-a făcut spre ajutorul omului. Să-í mulțumim lui Dumneȕeũ și pentru acêsta !

*Tóte animalele, împreună, forméză clasa, saũ împărâția animalelor.*

## 250. Ghinda și dovlecul.

Un țeran cam guguman, dar care se credea foarte înțelept cum se cred toți gugumanii, ajunse odată în calea sa, peste un câmp, pe malul unei gârle. Pe acel câmp el vedu vrejuri slabe și lungi, cu frunze verzi, lipite pământului. Iar printre frunze erau risipiți o mulțime de dovleci galbeni, frumoși și mari cât o baniță. Pe malul gârlei era un copac gros, nalt și frumos, cât să umbrască o turmă întregă de oi. Copacul era un stejar bătrân, ale cărui rămurele erau pline de ghindă coaptă.

Se uită țeranul la ghinda cea mică, aninată în sus de stejarul cel mare. Se uită și la dovleci cel mari așternuți pe jos, printre vrejurile noi și slăbănoge.

— Hi! — țise el, — dar nepriceput a fost cine a făcut ast-fel de rânduélă. De m'ar fi întrebat pe mine, aș fi pus să *crească pe cel mari, pe ramurile stejarului*. Iar *ghinda cea mica aș fi lăsat-o să crească pe jos, pe aceste mici vrejuri*.

După această chibzuélă, el se aședă la umbra stejarului, cu cósă lângă dinsul și, obosit de așa gânduri adânci, începù să moțale. Și până una alta, se și puse cu fața în sus să tragă un somn zdravăn. De-odată însă îl trezi din somn ceva, care îi cădu drept în nas. Se deșteptă speriat, puse mâna la nas și vedu că era o biétă ghindă, picată din copac.

— Bine c'a fost ghindă, — țise el, — dacă era dovlec, rămâneam cu nasul frânt!.

— *Dómne ferește! Las'! că tot bine s'a gândit Dumneșeu de a pus ghinda în copaci și dovleci în bostănărie. . . Se vede că tot ei sunt un guguman!*—

---

## 251. Vara.

O! mult îmi place vara, | Cu pomii plini de ródé,  
Cu verzi păduri stufóse: | Cu gránele, sęcara,

*Cu holde mari frumoșe,  
Cu spicul care cade.  
Cu noștea înstelată,  
Cu cerul cel senin,  
Cu luna cea curată.  
Cu aerul cel lin.*

*Și-'n munte, și-'n câmpie,  
Căci rece e isvorul,  
Căci rar se află besne,  
Căci tot e veselie.  
Căci roșu scântăiează,  
Când ziua se ivesce.*



*Cu paseri cântătoare,  
Cu fluturii pe flóre.  
Cu stupi de miere plini !  
O, vara, călătorul  
Să umble-ți lesne*

*Căci raza luminează . .  
Și când se ostenește,  
O umbră se întinde,  
Și 'n brațe îl cuprinde !*

---

## 252. Plantele și gruparea ființelor.

Pomi, copaci, legumele, florile, ierburile și buruienile se sémână, cresc, se nutresc și se sporesc. Va să zică, toate lucrurile aceste au *viță*, toate sînt *vietăți*, sau *ființe vii*.

Numesce alte ființe vii! Animalele încă se și *mișcă* dintr'un loc într'altul, și au și *simțire*. Pomi, copaci,

legumele, florile, ierburile și buruienile n'au simțire. Ele nu se pot nici mișca, ci stau *împlântate* în pământ. Ființele acestea se numesc *plante*.

Dacă scotem din pământ un merișor tînăr, sau altă plantă, vedem la dîsa, tocmai ca la animale, trei părți de căpetenie: *rădăcinile, trunchiul și crăcile*.

Rădăcinile se întind prin pământ. Ele țin planta în pământ și dintr'însul îi duc umezélă, cu care se hrănesc planta. Rădăcinile sînt de mai multe soiuri. Din rădăcină se ridică în sus *trunchiul*. La arbori și la copăcei, trunchiul se chîemă *tulpină*. La legume, la



flori și la burueni trunchiul se numește *cotor*, iar la ierburii, la grâu și la cele-l-alte bucate, se chîemă *paiu*. La unele plante, și mai ales la copaci, din trunchi cresc *crăcile*. Din crăci cresc ramuri și din ramuri rămurele, pe care cresc frunzele, florile și fructele. Și frunzele ajută la nutrirea plantei. Frunzele au o mulțime de găurele mici, ce le dic *pori*. Prin pori răsufală plantele, întocmai ca oamenii prin plumăni.

*Fructele* copacilor, dacă sînt bune de mâncat, se chîemă *pome* și copacii se numesc *pomi*. Celor-l-alți copaci le dicem că sînt *arbori*.

Plantele, întocmai ca animalele, nu le pot face ómenii. Pe ele le face, sau le *produce* natura. De aceea animalele și plantele se cheámă *produse naturale*.

*Și pietrele și mineralele sînt produse naturale.*

*Tóte plantele împreună forméază clasa, sau împărăția plantelor.*

Animalele și plantele se hrănesc și se înmulțesc cu ajutorul unor anume *organe*. De aceea animalele și plantele se dice că sînt *ființe*, sau *produse organice*. Pietrele și mineralele n'aú organe ca animalele și ca plantele. De aceea [pietrele și mineralele se numesc produse *neorganice*.

Deci, *tóte ființele și tóte lucrurile din natură sînt, sau produse organice, sau produse neorganice.*

In ce séménă și în ce se deosibesc plantele de animale?

Dar de minerale în ce se deosibesc animalele? Și în ce se deosibesc plantele de minerale?

---

### 253. Cele patru anotimpuri.

Iérna când e frig și ger,  
Flori și iérbă, tóte pier.  
Primăvara le învié  
Prin grădină și pe câmpie.  
Vară, tóte cresc cu spor  
Ca un minunat odor.  
Tómna 'ncet le veștedesce...  
Și, iar gerul le stárpesce.

---

### 254. Repetire generală asupra Gramaticéi.

*Deprinderi gramaticale.*

Să răspundeți la tóte întrebările ce urméză :

1) Când formăm o propozițiune? — Care sînt părțile propozițiunei? — Care parte a propozițiunei se cheámă

subiect? — Cu ce fel de vorbă întrebăm ca să cunoaştem subiectul dintr'o propoziţiune? — Ce putem să spunem despre fiinţa, sau despre lucrul ce este subiectul unei propoziţiuni? — Ce slujbă face predicatul în propoziţiuni? — Cu cel fel de vorbe întrebăm ca să cunoaştem predicatul propoziţiunii?

2) Ce fel de semn se scrie la sfârşitul propoziţiunii? — Cu ce fel de literă se începe cuvântul întâi dintr'o propoziţiune? Când mai scriem cu literă mare sunetul de la începutul cuvântului?

3) Câte părţi de cuvîntare cunoşti? — Ce ne arată substantivul? — Ce sînt adiectivile? — Ce arată verbele? — Ce fel de vorbe sînt pronumele? — Dar numeralele, ce ne arată? — La ce ne slujim cu articolele, în cuvîntare?

4) Când Ńicem că o parte de vorbire stă la numărul singular? — Şi când la plural? — De câte genuri sînt substantivele? — Ce poţi să spui despre genul adiectivelor şi al pronumelor? La ce timpuri pöte să stea verbul?

---

## 255. Orientarea după stele.

Intr'o sëră frumoasă, dascălul chîemă pe şcolarii săi, la şcolă. Dascălul voi să-i înveţe cum pöte cineva să se orienteze şi noştea.

Cerul eră limpede, senin fără de nori. Stele, mii şi sute, unele mai mari, altele mai îmărunte, luciau pe bolta cerescă. Dascălul arëtă copiilor, *tocmai sus* d'asupra capetelor lor, *două grămăjore de stele*, cam tot la un fel rînduite, dar dosînd una cu alta. În fiecare din acele grămăjore erau *câte şapte stele*. În fiecare grămăjoră, patru stele erau aşedate în patru colşuri, ca patru röte ale unui car. Iar alte trei stele înaintău cam

pleziș, parc'ar fi o oiște, sau o tânjêlă încovoiată, de care înjugă boi.

Dascălul le mai dîse încă : — *Aceste două grămăjore de stele se numesc carele cu boi. Unul e carul cel mare, altul e carul cel mic. Unul par'că merge de la Răsărit spre Apus, altul—de la Apus spre Răsărit..*

De câte ori ridicăți ochii în sus, spre cer și vedeți în fața vós-tră, amândouă carele cu boi, să știți bine că într'acea lature a cerului este chiar



*Stetă, polatze  
de carul mic*

*Mîedă-nópte, sau Nordul. Atunci în dosul vostru se află Mîedă-đi. D'a drépta e Răsăritul și în stînga e Apusul. După carele cu boi ale cerului puteți dar să vă orientați pe pămînt și nópte, când lucesc stelele, precum după sóre vă puteți orienta điuă, când dînsul lucesce în zare.*

Stelele, numite *carele cu boi*, staă nópte tot-d'auna *d'asupra capetelor* nóstre. De aceea pe orî-ce plan, *Nordul* se însemnêză *sus*, *Sudul jos*, *Estul la drépta*, și *Vestul la stînga*. Când desemnăm un plan, noi mai întăiū aședăm orizontal tabla, ori placa, ori hârtiea pe care lucrăm. Dar apoi când ridicăm în sus desemnul, trebuie negreșit să îngrijim ca în tot-d'auna laturea Nordului să vie *sus*, spre tavan, și laturea Sudului *jos*, spre podélă.

După ce te vei orienta điuă pe cer ? Și cum — nópte ?

## 256. Visul unei copile.

*Oda'o copiliță  
Visă un vis frumos :  
Eră 'ntr'o grădiniță  
La flori plecată jos.*

*Și 'ncetișor veniră  
La ea trei ingerעי...  
Frumos o saluiară,  
Cerënd din flori și ei.*

— *Vă daŭ prea bucurôsă*      *Și îngerii veniră*  
*Din cele ce-avem noi.*      *Ținând al lor cuvint,*  
*Dar și voi să-mi aduceți*      *Și aduse flori din ceruri*  
*Din care cresc la voi.*      *Copilei pe pămînt :*

*Modestia fu întăia.*  
*Blîndețea îi urmă.*  
*Sinceritatea sfîntă*  
*Coróna o încheiă.*

---

## 257. Înălțarea Domnului Iisus Christos.

### Rusaliile.

La 40 de zile după înviere, Domnul Iisus, împreună cu prietenii săi, așeză afară din Ierusalim, pe muntele *Măslinilor*, sau al *Oliveilor*. Acolo le-a spus că Dinsul se va duce iarăși la D-zeu Tatăl, în cer, de unde a venit. Prietenii săi s'așeză întristat. Iar Domnul i-a mîngăiat spunându-le că în locul său le va trimite pe *Sfîntul Duh*. *Acesta o să rămăie cu ei în veci.*

Când vorbiă așa Domnul Iisus, ridică mîinile și îi bine-cuvîntă, cum face cu mîna părintele preot, către creștinii, din ușa sfîntului altar.

*Și s'a întîmplat, pe cînd i-a bine-cuvîntat, s'a depărtat de la dînșii. Și un nor l-a luat de la ochii lor și s'a înălțat la cer, unde s'a așezat de-a drépta Tatălui.*

Apostolii s'așeză întors în oraș și acolo așteptară pe *Duhul-Sfînt*.

A deca și de la Înălțarea la cer a Domnului Christos, Apostolii erau adunați la un loc..

*Și fără de veste, s'a făcut tunet din cer, ca de un vînt, ce vine cu vișor și a umplut totă casa unde ședău. Și s'așeză umplut toți de Duhul-Sfînt. Și așeză căpătat curaj și putere, și așeză început a vorbi într'alte limbi, precum le-a dat Duhul-Sfînt a vorbi.*

La *Rusali* prăznuim coborîrea *Duhului-Sfînt* preste Apostoli.



Crăciunul, Pascile, Înălțarea și Rusaliile sînt sîrbătorile cele mai mari și mai frumoase ale creștinilor. Atunci, mai ales, trebuie să mergem la sfînta biserică, să ne rugăm și să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate bunătățile, ce ni le dăruiesce nouă, omenilor.

---

## 258. Imnul național.

I.

*Trăescă Regele,  
In pace și onor,  
De țără iubitor  
Șapărător de țără!*

*Fie domn glorios  
Peste noi!  
Fie 'n veci norocos  
In răsboi!*

**O! Dómnne Sfinte,  
Ceresc Părinte,  
Susține cu a ta mână  
Coróna româna!**

II.

*Trăescă Patriea  
Cât sórele ceresc!  
Raiu vesel pămîntesc  
Cu mare, fulnic nume!*

*Fie 'n veci ferită,  
De nevoi,  
Fie 'n veci locuită  
De eroi!*

**O Dómnne Sfinte  
Ceresc Părinte  
Intinde a ta mână  
Pe țera română!**

---

## 259. Dicțori și Învățături.

*Din scînteia mică se aprinde focul mare.*

*Mulți, mari lucruri socotesc,  
și nici mică nu isprăvesc.*

*Graba strică treaba.*

*Ce poți face azi, nu lăsa pe mâine!*

*Maș bună-ți o pace strâmbă decât o judecată dréptă*

*Făgăduela dată  
e datorie curată.*

*Lege, limbă și obiceiuri, lucruri sfinte la strămoșii era.*

*Dumnezeu ce hotărășce  
negreșit El și 'mplinesce.*

*Fără bunul Dumnezeu  
în zadar e lucrul tău.*

*Christos din morți a înviat.  
Pe noi de morțe ne-a scăpat.*

---

### 260. Dumnezeu A-tot-puternic.

Mica flóre care cresce  
Printre ierburi și 'nfloresce,  
Pomiî mândri din grădină  
In a lor pompă deplină:  
Nu-'s făptura omului,  
*Ci-'s zidirea Domnului.*

Codrul vesel în verdéță,  
Munții nalți până la cétă,  
Apa-'n râuri curgétóre,  
Om, ființi viețuitóre,  
Cerule, mări și-'ntreg pămîntul  
*Le-a zidit Dumnezeu Sfîntul.*

In veci fie prea mărit  
Cel-ce tóte le a zidit!  
Impérat, în veci statornic,  
*Dumnezeu A-tot-puternic!*

F I N E

# TABLA DE MATERII

## TRIMESTRUL I.

	Pag.
1. Sórele răsare (Poesie de G Sion) . . . . .	5
2. D minéța (Descriere literară) . . . . .	6
3. Proposițiunea (Deprinderi gramaticale) . . . . .	7
4. Rugăciunea dimineții (Poesie religioasă) . . . . .	8
5. Bunul școlar (Narațiune morală) . . . . .	9
6. Cartea de citire (Intuire) . . . . .	10
7. Formarea vorbirii (Gramatică) . . . . .	11
8. Lumea, exercițiul de orientare (Intuire) . . . . .	11
9. Facerea saú crearea lumii (Religie) . . . . .	12
10. Ha! la școlă! (Poesie) . . . . .	13
11. Jocul D'a Baba-Gaiea (Descriere literară) . . . . .	14
12. Negru-Vodă (Istorie) . . . . .	14
13. Nuca (Narațiune morală) . . . . .	15
14. Grădina (Intuire) . . . . .	16
15. Mama și fetuța (Poesie) . . . . .	17
16. Adam și Eva (Religie) . . . . .	18
17. Pe camp. Zarea saú Orizonul (Geografie) . . . . .	19
18. Vocale și consunante (Gramatică) . . . . .	20
19. Copiii rătăciți (Narațiune morală) . . . . .	21
20. Nucul (Intuire) . . . . .	22
21. Bucur Ciobanul (Legendă istorică) . . . . .	23
22. Dâmbovița (Poesie) . . . . .	24
23. Răutatea ómenilor (Religie) . . . . .	25
24. Păuna și mama ei (Narațiune morală) . . . . .	26
25. Subiectul; Fiuțele sînt ceva (Gramatică) . . . . .	27
26. Pomii de grădină (Intuire) . . . . .	27
27. Simțurile (Poesie) . . . . .	28
28. Punctele cardinale (Geografie) . . . . .	30
29. Potopul (Religie) . . . . .	31
30. Vița (Intuire) . . . . .	31
31. Subiectul; Fiuțele sînt cumva (Gramatică) . . . . .	33
32. Cântecul Rândunicii (Poesie) . . . . .	33
33. Prânzul în familie și rugăciunea mesei (Narațiune morală) . . . . .	34
34. Curcubeul lui Noe (Religie) . . . . .	35
35. Orientarea în clasă (Geografie) . . . . .	36
36. Nucul și vița (Intuire) . . . . .	37
37. Dragoș-Vodă la vanătoare (Istorie) . . . . .	37
38. Subiectul; Fiuțele fac ceva (Gramatică) . . . . .	38
39. Fetuța murdară (Narațiune morală) . . . . .	39
40. Fetuța și Porumbița (Poesie) . . . . .	40
41. Grădina de legume (Intuire) . . . . .	41
42. Subiectul; Fiuțele au ceva (Gramatică) . . . . .	42
43. Fasolea (Intuire) . . . . .	42
44. Scumpul mai mult păgubesc (Narațiune morală) . . . . .	43
45. Planul clasei (Geografie) . . . . .	43
46. Dragoș-Vodă și Zimbrul (Istorie) . . . . .	45
47. Cépa, varța și sfecla (Intuire) . . . . .	45
48. Turnul-Babel (Religie) . . . . .	46
49. Vecinii (Geografie) . . . . .	47

50. Castravelele și pepenele (Intuire) . . . . .	48-
51. Rugăciunea de sêră (Poesie religioasă) . . . . .	49-
52. Feuța onestă (Narațiune morală) . . . . .	50-
53. Cum e tómnă? (Descriere intuitivă) . . . . .	51
54. Ce te legeni codrule? (Poesie de Eminescu) . . . . .	52
55. Predicatul (Gramatică) . . . . .	53
56. Strada (Geografie) . . . . .	53
57. Condeele lui Vodă (Istorie) . . . . .	54
58. Cutnea saũ bucătăria (Intuire) . . . . .	56-
59. Șerpele casei (Narațiune morală, după «Albina») . . . . .	57
60. Locuitorii după nēm și după religie (Geografie) . . . . .	58
61. Limba Romănescă (Poesie) . . . . .	59
62. Biserica (Descriere geografică) . . . . .	59-
63. Căinele credincios (Narațiune morală) . . . . .	61
64. Curtea (Intuire) . . . . .	61
65. Animalele domestice, patru-pede (Intuire) . . . . .	62
66. Mla cãtră animale (Narațiune morală) . . . . .	63
67. Ocupațiunea locuitorilor, (Geografie) . . . . .	65
68. Capra (Intuire) . . . . .	65
69. Ghicitoare (Măgarul) . . . . .	67
70. Planul simigiului (Poesie) . . . . .	67
71. Cătun, sat și comună (Geografie) . . . . .	67
72. Găina și Curca (Intuire) . . . . .	68
73. Bună-voință cãtră servitori (Narațiune morală) . . . . .	70
74. Predicatul, pe ce se pôte cunoște? (Gramatică) . . . . .	71
75. Gâsca și rața domestică (Intuire) . . . . .	71
76. Calul credincios (Narațiune morală) . . . . .	72
77. Compararea și gruparea animalelor de casă (Sciințe) . . . . .	73
78. Iubesc curățenia! (Poesie) . . . . .	74
79. Corpul omenesc (Intuire) . . . . .	75-
80. Târgul și orașul (Geografie) . . . . .	75
81. Colindul Florile dalbe Colind) . . . . .	77
82. Pedepsa lui Ihe cel nebunatic (Narațiune morală) . . . . .	77
83. Vêdul (Intuire) . . . . .	79
84. Un copil la diua tatălui (Poesie) . . . . .	80-
85. Moș-Ajun (Descriere literară) . . . . .	80
86. Organizarea comunei (Geografie) . . . . .	81
87. Ștefan Vodă cel Mare (Poesie) . . . . .	82
88. Auđul (Intuire) . . . . .	82
89. Nascerea Domnului nostru Iisus Christos (Religie) . . . . .	83
90. Repetire trimestrială: Subiect și predicat (Gramatică) . . . . .	85
91. Legenda Cetății Nēmțu (Istorie) . . . . .	85
92. Copiii lacomi (Narațiune morală) . . . . .	86
93. Gustul și mirosul (Intuire) . . . . .	88
94. Fuga lui Iisus în Egipt (Religie) . . . . .	89
95. Biruința lui Ștefan-Vodă (Istorie) . . . . .	90
96. Pipăitul (Intuire) . . . . .	90-
97. Sfat bun (Poesie) . . . . .	91
98. Domnul Iisus Christos în templu (Religie) . . . . .	92
99. Sorcova (Descriere literară) . . . . .	93
100. Dicțori și învățaturi . . . . .	94

## TRIMESTRUL II.

101. Vrăbiea la ferêștră (Poesie) . . . . .	96
102. Iarna (Descriere) . . . . .	97
103. Substantivul - nume de ființe (Gramatică) . . . . .	98-

104.	Ștefan-Vodă și Șoiman Burcel (Istorie)	98
105.	Sfântul Ión Botezătorul (Religie)	99
106.	Pădurea-ghicitoare (Intuire)	100
107.	Substantivul -nume de lucruri (Gramatică)	101
108.	Păscăluț cel mincinos (Narațiune morală)	102
109.	Botezul Domnului Iisus Christos (Religie)	103
110.	Șes și ridicături de pământ (Geografie)	104
111.	Iubirea de adevăr a lui Șoiman-Burcel (Istorie)	105
112.	Stejarul (Intuire)	106
113.	Copilul neascultător (Narațiune morală)	103
114.	Cantecul bradului (Poesie)	109
115.	Bradul și fagul (Intuire)	109
116.	Adiectivul (Gramatică)	111
117.	Răsplata lui Burcel (Istorie)	111
118.	Mama capra și cei trei ieși cuculeți (Narațiune morală)	112
119.	Pronumele (Gramatică)	113
120.	Lupul (Intuire)	113
121.	Iubirea de mamă. — Cântec (Poesie de Coșbuc)	114
122.	Avraam (Religie)	115
123.	Pățania celor trei ieși cuculeți (Narațiune morală)	116
124.	Verbul (Gramatică)	117
125.	Aprodul Purice (Istorie)	118
126.	Mărtea lui Avraam (Religie)	118
127.	Vulpea (Intuire)	119
128.	Infățșarea sa și relieful pământului (Geografie)	120
129.	Mila de cei tîpși (Narațiune morală)	121
130.	Omul și păsărica (Poesie de Z. Boiu)	122
131.	Copilăria lui Iosif (Religie)	122
132.	Ursul (Intuire)	123
133.	Mănăstirea Putna (Istorie)	124
134.	Frații lui Iosif (Religie)	125
135.	Merele putre-de și merele bune (Narațiune morală)	126
136.	Iepurele (Intuire)	127
137.	Numărul substantivelor (Gramatică)	129
138.	Dumbrava Roșie (Istorie)	130
139.	Iosif vîndut de frații săi (Religie)	130
140.	Capriora și Capra neagră (Intuire)	131
141.	Sobiesky și Plăteșul (Istorie)	133
142.	Visul lui Faraon (Religie)	134
143.	stufișul (Intuire)	135
144.	Micul fumător (Narațiune morală Cartea premiantului de Andriescu)	136
145.	Apa curgătoare (Geografie)	137
146.	Riuleț (Poesie)	138
147.	Violența lui Sobiesky (Istorie)	138
148.	Înălțarea lui Iosif (Religie)	139
149.	Rața și găscă sîlbatică (Intuire)	140
150.	Alegerea tocului pentru Mănăstirea de Argeș (Istorie)	141
151.	Datoriile avuților către săraci (Narațiune morală)	142
152.	Vânătoarea (Intuire)	144
153.	Numărul Adiectivelor. (Gramatică)	146
154.	Lucrarea zadarnică a meșterilor lui Manole (Poesie)	147
155.	Apa stătătoare. Mlaștină (Geografie)	147
156.	Fericirile lui Iov (Religie)	148
157.	Vrabiea și rîndunica (Intuire)	149
158.	Stigletele și clorcărlanul (Poesie de ***)	150
159.	Soția Meșterului Manole (Poesie)	151
160.	Jocul D'a Porumbeii (Descriere)	152

161. Privighetorea și Cucul (Intuire) . . . . .	158
162. Nenorocirile lui Iov (Religie) . . . . .	154
163. Numărul pronumelor (Gramatică) . . . . .	155
164. Gluma și isprava lui Manole (Istorie) . . . . .	156
165. Corbul și vulpea (Narațiune) . . . . .	157
166. Clăra, ulul și cucuveia (Intuire) . . . . .	158
167. Somnorose păsărele (Poesie de Eminescu) . . . . .	156
168. Credința și răsplata lui Iov (Religie) . . . . .	159
169. Neagoe-Vodă și meșterii (Istorie) . . . . .	160
170. Arde apa (Narațiune morală) . . . . .	161
171. Numărul verbelor (Gramatică) . . . . .	162
172. Pietra de var (Intuire) . . . . .	163
173. Samarinenul milosiv (Religie din Evanghelie) . . . . .	164
174. Plasa, Ptaiul său Ocolul (Geografie) . . . . .	165
175. Cuful de fier (Narațiune morală) . . . . .	167
176. Fierul, (Intuire) . . . . .	167
177. Repetire trimestrială (Resumat de gramatică) . . . . .	168
178. Dicători și învățători . . . . .	169

## TRIMESTRUL III.

179. Primăvara (Poesie de ***) . . . . .	171
180. Jocul D'a Vrăbiile (Descriere literară) . . . . .	172
181. Lunca și saicia (Geografie, intuire) . . . . .	172
182. Dulgherul și fierarul (Narațiune morală) . . . . .	173
183. Pașcile (Religie) . . . . .	174
184. Petre Rareș-Pescar (Istorie) . . . . .	176
185. Crângul. Măceșul (Intuire) . . . . .	177
186. Nascerea lui Moisi (Religie) . . . . .	178
187. Plugarul (Poesie de ***) . . . . .	179
188. Petru Rareș-Domn (Istorie) . . . . .	179
189. Barza saū cocosiărcul (Intuire) . . . . .	180
190. Genul substantivelor (Gramatică) . . . . .	181
191. Brósca (Intuire) . . . . .	182
192. Copilăria lui Moisi (Religie) . . . . .	184
193. Mama și copilul (Poesie de Matilda-Poni) . . . . .	185
194. Arciul (Narațiune descriptivă) . . . . .	186
195. Genul amestecat al substantivelor (Gramatică) . . . . .	186
196. Șoparla și șerpele (Intuire) . . . . .	187
197. Tufișul înflăcărat (Religie) . . . . .	189
198. Mihaiū și Catăul (Istorie) . . . . .	189
199. Pescarul și pescisorul (Narațiune morală) . . . . .	191
200. Crapul și știuca (Intuire) . . . . .	192
201. Județul (Geografie) . . . . .	193
202. Comparațiunea crapului cu brósca (Intuire) . . . . .	194
203. Numeralul (Gramatică) . . . . .	195
204. Copia și fluturelul (Poesie de ***) . . . . .	196
205. Preda-Buzescu (Istorie) . . . . .	197
206. Eșirea Evreilor din Egipt (Religie) . . . . .	198
207. Ghicitóre (Plasa) . . . . .	199
208. Pescuitul (Intuire) . . . . .	199
209. Racul și vulpea (Narațiune) . . . . .	201
210. Racul (Intuire) . . . . .	202
211. Articolul (Gramatică) . . . . .	204
212. Cea din urmă nopțe a lui Mihaiū-Vitezul (Istorie) . . . . .	205
213. Lipitorea (Narațiune-intuire) . . . . .	206
214. Pribegirea prin deșert (Religie) . . . . .	207
215. Unele căi de comunicațe (Geografie) . . . . .	209

216. Legenda Ursului (Poveste de G. Coșbuc) . . . . .	210
217. Albinele și vespea (Intuire) . . . . .	211
218. Timpul de față (Gramatică) . . . . .	212
219. Melcul (Intuire) . . . . .	213
220. Mijloce de comunicație (Geografie) . . . . .	214
221. Ión Corvin și Corbul (Istorie) . . . . .	215
222. Lăcusta (Narațiune, intuire) . . . . .	216
223. Primirea legii (Religie) . . . . .	217
224. Vină Maiu (Poesie de I. Onu) . . . . .	218
225. Băieții rău nărașiți (Narațiune) . . . . .	219
226. Timpul trecut (Gramatică) . . . . .	220
227. Paianjenul (Intuire) . . . . .	221
228. Horia și Cloșca (Istorie) . . . . .	222
229. Grădină de flori (Descriere) . . . . .	223
230. Ghicitóre (Căpșuna) . . . . .	224
231. Scânteia (Narațiune) . . . . .	224
232. Timpul viitor (Gramatică) . . . . .	225
233. Laurul porcesc, cucuta și măsălarita (Intuire) . . . . .	226
234. Băețul beșiv (Narațiune) . . . . .	227
235. Tudor Vladimirescu (Istorie) . . . . .	228
236. 10 Maiu (Poesie de * *) . . . . .	229
237. Datorile cătră bătrâni (Religie) . . . . .	230
238. Câmpul (Descriere) . . . . .	231
239. Mușetele, cõda șoricelului și isma (Intuire) . . . . .	232
240. Hora Copiilor (Poesie de * *) . . . . .	233
241. Agricultura și industria (Geografie) . . . . .	234
242. Fiica cea bună (Narațiune) . . . . .	235
243. Repetire asupra timpurilor (Gramatică) . . . . .	236
244. Trifoiul și sulfina (Intuire) . . . . .	237
245. Cei trei călători (Narațiune) . . . . .	238
246. Ce e tata? (Poesie de * *) . . . . .	239
247. Comerțul (Geografie) . . . . .	239
248. Bogatul nemilostiv (Din Evanghelie) . . . . .	240
249. Gruparea animalelor (Intuire) . . . . .	241
250. Ghinda și dovlécul (Narațiune) . . . . .	243
251. Vara (Poesie de * *) . . . . .	243
252. Plantele și gruparea ființelor (Intuire) . . . . .	244
253. Cele patru anotipurii (Intuire) . . . . .	246
254. Repetire sumară asupra Gramaticel . . . . .	246
255. Orientarea după stele (Geografie) . . . . .	247
256. Visul unei copile (Poesie de Z. Boiu) . . . . .	248
257. Înălțarea Domnului Iisus Chrisos (Religie) . . . . .	249
258. Imnul național (Poesie) . . . . .	250
259. Dicțori și învățători . . . . .	251
260. Dumneșeu A-tot puternic (Poesie) . . . . .	251

*OBSERVĂRI: 1) Cunoștințele introducătoare la Legende sînt prelucrate, după manuscrisul d-lui G. I. Ionescu-Gion.*

*2) Unele bucăți, descrieri și narațiuni, la espressa voință a regretatului meu colaborator A. I. Odobescu, sînt prelucrate după «Cartea de citire de Odobescu-Slavici».*

*3) Poesiile de proveniență necunoscută, sînt însemnate cu \* \*.*

*4) Tablourile Negru-Vodă, Dragoș-Vodă, Petru-Bareș, Mihaiu-Vitezul, Tudor-Vladimirescu și Cuza-Vodă sînt reproduse după tablourile istorice ale d-lui Secăreanu, cu consimțimentul d-sale.*

V. Gr. Borgovanu.